WILLIAM MANCHESTER

ADIO, ÎNTUNERIC!

Memorii din războiul Pacificului

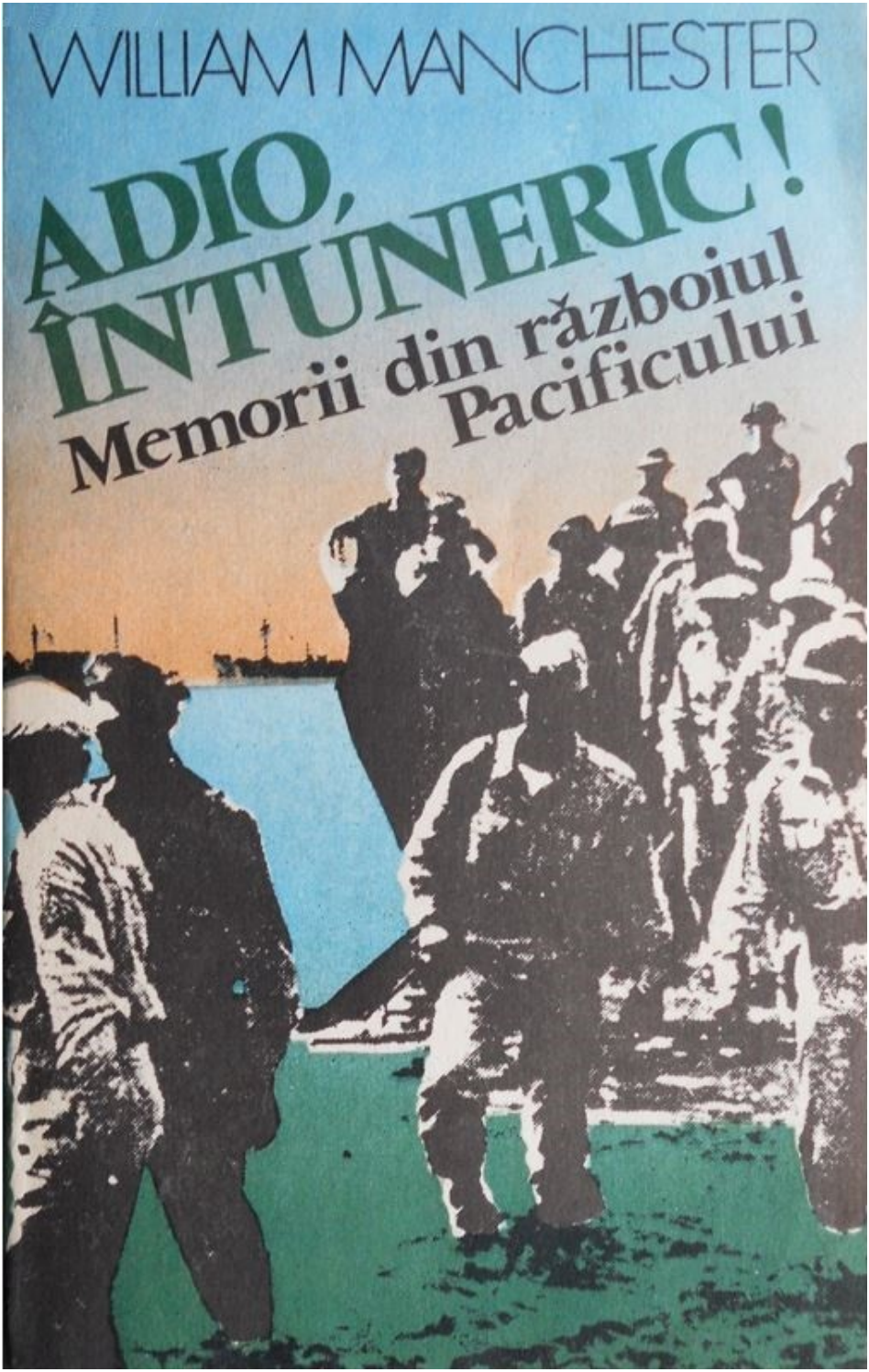

WILLIAM MANCHESTER

ADIO, ÎNTUNERIC!

MEMORII DIN RĂZBOIUL PACIFICULUI

EDITURA POLITICĂ 1986

WILLIAM MANCHESTER
GOODBYE, DARKNESS
1985

Luzon, Mindanao, Corregidor, Guadalcanal, Iwo Jima, Okinawa... nume ce evocă teribilele încleştări care au pustiit cu valuri de foc ţărmurile şi recifurile coraligene ale insulelor Pacificului în timpul celui de-al doilea război mondial. Un traseu însîngerat al istoriei, reiterat după 30 de ani de William Manchester, reputat publicist american, autor a numeroase cărţi, printre care: Moartea unui preşedinte, Armele lui Krupp, *apărute şi în versiune românească în Editura Politică.*

Prins în vîltoarea conflagraţiei mondiale, ale cărei fronturi s-au întins pînă în Extremul Orient, scriitorul a fost – aşa după cum el însuşi afirmă cu luciditate şi fără emfază – „o rotiţă din maşina uriaşă care înfrunta fascismul". Unul din sutele de mii de combatanţi, grav rănit şi supravieţuitor prin miracol, scriitorul confruntă infernul luptelor şi viaţa pe care a cunoscut-o acolo, unde-l căuta secera morţii, cu aspectele uneori derizorii şi deseori decepţionante ale realităţilor contemporane din aceste insule.

Cartea dezvăluie o mărturie patetică pe care scriitorul şi-a reprimat-o timp îndelungat, neputînd să suporte apăsătoarele amintiri ale unor fapte care l-au transformat petînărul sergent Slim într-un om hărţuit de imagini atroce. Rememorarea, contrapusă imaginilor prezentului, a destrămat pentru autor – după cum singur mărturiseşte – coarda de argint a unui vis colorat, dar pueril, din tinereţe, un vis efemer care merita să fie destrămat. Cu o forţă a expresiei artistice rar întîlnită, dezvăluind o sinceritate de multe ori brutală, care sfărîmă clişee şi idolatrii, autorul ne oferă un adevăr crud şi răscolitor despre război în general şi consecinţele lui devastatoare. „Războiul este lipsit de orice raţiune" afirmă fără patetism William Manchester. Spusele sale se întipăresc însă adînc în conştiinţa cititorului căci decurg din experienţa zguduitoare a luptelor, asumată în totalitate.

Pentru noi mărturia fostului combatant în bătăliile împotriva Japoniei militariste, potenţată şi de iscusinţa descifrării semnificaţiilor de către o minte lucidă, clarvăzătoare, se integrează total aspiraţiei pentru pace şi

luptei împotriva unei noi conflagraţii mondiale, luptă promovată consecvent de România socialistă. Astfel, dorinţa scriitorului şi a camarazilor săi de a-şi îngropa armele în faţa copiilor ne apare nu numai ca un gest de înaltă ţinută morală, ci şi ca un apel la conştiinţa contemporaneităţii:„... în timpul războiului am jurat cu toţii că, dacă trăim pînă la sfîrşit, vom îngropa armele în fundul curţii şi, legănîndu-ne în scaunele-balansoar, pe terasă, vom privi cum plouă, spunînd puştilor: Rugina să vă mănînce, căţele spurcate, rugina !”

Editura Politică

Sînge care nu s-a şters niciodată

Avionul nostru, un Boeing 747, zboară spre Vest, îndepărtîndu-se de California, deasupra căreia s-a coborît deja întunericul, gonind peste Pacific spre soare, spre ochiul incandescent al lui Dumnezeu; dar trei ore mai tîrziu faţă de fusul orar al Coastei de Vest, amurgul se lasă uşor, într-o succesiune de valuri liliachii.

Nuanţele de acvamarin devin turcoaz; din turcoaz, albastru; albastrul, violet şi violetul, roşu; roşul, purpuriu. Văzută prin paharul meu de cocteil, lumina păleşte pe măsură ce se lasă întunericul; devine opalescentă, crepusculară. În amurg simt încă pe obraji lumina slabă a soarelui şi o gust parcă în paharul meu cu Martini. Avionul se ridică deasupra unui front de furtună, cerul se întunecă de norii care clocotesc şi spumegă deasupra noastră, ca nişte talazuri.Seara mă apasă cu toată greutatea ei. Amintiri vechi, fantasme înăbuşite timp de mai bine de o treime de

secol încep să se trezească. Aud parcă aievea ritmul valurilor care se sparg pe plaje îndepărtate, albe ca zăpada. Mai beau un păhărel şi constat, pentru a nu ştiu cîta oară, că nu-ţi poţi îneca necazurile, cel puţin pe cele reale – dacă sînt reale, ele ştiu să înoate. Una dintre cele mai urîte amintiri, pe care o îngropasem de mult în străfundul memoriei, îmi revine atît de clar în minte încît, înspăimîntat şi copleşit de remuşcări şi ruşine, mă salt din fotoliu, forţînd centura de siguranţă.

Îmi amintesc de primul om pe care l-am ucis.

Era o colibă mică pe Motobu, cocoţată în vîrful unei coline care dădea spre Marea Chinei de Est. O cocioabă de pescar atît de obişnuită, încît mai nimeni, în afară de mine, n-o remarcase. O observasem, deoarece priveam tocmai spre ea într-un moment crucial. Coliba se afla între noi şi Compania B a Batalionului 1. Se zvonea despre această companie că suferise pierderi din cauza trăgătorilor de elită. Se bănuia că ţintaşii japonezi se ascundeau în tranşee. Dar, cînd tocmai priveam în direcţia aceea, am văzut prăbuşindu-se doi băieţi din Compania B şi, după unghiul lor de cădere, mi-am dat seama că s-a tras de la o fereastră din cealaltă parte a colibei. În acelaşi timp am văzut că mai erau ferestre şi pe partea dinspre noi, ceea ceînsemna că, odată ce trăgătorul avea să pună la respect Compania B, se putea întoarce împotriva noastră. Stăteam în tranşee cu Barney Cobb. Eram bine protejaţi din faţă, iar în dreapta noastră se aflau puşcaşii marini din Regimentul 22; dinspre colibă însă eram descoperiţi şi şanţul nu era destul de adînc ca să ne putem adăposti în siguranţă. De cîte ori mă uitam spre ferestrele cocioabei, vedeam orbita goală a morţii.

Situaţia era tot atît de clară ca şi concluzia unei teoreme euclidiene, dar starea mea de spirit era extrem de complicată. S.L.A. Marshall afirmă undeva că în timpul luptei omul obişnuit se află adeseori în dezavantaj, deoarece el vine dintr-o civilizaţie în care agresiunea ce ajunge pînă la omor este interzisă şi neacceptată. Această teorie mi se potrivea de minune. Oroarea pe care o aveam faţă de violenţă era atît de înrădăcinată în mine, încît eram incapabil

să mă iau la bătaie cu alţi copii. De atunci însă viaţa îşi pierduse din preţ pentru mine. „O educaţie de două mii de lire sterline nu înseamnă nimic în faţa unui Jezail de zece rupii” a scris Kipling, referindu-se la luptele de la frontiera de nord-est a Indiei. Situaţia mea era asemănătoare celei descrise în celebrul anunţ din grădina zoologică din Paris: „Atenţie: animal periculos; atacat, se apără”. Reacţionam conform unui principiu biologic de bază, formulat pentru prima oară de zoologul german Heini Hediger în cartea sa *Skizzen zu einer Tierpsychologie um und im Zirkus*. Hediger a observat că există o anumită distanţă, variabilă de la o specie la alta, dincolo de care animalul se va retrage, în timp ce în limitele ei va ataca. El le numeşte „distanţă de retragere” şi „distanţă critică”. Era evident că mă aflam la o „distanţă critică” de colibă. Sosise momentul să acţionez şi să rezolv situaţia cu orice risc.Trebuia făcut *ceva*. Nu-mi rămînea decît să acţionez rapid sau să mor.

Nu aveam prea multe soluţii de ales. Ca să mă mişc spre interiorul insulei, nu-mi convenea; duşmanul se afla şi acolo. Eram pe flancul stîng al liniilor noastre şi nu prea mă vedeam întorcînd spatele colibei şi luînd-o la goană printre cei ce mai supravieţuiseră din batalionul nostru, ţipînd ca un laş, „Mă fugăreşte un japonez! Mă fugăreşte un japonez!”. Aş fi putut, bineînţeles, da ordin unuia dintre oamenii mei să-l lichideze pe trăgător; dar jucam rolul subofiţerului din poemul lui Kipling, subofiţer, care e veşnic în căutarea oii negre şi dacă aş fi ocolit-o, ei nu mi-ar fi iertat-o niciodată. Nu eram sigur nici că ordinul meu avea să fie executat. Eram un tinerel stîngaci şi deşirat, lipsit cu desăvîrşire de ceea ce infanteriştii de marină numeau „spirit de comandă” - putere de fascinaţie - şi aveam sub comanda mea 19 oameni extrem de nedisciplinaţi. Nu puteam fi sigur nici măcar că Barney se va urni din loc. Războiul şi nu politica creează tovărăşii ciudate. Însuşi faptul că-l depăşisem în grad pe Barney părea bizar. Era un tip ca un taur - masiv şi blond, cu păr ţepos, mustaţă zbîrlită şi trup puternic. Înainte de război, concurase pentru colegiul Brown în întrecerile universitare la înot, la stilul bras, şi mă lăsase cu mult în

urmă la două probe. Preţuiam respectul pe care mi-l purta şi pe care laşitatea l-ar fi anihilat. Aşa că l-am întrebat dacă avea nişte grenade. Nu avea nici el, nici altcineva din grupă. Lipsa de grenade era cronică. Acest dialog nefructuos a durat puţin, dar fiecare moment îmi micşora şansele faţă de puşcaşul nipon. În cele din urmă, transpirat de frică - cea mai mare teamă pe care o simţisem pînă atunci - am tras adînc aer în piept şi, strigîndu-i lui Barney „Acoperă-mă!”, am pornit-o glonţ spre colibă, în mici salturi, înaintînd în zig-zag, aruncîndu-mă la pămînt după fiecare doisprezece paşi şi neuitînd să mă rostogolesc. Ajunsesem aproape de intrare, cînd mi-am dat seama că nu purtam cască. Capul îmi era acoperit doar de bonetă. Încălcasem ordinele: nu purtam echipamentul de luptă. Îmi amintesc cum speram, ca prostul, că nimeni nu o să mă raporteze.

Înfricoşat de-a binelea, am sărit pe pragul colibei. M-am oprit brusc. Simţeam cum mi se zbate maxilarul, ca un bec care semnaliza că ceva nu-i în ordine. Nenumărate valve mi se deschideau şi închideau în stomac. Gura îmi era uscată, picioarele îmi tremurau, privirea îmi era împăienjenită. Apoi vederea mi s-a limpezit. Am tras siguranţa revolverului, am lovit uşa cu piciorul drept şi am sărit înăuntru. Iar m-a cuprins frica. Intrasem într-o încăpere goală. Mai era încă o uşă în faţa celei pe care o scosesem din ţîţîni, ceea ce însemna că mai exista o cameră şi că inamicul se afla acolo, fiind prevenit de zgomotul făcut cînd am spart uşa. Dar intrasem în horă şi era cu neputinţă să mai dau înapoi. M-am năpustit deci în cealaltă încăpere şi l-am văzut ca pe o umbră în dreapta mea. M-amîntors spre el, m-am ghemuit, am apucat pistolul cu ambele mîini şi am tras.

Nu numai că era primul soldat japonez în care trăgeam, era şi unicul pe care îl vedeam de aproape. Un omuleţ dolofan, îndesat într-o uniformă mult prea strîmtă, cu faţa ca o lună, cu picioare masive şi butucănoase, înfăşurate în moletiere de un kaki spălăcit. Spre deosebire de mine avea cască, era echipat deci să ucidă. Dar nu-mi putea face nimic. Înhămat cu puşca Arisaka, mă auzise, încercase să se întoarcă spre mine, însă se încurcase în curele şi nu se putea

elibera. Ochii i se roteau cuprinşi de panică. Dîndu-şi seama că nu-şi poate
degaja braţele ca să se apere, se retrăgea spre un colţ al încăperii cu mişcări ciudate, ca de crab.

Primul meu glonte nu-l nimeri, înfigîndu-se în peretele de paie, dar cel de-al doilea îl lovi în plin, străpungîndu-i artera femurală. Pulpa stîngă înflori parcă, ca să se transforme apoi rapid într-o masă vîscoasă. Un val de sînge ţîşni din rană, urmat de altul care i se revărsa pe picioare, făcînd o baltă pe podeaua de lut. Amuţise şi privea în jos, spre sînge. Îşi înmuie o mînă în el şi, fără să vrea, se mînji cu roşu pe obraz. Umerii îi tresăriră uşor, de parcă cineva îl bătuse pe spate. Se prăbuşi la pămînt şi muri. Eu continuam să trag, risipind bunul statului.

Mi se părea că am şi început să percep emanaţia cafenie a celui ucis de curînd, o miasmă acră, pătrunzătoare, diferită de tot ce ştiam. Dar ca să recunoşti moartea la această distanţă sau să o „miroşi” nu-i nevoie de nicio experienţă anterioară. Îţi dai seama imediat, după convulsiile spastice şi horcăitul care, în cazul lui, nu era zgomotos, ci dezaprobator şi conciliant, cum este comportarea unui japonez politicos. Continuă să se lase în jos, pînă ajunse la podeaua de lut. Îşi dădu peste cap ochii înceţoşaţi. Aproape imediat o muscă i se aşeză pe globul ochiului stîng. Şi încă una. Nu-mi dau seama cît timp am stat acolo să-l privesc. Ştiam din luptele precedente care este soarta unui cadavru. Avea să se umfle şi să se baloneze, revărsîndu-se din uniformă. Apoi faţa urma să i se schimbe din galben în roşu, în purpuriu, în verde şi în negru. Povestindu-mi cele petrecute la Argonne, tata omisese anumite fapte esenţiale. Un sentiment de scîrbă, de ură împotriva mea însumi îmi puse un nod in gît, înăbuşindu-mă.

Scuturînd capul ca să mă dezmeticesc, mi-am schimbat încărcătorul Coltului 45 cu altul plin. Apoi m-a cuprins un fior şi am început să tremur din toate mădularele. Am exclamat cu vocea încă răguşită de spaimă „Îmi pare rău!”. Am vomitat, murdărindu-mă peste tot. Recunoşteam raţia C de fasole pe jumătate digerată scurgîndu-mi-se în jos pe haine,

şi am simţit mirosul de vomă amestecat cu cel al corditei. În acelaşi timp am reperat încă o miasmă. Urinasem pe mine. M-am întrebat pe moment de ce excreţiile noastre devin atît de dezgustătoare în clipa în care părăsesc trupul. Apoi Barney dădu buzna peste mine, cu carabina în poziţie de tragere, negru la faţă, de parcă el, nu eu, tocmai se legase părtaş cu moartea. Se repezi spre leşul japonezului, îl apucă de ceafă şi de gît, după care îi dădu drumul, mulţumit că era mort. M-am minunat de curajul său. Eu n-aş fi putut face niciun pas spre colţul unde se afla cadavrul. Barney se apropie de mine, apoi se dădu înapoi scîrbit de duhoare şi îmi spuse: „Slim, puţi”. N-am zis nimic. Ştiam că nu eram altceva decît lacrimi, suspine şi pantaloni murdari. Îmi amintesc că mă întrebam în tăcere: *Asta să fie oare ceea ce înţeleg ei prin vitejie remarcabilă?*

Fantoma jelită de vînt

PROLOG

Visele au început după ce mi-am aruncat pistolul în rîul Connecticut. Fiind al meu, puteam să-l arunc: am fost, bănuiesc, singurul infanterist de marină care în cel de al doilea război mondial a trebuit să-şi cumpere el însuşi arma. Coltul meu 45 îmi fusese furat şi ascuns de un caporal dement, cu o zi înainte de a ne îmbarca pentru Okinawa,iar comandantul batalionului mi-a spus cu regret că nu era prevăzut nimic pentru rezolvarea unui astfel de caz. Mi-a făgăduit arma primului om care avea să fie răpus pe plajă. Nu prea convins, am cumpărat un Colt de la un sergent din aprovizionare, care nu avea să fie niciodată destul de aproape de linia frontului ca să audă cel puţin artileria.

Tranzacţia era ilegală, bineînţeles, dar mi-a dat o chitanţă pentru 35 de dolari, iar la sfîrşitul războiului am păstrat pistolul. A stat, neîncărcat şi necurăţat, în spatele fişierului timp de 23 de ani, pînă la asasinarea lui Bob Kennedy. Atunci, împins de un impuls, ca o reacţie împotriva tuturor armelor, l-am aruncat. Credeam că astfel avea să se rupă ultima verigă care mă lega de război. Kilroy, pentru mine, nu mai era acolo.

Atunci au început coşmarurile. Am avut totdeauna vise ciudate. Puteam să mă trezesc, întrerupînd un vis; să merg la toaletă, să mă reîntorc în pat, să adorm şi să continui visul de unde îl lăsasem. Pot să visez că joc tenis şi să mă trezesc cu cotul ţeapăn. Rareori beau mai mult decît un pahar, dar uneori visez că sînt beat turtă şi mă trezesc mahmur. Nu durează nici douăzeci de secunde, dar pînă să-mi vin în fire am şi pus mîna pe o aspirină. Odată, după ce visasem că escaladam muntele Matterhorn, m-am trezit extenuat. Dar coşmarurile mele, care se repetau acum, erau totuşi diferite de cele precedente. De obicei visez în culori. Coşmarurile acelea erau în clar obscur, doar negru şi alb, ca filmele vechi. Sub un cer magelanic, cu stele ca nişte aşchii de diamant, se ridica un deal întunecat, răscolit de obuze, avînd povîrnişurile presărate cu bulgări de pămînt, care purtau urmele de neconfundat ale sîngelui proaspăt închegat. Aerul duhnea de miasma excrementelor şi a cărnii îndescompunere, iar suprafaţa plină de gropi părea iadul arzînd pe dinafară. Doi oameni urcau anevoie, din direcţii opuse. Unul, îmbrăcat în haine de luptă înnămolite, cu casca camuflată, ca să se deosebească de pifani, era tînărul sergent de marină, deşirat, galben din cauza atebrinei şi îndrăzneţ, care îmi purta numele în 1945. Celălalt era bărbatul trupeş, chel, tipul fraţilor Brooks, care mi-l poartă astăzi.

Se întîlneau pe creastă, stînd faţă în faţă, în noapte - ca o oglindă şi obiectul pe care îl reflectă. Dar starea lor de spirit era foarte diferită. Cel mai în vîrstă, răvăşit de trecerea timpului, cu colţul ochilor căzut sub pleoapa îngreunată de ani, era neîncrezător, nesigur pe sine. Ochii sergentului, pe

de altă parte, aruncau văpăi. Cerea furios să i se dea socoteală pentru cele întîmplate în treimea de secol ce a trecut de cînd a depus armele. I se făcuseră promisiuni, se aşteptase la o Americă mai nobilă şi, în ceea ce-l priveşte, la o carieră avînd alt sens decît urmărirea cauzelor pierdute. Adlai Stevenson, John Kennedy, Bob Kennedy, Martin Luther King – dispăruţi toţi în mod iremediabil, ireparabil, irevocabil. Sergentul se simţea deci înşelat. Nu prevăzuse că ţara lui se va transforma în ceea ce a devenit şi nici că cei din generaţia sa aveau să se dovedească nişte babalîci docili, urmărind cu aviditate evoluţia bursei şi purtînd prin Europa plasele soţiilor. Ca în cele mai multe visuri, mînia lui era subînţeleasă, nerostită, dar protestele bătrînului erau spuse deschis, şi fiecare coşmar se termina de regulă cam aşa: vorbeam atîta, încît mă trezeam din somn. Rămîneam apoi în întuneric, tremurînd sub cearceaf şi întrebîndu-mă cine avea dreptate. Sergentul care nu acceptă compromisuri sau împăciuitorul în care se transformase? Iată, culmea conflictului dintre generaţii: un om dezbinat de propria lui tinereţe. Tulburat, nu vedeam nicio cale de a repara ruptura. Kilroy se întorsese şi aceasta îi era răzbunarea.

Era o ironie. Ani de zile încercasem să scriu despre război, totdeauna zadarnic. Zăcea prea în străfunduri. Nu-l puteam ajunge. Dar ştiam că trebuie să fie acolo. În om trăiesc toţi oamenii care au fost cîndva. Unele amintiri nu mor niciodată. Stau ghemuite în subconştient ca o veveriţă în cuşcă şi îşi aşteaptă timpul. Amintirile mele ieşeau acum la suprafaţă în modul acesta deconcertant. Ştiam că li s-a mai întîmplat şi altora. Siegfried Sassoon scria despre: „ciudata sa dorinţă de ase întoarce în trecut şi a se desprinde de lumea modernă”. Iar amintirile din primul război mondial ale lui Sassoon sînt, în orice caz, mai crude decît ale mele. Mai ştiam că, asemenea celor mai mulţi dintre concetăţenii mei, am tendinţa să caut semnificaţia în trecutul neconsumat. „America – spune John Brooks – are obiceiul să regrete cîte un vis pe care tocmai l-a pierdut, hotărîtă să nu-i mai scape data viitoare”. Să ne gîndim la Scott Fitzgerald, la „*Calea necucerită*” a lui Robert Frost, la

Doamna pierdută a lui Willa Cather, la cuvintele lui Thomas Wolfe: „Amintindu-ne în tăcere, căutăm pe marii uitaţi... cărări pierdute spre paradis, o piatră, o frunză, o uşă negăsită. Unde? Cînd? O, fantomă pierdută şi jelită de vînt, întoarce-te din nou”.

Nu găseam decît o soluţie. Trebuia să vizitez din nou Pacificul. Mai era şi dorinţa de a vedea privelişti din Mările Sudului, care-mi scăpaseră înainte. Adică mai toate. Napoleon spunea că singurul lucru pe care soldaţii lui l-au văzut în Rusia a fost raniţa omului din faţă şi aproape acelaşi lucru mi se întîmplase mie. (Unica femeie indigenă pe care am văzut-o în Guadalcanal avea trupul ca un sac de mare*. **Suferea de hubba** hubba, o formă avansată de elefantiazis). Dar motivul principal al călătoriei era de a încerca să găsesc ceva ce pierdusem acolo şi n-am mai regăsit niciodată. Nu voiam să mă întorc doar la insulele mele, ci să vizitez toate cîmpurile de bătălie mai importante, ca să descopăr, dacă va fi posibil, ce am făcut noi acolo, de ce am făcut-o, secretele supreme ale timpului şi spaţiului, ale dimensiunii şi fiinţei. Îmi era teamă, căci ştiam că în cea mai mare parte va fi ceva iraţional. Războiul este lipsit de orice raţiune. Tineretul de astăzi nu-l poate înţelege. Generaţia mea, bănuiesc, a fost ultima care a mai crezut că îndrăzneala în luptă este o virtute. Nu ştiu de ce credeam aşa. Misterul m-a tulburat şi m-a uimit, căci unor fapte de ale mele din primii ani după 1940 nu le găsesc acum rostul. Sîmbătă 2 iunie 1945 la Okinawa am fost rănit uşor deasupra genunchiului drept, de un foc de armă şi am fost trimis într-un spital de pe front. Rana mea era dintre acelea despre care spuneam noi că valorează un milion de dolari. Deşi auzeam tunurile Long Tom în depărtare, eram la căldură, la loc uscat şi sigur. Curajul meu era intact, eram doar *hors de combat*. A doua zi am aflat că regimentul meu pleca să debarce în spatele liniilor inamicului, în peninsulaOroku. Am sărit din pat, am fugit din spital, am făcut autostopul pînă pe front şi luni am debarcat împreună cu ai mei.

* Sac cilindric soldăţesc pentru purtat efectele.

De ce m-am reîntors în acel infern? E drept că demonstrasem violent pentru război la izbucnirea lui. Dar devenisem repede soldat de paradă şi patriot de ocazie. Gradul îmi era indiferent şi nu căutam nicidecum glorie. „Sîntem datori lui Dumnezeu cu o moarte” a scris Shakespeare. E drept, dar speram că Dumnezeu avea să-mi prelungească nelimitat creditul. Eram foarte tînăr. Nu publicasem nici o nuvelă, nu procreasem nici un copil, şi nici măcar nu mă culcasem cu vreo fată. Deoarece sînt înzestrat, ca cei mai mulţi scriitori, cu o curiozitate ieşită din comun, doream să fiu prin apropiere pînă cînd aveam să ştiu măcar cine a cîştigat războiul.

Astfel am devenit cel mai puţin cutezător dintre războinici, un supravieţuitor, nu un erou, mai degrabă un foxterier decît un leu. Dacă exista o cale pentru laşi, porneam pe ea. Cuvîntul erou mă duce cu gîndul la Nelson Eddy cu şapca lui de Smokey Bear şi cu Jeanette Mac Donald ţipîndu-i în ureche, sau la John Wayne huiduit de spectatori într-un spital hawaian. Răniţii din infanteria marină, veniţi de la Iwo Jima şi Okinawa, erau sătui pînă în gît de acte de vitejie. Desigur, nu eram un neputincios. Eram zvelt şi vînjos, rezistent şi mîndru. Aveam rezerve enorme de energie. Nu dădeam niciodată bir cu fugiţii. Eram ţintaş excelent. Ştiam să mă strecor în fugă şi aveam un ochi ager pentru depistarea locurilor adăpostite – pentru ceea ce ducele de Wellington numea „teren mort”, adică un loc apărat de un obstacol natural, copac sau stîncă, împotriva focului inamic cu traiectorie razantă. Eram, totodată, înzestrat cu un simt bun de orientare şi cu un simţ încă şi mai bun al terenului. Chiar şi astăzi, de îndată ce îmi iau o cameră la hotel, controlez ieşirile de serviciu, iar în baruri ocup întotdeauna o masă într-un colţ, ca să fiu acoperit pe laturi.

Dar aceasta este totalitatea abilităţilor mele militare. Trecusem prin valea morţii şi eram teribil de înfricoşat. La sfîrşit, cei cîţiva din unitatea mea care au supravieţuit au primit un document de la ministrul marinei militare, James Forrestal, în care eram citaţi pentru „bravură”, „curaj”,

„tenacitate” şi „un eroism extraordinar în lupta împotriva forţelor japoneze”, dar, în realitate, cuvintele acestea pompoase nu mi se potriveau. Într-adevăr, uneori mi se pare că nu sepotrivesc decît celor morţi. Eram de acord cu Hemingway care scrisese undeva: „Cuvintele abstracte ca glorie, onoare, curaj sau cinste sînt obscene alături de numele concrete ale satelor, numărul şoselelor, numele rîurilor, numerele regimentelor şi datele”. Pentru noi ele au fost Buna şi Suribachi, poteca Kokoda şi Tarawa, Divizia 1 infanterie marină şi Regimentul 11 aeropurtat; Kumusi şi Asa Kawo, 7 decembrie 1941 şi Ziua Victoriei împotriva Japoniei. Le-amonorat, detestînd totodată întreaga procesiune roşie şi zdrenţăroasă a războiului.

În vara anului 1978 am ştiut că trebuie să mă reîntorc în insule. Trebuia să descopăr *ceva*, şi faptul că nu puteam defini ceea ce căutam făcea călătoria inevitabilă.

Deci: din nou în focul luptei.

Dar mai întîi să mă prezint pe mine, mie însumi.

De la Argonne la Pearl Harbor

În zorii zilei de vineri, 1 noiembrie 1918 – Ziua tuturor sfinţilor – Forţele americane expediţionare din Franţa au pornit ofensiva finală în primul război mondial, executînd o manevră uriaşă, cu cincizeci şi şase de mii de infanterişti, pentru a distruge ultimele poziţii de apărare ale lui Erich Ludendorff, de pe malul apusean al rîului Meuse. În fruntea dispozitivului de atac stătea la pîndă, în avangardă, Batalionul 5 infanterie marină. După ce au aşteptat cinci zile în inima pădurii Argonne, cufundată într-o ceaţă de nepătruns, cei din Corpul de infanterie marină au atacat în salturi, protejaţi de un puternic baraj de artilerie şi au

depăşit rapid linia principală de tranşee de pe colinele din apropierea rîului Meuse. Germanii au fugit. Tranşeele lor, făcute în grabă, s-au surpat şi, cu excepţia unor mitraliori încăpăţînaţi care au ţinut ţevile armelor lor ucigătoare încinse pînă în ultimul moment, soldaţii inamici, reduşi la o gloată dezordonată, au dat bir cu fugiţii. Comandantul militar al Forţelor americane expediţionare, generalul, maior C.P Summerall, a lăudat infanteria marină, spunînd că a executat o „înaintare strălucită" care a reuşit „să distrugă ultimele puncte întărite ale liniei Hindenburg". A mai spus că a fost „una dintre izbînzile cele mai remarcabile dobîndite de vreo armată în acest război... Rezultatele trebuie atribuite elementului surpriză, rapidităţii cu care s-a desfăşurat atacul şi forţei irezistibile cu care soldaţii noştri au lovit şi au învins inamicul". „Nimic – a scris *New York Times* – nu i-a putut opri apoi pe bravii *Cîini ai diavolului*" *.

Nu era întru totul adevărat. De altfel nu este niciodată adevărat totul. Generalii şi corespondenţii de război sînt preocupaţi de cucerirea obiectivelor, dar unităţile de atac, oricît de victorioase ar fi, suferă pierderi. Unul dintre oamenii Batalionului 5 infanterie marină, care a căzut în dimineaţa aceea în zona dintre cele două fronturi, a fost caporalul William Manchester din Attleboro, Massachusetts, în vîrstă de numai douăzeci şi doi de ani, tatăl scriitorului acestei cărţi. Caporalul Manchester supravieţuise atacului de la Soissons şi asaltului de la Saint-Mihiel,dar de data asta fusese o zi cu ghinion.

Înainte de revărsatul zorilor, el şi ceilalţi din compania lui se tîrîseră pe furiş afară din tranşee, înaintaseră o mie de iarzi şi rămăseseră culcaţi în noroi. După un timp, deasupra lor au fost trase rachete luminoase, semnalizînd începerea atacului. Într-o scrisoare dictată unei infirmiere, Manchester i-a scris mai tîrziu mamei sale: „Am pornit la 6:30 dimineaţa şi, crede-mă, aveam un foc de baraj pe cinste... Dar şi fritzii trimiteau din cînd în cînd tot ce aveau ei mai bun pentru noi – şrapnelele de suprafaţă. Înaintasem vreo două mile, cînd a explodat unul ce purta iniţialele mele. Spun iniţiale, căci

*Devil Dogs – jargon militar din infanteria marină.

purta şi numele întreg al unui băiat care se afla cam la zece picioare de mine. A fost ucis instantaneu. Mi-am dat seama că sînt rănit abia cînd mi-a amorţit braţul şi a început să mă doară umărul. O schijă mi-a trecut prin umăr şi, cît pe ce să-mi nimerească omoplatul. O alta a intrat mai jos cu patru ţoli şi jumătate şi, printr-o adevărată minune, nu mi-a nimerit plămînul. Amîndouă rănile au împreună cam opt ţoli lungime. Osul n-a fost atins, dar tendoanele şi nervii care fac legătura cu mîna au fost rupţi". Mai tîrziu, în ceea ce el a numit „mîzgălitura mîinii stîngi" îşi anunţa familia că avea să fie trimis în curînd, la un spital din Washington D.C., să i se facă o altă operaţie. Operaţia va fi foarte uşoară, i se va deschide rana pentru a i se lega muşchii.

Ca mulţi alţi răniţi care încearcă să-şi cruţe părinţii, se arăta bine dispus cînd, în realitate, situaţia era disperată. De fapt, toată cariera lui în Corpul de infanterie marină, începînd cu înrolarea la Boston, a fost un compendiu de incompetenţă militară. Petrecuse mai puţin de patru săptămîni ca recrut pe insula Parris, în tabăra de instrucţie, şi cea mai mare parte a timpului se îndeletnicise cu construcţia unei şosele. A reuşit într- un fel să se pregătească ca trăgător, mînuind o puşcă Springfield model 1903. În rest era complet neinstruit şi nepregătit pentru a lupta în Franţa. Traversînd Atlanticul, călătoria i-a fost întreruptă, căci vasul de transportat trupe, *Henderson*, în care se găsea îmbarcat, a luat foc la trei zile distanţă de New York; lăsînd în urmă toate efectele personale, a fost transferat pe *Von Steuben*. La Soissons a înlocuit un camarad şi, cu toate că învăţase cîte ceva despre meşteşugul luptei, îi mai lipsea încă instinctul animalic al veteranului. Experienţa cea mai nefericită de care a avut parte, ca urmare a incompetenţei oficialităţilor, a avut loc după ce a fost rănit, la 1noiembrie. Rana era gravă, dar nu mortală; totuşi chirurgul de la postul de prim-ajutor, urmînd principiul francez de triere – a te concentra asupra răniţilor care pot fi salvaţi şi a-i abandona pe cei care nu mai au şanse – hotărî că în cazul lui nu mai existau speranţe. În consecinţă în 2 noiembrie, ziua morţilor, l-au dus pe targă

într-un cort cunoscut sub numele de „hala muribunzilor”, loc rezervat pentru cei condamnaţi. Se instalase cangrena. Era lăsat să moară.

Zăcu acolo neîngrijit într-o baltă de sînge, timp de cinci zile cu certificatul de deces deja semnat. Trei civili au trecut prin cortul unde zăcea, reprezentanţi ai Cavalerilor lui Columb, ai Crucii Roşii şi ai Armatei Salvării. Primul,distribuind ţigări şi bomboane, i-a văzut pe mîna stîngă inelul unei confrerii pe care n-o agrea şi i-a ocolit targa. Cel de la Crucea Roşie a încercat să-i vîndă – da, să-i vîndă – un pachet de ţigări. Manchester nu avea bani, deci nu s-a ales cu nimic. Această exploatare ruşinoasă a răniţilor era ceva obişnuit în primul război mondial. Cei de la YMCA* **vindeau şi ei ţigări, dar aveau o scuză; la cererea Departamentului de război, făceau şi oficiul de reprezentanţi ai armatei şi Forţele expediţionare americane nu erau prea generoase cu luptătorii care fuseseră at**ît de neglijenţi încît „să se lase răniţi”. Dar milioane de americani făcuseră donaţii pentru Crucea Roşie, ca să uşureze soarta soldaţilor, şi conduita unora dintre agenţii ei în spitalele din spatele frontului a fost pur şi simplu criminală. În cele din urmă, reprezentantul Armatei Salvării a fost cel care a dat caporalului suferind şi lipsit de bani două pachete de Lucky Strikes, şi a încercat să-l facă să-şi mai uite durerea. Cît a mai trăit, Manchester scotea cîteva monede din buzunar de cîte ori trecea pe lîngă o tamburină a Armatei Salvării. Dar n-a iertat niciodată Crucea Roşie. Mulţi ani după moartea lui, fiul său mai mare, care-i poartă numele, zăcînd într-un spital din Saipan, a primit zece dolari împrumut de la Crucea Roşie şi instrucţiuni precise despre felul cum să-i restituie. Nu i-a restituit niciodată. Avea sentimentul că datorează tatălui său această neglijenţă.

În cea de a şasea zi petrecută la Argonne, o echipă de infirmieri de marină, evacuînd morţii, a constatat că Manchester era încă în viaţă. Au rămas uimiţi. Profund vexat, el le-a spus morocănos că nu avea intenţia să moară şi că dorea să fie mutat din acea criptă de pînză. Dar era

* Young Men's Christian Association (Asociaţia Tinerilor Creştini).

prea tîrziu să i se mai poată salva braţul drept. Deşi se dovedi că amputarea nu era necesară, braţul nu-i mai putea fi de folos; devenise de fapt un simplu os rigid, abia acoperit de carne, cu degetele încleştate la capăt, ca o gheară. Rana din umăr, înconjurată de un ţesut oribil cicatrizat, nu se mai putea închide niciodată.

Transferat într-un spital de evacuare şi apoi la un altul de
la o bază militară, a fost îmbarcat pe nava *Princess Matoika* în prima săptămînă a lunii februarie 1919 şi debarcat la Newport News, Virginia, la 12 februarie. În aceeaşi zi a fost internat în spitalul marinei din Norfolk. La 11 aprilie, un medic constata că „muşchiul antebraţului drept este complet paralizat şi atrofiat”. La 30 mai, Corpul de infanterie marină l-a lăsat la vatră cu numărul 145 404 ca „inapt pentru serviciul militar” şi i-a redat statutul civil dinainte de înrolare. S-a notat că avea ochi albaştri, părul castaniu deschis, vederea 20/20 şi înălţimea 68 şi 1/4 ţoli. Nu s-a menţionat greutatea atît era de mică. Deoarece semnătura nu-i mai corespundea cu cea de pe actul de înrolare, trebuia să pună degetul ca analfabeţii. Regulamentul cerea să aibă pe certificatul de demobilizare amprenta degetelor mîinii drepte. Acest lucru fiind cu neputinţă, a fost nevoit să scrie neciteţ „Mîna dreaptă îmi este paralizată în urma unei răni primite în Franţa şi neputînd deci lăsa amprente obişnuite folosesc în acest scop mîna stîngă”. Ca o dovadă tipică a neomeniei de care s-a făcut vinovată infanteria marină, documentele lui se încheie cu următoarea observaţie „Nu se consideră că este cazul să fie întreţinut de stat”.

Micul, dar inimosul clan Manchester din Noua Anglie este una dintre familiile cele mai vechi, dar nu şi una dintre cele mai bogate. Thomas Manchester a venit din Yorkshire, Anglia, în 1638. Trei generaţii mai tîrziu, la 16 august 1723, în Little Campton, Rhode Island, Benjamin Manchester s-a căsătorit cu Martha Seabury, o strănepoată a lui John Alden şi a Priscillei Mullens, care, ca orice bună şcolăriţă, i-a spus viitorului ei soţ cînd s-a dus să vorbească pentru Myles Standish: „vorbeşte în numele tău”. De atunci sinceritatea a

devenit o trăsătură a familiei, alături de milă, credinţă în etica protestantă şi un simţ acut al păcatului. În următoarele două secole, acest clan a produs cîţiva preoţi, istorici şi pedagogi. În timpul revoluţiei americane, optsprezece membri ai familiei, printre care şi doi William Manchester, au luptat sub ordinele lui George Washington. La începutul secolului trecut, urmaşii lor direcţi au plecat pe mare. Cel mai grozav căpitan de navă dintre ei a fost Amos Manchester care a făcut comerţ cu China, a traversat Rusia în urma unui pariu, a adunat optzeci de mii de dolari, pe care, în 1810, i-a pierdut într-o afacere frauduloasă şi a sfîrşit adunînd scoici la Bristol, Rhode Island, ca să aibă din ce trăi.

Jocul de noroc a fost slăbiciunea familiei şi, pînă la urmă, cauza destrămării ei. Richard, împreună cu fratele său Seabury Manchester, bunicul caporalului de marină din primul război mondial şi deci străbunicul meu, erau proprietarii a două linii de diligenţă, ce acopereau în cea mai mare parte a lor centrul de azi al oraşului Attleboro, Massachusetts, şi a unui grajd de cai de curse. Se dădeau însă în vînt după luptele de cocoşi şi, pînă la urmă, şi-au pierdut şi cămaşa. Raymond, fiul lui Seabury, n-a moştenit nimic. Cu Raymond familia a ajuns la sapă de lemn. Era muncitor necalificat la depoul căilor ferate din Attleboro şi suferea de tuberculoză. Venind pe lume în timpul războiului franco-prusian şi părăsind-o în timpul celui de al doilea război mondial, şi-a petrecut cea mai mare parte a vieţii dînd pe gît, în fiecare zi, o sticlă de whisky de trei sferturi şi războindu-se cu nevasta lui, Mary Logan Manchester. Cu Mary nu i-a mers niciodată. De altfel nu-i mergea nimănui, nici chiar Papei. Fusese una din cele zece surori romano-catolice emigrate din Irlanda în urma „foametei cartofilor”. Citind o broşură scrisă de Mary Baker Eddy, a trecut la aşa-zisul creştinism ştiinţific, nu s-a dus niciodată la vreun medic şi şi-a îngropat toate surorile. A trăit pînă la 99 de ani. La 95 a fost văzută reparîndu-şi şindrila de pe acoperişul casei. Puţin sînge irlandez te duce departe ca şi un pahar de

whisky irlandez. Energia ei a fost salvarea familiei. A trecut-o celor patru fii pe care i-a avut, unul fiind rănitul din Argonne.

Dar – există întotdeauna un dar cînd e vorba de irlandezi – avea şi alte însuşiri. În zilele noastre ar fi fost o feministă îndîrjită, membră în conducerea unei mari întreprinderi. Îngrădită de concepţia victoriană despre felul cum trebuie să fie o soţie, îşi exprima ostilitatea prin atacuri împotriva soţului şi prin ceea ce tatăl meu numea „cel mai mizerabil mod de a găti din Noua Anglie”. El nu s-a plîns niciodată de bucatele din armată. Nu mîncase în viaţa lui ceva mai bun. Mai mult încă;deşi se lepădase de religia surorilor ei, Mary nu le părăsise. După ce a terminat liceul, în 1914, nu i-a îngăduit tatălui meu să urmeze colegiul Brown, deşi muncea ca să-şi plătească studiile, căci fiecare cent pe care el îl cîştiga era trimis celorlalte fete Logan. Era nenorocit. La Brown îl doreau dacă nu din alte motive, cel puţin pentru că fusese al doilea fundaş la baseball în echipa Attleboro High şi obţinuse nota „A”, fiind un semifundaş de elită. A devenit în schimb vînzător de ştrasuri la Firma Watson. Cînd s-a întors acasă, în 1919, fostul lui patron a aruncat o privire asupra braţului rănit şi l-a sfătuit să încerce altă meserie. L-a ascultat: profitînd de prioritatea pe care o aveau veteranii în funcţiile publice, s-a angajat în cadrul asistenţei sociale, ajungînd pînă la urmă unul dintre apărătorii de frunte din Massachusetts ai măsurilor anticoncepţionale. Era probabil influenţa mamei sale. Sau poate era ceva legat şi de Cavalerii lui Columb din acel cort de groază. În orice caz, numele său a fost adesea defăimat de comunităţile catolice de pe întreg cuprinsul statului.

Atitudinea tatălui meu faţă de Corpul de infanterie marină era extrem de ambivalentă. În privinţa infirmităţii sale era foarte sensibil. Să-l ferească Dumnezeu pe străinul care încerca să-l ajute să-şi îmbrace paltonul şi, cu toate că vorbea rar despre cele întîmplate în Franţa, privea lucrurile prin prisma dezarmantă a Corpului de infanterie marină.

Nu dorea să mă înrolez în cazul că avea să izbucnească un alt război. Dar în acelaşi timp era mîndru că făcuse parte

din Corpul de infanterie al marinei. Cea mai veche amintire a mea e de la parada cu prilejul Zilei eroilor; el era îmbrăcat în albastru şi conducea defilarea. (Nu observasem că totdeauna se mărşăluia prin cimitir). M-a învăţat „Imnul Marinarilor”, jargonul lor şi disciplina: în fiecare săptămînă stăteam în poziţie de drepţi, în timp ce el îmi inspecta dormitorul cu de-amănuntul. Dar admiraţia mea pentru ritualurile militare avea alte rădăcini mai puternice. Întocmai cum Iisus era evreu numai după mamă, eu eram yankeu numai după tată. Ca
adolescent am cîntat de multe ori „Imnul Marinarilor” la armonică dar şi mai des o altă melodie. Se numea „Dixie”.
Cît timp stătuse la spital în Norfolk, tata şi alţii care fuseseră răniţi în Franţa erau vizitaţi de nişte tinere care, în alteîmprejurări, nu le-ar fi ieşit niciodată în cale. Erau fiicele ţinute din scurt, ale aristocraţiei din Virginia. Printre ele se afla şi Sallie Elisabeth Rombough Thompson, o fată de douăzeci de ani, timidă şi frumoasă, al cărei tată, care făcea comerţ cu bumbac în Norfolk, era un nepot al lui Stonewall Jackson, şi a cărei mamă era din familia Wilkinson; la vîrsta de trei săptămîni ea fusese scoasă din casa părintească de pe Duke Street fiindcă un maior unionist din Statul major al generalului George B. McClellan dorea să folosească vila drept Cartier general. Vila avea o poziţie strategică. Cu două luni mai înainte, Phoebe, mătuşa fetiţei, privise prin fereastra dormitorului ei cum vasul confederat *Virginia*, né *Merrimack a deschis focul asupra vasului nordist *Monitor*, la unsprezece mile spre nord-vest de reşedinţa din Hampton Roads, nu departe de fortul Monroe. A fost momentul cel mai important din viaţa lui Phoebe. Familia ei, ca toţi cei din mediul lor, era total absorbită de război, iar mai tîrziu, legiuni de văduve confederate îşi transmiteau ardoarea şi obida copiilor şi nepoţilor şi, în cazul meu, stră-strănepoţilor! Jumătate de veac după Appomattox mama purta doliu de Ziua Eroilor Confederaţiei, studia în clasă cartea incredibil de părtinitoare a lui Washburn, *Istoria statului Virginia*, şi se ridica în picioare cînd directoarea şcolii

* născut (fr.).

punea copiii să cînte „Sabia lui Lee”. (Afară din teacă, pură şi luminoasă, scînteiază sabia lui Lee...) J.E.B. Stuart a murit la Yellow Tavern în 1864, dar tînăra lui nevastă a trăit pînă în secolul douăzeci şi a instruit-o pe mama la şcoala de duminică, unde nu se limita doar la scriptură. Îi plăcea să descrie *raidurile spectaculoase* ale soţului ei în jurul întregii armate unioniste în toamna anului 1861. Ea şi tot restul societăţii din Virginia considerau ocuparea Norfolk-ului de către McClellan drept un act samavolnic şi „grosolan”, un păcat suprem, căci McClellan profitase, se spunea, de absenţa bărbaţilor din Norfolk. Fiecare Wilkinson, fiecare Jackson, toţi verii lor, inclusiv cîţiva de peste 50 de ani, erau plecaţi să lupte sub comanda lui Lee, încorporaţi în trei regimente în Virginia şi în Dinwiddie Grays. Atacul eroic al lui Pickett a eşuat, rîndurile le-au fost decimate şi soţiile au rămas îndoliate pentru tot restul vieţii. În noaptea de 3 iulie 1863, după acea ultimă zi îngrozitoare petrecută la Gettysburg, mătuşa bunicii mele, Margaret Wilkinson, întovărăşită de un sclav care-i ţinea unfelinar, a răscolit cîmpul de luptă, întorcînd cadavrele, în căutarea soţului ei John. L-a găsit în viaţă, dar a murit după ce iau amputat braţul. Camarazii lui au rămas trăsniţi. Îl abandonaseră, crezînd că este mort. Aşa s-a întîmplat la Gettysburg, aşa s-a întîmplat la Argonne. Aşa avea să se întîmple şi stră-strănepotului mătuşii Margaret, mai întîi în copilărie şi mai tîrziu în Pacific, pe un cap de pod îndepărtat, despre care el şi părinţii lui nu auziseră niciodată.

Ca şi Douglas MacArthur, ai cărui bunic, tată, frate şi fiu au fost toţi botezaţi Arthur MacArthur, şi în familia mea numele de botez pot produce confuzii. Fratele meu, Robert, practica avocatura cu un alt avocat numit Robert Manchester. Pînă la moartea tatălui meu mi s-a spus „Billa” sau mai oficial „William Manchester junior”. Mă scotea din sărite. Consideram acest „junior” drept o laudă perfidă adusă calităţii de fiu legitim. Toată tinereţea mea m-am simţit umilit cînd cei care telefonau erau întrebaţi dacă îl caută pe Bill cel mare sau Bill cel mic. Tot aşa mama, asemeni bunicii (care după plecarea yankeilor, s-a întors în

casa de pe Duke Street, devenind o femeie impunătoare, îmbrăcată întotdeauna ca Mary Stuart, cu o tocă şi tot dichisul) se numea Sallie. Pe fiică o chema „Baby Sallie”, dar după căsătorie numele părea absurd şi prezentările erau întotdeauna puţin jenante. Pe bunica o strigam „Nanny”[*], **şi c**înd stăteam în Virginia acest lucru sporea confuzia, căci acolo fusesem încredinţat unei bone veritabile.

Ofiţerul unionist care a evacuat vila unde se născuse Sallie-fiica, avînd mai tîrziu remuşcări, s-a întors, apărînd în pragul casei vecine în care se mutaseră femeile din familia Wilkinson cu un coşuleţ cu fragi proaspeţi. Servitoarea s-a consultat cu stăpîna, apoi s-a întors să-i spună ofiţerului ce avea de făcut cu fragii aduşi. Dorinţa lui de a le îmbuna era mai mult calculată decît generoasă, căci aflase că a jignit o familie a cărei putere trecea la nord de linia Mason-Dixor şi care, dacă ar fi găsit de cuviinţă s-o folosească, ar fi putut să-i creeze neplăceri. Spre deosebire de majoritatea familiilor mari din Sud, nu sărăciseră cînd cauza sudistă a fost pierdută. Pierduseră şi ei destul, în special sînge, dar tot mai rămăsese ceva. Bunica Sallie şi-a desăvîrşit educaţia la o şcoală de fete unde se vorbea numai franceza şi, în fiecare an, îşi petrecea vacanţele în Manhattan,cu mătuşa Matte, al cărei soţ îşi avea locul lui la bursa din New York. După căsătorie, soţii Thompson şi copiii lor ocupau strana din faţă a bisericii episcopale Sfîntul Andrei, cea mai populară din Norfolk. Pe uşiţa din capătul stranei, o plăcuţă şlefuită de alamă amintea celorlalţi că doar familia Thompson, şi nimeni alta, avea dreptul să se roage atît de aproape de Dumnezeu. Avînd în vedere decăderea familiei Manchester şi faptul că logodnicul lui Baby Sallie era yankeu, părea evident că aceasta făcea o mezalianţă. Dar Baby Sallie nu privea lucrurile astfel; şi nici el; şi nici rudele ei, după ce se întîlniră cu viitorul mire. Indiferent de ce gîndea Compania Wattson, pentru cei din sud o rană primită în război era un semn onorific. Iar tatăl meu era prezentabil, plin de tact şi de farmec. A avut imediat succes în societatea din Norfolk. El şi mama s-au căsătorit la 14 iunie 1921, Ziua stabilirii

[*]Bonă.

drapelului naţional, la reşedinţa de vară a familiei miresei din Willoughby Beach, Virginia. Au oficiat doi preoţi episcopali de la biserica Sfîntul Andrei şi Biserica Reînvierii din Ocean View. A fost cea mai fericită căsătorie pe care am văzut-o vreodată.

Cred că i-am luat prin surprindere. O dată în viaţă am fost şi eu punctual, sosind pe lume la nouă luni, două săptămîni şi patru zile după ce au ieşit din biserică. Credincios tradiţiei familiei, am jucat prima scenă pe patul morţii doar cu unsprezece luni mai tîrziu. În cea mai întunecată zi din februarie 1923, într-un apartament friguros din Attleboro, datorită unei duble pneumonii am fost la un pas de moarte. Doctorul care a venit să mă vadă a plecat cu impresia că am murit, iar mama, care mă ţinea în braţe, m-a văzut dîndu-mi ochii peste cap. Pieptul a început să-mi hîrîie. Apoi m-am scuturat, mi-am înăbuşit hîrîitul şi ochii mi-au revenit la normal. Medicul, chemat înapoi, s-a repezit în cameră şi m-a reexaminat. A spus uimit că nu încape îndoială: nu trecusem Styxul. Dar micul Bill a rămas un ins debil. Era nevoie de o climă mai ospitalieră, aşa că în fiecare iarnă ne îmbarcam pe un vas în Providence, Rhode Island, cu destinaţia Norfolk, şi ne reîntorceam în Massachusetts primăvara.

Cînd am crescut, am devenit un băiat cuminte şi delicat. „Seamănă cu Ed” spunea bunica Manchester, referindu-se la un unchi ectomorfic. Fiind adepta creştinismului „ştiinţific”, bunicase încrunta văzînd cîţi medici erau în viaţa mea. Cînd am căzut la pat, bolnav de tuse convulsivă, nu mai termina să-mi spună: „Totul nu-i decît la tine în cap, Billa”. Dar s-a molipsit de la mine şi atunci m-am dus mereu la patul ei, spunîndu-i „Totu-i la tine în cap, bunico”, pînă cînd am convins-o şi, cu un zîmbet palid pe buze, a încercat să se scoale din pat. Dar, deşi îi dezaproba pe medici, eram prea plăpînd pentru a îndrăzni să mă lipsesc de ei. Acest lucru a avut o puternică influenţă în dezvoltarea caracterului meu. Problemele mele fizice au dus la probleme sociale! De curînd, un vechi prieten al familiei i-a scris unei mătuşi de-

ale mele: „Ce copilărie neobişnuită a avut Bill! Mi-l amintesc mergînd la Şcoala fermierilor... Sallie l-a învăţat să fie foarte, foarte politicos, un adevărat sudist, nu un necioplit cum sînt yankeii din nord. Băieţii din Featherville – cartier plin de bătăuşi – nu erau cîtuşi de puţin dispuşi să-l lase pe Billa în pace”.

Incapacitatea mea de a fi violent deveni o problemă majoră a familiei. Atît tata cît şi bunicul urmaseră cursul elementar în cele trei încăperi ale Şcolii fermierilor. Mai mult încă, eram fiul unui infanterist de marină şi nu era de conceput să mă comport ca o fată. Şi totuşi aşa stăteau lucrurile. „Atinge-i şi tu” îmi spunea aspru tata –„Nu uita că eşti un Manchester”. Dar mama riposta: „Aminteşte-ţi întotdeauna că eşti un gentleman”. Nu-i puteam împăca pe amîndoi, nereuşind ceea ce Scott Fitzgerald considera drept proba unei inteligenţe superioare: „capacitatea de a avea în cap două idei opuse, şi a rămîne totuşi în stare de funcţionare”. Buna creştere a triumfat. Nu găseam rostul unui schimb de pumni. Nu reuşeam să înţeleg în ce scop trebuia să pricinuiesc durere altui băiat. Zvonul vulnerabilităţii mele s-a răspîndit rapid, circulînd cu aceeaşi rapiditate şi după ce ne-am mutat la Springfield, Massachusetts, cînd eu aveam opt ani. Pensia tatălui meu era mică. Făcea muncă de pionierat în domeniul asistenţei sociale şi, ca cei mai mulţi dintre aceşti deschizători de drumuri, era prost plătit. În jurul anilor '30 am trăit în cartiere rău famate. Banda din Featherville îşi găsea echivalent, în Springfield, în banda de pe Columbus Avenue, banda şcolii Acushnet şi banda de pe Plumtree Road. Orice membru al acestor găşti, dacă se dovedise cumva laş în vreo situaţie, ştia că-şi poate recîştiga prestigiul dîndu-mi mie sîngele pe nas.

Mi-ar place să pot afirma că primeam aceste bătăi cu stoicism, dar nu era aşa. Veşnic se ţinea unul după mine. Trăiam într-o continuă teroare, încercînd să fug de o pedeapsă pe care nu o înţelegeam. Nu puteam pricepe că nu îi înfuria slăbiciunea mea, ci refuzul de a mă bate cu ei. Eram un papă lapte, dar şi alţii erau la fel şi ei scăpau totuşi

neatinşi. Problema consta în faptul că prigonitorii mei ştiau că, în ciuda fricii, eram prea mîndru ca să mă pun bine cu ei. Totuşi nu renunţau. Îmi amintesc clar de doi dintre ei. Unul purta numele dickensian Art Loosemore; a fost primul care m-a lovit cu genunchiul în burtă. Celălalt persecutor îmi evocă şi el senzaţii în regiunea pelviană, dar de altă natură. Pentru a mă supune umilinţei supreme, o bandă a hotărît să pună o fată să mă bată. Se numea Betty Zimmerman. La 11 ani era ditamai huiduma. După ce m-a pus la pămînt dintr-o singură lovitură, s-a urcat călare pe mine şi a început să-mi cărăbănească la pumni pînă cînd mi-a învineţit ochii.

Ştiam că mă deosebesc de alţi băieţi; slăbănog, dezordonat în mişcări şi neîndemînatec, nepriceput la jocul cu bile, căzînd tot timpul pe terenul de joc. După ce căpitanii a două echipe alegeau jucătorii, trebuiau s-o ia de la capăt, ca să hotărască care dintre ei urma să se împovăreze cu prezenţa mea. În pauza de prînz stăteam cu toţii pe treptele şcolii, întrecîndu-ne în a ghici marca maşinilor care treceau pe stradă. Eu nu puteam deosebi un Packard de un Ford. Nici acum nu sînt în stare. Pur şi simplu nu nimeream. Nu-mi plăceau nici măcar cîntecele la modă, căci textul lor îmi ofensa inteligenţa. Mai tîrziu, ca adult, individualismul meu puternic avea să fie un avantaj, dar în prima copilărie a fost o grea corvoadă. Prăpastia existentă între mine şi semenii mei a ieşit la iveală în ziua cînd l-am întrebat pe un băiat dacă cunoştea ultimele cuvinte ale lui Stonewall Jackson. „N-a zis nimic”– a răspuns el. Alt băiat a spus: „Zi că nu-i aşa, Joe”. Se gîndea la Stonewall Jackson, care juca pe post de centru înaintaş în echipa Chicago White Sox.

Ca adolescent am găsit metoda de a scăpa de bătăuşi, legînd prietenie cu un băiat voinic care, ca şi mine, era curios să ştie ce se petrecea şi dincolo de Springfield. Între timp trecusem de pe terenurile de joc în bibliotecă, de la camaraderie la introspecţie şi la limba scrisă. Mama păstrează poezioare pe care le-am scrisla şapte ani. La 11 ani mi-am bătut la maşină nişte nuvele inspirate din Poe pe hîrtia pe care tata îşi scria rapoartele şi nu-mi aduc aminte

să fi existat o altă perioadă în viaţa mea, în afară de aceea din focul luptelor, în care să nu fi fost cufundat în lectura unei cărţi. În biblioteca noastră adusă din Virginia şi la filiala din Forest Park a bibliotecii publice din Springfield am citit cărţile unor scriitori rareori cunoscuţi de tineri: Ruskin, Macaulay, Thomas Huxley, Matthew Arnold şi am luat cunoştinţă de acele pietre de încercare ale fiecărui fiu de intelectual din Noua Anglie: Thoreau despre nesupunerea civilă şi Emerson despre răbdare şi încredere în sine. Natural, concepţiile lor mă depăşeau, aşa cum, mai tîrziu, mă înnămoleam citindu-i pe Joyce şi Pound. Aceşti scriitori mă atrăgeau şi mă delectau prin măiestria cu care foloseau cuvintele. Raţionamentul lor îmi scăpa, dar de la ei am învăţat maniera de a scrie, mult
înainte ca prin sistemul de învăţământ să-i cunosc peHowells şi Hawthorne.

Cărţile lui Ruskin şi Macaulay au fost „crema dintr-o recoltă amestecată”. Am mai devorat *Familia elveţiană Robinson* a lui Wyss, *Insula comorii*, *Micul colonel*, *Urma pinului singuratic*, *Gulliver* al lui Swift, Lamb despre friptura de porc, *Tom, puiul apei*, *Morte d'Arthur*, tradus de Malory şi pe-o scară descendentă, William Ernest Henley, Sir Henry Newbolt, G.A. Henty, Franklin W. Dixon, Burt L. Standish, Edward Stratemeyer şi Horatio Alger jr. Apetitul meu pentru lecturile uşoare era enorm. Într-o vară, la Cape Cod, am citit douăzeci de cărţi de Frank şi Dick Merriwells în mai puţin de o săptămînă. Astfel mi se forma gustul. Eram atras de autorii victorieni şi de cei care scriau în stilul lor. Şi în alte privinţe eram de modă veche. Dispreţuiam pantofii stil Oxford, impermeabilele cu două feţe şi detestam swing-ul. Această înclinaţie pentru secolul trecut era mai evidentă şi semnificativă cînd era vorba de cărţi despre război. Din punctul acesta de vedere treceam proba lui Fitzgerald. În imaginaţia mea, splendoarea marţială a eroilor ţării şi a aliaţilor noştri putea să înfrunte orice deziluzie. Mă simţeam transportat de vise în care infanteriştii de marină măturau totul în calea lor, săbiile cavaleriei franceze străluceau în lumina lunii şi careurile britanice rămîneau neclintite chiar şi

după ce tunul Gatling fusese distrus şi colonelul omorît. Nu era greu. Li s-a mai întîmplat atîtor milioane de oameni înainteamea. Părerea lor echivocă despre război poate fi rezumată într-un singur cuvînt. La Waterloo, Pierre Cambronne comanda garda imperială a lui Napoleon. Cînd totul era pierdut, un ofiţer britanic i-a cerut să depună armele. Generaţii întregi de elevi au învăţat că el a răspuns: „Garda moare, dar nu se predă”. De fapt a spus „Merde!” (Rahat!). Francezii ştiu asta; un eufemism pentru „Merde” este, „cuvîntul lui Cambronne.” Şi totuşi la şcoală copiii învaţă mai departe că el a spus ceea ce ştiu ei bine că n-a spus. Aşa s-a întîmplat şi cu mine. L-am citit pe Kipling nu pe Hemingway, pe Rupert Brooke nu pe Wilfred Owen, *Pe aripile vîntului*, nu pe Ambrose Bierce şi Stephen Crane.

Pacifismul anilor 1930 mă înfuria. Tînjeam după vitejie. Doream ca cei asemenea lui Lee sau Micului colonel să fie mîndri de mine. Ca să-mi arăt dispreţul faţă de yankei am improvizat un steag cu stele şi dungi, folosind un cearceaf şi nişte acuarele şi îl fluturam batjocoritor în pauze, la şcoală. Colegii meu erau derutaţi. Nu ştiau ce putea să însemne. Nu mă cunoşteau. Odată mama, luîndu-şi inima în dinţi, i-a vorbit socrului ei despre posibilitatea ca tatăl lui să fi luptat împotriva strămoşilor ei. Bunicul, derutat, păstră un timp tăcere. Cînd era beat părea totdeauna buimac. Apoi îşi dădu seama c-a fost insultat. Înălţă bărbia şi o privi de sus. „Cei din familia *Manchester* - spuse el - au trimis *înlocuitori*”. Mama nu înţelegea despre ce vorbeşte. Din fericire pentru pielea mea, şi eu treceam printr-o criză de comunicare asemănătoare. Era ridicol. Iată un prăpădit de nouăzeci şi opt de pfunzi, un pacient cu care Charles Atlas n-a avut succes, pe care pînă şi Betty Zimmermann îl putea burduşi în bătaie, care visa la glorie sub nişte steaguri ce zăceau împăturite prin poduri pline de praf. Cei mai mulţi din generaţia mea credeau în împăciuire, cel puţin cînd era vorba de război, dar eu eram un fanatic al războiului, murind de dorul unei ocazii de a muri. Şi s-a întîmplat ca visurile mele să fie transformate în realitate de apariţia unui geniu rău, purtînd o zvastică neagră, un monstru teuton neegalat

în nicio carte pe care o citisem, care putea fi distrus numai pe cîmpul de luptă. Mult mai tîrziu m-am felicitat că am prevăzut viitorul, am văzut ca şi Churchill cum se apropia furtuna. Este adevărat că am plîns după Nanking şi München şi că, îndată ce am învăţat puţină germană, mă trezeam spumegînd de mînie la discursurile turbate ale lui Hitler. Defapt eram un fel de Sfîntu Gheorghe ce căuta nerăbdător dragonul. Nu ştiu dacă acest lucru sau ceva asemănător n-a fost valabil şi pentru Churchill.

Idolul meu era, bineînţeles, Henric V, şi iată că am ocolit unul dintre evenimentele de seamă din viaţa mea: descoperirea lui Shakespeare. Aveam 15 ani. De ani de zile mă tot sîcîiau anumite cuvinte pe care le puteam înţelege dar nu ştiam cum să le pronunţ, căci nu le auzisem rostite niciodată. Cuvintele „ancora”„colonel” le pronunţam greşit, la altele puneam accentul unde nu trebuia. Dar nu puteam să mai trec peste semnele de pronunţie din dicţionare. Shakespeare se cerea citit cu voce tare. Şi făcînd astfel, am rămas uluit de absoluta lui măiestrie. În anticariatul lui Johnson din Springfield am cumpărat cu patru dolari operele complete în patruzeci de volume ale marelui Will. Lipsea doar *Macbeth*. Ştiam de unde-mi pot procura *Macbeth* cu zece cenţi, aşa că am dat un dolar avans ca să-mi păstreze tot setul. Peste două luni m-am întors cu restul banilor. Mai am încă volumele, uzate şi îngălbenite. A fost cel mai mare chilipir din viaţa mea.

Am învăţat pe de rost rolul lui Hamlet, apoi al lui Marc Antoniu din *Iuliu Cezar* şi apoi monoloage lungi din *Macbeth*, *Regele Lear*, *Othello* şi *Romeo si Julieta*. La liceu am pus în scenă *Hamlet*, fiind atît regizor cît şi actor, şi, arătînd ca un prăpădit dintr-un spectacol de cîntăreţi deghizaţi în negri, l-am jucat pe Othello. Cariera mea teatrală s-a terminat în 1938, cînd clubul Smith din Springfield l-a adus pe Orson Welles în sala municipală. Asta s-a întîmplat la cîteva săptămîni după emisiunea sa radiofonică despre marţieni. Sala era ticsită. Dar cum mă strecurasem fără bilet la nenumărate concerte, cunoşteam fiecare încăpere din clădire, inclusiv cea unde Welles urma să se odihnească în

pauza dintre conferinţă şi momentul cînd avea să ne citească ceva. Am apărut în prag, pus la patru ace, în costumul meu din serj albastru. „Domnule Welles”, am spus cu vocea mea stridentă de adolescent. Ridică privirea de pe text. Am continuat pe un ton piţigăiat: „Sînt preşedintele Clubului dramatic al Liceului clasic din Springfield”. Se holbă la mine. Luă o expresie pleoştită. Spuse cu o voce cavernoasă: „O, nu !”

Tatăl meu începuse să se intereseze îndeaproape de cariera mea teatrală, deşi s-a opus planurilor mele de a urma Academia armenească de artă dramatică. „Actorii sînt nişte haimanale”, spuse el punînd punctul pe i. Era hotărît să mă salveze din ghearele destrăbălării. Pentru cei din neamul lui, din Noua Anglie, lovitura cea mai cruntă care putea să se abată asupra unui tînăr era să fie „luat în evidenţă”, adică în evidenţa poliţiei. Un asemenea stigmat era considerat la fel de grav ca permisul galben al lui Jean Valjean. (Nu eram de aceeaşi părere. Mai tîrziu, la colegiu, fiind arestat deoarece fusesem găsit beat, cu figura răvăşită, pe pajiştea din Amherst, şi amendat cu zece dolari, am făcut chetă la colegii mei şi am dat totul uitării). Într-o zi, pe cînd aveam vreo 15 ani, eu şi cu mai mulţi băieţi stăteam tolăniţi pe o peluză ca nişte desfrînaţi din timpul Restauraţiei, în tovărăşia a două fete cunoscute că te lăsau „să mergi pînă la capăt”, cum obişnuiam să spunem. Jucam „sub cearceaf”, adăugînd aceste cuvinte titlurilor de cîntece şi dîndu-le, chicotind, un dublu înţeles. O anume Parker, indiscretă, s-a uitat pe fereastră, a văzut orgia şi l-a anunţat pe tata care m-a luat acasă şi mi-a tras cîteva palme. Puţin după aceea am auzit despre masturbaţie şi l-am întrebat ce-i aşa de ruşinos în treaba asta. Mi-a servit vechile tîmpenii că dăunează creierului, că el n-a făcut asta niciodată, ba nici nu auzise de aşa ceva, pînă la o conferinţă despre igiena sexuală, ţinută în cadrul infanteriei marine. Apoi mi-a împuiat capul cu teoria de a te menţine pur şi mi-a explicat problemele sexuale. Le-am luat toate de bune. M-am străduit din greu (şi fără succes) să-i urmez sfatul şi să nutresc gînduri curate,

aşa cum presupunea el că am să fac. Nu ştiu nici eu cum de a reuşit să-şi păstreze încrederea în mine. Mă poreclea afectuos „Bozo” şi căuta mereu motive să fie mîndru de mine, iar eu încercam să-i fiu pe plac. Cîntecul lui preferat era „Alerg mereu după curcubeu”. Făcea parte din generaţia care mai credea că la capătul curcubeului se află mărul de aur. Generaţia mea ştie că, dacă există totuşi aşa ceva, el aparţine guvernanţilor. Era convins că, dîndu-mi-se posibilitatea să mă formez cum trebuie, pot cuceri lumea.

Nu eram totuşi fiul despre care să-ţi faci iluzii. De fapt nici nu aştepta mult de la mine: să fiu şi eu un tînăr american obişnuit, iute de picior, îndemînatic cu mănuşa şi bastonul de baseball şi în stare să repar cîte ceva, ca de pildă o uşă stricată de furtună,o maşină defectă de tăiat iarbă, întrerupătoare electrice, o toaletă care curge. Nu puteam face nimic din toate astea. Într-o zi de neuitat, 4 iulie, am scăpat din mînă o pungă întreagă cu artificii „torpedo” care, din cauza şocului, mi-au explodat la picioare şi a trebuit să fiu transportat de urgenţă la spital. Anul următor am apucat artificiile aprinse de capătul care ardea. Cu pasiunea mea pentru lectură, ar fi fost cazul să fiu măcar un elev bun. Nu eram. Lecţiile mă plictiseau. Preferam cărţi pe care profesorii nu le recomandau, ba de cele mai multe ori nici nu le citiseră. Odată am adus acasă trei note rele pe carnetul de elev. Văzînd ce decepţionat era tata, ba simţind-o şi pe pielea mea – căci credea în eficienţa pedepsei corporale şi într-o asemenea situaţie – data următoare am adus de sus pînă jos numai note maxime, fapt care, aşa cum a observat şi el pe bună dreptate, dovedea că dacă voiam, puteam. Am căzut apoi la proba de atelier, lucru considerat imposibil. Construiam măsuţe cu picioare scurte, pliabile, pentru persoane care luau micul dejun în pat. Picioarele le-a meşterit – în locul meu – instructorul, la strung. Tot ce-mi rămînea de făcut era să bat drept cuiele. N-am reuşit nici măcar o dată. Tata a aruncat o singură privire asupra roadelor eforturilor mele şi a oftat, ca Disperarea Uriaşă din *Pilgrim's Progress*.

Unicul meu succes recunoscut de el, şi pe care de dragul lui am reuşit să-l obţin, a fost ca cercetaş. M-au promovat ajutor de instructor şi cercetaş-vultur. În cadrul unei mici festivităţi am prins pe rochia mamei un mic vultur de argint, iar tata mi-a pus insigna în piept cu unica lui mînă. Fotografia noastră s-a publicat, în ziare. O mai am şi acum; privind-o, nu văd decît mîna aceea. Putea face cu ea aproape orice; a reuşit să construiască o cămară şi o pivniţă pentru fructe. Iar eu, cu ambele mîini, reuşeam să fac atît de puţin!

La masă, mama îi tăia totdeauna friptura în bucăţele mici. Era singura concesie pe care o făcea infirmităţii sale. Se ocupa cu grădinăritul, zugrăvea şi mă bătea la ping-pong şi la aruncatul potcoavei fără niciun efort. Nimeni nu-l putea întrece. Era sincer, puternic, incapabil de compromisuri. Odată, proprietarul casei a încercat să-i facă curte mamei şi i-a trimis flori. Tata a venit acasă, a dus florile înapoi proprietarului şi i le-a îndesat pe gît. Mai tîrziu, graţie unei mici moşteniri de la una dintre mătuşile lui, a cumpărat o casă într-o suburbie...

Tata era un bărbat frumos, cu un surîs încîntător ca un curcubeu! Mai tîrziu, ca ziarist, am avut prilejul să cunosc multe din personalităţile lumii, începînd cu Churchill şi Eisenhower pînă la Stevenson şi cei din familia Kennedy. N-am întîlnit niciodatăun om cumai mult farmec decît tatăl meu. Neconducea ca un paşă. Totuşi, privind retrospectiv, aş fi dorit să fi fost mai puţin competent. Era singurul din familie care ştia să conducămaşina, săcompletezeun formular de bancă,sănegocieze un împrumut. În mod inexplicabil a acceptat să primească numai jumătate din asigurarea care i se cuvenea ca slujitor al patriei. Doar restul, cincimii de dolari şi puţinul carerămîneadupă platacreditorilor, părea că ne împiedicăsăfigurăm pe listele cu cei îndreptăţiţi să primească ajutor public în cazul că el ar fi murit. Şi era într-adevăr pe moarte. Suferea de migrenă, ulcer, hipertensiune, dar mai ales de urmările rănilor din 1918, care nu s-au vindecat complet niciodată. Într-o seară de groază, în urma unei hemoragii interne l-a luat salvarea şi

după aceea a trăit mai tot timpul internat, cînd la spitalul din Springfield, cînd la spitalul veteranilor.

Sfîrşitul i se apropia, după cum se apropia şi cel de al doilea război mondial. Ştiam mult mai bine ce fac germanii decît ce se întîmpla cu omul care o întreţinea pe mama, pe fratele meu de patru ani şi pe mine. Am stat pentru ultima oară la patul lui, sîmbătă 19 ianuarie 1941. Ştia că mai are cîteva zile de trăit, dar nu mi-a trecut niciodată prin minte posibilitatea că ar putea înceta să existe. Fără să scot o vorbă şi fără să înţeleg ceva, l-am sărutat pe buze şi l-am ţinut de mîna cea bună, în timp ce el îmi spunea că sînt un geniu (aceasta era pe vremea aceea scuza obişnuită pentru ţicneală) şi-mi reamintea că sînt un Manchester (cu tot ce implică acest fapt). Dar mesajul lui cel mai puternic a rămas nerostit. Ochii lui îmi spuneau: „*Răzbună-mă*” !

Aveam optsprezece ani calendaristici, paisprezece sau mai puţin în cunoaşterea lumii. Tata nu-mi permisese să-mi găsesc de lucru nici măcar cîteva ore pe zi, ca nu cumva să iau pîinea de la gura unui om sărac. Ajunsesem, nu ştiu cum, la concluzia extraordinară... că eram bogaţi. De fapt, nu ştiam nimic despre bani. Auzisem, în cursul unei conversaţii între părinţii mei, că valoarea casei noastre reprezenta – nu eram sigur – optzeci şi cinci de mii sau opt mii cinci sute de dolari. Pentru mine cea dea doua cifră, cea corectă, nu era esenţial diferită de cealaltă. Şi astfel, în toamna anului 1940, am plecat spre Amherst, la Colegiul de stat din Massachusetts, fudul de nou-descoperita mea masculinitate şi tot mai sigur de flerul pe care îl aveam pentru literatură. În timpul vacanţei de Crăciun ciocănisem la maşina de scris, ştiind că tata era bolnav în spital, dar neinformat de ceea ce doctorii îi spuseseră mamei: că nu mai avea decît puţin, foarte puţin de trăit. M-am reîntors la Amherst la sfîrşitul primului semestru. În plin examen mi-a telefonat un unchi. „Tatăl tău a plecat dintre cei vii.” Avea patruzeci şi patru de ani.

Îmi amintesc înmormîntarea. Era un ger năprasnic. Pămîntul a trebuit sfărîmat cu ciocanul pneumatic ca să-i primească sicriul. La picioarele lui era un copăcel; a crescut,

devenind acum o frumuseţe de arbore, în umbra căruia se odihneşte în pace, dar pe atunci oferea mult prea puţin adăpost de vreme rea. Tremuram cu toţii, apoi am început să dîrdîim de-a binelea. Ceilalţi plîngeau, iar eu priveam ţintă spre mormînt. Mă întrebam *unde a plecat*? Apoi mi s-a aşternut un văl pe memorie. O pată neagră. Nu-mai mai aduc aminte nimic din cele patru luni care au urmat. A fost prima experienţă de amnezie traumatică sau uitare. Eram profund şocat. Mama mi-a spus mai tîrziu cît de mult am ajutat-o la vînzarea maşinii şi a casei, la închirierea unei locuinţe şi găsirea unui chiriaş. Niciodată nu mi-am reamintit ceva din toate acestea. După cîte s-ar părea, m-am reîntors la colegiu şi am terminat anul. În biroul decanului există fişa cu notele mele. M-am uitat prin cursurile pe care le studiasem în acel semestru. Parcă le vedeam atunci pentru prima dată.

Cînd mi-am revenit, lucram ca ajutor într-un atelier mecanic, cu treizeci şi cinci de cenţi pe oră, optzeci şi patru de ore pe săptămînă. Cîştigînd cinci sute de dolari din slujba asta, şi muncind în plus şi la magazinul colegiului – acolo plătit cu treizeci de cenţi pe oră – puteam, deoarece primeam şi o bursă, să continui şcoala. Mama mi-a spus că, orice s-ar întîmpla, nu trebuia să renunţ. Am rămas cu gura căscată. Un astfel de gînd nu-mi trecuse niciodată prin minte. Ca studentul veşnic al lui Cehov, nu-mi puteam imagina viaţa departe de cursuri şi de cărţi.

Dar „livada cu vişini” a veşnicului student a fost tăiată şi anii mei de studenţie întrerupţi brusc la 7 decembrie 1941. În primăvara anului 1942, ghidat de busola care fusese încorporată în mine, am făcut autostopul pînă la Springfield şi m-am prezentat la secţia de recrutare a infanteriei marine, un şir de camere înghesuite la etajul doi, cu o vedere superbă spre o reclamă Wrigley şi parcajul cinematografului Paramount. Prima condiţie era greutatea, pe care n-o îndeplineam. Nu aveam cît trebuia. Sergentul sau „Walking John”– cum erau porecliţi subofiţerii care făceau recrutarea – mi-a sugerat să mă duc să mănînc cît pot de multe banane, să beau cît pot de mult lapte şi apoi să

mă întorc. Am făcut întocmai. Am atins greutatea cerută. Imediat după aceea mi s-a făcut rău. Ficatul, colonul, plămînii – toată „instalaţia” mea interioară devenise un singur nod tare care apăsa pe epiglotă. Ţinîndu-mi capul deasupra unui lighean dădeam afară banană după banană. Mi-am revenit şi am continuat examenul. Între timp tot laptele pe care îl băusem îşi făcea drum prin organism. Parcă măselele îmi pluteau. În cele din urmă veni proba finală. Un laborant îmi indică un stativ cu douăzeci şi patru de eprubete şi-mi spuse să trec în colţ şi să-i dau o probă de urină. Dar cînd am început nu m-am mai putut opri. M-am întors şi i-am înmînat douăzeci şi patru de eprubete, toate pline ochi cu urină. Privi spre stativ, apoi spre mine, apoi iar spre raft. O expresie plină de groază şi respect i se întipări pe faţă. Era prima neînţelegere dintre mine şi infanteria marină. Au mai urmat şi altele.

Arizona, nu te-am uitat!

În intervalul dintre moartea tatălui meu şi izbucnirea războiului din Pacific, pierderea capacităţii mele de percepere era egalată de felul cum America ignora ameninţarea dinspre Extremul Orient. Atenţia Statelor Unite era concentrată asupra războiului din Europa, unde loviturile de ciocan ale lui Hitler căzuseră în anul acela asupra Iugoslaviei, Greciei, Cretei şi Rusiei, marele infern al suferinţei. De fapt toţi americanii erau descendenţii emigranţilor europeni. Studiaseră la şcoală geografia Europei. Cînd reporterii le spuneau că avangărzile naziste îşi făceau drum ici şi colo, nu aveau nevoie de hărţi. Toţi aveau hărţile în minte. Geografia Orientului, pe de altă parte, era (şi este încă) un mister pentru cei mai mulţi dintre ei. Şi

totuşi japonezii luptau în China din 1931. În 1937 bombardaseră şi scufundaseră canoniera americană Panay pe Yangtze şi ne-au luat peste picior cînd Administraţia din Washington, ferecată în izolaţionism, nu a luat nicio măsură. Chiar cei care ne consideram „intervenţionişti” îl socoteam pe Hitler adevăratul inamic. Hitler era cel pe care Roosevelt încercase să-l provoace prin Carta Atlanticului, vînzarea de distrugătoare Marii Britanii, prin Lend Lease şi protecţia convoaielor britanice, fiecare dintre ele contribuind la apropierea dintre Washington şi Londra. Din Europa, credeam noi, venea pericolul. Dacă m-am înrolat în infanteria marină era şi din motivul că în 1918 infanteria marină a fost printre primele trupe ale Statelor Unite care au luptat împotriva germanilor. Desigur, n-am visat vreodată că am să ajung de cealaltă parte a lumii, pe o insulă nenorocită numită Guadalcanal.

Roosevelt nu a schimbat niciodată ordinea priorităţilor sale, dar cînd Führer-ul a refuzat să muşte din momeală, preşedintele a găsit o altă cale ca să ne vîre în război – fapt absolut esenţial, considera el, pentru ca generaţia viitoare de americani să fie ferită de o confruntare fără ieşire cu o lume totalitară şi ostilă. La 27 septembrie 1940 japonezii au semnat Pactul Tripartit cu Germania şi Italia. Se ivea astfel posibilitatea de a ajunge la Axă prin Tokio. Iar Roosevelt ştia cum să procedeze. În cele patru luni care au precedat pactul, căderea Franţei, Olandei, şi Belgiei aschimbat cu totul harta strategică a Asiei. Coloniile acestor ţări rămăseseră aproape fără apărare, dar F.D. Roosevelt lăsă să se înţeleagă că le purta o grijă părintească.

Încă înainte de Pactul Tripartit, Roosevelt îi avertizase pe japonezi să lase în pace Indochina franceză. Odată ce niponii au început să încline spre Axă, a proclamat un embargo asupra deşeurilor de fier şi oţel, cuprinzînd toate ţările din afara emisferei de vest, cu excepţia Marii Britanii. În vara anului 1941 ajunsese într-un punct de unde nu mai putea da înapoi. La 24 iulie trupele japoneze au ocupat oficial Indochina, inclusiv Vietnamul. Cu două zile mai tîrziu, preşedintele a îngheţat toate creditele japoneze din Statele

Unite, ceea ce însemna că japonezii nu aveau să mai primească petrol din America. Anglia a făcut la fel. Situaţia era serioasă pentru japonezi, dar nu disperată. Sursa lor principală de petrol erau Indiile de Est Olandeze, actuala Indonezie, care le vindea 1,8 milioane de tone pe an. Apoi a urmat adevărata lovitură. Guvernul colonial olandez din Jakarta a blocat bunurile japoneze şi a renunţat la contractele de petrol cu Dai Nippon. Prinţul Fumimaro Konoye, premierul împăratului Hirohito, acorda faptului proporţiile unei adevărate crize. Într-adevăr, fiecare bidon de gaz sau petrol pentru alimentarea avioanelor şi tancurilor armatei trebuia importat. Marina militară japoneză, care pînă atunci recomandase răbdare, dar care consuma patru sute de tone de petrol pe oră, s-a alăturat armatei, cerînd război. Fără petrolul olandez ţara putea rezista cîteva luni,nu mai mult.

Konoye a prezentat cererile guvernului său ambasadorului american de la Tokio. Dacă Statele Unite vor înceta să-i înarmeze pe chinezi, vor înceta să construiască noi fortificaţii în Pacific şi îl vor sprijini pe împărat în căutarea de materii prime şi pieţe de desfacere, Konoye promitea că Japonia nu va folosi Indochina ca bază militară, se va retrage din China cînd situaţia de acolo va fi fost stabilizată şi va „garanta” neutralitatea Insulelor Filipine. Din Washington s-a răspuns printr-un ultimatum. Japonia trebuie să-şi retragă toate trupele din China şi Indochina, să se retragă din Pactul Tripartit, să semneze un pact de neagresiune cu ţările vecine. La 16 octombrie Konoye, care fusese destul de rezonabil, a fost înlocuit cu generalul Hideki Tojo, cel mai fioros şoim al Asiei. Japonezii aflaţi sub embargo credeau că nu le rămăsese altă cale. Erau siliţi să intreîn război dacă nu se retrăgeau din China, o pierdere de prestigiu care pentru ei era de neconceput. Au început să-şi ascută săbiile de samurai.

Toate acestea se cunoşteau în clădirea Departamentului de Stat pentru Război şi Forţe navale de pe Pennsylvania Avenue. Singura întrebare era unde aveau să atace niponii.

Posibilităţile erau numeroase – Thailanda, Hong Kong, Borneo, Istmul Kra, Guam, Wake şi Filipine.

Pearl Harbor fusese exclus, căci se ştia că Tojo masează trupe în Saigon şi ofiţerii americani erau siguri că omuleţul cel galben, miop şi cu picioare strîmbe, nu putea pregăti dintr-o dată mai mult decît o singură ofensivă. În realitate se pregăteau să atace simultan toate aceste obiective, inclusiv Pearl Harbor. De fapt, în ultima săptămînă de pace devenise evident, chiar şi pentru şefii statului major al lui F.D. Roosevelt, că insulele Hawaii sînt ameninţate. Serviciul de Informaţii al Statelor Unite, fiind în posesia codului japonez, putea urmări fiecare desfăşurare a eşaloanelor superioare din Dai Nippon. La 22 noiembrie, un mesaj trimis din Tokio ambasadei lor din Washington de pe Massachusetts Avenue îi prevenea că peste o săptămînă aveau să se petreacă anumite lucruri. Pe 27 noiembrie, referindu-se la posibilitatea unui război, trimisul împăratului în Statele Unite a întrebat: „S-ar părea că se va naşte un copil ?" I s-a răspuns: „Da. Naşterea unui copil pare iminentă. E de presupus că va fi un băiat puternic şi sănătos". În cele din urmă, la 29 noiembrie serviciile de transmisiuni ale Statelor Unite au transcris un mesaj în care un funcţionar de la ambasada din Washington întreba: „Spune-mi ce înseamnă ora zero?" Vocea de la Tokio i-a răspuns încet: „Ora zero e 8 decembrie – 7 decembrie în Statele Unite – la Pearl Harbor".

Americanii erau deci informaţi că un atac era iminent, ştiau unde şi cînd va avea loc. Nici că se putea un pericol mai mare. Flota japoneză era cu mult superioară flotelor combinate ale Americii şi Marii Britanii din apele Pacificului. Comandanţilor militari ai Statelor Unite din Hawaii şi din insulele Filipine li s-au transmis următoarele: „Acest mesaj trebuie considerat ca o înştiinţare de război... Pentru următoarele zile se aşteaptă o mişcare de agresiune din partea japonezilor". La 6 decembrie mesajul continua astfel: „S-ar putea să aibă loc ostilităţi. Se prevăd acţiuni subversive". Şeful suprem din Honolulu, ungeneral, a tras concluzia că acestea se refereau la japonezii civili din Oahu. În consecinţă a ordonat ca toate avioanele să fie aliniate la

mijlocul pistelor de aterizare – unde puteau fi distruse într-o clipă de aviaţia inamică. Amiralul, comandantul-şef, a hotărît să nu se ia măsuri de prevedere. Ţinuţi tot timpul în alertă, considera el, oamenii se vor surmena. Aşadar, pe 6 decembrie, ofiţerii şi trupa au primit obişnuita lor învoire de sîmbătă seara. Nu au fost însă constituite gărzi speciale în jurul flotei americane din Pearl Harbor – 94 de nave, incluzînd şapte cuirasate cu echipaj complet şi nouă crucişătoare, unica forţă existentă care putea să prevină agresiunea japoneză în Asia. Numai 195 dintre cele 780 de tunuri antiaeriene din port şi numai 4 din cele 30 de baterii antiaeriene aveau servanţii la posturi. Iar majoritatea nu aveau muniţii. Fuseseră retrase în magazii, căci erau în pericol de a se „prăfui”.

În dimineaţa zilei de duminică 7 decembrie 1941, în timp ce americanii dormeau ca să le treacă mahmureala la Waikiki, înconjuraţi de parfumul florilor tropicale, de cîrîitul papagalilor domesticiţi şi de ecoul valurilor ce se loveau de Diamond Head, la 200 de mile nord de ei, o armadă japoneză înainta spre sud cu viteză maximă. În total erau 31 de nave de război, cu catarge ca nişte pagode. Dar gîndurile şi rugăciunile tuturor echipajelor erau îndreptate spre cele 360 de avioane acţionînd de pe portavioane, şi în special spre cele din primul eşalon de atac, aflate pe portavionul *Akagi*. Escadrila din frunte fusese instruită ca, în cazul că aveau să ia inamicul prin surprindere, să spargă tăcerea undelor radio deasupra insulei Oahu, transmiţînd la bază cuvîntul codificat *tora* (tigru).

În întuneric, pe puntea de decolare-apuntare a portavionului *Akagi*, piloţii se precipitau spre avioanele care îi aşteptau: bombardiere Nakajima-97, bombardiere în picaj Aichi şi avioane de vînătoare Kaga şi Mitsubishi tip O, avioane rapide şi extrem de periculoase, pe care americanii aveau să le poreclească în scurt timp „Zero-uri”. Bîzîind, se apropiau de punctul Kahuku de la capătul de nord al insulei Oahu; Era 7:48 dimineaţa. Huruind, au străbătut trecătoarea

Kolekole, care domina cazarma Schofield a armatei de uscat, situată cam la 35 de mile de Honolulu. Norocul era de partea lor. Cerul acoperit s-a înseninat şi soarele a apărut odată cu zorii trandafirii, trimiţîndsclipiri calde prin văile verzi, printre desişurile cafenii de trestie, peste crestele ascuţite ale munţilor purpurii, pe marea albastră şi strălucitoare tivită cu spuma albă a valurilor. Neînsufleţite, drept în faţa lor pe coasta de sud a insulei Oahu, se aflau ţintele vizate: aerodromurile Wheeler, Bellows, Ewa şi Hickam şi mai cu seamă portul minunat pe care vechii hawaieni l-au numit *Wai Momi*, „apă de perlă”. Acolo, nu departe de insula Ford, în mijlocul portului, stăteau ancorate, în grupuri de cîte două, navele de război americane: *California*, *Maryland*, *Oklahoma*, *Tennessee*, *West Virginia*, *Arizona*, *Nevada* şi vasul *Utah*, vechi de 33 de ani, ieşit din serviciul activ.

Privite de la înălţimea la care erau japonezii – 10 000 de picioare – păreau nişte bărcuţe într-o cadă de baie. În jurul lor, legănîndu-se în parîme, se aflau alte 86 de vase,concentrate pe o suprafaţă mai mică de trei mile pătrate şi împrejmuind vasele de război atît de strîns, încît făceau orice fugă aproape imposibilă. Chiar dacă navele militare ar fi putut manevra în jurul lor, unicul canal care ducea spre mare şi libertate era barat de o plasă de apărare împotriva torpilelor. Comandantul japonez transmise escadrilei lui „*To-to-to*”, prima silabă a cuvîntului *totsugeki*– „Încărcaţi!” Apoi transmise spre *Akagi*, „Tora, tora, tora!”. Şi din nou spre flota lui aeriană „*Yoi*!” (Gata!) şi „*Te*!” (Foc!). Zburînd razant cu vîrful copacilor, neluînd în seamă tirurile cenuşii extrem de anemice ale artileriei antiaeriene care punctau cerul senin, valuri succesive de avioane japoneze treceau în zbor peste punctul Merry, atacînd şi virînd, ca să se întoarcă apoi iarăşi şi iarăşi. „Zerourile”, bombardierele în picaj şi bombardierele torpiloare au aruncat proiectile şi calupuri de dinamită printre norii de fum unsuroşi şi greu mirositori, distrugînd 347 de avioane de război americane şi 18 nave de război, printre care toate cuirasatele, crucişătoarele *Helena* şi *Honolulu* şi distrugătoarele *Cassin* şi

Downes. Cu preţul a 29 de avioane, niponii au omorît şi rănit 3 581 de americani, aproape jumătate dintre ei de pe *Arizona* care s-a scufundat.

Distrugerea *Arizonei*, care fusese amaratã în linie cu atelierul plutitor *Vestal*, a fost pierderea cea mai spectaculoasă. O bombă a incendiat rezervoarele de combustibil de la care s-au aprins opt tone de pulbere neagră, foarte volatilă – depozitată împotriva regulamentului – şi aceasta, la rîndul ei, înainte să poată fi stinsă, a făcut să explodeze un stoc enorm de pulberefără fum dintr-un depozit de muniţii de la proră. Cîteva secunde mai tîrziu, alte trei bombe, dintre care una a căzut chiar printr-un coş al navei, au nimerit drept la ţintă. Peste o mie de mateloţi americani au fost arşi de vii sau înecaţi. Vasul de război de 32 600 de tone, arzînd în cascade de flăcări înalte de 500 de picioare, a ieşit pe jumătate din apă, s-a rupt în două şi s-a afundat, teuga-i, învăluită în nori agitaţi de fum negru, dispărînd şi ea încet sub apă. Nici chiar Kukailimoku, zeul războiului la vechii hawaieni, nu văzuse un asemenea dezastru. „Aminteşte-ţi de Pearl Harbor” a devenit un motto american şi titlul celui mai popular cîntec de război al ţării, iar pierderea acestei mari nave a rămas înscrisă cu litere de foc în mintea celor din marină. După şase luni, cînd locotenentul de marină Wilmer E. Gallaher şi-a îndreptat botul bombardierului său în picaj spre *Akagi*, aflat în largul insulei Midway, amintirea erupţiei vulcanice din Pearl Harbor, al cărui martor fusese, i-a străfulgerat prin minte. În momentul în care *Akagi* a explodat, jubilă: „Arizona, nu te-am uitat !”

Ca Merlyn în „Rege în viitor şi odinioară”, bătrînul din visurile mele cunoaşte viitorul; trecutul este cel care nu i se dezvăluie. Şi astfel, în ultimele luni ale anului 1978, îmi pun pe cap vechea mea şapcă şi mă urc la bordul unui avion al companiei United Airlines, cu destinaţia Hawaii, primul meu popas în drumul de întoarcere spre insule. Imensa aeronavă ne primeşte în pîntecele ei ca un fantastic cal troian modern şi, la scurt timp după decolare, ne ridicăm uşor deasupra

stratului de smog, spre un cer siniliu ca aripa unui pescăruş albastru. Pe cînd ne întorceam spre Răsărit, zăresc un lanţ de munţi semeţi. Dedesubt, se întinde compact Los Angeles-ul, brăzdat de autostrăzi. Lunecăm pe lîngă clădirea posomorîtă a companiei Watts şi pe deasupra plajei Cabrillo. Jos, fluxul roade fără odihnă din ţărm, dar aici, sus, domneşte o curăţenie imaculată. Sînt răsfăţat cu perne, biftec, şampanie, cu un film dacă doresc (nu doresc) şi o stewardesă drăguţă, tînără, veselă şi total necontrolată în limbaj, care răspunde de sectorul meu. Servindu-mi cina, scapă o furculiţă şi mormăie, „rahat!" Sergentul din mine îi spune: „Fetiţele drăguţe nu vorbesc urît". Mă măsoară înveselită din cap pînă în picioare. Zîmbeşte, răspunzîndu-mi: „Sînt femeie, nu fetiţă. Oricum mi-ai fi spus tuceva, am văzut că mă priveai lung. Eşti un bătrîn libidinos". Am ripostat. „Nu sînt un bătrîn libidinos,sînt un cetăţean matur cu sex-appeal". Ea: „De unde ai făcut rost de el?" Eu: „De la un babalîc din azilul de bătrîni". Dar jocul se termină aici. Trecu mai departe. Face parte din generaţia băutorilor de pepsi şi a dedus că am mai mult de 55 de ani,că sînt un bătrîn demodat, înarmat cu medicamente pentru hipertensiune,antibiotice pentru măsele cariate, pilule antidepresive, că posed o farmacie ambulantă, şi deci că sînt incapabil de îndeletniciri obositoare. E normal să fie aşa. La vîrsta mea e cazul să rămîn calm, netulburat, neprovocat de o femeie, ba chiar de oricine. Sînt totuşi îngrijorat. Am citit că nişte soldaţi japonezi tot mai mişună prin tufişurile insulelor şi din cînd în cînd ies la iveală. După cum îmi cunosc eu norocul, s-ar putea să cad tocmai eu victimă ultimului atac japonez. Ideea e ridicolă, recunosc, dar totuşi mă nelinişteşte. Adevărul este că nu ştiu cam ce am să găsesc Acolo.

Apoi încep să-mi vină în minte vechile cîntece de război. Toată viaţa m-a obsedat o melodie sau alta şi n-am reuşit niciodată să le cunosc cum trebuie. De la decolare acest „Muzak" interior a îngînat o melodie liniştită, „Am să te văd", dar acum s-a schimbat placa. Cuvinte uitate de mult

timp îmi năvălesc în minte. Mai întîi pe melodia „Banda lui MacNamara”.

Pentru o ispravă nouă ne pregătim acum
Mai cucerim o insulă cu japonezi duium

şi

Pe toţi îi binecuvîntăm
Şi în tranşee ne băgăm

Apoi pe melodia „Poţi fi îmbrăţişată”

Găseşte-ţi altul, nu mă pot întoarce fără tine

şi

Nu mai vreau s-aud de marină
Hei, mamă vreau să plec
Înapoi la Quantico
Hei, mamă, vreau acasă.

Şi obsedantul:

Roagă-te pentru camaradul tău
Din Guadalcanal, zău aşa,
Numai Domnul îl mai poate ajuta

Deodată mă întreb ce *caut* eu aici? Mă îndrept spre nişte locuri pe care am jurat să nu le mai revăd niciodată, spre o vegetaţie luxuriantă, departe de florile delicate din Noua Anglie, de sălcii, dafin şi liliac. Acum aş putea să mă afund în fotoliul meu de piele, din faţa căminului de acasă, din Connecticut, citind Muriel Spark sau Peter De Vries, ori ascultînd eufemismul muzical al luptelor din 1812, compus, de Ceaikovski. „N-am nevoie de toate acestea”, zice bătrînul din mine. „Ba ai!”, spune sergentul încruntat. Şi pe cînd pasărea noastră argintie se înalţă deasupra plafonului de 35 000 de picioare, sergentul preia comanda.

Insulele Hawaii au fost destinaţia primei mele călătorii cu avionul, dar atunci veneam din direcţie opusă, dinspre Saipan, şi am făcut escale în Guam şi în Insula Johnston. A fost un zbor lung, cam patru mii de mile, iar viteza maximă pe care o putea atinge avionul nostru C-54, cu toate cele patru motoare huruind din greu, era sub 265 de mile pe oră. Eram în total 25, toţi întinşi pe tărgi. Se pare că avionul

fusese de la bun început o ambulanţă zburătoare. Pereţii etanşi ai infirmeriei erau văruiţi, podeaua acoperită cu cauciuc. Tăvile erau prinse în şuruburi iar pe ele tuburi şi seringi. Totul avea mirosul de neconfundat al medicamentelor.

Cel puţin aşa îmi amintesc. Nu prea eram un martor de nădejde. Tocmai mă dezbărasem de a mai lua morfină. La început, nu eu fusesem cel care luase această hotărîre. Consumam cam jumătate de dram* **pe zi. Apoi un medic din armată mi-a tăiat complet doza. Acum aş fi putut să mă droghez din nou. Dar dacă rezistasem at**îta timp fără, eram hotărît să mă las definitiv. Doctorul din avion ştia toate astea. Consideracă hotărîrea de-a-mi tăia doza complet a fost o greşeală. Mă tot întreba dacă n-am nevoie de „ceva". Clătinam de fiecare dată din cap şi-mi întorceam faţa spre pernă. După plecarea lui începeau din nou simptomele de reacţie din cauza abstinenţei: căscam, tremuram, transpiram, lăcrimam, aveam crampe, greaţă, piele de găină, guturai, accese de frică. La fiecare oră unul dintre cei patru infirmieri de la bord îmi controla tensiunea şi temperatura rectală, şi, cu degetul lui de cauciuc însemna curbele în creştere pe fişa mea. Dacă erau prea mari, doctorul s-ar fi putut să-mi dea o doză, în ciuda protestelor mele.

— Ai nevoie de ceva?

— Nu. Mă simt bine.

Doctorul arăta ca un arab. Avea tenul măsliniu şi mustăţi răsucite. Începuse să chelească şi încerca să mascheze acest lucru periindu-şi părul într-o direcţie în care nu voia să stea. Rezultatul era că arăta tot timpul de parcă tocmai se sculase grăbit din pat. Pielea îi era tăbăcită şi găurită de urme de acnee. Cînd se apleca spre mine, puteam să-i văd scobiturile şi cutele umbrite ale obrazului şi reţeaua de vinişoare din jurul irisului. La mai puţin de un picior vederea îmi era bună. Peste această distanţă vedeam neclar. Bandajul îmi fusese luat de pe ochi la puţin timp înainte de decolare, şi în plus suferam de dilatarea pupilei, ca toţi cei

* dram = 0,0648 gr.

care iau droguri. Orice lumină puternică îmi provoca usturime. Din fericire aici lumina era slabă. Vedeam atît cît să-mi dau seama că nu eram cel mai bolnav de la bord. Înspre pupă zăcea un om lovit la cap. Era bandajat strîns, iar sîngele-i pătrundea prin tifon. Auzeam picuratul neregulat al dispozitivului care îl hrănea intravenos. În partea dinspre babord, zăcea un locotenent rănit la piept. Horcăia. Sub el se afla victima unui atac kamikaze, un subofiţer înfăşurat ca o mumie. Mîinile îi erau totuşi libere. Pe fiecare dos al palmei era tatuată o ancoră. Ancorele se tot frecau una de alta, de parcă ar fi încercat să se înlănţuie.

Orbirea mi se trăgea de la şocul exploziei şi mergea spre vindecare. Ceea ce mă chinuia cel mai mult în momentul acela era o durere cumplită de cap şi cîteva schije adînc înfipte în spate. Schije şi încă ceva. Doctorul examină radiografia mea şi scoase un mic strigăt.

— Păi, arată ca o bucată de tibie.

— Asta şi este.

— Japonez?

— Nu. Unul dintre oamenii noştri.

Trecu mai departe. Apoi îşi făcu de lucru pe lîngă mine o adevărată belea, un infirmier gras, care părea să creadă că ar fi fost nevoie să ne comportăm cu toţii ca nişte clovni.

— Hai, sergent, zîmbeşte! Hai să vedem cum ştii să zîmbeşti. Asta-i! Hai, zîmbeşte!

Şi tot turuia aşa. Singura modalitate ca să scapi de el era să rînjeşti forţat. După aceea pleca radios, cu misiunea îndeplinită.

Un alt infirmier, slăbănog şi lugubru, făcea pe milosul cu mine. Încerca să fie vesel. Mă deprima înfiorător:

— O să scapi, sergent. Eşti curajos. Îmi dau eu seama.

— Mda !

— Într-o lună te vei întoarce şi o să le tragi o săpuneală ticăloşilor ălora galbeni.

Dar nu-mi mai rămăsese puterea s-o fac. Capul îmi pulsa ca şi motoarele avionului. Zăceam în semiîntuneric, luptîndu-mă cu durerea din spate, acolo unde erau schijele şi bucăţile de os, tînjind după drog, ţigara mea desenînd

traiectorii de foc în aer, stomacul zbătîndu-mi-se pe cînd îmi ştergeam ochii şi nasul cu o bucată de tifon şi întrebîndu-mă cîţi de la bord aveau să scape, de fapt, cu viaţă. Nu toţi, îmi dădeam seama căci prea mulţi erau în stare critică. „Cap rănit” s-a dus primul. Ne aflam la nord-est de Wake cînd, deodată, gemu adînc. Îi săriră în ajutor, dar înainte să ajungă la targa lui, suspină cuvîntul „mamă” şi îşi dădu duhul. Sîngele continua totuşi să picure, pînă cînd Fatso veni să cureţe. Trase cearceaful peste capul mortului şi-l aranjă cu o margine dreaptă. Am aţipit. Doctorul ma trezit, privind cercetător spre mine de la o distanţă de vreo trei ţoli.

— Ai dormit bine ?

— Da.

— Cum te simţi ?

— Bine.

— Te doare rău ?

— Nu.

— Ai nevoie de ceva ?

— Nu.

M-am uitat împrejur. „Piept-rănit” se dusese şi el. Rămăsese doar o adîncitură sub cearceaf, acolo unde îi fusese capul. Cînda apărut iar Fatso, l-am întrebat cîţi oameni am mai pierdut. A încercat să schimbe subiectul, dar „Mumia” ne-a auzit şi vocea lui de bariton a răsunat prin bandaje. A spus: „Încă trei, toţi la capătul ăsta”. Fatso părea dezolat, poate pentru că nu-şi dădea seama dacă „Mumia” rînjeşte sub toate straturile acelea de unsoare şi gips. Apoi se înseninã şi ne spuse că nu avea să mai moară nimeni.

Totuşi a mai murit unul, un om tocmai din capăt, pe care nu-l văzusem. Pînă am intrat în zbor planat deasupra aeroportului Hickam am reuşit să învăţ topografia avionului nostru C-54. Cu o excepţie însă. În apropierea cozii, la tribord, era un loc întunecat. Oricît îmi încordam privirea, nu reuşeam să desluşesc ce era acolo. Mi-am închipuit că s-au ars becurile sau că era un loc de depozitat ustensile. După ce-am aterizat, doi infirmieri au intrat acolo şi, cînd s-a deschis uşa, au ieşit purtînd o targă – încă un cadavru

ascuns sub un giulgiu provizoriu. Văzînd că trece doctorul, l-am strigat. S-a oprit. L-am întrebat cine a mai murit.

— Un biet băiat – oftă el. Era atît de liniştit, încît cei mai mulţi dintre bolnavi nu l-au observat.

— Cine era ? Ce uniformă purta ?

— Era din regimentul 5 infanterie marină.

Am avut o senzaţie ciudată. I-am spus:

— Şi tata a fost în regimentul ăsta.

— Tatăl tău ?

— De mult. În alt război.

— Vrei să-ţi spun numele băiatului ?

— Nu – am şoptit. Nu !

S-a uitat atent la mine.

— Chiar că *ai nevoie* de ceva.

— Las-o baltă, Mac.

„Mumia” chicoti.

Cursa United 005 aterizează pe aeroportul internaţional din Honolulu fix la 7:35, ora hawaiană. Ies afară într-o ploaie torenţială, bătînd în diagonală, care, din cînd în cînd, cade în rafale ca nişte talazuri. Nu sînt surprins. *Întotdeauna* plouă cînd ajung în Pacific. Dacă va fi vreodată secetă, atunci să mi se telefoneze. Vin eu şi se aranjează totul. Aşteptîndu-mă exact la o astfel de furtună mi-am încheiat toţi nasturii de la gulerulhainei mele model Burberry. Nimic nu te apără mai bine de o rupere de nori ca un poncho al infanteriei de marină, dar poncho nu este acceptat la Halekulani, ultimul mare hotel de dinainte de război din Waikiki, unde în curînd voi cina cu Jean şi Bob Trumbull. La începutul anilor '50, Bob şi cu mine am fost corespondenţi de presă în India, el pentru *New York Times* iar eu pentru *Baltimore Sun*. Am prieteni prin toată zona Pacificului şi cunoştinţe destul de multe despre Asia, dar în această privinţă Bob este o adevărată enciclopedie. La 7 decembrie 1941, Bob era redactorul local al ziarului *Honolulu Advertiser* şi corespondent voluntar pentru *Times*. Apoi ziarul *Times* l-a angajat cu normă întreagă, şi de atunci lucrează pentru ei, mai mult în zona Pacificului. E ultimul dintre corespondenţii celui de al doilea

război mondial al ziarului *Times* care mai este încă în aceeaşi funcţie.

Îmi povesteşte că insulele Hawaii, pentru prima dată în istoria lor pluralistă, sînt afectate de încordări rasiale. Problema o creează japonezii. Deşi în minoritate, sînt bine organizaţi şi în consecinţă exercită control asupra instituţiilor locale, asupra politicii, industriei, sindicatelor şi chiar asupra rectoratului universităţii. Acest lucru nu le convine celorlalţi locuitori şi în special americanilor care s-au stabilit aici. Dar, adaugă Bob, invazia niponilor nu se limitează la Hawaii. Aşa ceva, sau ceva asemănător voi constata aproape peste tot în cursul călătoriei mele. Supuşii lui Hirohito au obţinut în timp de pace ceea ce le-a scăpat în război: dominarea unei „Sfere de Coprosperitate a Marii Asii Orientale". Îi spun lui Bob că germanii au făcut acelaşi lucru în Europa. Învingătorii din Europa şi din Asia s-au lăsat „duşi" de cei învinşi.

Sentimentul pe care îl am în dimineaţa următoare este că, oricine ar fi cel care conduce lucrurile aici, dă dovadă de o totală lipsă de bun gust. E o adunătură de spelunci. Clădiri înalte, bizare ca cele din Puerto Rico fac ca celebrele plaje situate la nord-vest de muntele Diamond Head să rămînă permanent în umbră. Spitalul de pe colina Aiea, unde am zăcut cîndva cu alte mii de răniţi din Marină după luptele din Iwo şi Okinawa, a fost demolat şi înlocuit cu cartierul general al CINCPAC * –, dar militarii par să nu mai fie în stare să controleze practicile dăunătoare ale comercianţilor civili. Pe Hotel Street chitareleelectrice sînt puse la un volum insuportabil. Ţi se oferă cămăşi havaiene la preţuri absurde. Travestiţi musculoşi te acostează sub cîte o marchiză care poartă anunţul „Băieţii vor fi fete". Prostituţia este ilegală, dar barurile şi localurile de strip-tease de pe Hotel Street sînt înţesate de prostituate care, dacă se opreşte vreun bărbat la un pas de ele, îl acostează provocator. Sînt mai multe saloane de masaj, localuri de strip-tease şi magazine pornografice decît cafenele. Raidul japonez din 7 decembrie de acum 38 de ani a fost o nelegiuire, dar ai senzaţia că,

* Commander in Chief, Pacific - comandant suprem în Pacific.

dacă s-ar distruge cartierele rău famate din Honolulu de astăzi, ar fi mai puţin revoltător.

Ruta parcursă de aviatorii japonezi în duminica aceea îndepărtată poate fi trasată cu oarecare precizie. Pasul Kolekole, care domină cazarma Schofield, e un canion liniştit între munţi abrupţi. Acum nu se mai aude huruitul avioanelor ci doar foşnetul de frunze în briza blîndă şi murmurul cablurilor de înaltă tensiune. Cazarma de dedesubt este efectiv neschimbată de cînd a scris despre ea James Jones în *De aici pînă în eternitate*, curţile pătrate, clădirile portocalii, smochinii indieni, toate îţi amintesc de povestirea lui Jones, doar că este mai puţină animaţie. În Schofield, unde îşi aveau baza 25 000 de soldaţi în 1941, astăzi sînt mai puţin de
4 000. Cicatricele raidului nu sînt vizibile aici. Ca să le găseşti, trebuie să te duci la aeroportul Hickam, unde gloanţe de calibru 50 sînt încă înfipte în zidul de ciment de culoarea piersicii – şi bineînţeles şi în port.

Efectul monumentelor istorice este adeseori micşorat de ambianţa mondenă. Mă refer la catedrala Sfîntul Petru din Roma şi Bunker Hill din Boston. Totuşi, cînd mergi spre portul unde Statele Unite au intrat în cel de al doilea război mondial este supărător să găseşti un prozaic indicator de circulaţie verde cu alb, întocmai ca cele din interiorul Americii îndrumînd conducătorii auto spre
90 EST
PEARL HARBOR

Urmînd indicatorul şi instrucţiunile care mi s-au transmis telefonic la Halekulani de către CINCPAC, am ajuns la un complex naval cu debarcadere şi diguri, mărginit de palmieri răsuciţi de vînturile dinspre larg. Din alte puncte pleacă în fiecare oră şalupe pentru vizitarea portului, dar eu sînt înscris la o excursie organizată de militari, rezervată personalităţilor foarte importante. Judecînd după ceilalţi pasageri, băuţi, mestecînd gumă, îmbrăcaţi în tricouri de sport, aproape oricine poate fi o personalitate foarte importantă. Toţi par să aibă la ei aparate de fotografiat

Polaroid şi Instamatic. O blondă nostimă, ai cărei părinţi fuseseră probabil adolescenţi, dacă nu şi mai tineri, pe timpul marelui atac de aici, apare purtînd trese de subofiţer şi ne cheamă la ordine. Înainte de a
porni, ne informează ea, vom vedea un scurt film. Ne conduce
într-o baracă Quonset. Luminile se sting...

Filmul, un documentar al N.B.C.-ului, este în stilul „March of Time" şi a fost probabil realizat, nu mult după război, din fragmente de jurnale de actualitate. Vocea comentatorului răsună puternic. Textul ameţitor este de Richard Rodgers. Se folosesc imagini din filmele capturate după război de la japonezi. Partea cea mai interesantă este cea omisă. Nu se face nicio aluzie la prostiile făcute de americani. Este scos mult în evidenţă faptul că japonezii nu au reuşit să distrugă rezervele de petrol ale Statelor Unite, suficiente pentru doi ani, şi instalaţiile şantierului naval. La sfîrşit, în ritmul triumfal al muzicii lui Rodgers, vasele de război americane pornesc pe înserat să se răzbune pe vicleanul inamic. Pe cînd se aprind luminile, mai că îţi vine să crezi că raidul de la Pearl Harbor a fost o victorie americană. Judecînd după comentariile lor, celelalte personalităţi foarte importante sînt impresionate. Se ştie că marina americană a avut întotdeauna multă grijă de reputaţia sa. Este binecunoscută promptitudinea cu care după raidul japonez titlul Amiralului comandant a fost schimbat din Comandant Suprem al Statelor Unite (CINCUS) în Comandant Suprem pentru Pacific (CINCPAC).

Conducîndu-ne la bordul şalupei, însoţitoarea noastră blondă ne previne că nu pot fi fotografiate submarinele nucleare din port, ca nu cumva aceste fotografii să cadă în mîinile vreunei puteri ostile. Pornim la drum, iar ea îşi începe prezentarea. Puţine lucruri sînt noi pentru mine, aşa că îmi las gîndurile să hoinărească. Fort Island este acoperită de o vegetaţie luxuriantă şi este nelocuită, pista ei de decolare fiind prea scurtă ca să poată primi avioanele cu reacţie de astăzi. Cîte un semn plutitorindica locul unde era ancorată fiecare navă de război, la 7 decembrie. O relicvă din lemn şi

fier ruginit arată locul ocupat de *Utah*, care s-a scufundat la ora 8:12 în dimineaţa raidului. Principalul punct de atracţie este monumentul comemorativ închinat *Arizonei*. E impresionant; un arc de ciment înclinat graţios în onoarea celor 1 102 marinari ai Statelor Unite care sînt înmormîntaţi dedesubt. (De ce n-a fost scoasă nava la suprafaţă? S-a încercat. Doi scafandri ai marinei militare au tăiat carena vasului cu aparate cu acetilenă. Gazele acumulate în interior au explodat, omorîndu-i pe amîndoi). Uitîndu-te atent în jos, poţi vedea teuga ruginită pe al cărei catarg, care iese din apă, se ridică şi se coboară pavilionul în fiecare zi. Pasagerii şalupei se înghesuiau împrejur, trăncănind agitaţi. Un lucru este dezgustător, fără a fi neapărat caracteristic americanilor. Am asistat la aceeaşi sporovăială în faţa monumentelor de război europene. Acest lucru nu se întîlneşte în cimitirele civile. Dar scenele care evocă moartea violentă a unor oameni par să fie stimulatoare.

Submarinele nucleare pe care nu le puteam fotografia sînt, de fapt, nefotogenice. Ba de-a dreptul urîte, sinistre, ca nişte rechini. Legănîndu-se în ancoră, se văd crucişătoare verzi ca ardezia cu rachete teleghidate şi fregate rapide, care nu prezintă niciun interes pentru un necromant ca mine. Dar sar în sus cînd trecem grăbiţi pe lîngă un golfuleţ. Aici sînt amarate nişte vase pe care nu m-aş fi aşteptat defel să le văd la Pearl Harbor. Două distrugătoare noi nouţe, arborînd steagul Soarelui Răsare, emblema de luptă a imperiului japonez. Ajuns pe ţărm mă interesez şi mi se spune că, da, am văzut exact ceea ce am crezut că văd. De altfel, ofiţeri de marină japonezi, îmbrăcaţi în alb, frecventează des popota ofiţerilor din Pearl. Şi, adaugă interlocutorul meu, sînt foarte politicoşi. E firesc. Aşa au fost întotdeauna. Cu excepţia, bineînţeles, a micului interval dintre 1941 şi 1945.

La trei dimineaţa, culcat într-un pat confortabil dintr-o cameră a hotelului Halekulani, mi se deschid pe neaşteptate ochii. Sergentul din mine, slab, aspru, de pe altă lume, priveşte sardonic, amintindu-şi turiştii gălăgioşi,

obscenităţile de pe Hotel Street, filmul care muşamaliza erorile marinei şi covorul de bun venit întins în cinstea navigatorilor lui Hirohito. Aceasta urma săfie atitudinea sergentului în fiecare noapte – şi el chiar se întorcea noapte de noapte – în prima parte a călătoriei mele. Dacă îl menţionez rar este din cauză că, la fel ca într-un ritual magic, nu există nicio variaţie în comportarea lui: priveşte răutăcios şi rînjeşte cinic. Am început să-mi dau seama că va fi nevoie de foarte mult, de o pasiune înflăcărată ca să-l alung.

La Honolulu, bătrînul nu-i poate da niciun răspuns sergentului. Ce-a văzut aici l-a cutremurat. Din anumite motive insulele Hawaii nu i-au trezit amintirile loviturilor primite în acea îndepărtată zi de infamie. Şi cred că ştiu de ce. Răspunsul, după părerea mea, este că de fapt nu s-a opus nimeni japonezilor şi deci nu a fost o luptă. Ca la Fort Sumter, ca la Sarajevo, dezastrul de la Pearl Harbor poate fi privit drept o ridicare a cortinei,în mare parte nesemnificativ pentru drama care avea să urmeze. Eram pregătiţi să plătim înzecit inamicului, dar nu ne-am identificat cu victimele de la Pearl Harbor. Puţini opuseseră rezistenţă. Fiind profesionişti, ar fi trebuit să fie gata de luptă. Acum noi, amatorii, trebuia s-o facem. Şi cu toate că am plîns după ei, însuşi faptul că atacul din 7 decembrie a durat atît de puţin înseamnă că nu a mai fost timp să ne mai interesăm, cu sufletul la gură, de soarta lor.

Filipinele, însă, au fost cu totul altceva.

Teribilele rămăşiţe ale ultimei garnizoaneistovite

Sosirea mea pe aeroportul internaţional din Manila, în primele ore ale unei dimineţi de joi, dobîndeşte un aspect comic. Carlos Romulo, un prieten de-al meu devenit personaj legendar în Filipine, trimisese vorbă de la Naţiunile Unite că dorea să fiu primit de concetăţenii săi cu „ospitalitatea lor tradiţională”. Pentru unul dintre patricienii spanioli care conduc insulele Filipine, ospitalitatea tradiţională se opreşte doar la un pas de a-i oferi oaspetelui locul în patul conjugal. În primul moment al sosirii mele, mă trezesc în faţa unui funcţionăraş de la aeroport, contrazicîndu-ne în privinţa validităţii unui certificat de sănătate. În momentul următor nefericitul funcţionar este dat la o parte, pasibil poate de pedeapsă, iar eu sînt întîmpinat de o delegaţie formată din zece ofiţeri superiori, conduşi de un ministru. În timp ce mă strecor în limuzina cu aer condiţionat, o sirenă începe să urle într-o maşină de poliţie, chiar în faţa noastră; plecăm, urmînd-o, spre hotelul Manila, unde a locuit generalul Douglas MacArthur înainte de Pearl Harbor.

Programul meu, mi se spune, a fost pregătit. Preşedintele mă va primi. Prima doamnă a ţării îmi va acorda şi ea o audienţă, şi, în ultima seară a vizitei, familia Romulo va da o recepţie în onoarea mea.

Aşa ceva nu mi s-a întîmplat de cînd Statul major turc m-a luat drept reprezentantul preşedintelui Eisenhower. Sentimentele mele sînt confuze. Sprijinul oficial îţi deschide multe porţi, dar îţi închide altele. Misiunea mea, totuşi, nu urmăreşte nici să elogieze, nici să înfiereze regimul actual. Scormonesc trecutul, şi trecutul în insulele Filipine e presărat cu fel de fel de capcane. Mulţi membri ai instituţiilor de astăzi din Manila poartă numele unor oameni care au colaborat cu japonezii în timpul războiului; trebuie să fii atent cînd ai de-a face cu ei. În plus, aşa cum observă Teddy White, un ziarist de mare notorietate are şi alte probleme. Cei cu care are întrevederi ştiu că răspunsurile lor ar putea fi citate de istorici.Astfel încît, în cel mai bun caz, devin afabili şi, în cel mai rău, se autoflatează.

În Manila, un american prosper poate avea în scurt timp impresia că a devenit membrul onorific al unei foarte restrînse protipendade, ai cărei membri se recunosc unii pe alţii oriunde. Ar fi atît de simplu să mă retrag în vila unui patrician, dar regulile meseriei de scriitor interzic acest lucru. Contramandez, deci, întrevederile şi explorez în schimb oraşul într-un „jeepney”. Un „jeepney” este un microbuz, un jeep acoperit cu tende strident colorate şi purtînd pe capotă icoane catolice argintii. Recunoscîndu-mă ca american pasagerii mă numesc „Joe”, şi unii îmi cer bani, bariera lucitoare care-i desparte pe americani de toţi nevoiaşii din lume. Prezenţa ei se simte şi mai acut cînd te plimbi prin Tondo, echivalentul din Manila al cartierului Perla din San Juan, o imensă mahala cu colibe şi case de carton presat, unde, se spune, străinii pot fi ucişi de arme cu săgeţi otrăvite. Ies nevătămat, dar bucuros că plec. Nu m-aş aventura în Tondo după ce se lasă întunericul.

A doua zi mă trezesc înainte de răsăritul soarelui. Din camera mea se vede golful Manila şi, în primele momente cenuşii ale dimineţii, zăresc, spre dreapta, o fîşie de pămînt. Apoi, pămîntul se conturează – o peninsulă plutind în aburii fumurii – şi jungla se înalţă abrupt pînă spre cei doi munţi de cinci mii de picioare înălţime, ale căror creste dinţate, prăpăstioase, trădează, chiar în ceaţa aceasta opacă, originea lor vulcanică. Îmi îndrept privirile spre Bataan.

Începînd de luni 22 decembrie 1941, ora două dimineaţa, cînd nu mai rămăseseră decît trei zile pentru cumpărăturile de Crăciun, vreo 43 000 de soldaţi din Armata 14 a generalului colonel Masaharu Homma au început să-şi croiască drum spre ţărm prin apa golfului Lingayen, la 120 de mile nord de Manila. Erau aşteptaţi de două săptămîni. Guam-ul căzuse în mîna japonezilor în cîteva ore. Insula Wake era ca şi pierdută, chiar dacă garnizoana americană de infanterie o mai stăpînea după o luptă de 45 de minute, în care o mînă de soldaţi puseseră pe fugă o flotă de invazie japoneză. Dar toţi ştiau că lupta adevărată avea să se dea în Filipine. Trupele aliate de aici erau sub comanda unui

general cu experienţă, în vîrstă de 60 de ani, care se retrăsese din armata Statelor Unite în 1937 şi fuseserechemat în serviciul activ de către preşedintele Roosevelt chiar în ziua în care preşedintele închisese robinetul rezervoarelor de petrol pentru Tokio. O perioadă strălucită îl aştepta pe Douglas MacArthur de acum înainte, dar nimeni nu putea şti acest lucru în zilele tumultuoase care au urmat după Pearl Harbor. Deşi fuseseră puse în gardă de cei din Pearl cu nouă ore înainte, forţele aeriene ale generalului au fost distruse la sol pe aerodromul Clark. Ba mai mult, nu reuşiseră nici măcar să mute stocurile de orez în poziţii care puteau fi apărate. Iar acum, cu Homma pe uscat, cei mai mulţi dintre soldaţii nedisciplinaţi ai lui MacArthur, în uniforme verzi filipineze, fugiseră în munţi. Peste 10 000 de soldaţi din trupele japoneze de asalt, răspîndiţi ca o imensă pată în partea de nord a insulei Luzon, se grupaseră în trei coloane şi coborau furtunos pe Ruta 3, vechea şosea militară pietruită care ducea spre Manila.

Atunci şi-a revenit MacArthur. Japonezii se aşteptau ca generalul să apere capitala. El însă o abandonă şi execută o serie de mişcări imprevizibile care i-a surprins şi derutat pe japonezi. Soldaţii numesc retragerea „manevră de repliere”. MacArthur a desfăşurat o *dublă* manevră de repliere, evacuînd atît restul trupelor care mai luptau împotriva lui Homma, cît şi forţele mai reduse ce apărau sudul Luzonului, reuşind să le unească şi să dejoace astfel încercarea inamicului de a-i separa pe cei din comanda sa. Deplasînd diviziile sale în spate, apărînd poziţiile pînă în ultima clipă, apoi ridicînd bariera în calea urmăritorilor, MacArthur îşi retrase trupele peste podul cu dublă travee din Calumpit, la 20 de mile nord-vest de Manila, puţin mai la sud de nodul de cale ferată San Fernando. Apoi, cu forţele intacte, ordonă distrugerea podului. Deşi arăta ca „un şoim obosit”– fraza îi aparţine lui Romulo – MacArthur a reuşit să formeze o armată din 65 000 de filipinezi şi 15 000 de americani, pe înălţimile verzi şi abrupte şi în văile adînci ale peninsulei Bataan. La 6 ianuarie 1942, soldaţii lui au plantat mine, au

săpat tranşee, s-au îngrădit cu sîrmă în aşteptarea asaltului inamic.

Asaltul s-a produs şi ei au rezistat. Necontenit. Cu îndîrjire. Spre uimirea lumii, care văzuse cum toate încercările de a înfrunta armatele Marii Japonii eşuaseră pretutindeni. De pildă, asediul de la Singapore durase exact şapte zile, după care generalul britanic s-a predat cu 85 000 de oameni ai trupelorimperiale, în faţa a 30 000 de japonezi. Oamenii lui MacArthur, bolnavi de malarie, de beri-beri, variolă, dizenterie, viermi intestinali, friguri tropicale şi pelagră au respins ofensiva lui Homma din luna ianuarie şi, cînd japonezii au făcut două tentative de debarcare în spatele liniei lor, i-au aruncat pe invadatori în mare. Trupele americane şi aliaţii lor filipinezi au zădărnicit toate încercările inamicului de a pătrunde dincolo de jumătatea peninsulei. Credeau că pot recîştiga Manila, lucru care părea posibil în momentul acela, Homma fiind un comandant mediocru, iar oamenii lui, chinuiţi şi ei de boli, erau de mîna a doua. Diviziile japoneze de elită atacau Bariera Malaieză, la sud de Singapore. Oamenii lui MacArthur nu aveau nevoie decît de ajutor din Statele Unite. Dar aceasta este o altă poveste tragică.

Aveau toate motivele să creadă că deja convoaiele erau pe drum. Roosevelt telefonase lui Manuel Quezon, preşedintele Commonwealthului din Filipine, care era atunci în Corregidor: „Vă pot asigura că fiecare vas disponibil aduce... forţa care în cele din urmă va distruge inamicul... Promit solemn poporului filipinez că îşi va menţine libertatea... Toate resursele de oameni şi materiale ale Statelor Unite sprijină această promisiune”. Generalul George C. Marshall, şeful Statului major al armatei, numit de F.D. Roosevelt, îl anunţase pe MacArthur prin radio: „O formaţie de bombardiere cu patru motoare, care fusese anterior întîrziată din cauza vremii nefavorabile, este pe drum... O altă formaţie de bombardiere similară porneşte astăzi din Hawaii, căutînd noi terenuri de aterizare în insulă. Două grupuri de bombardiere grele cu rază mare de acţiune pleacă săptămînă aceasta. Avioane de vînătoare sosesc

îmbarcate pe toate vasele care ne stau la dispoziţie... Forţele noastre urmează să acţioneze concentrat şi trebuie să producă un efect decisiv asupra flotei japoneze, forţînd-o să se retragă spre nord".

Nimic nu era adevărat. În Bataan şi Corregidor nu a ajuns niciun avion, niciun vas de război, nici o singură întărire. Unica explicaţie posibilă, pentru aceste false speranţe trezite în peninsulă, este că cei din Washington încercau să cîştige timp pentru alte avanposturi mai lesne de apărat. Pe măsură ce adevărul ieşea la iveală, oamenii care ţineau piept lui Homma fură cuprinşi de amărăciune. Nedîndu-şi seama că MacArthur trebuia să rămînă pe insula Corregidor –„Stînca"– pentru căcentrul ei de comunicare îi oferea un unic contact cu Washington-ul, ei îl numeau dispreţuitor pe general „Dugout Doug". Era o opinie crudă şi nedreaptă. Dar dacă fiecare avem dreptul la un ţap ispăşitor, atunci ei aveau mai mult ca oricine. În afară de japonezi, aveau de înfruntat jungla aproape de neimaginat din Bataan. Stîncile nu pot fi escaladate. Rîurile sînt înşelătoare. În spatele unor *nara* (mahoni) uriaşi, a unor eucalipţi şi baniani, se formează paravane aproape de nepătruns din viţă tropicală, plante agăţătoare şi bambus. Sub ele apar aflorimente de coral ascuţit, un subarboret fibros şi o iarbă înaltă în care mişună pitonii. În primele luni ale anului, cînd s-au purtat luptele, ploaia se revărsa aproape fără întrerupere. Apa era contaminată. Oamenii lui MacArthur mîncau rădăcini, frunze, papaia, carne de maimuţă, pui de găină sălbatică şi mistreţi. Cîntau pe melodia „Imnului de luptă al Republicii":

Dugout Doug MacArthur tremură pe loc
Apărat de bombe şi de-orice şoc.

Iată ce scria un soldat:
Sîntem amărîţii ce luptă-n Bataan
Nici mamă, nici tată, si nici Unchiul Sam
Nici unchi, nici mătusi, nici nepoţi, nici nepoate
Nici pusti, avioane, sau tunuri
Nu-i unu să-i pese de noi.

Totuşi luptau mai departe cu un devotament care ar uimi generaţia anilor '80. Şi mai surprinzător, în multe cazuri el ar fi uluit chiar pe cei dinainte de Pearl Harbor. Printre infanteriştii înfocaţi ai lui MacArthur erau bucătari, mecanici, piloţi ale căror avioane fuseseră doborîte, marinari ale căror nave se scufundaseră şi cîţiva voluntari civili. Unul dintre civili era un tînăr american cu pantofi Oxford, un student tipic din perioada aceea, care venise în insulele Filipine ca să facă cercetările necesare pentru o teză de antropologie. Cu cîteva luni înainte fusese un izolaţionist convins, iar unica sa pasiune muzicală era swing-ul. Se folosise de un acordeon ca să cînte melodii ca „Deep Purple" şi „Moonlight Cocktail". Căzut prizonier şicondamnat la moarte prin împuşcare, şi-a exprimat o ultimă dorinţă: să moară cu acordeonul în braţe. I s-a permis, şi s-a dus la zid cîntînd „God Bless America". Iată ce fel de timpuri erau.

Abia la începutul primăverii, după ce Homma a primit întăriri – 22 000 de oameni odihniţi, obuziere şi flotile de avioane Mitsubishi şi Zero – s-au dat bătuţi filipinezii şi americanii de pe peninsula Bataan. Apoi Corregidor, osul din gîtul golfului Manila, a mai rezistat în chinuri timp de încă o lună. Chiar şi în asemenea condiţii infanteriştii de marină şi mateloţii ascunşi în tranşee, pe plăjile insulei, au ucis jumătate din forţele de atac inamice. Abia la 6 iunie s-a terminat rezistenţa oficială, cînd un japonez a dat jos ultimul drapel american şi l-a călcat în picioare, în timp ce orchestra cînta „Kimigayo", imnul japonez.

Totuşi a fost cea mai groaznică capitulare din istoria Statelor Unite. Pe cei care au rămas în viaţă şi s-au predat în Bataan îi aştepta partea cea mai tragică: faimosul marş al morţii de zece zile – şaptezeci şi cinci de mile spre cuştile POW * **în Luzonul de Nord. Santinelele japoneze au început să împuşte prizonierii care se prăbuşeau din cauza căldurii şi a prafului sufocant de sub cerul nemilos. Apoi nu dădeau apă oamenilor care mureau de sete. Au urmat bătăi, decapitări şi torturi. Nimeni**

* Prisoner of War = prizonier de război.

nu ştie cîţi soldaţi aliaţi au pierit în timpul acestui calvar, dar cei mai mulţi apreciază că au fost între şapte şi zece mii. După război, filipinezii au hotărît să aducă un omagiu acestor martiri, punînd indicatoare la fiecare kilometru pe Ruta 3 care a fost pavată şi botezată şoseaua MacArthur. Pe fiecare indicator sînt reprezentaţi trei infanterişti aliaţi care, împleticindu-se, încearcă să se ajute între ei, spunîndu-li-se astfel călătorilor cîţi kilometri au parcurs victimele marşului pînă în acel punct. E trist să constaţi că jumătate din indicatoare au dispărut, luate de turişti sau ca urmare a neglijenţei. *Acestea* sînt timpurile de astăzi.

Dar alte monumente comemorative sînt intacte, deşi nu întotdeauna în locurile unde te aştepţi să le găseşti. Pista de aterizare unde a pierdut MacArthur cea mai mare parte din avioanele B-17 este acum una dintre pistele de aterizare pentru bombardierul B-52. Podul Calumpit, pod pe atunci de importanţă vitală, poate fi identificat după un punct ciudat de referinţă: o fabrică de îmbuteliat băuturi răcoritoare, înconjurată de bălării.Nu există plăci comemorative sau săgeţi indicatoare în pădurea tropicală care să arate unde au contraatacat filipinezii şi americanii asediaţi trupele lui Homma, respingîndu-le tot mai departe. Totuşi, în satul, sau *barrio*, numit Lamao, aflat în partea de lîngă golf a peninsulei, o piatră identifică locul unde generalul maior Edward P. King Jr., comandantul Bataan-ului, a capitulat la 9 aprilie 1942, iar în Mariveles, la capătul sudic, într- un bloc de piatră e încastrată în ciment o puşcă americană, cu o cască sudată de patul armei. Dacă închiriezi un elicopter, poţi afla monumente pe pantele munţilor Mariveles şi Natib care domină peninsula. Pe o inscripţie se citeşte „Datoria noastră este să ne amintim”, pe alta scrie în tagalog, limba ţării, „Damabana Nang Kagitingan” („Altarul vitejiei”). O hartă în relief, cu becuri colorate în roşu şi albastru, indică poziţiile succesive de pe insulă ale japonezilor şi aliaţilor. Este interesant de observat că altarul este făcut de Ferdinand E. Marcos, care, luptînd aici ca tînăr ofiţer a primit

de două ori decoraţia „Distinguished Service Cross” *, **de două ori** „Silver Star” ** **şi de două ori** „Purple Heart” ***, **devenind astfel filipinezul cu cele mai multe decoraţii de război. Dacă Mussolini a depus mult zel ca trenurile să nu aibă înt**îrziere, se poate spune cel puţin că Marcos s-a străduit ca morţii să se odihnească în cinste. Cu o singură notă discordantă, care mă amuză: cu litere sculptate este înscris mesajul democrat: „A trăi în lumina libertăţii este dreptul omenirii”. Deasupra inscripţiei se află un crucifix format din două paralele verticale şi două bare orizontale.Poate fi asemănat doar cu o cruce dublă.

Cel mai comod mijloc de a vizita Bataanul este, dacă îţi poţi permite, cu elicopterul. Altă posibilitate este închirierea unei şalupe, care te poate duce în mai puţin de două ore de la Manila la Mariveles, de unde se vede, la trei mile depărtare de peninsulă, insula Corregidor în formă de mormoloc. Dar dacă vrei, într-adevăr, să te cufunzi în trecutul sinoptic al Bataanului, trebuie să mergi pe uscat. Cum nu sînt trenuri, iar pe autobuze nu te poţi bizui, înseamnă că ai nevoie de o maşină, de preferat cu tracţiune dublă, căci şoseaua MacArthur este plină de gropi şihîrtoape.Lipsa măsurilor de întreţinere caracterizează, aproape pretutindeni în Pacific, felul în care au fost adoptate tiparele occidentale. Acest fapt este valabil chiar şi în mica Republică Nauru, ale cărei preţioase zăcăminte de fosfat se spune că aduc celor şase mii de oameni de acolo un venit anual de peste 40 000 de dolari pe cap de locuitor. Dacă în Nauru se strică un automobil, este aruncat şi înlocuit cu altul.

În Bataan nu sînt automobile, iar mijloacele moderne de tracţiune sînt foarte puţine. Vehiculul tipic este o căruţă trasă de un cal sau de un bou. Să parchezi şi să intri într-un *barrio* este ca şi cum te-ai întoarce în epoca de piatră. Înainte ca MacArthur să se fi retras în peninsulă, viaţa locuitorilor fusese aceeaşi ca a strămoşilor lor, trăind

* * Crucea „Meritul militar”.

** Steaua de argint.

***Inima de purpură.

mulţumiţi în izolare. După război, cei mai mulţi s-au reîntors la acest mod de viaţă. Există doar cîteva indicii ale modului de viaţă din secolul XX. O rafinărie de petrol Exxon la Lamao şi cîteva colibe cu acoperiş de tablă ruginită, unde se prezintă filme făcute la Hollywood. Dar şi aşa, niciunul dintre indigeni nu pare să înţeleagă ce este o rafinărie, iar distracţia favorită este oferită de luptele de cocoşi. Guvernul din Manila le-a interzis, dar ţăranii de aici nu ştiu acest lucru. Cei din interiorul ţării nici nu au auzit de Manila. Şi nici chiar de Bataan. Este universul lor şi nu simt nevoia să-i dea un nume. Cu excepţia locuitorilor din Noua Guinee şi a celor din nordul insulelor Solomon, n-am auzit de oameni mai izolaţi de lumea exterioară decît cei din Bataan. Pe coastele munţilor care se văd din capitala Filipinelor, vînătorii indigeni folosesc arcul şi săgeata. Filipinezele trec cu mersul lor uşor pe lîngă orezării ţinînd, în echilibru, pe capetele drăgălaşe vase de lemn ce au încrustate scene ce par cadrul unui film cu Tarzan: cascade revărsîndu-se în curcubee înnegurate, orhidee crescute pe pereţii canioanelor şi, din cînd în cînd, cîte un taifun ce biciuieşte plajele mărginite de palmieri.

Mergînd din locul unde a fost podul Calumpit spre Mariveles, îţi abandonezi din cînd în cînd maşina ca să te plimbi dincolo de satele de lîngă golf. Aceste *barrios* sînt cam toate la fel. Nu există electricitate – foarte rar cînd se proiectează un film, este adus un generator. Nu au de fapt nicio cale de comunicaţie cu lumea din afară. Pescarii locuiesc în colibe de paie construite pe stîlpi. Bărcile lor au *outriggere* *. În orezării, unelte cioplite dinlemn sînt trase de boi, iar recoltarea se face de femei care umblă aplecate prin apa ce le ajunge pînă la gleznă. Bărbaţii lor se caţără în palmieri să scuture nuci de cocos, al căror miez uscat, copra, este unicul lor bun cerut peste hotare – marfa cea mai exportată din întreg arhipelagul filipinez. Cînd se simte în aer un miros acru şi-l urmăreşti, ajungi la un cîmp de trestie de zahăr care arde. Oricum, jungla pare destul de prietenoasă pentru locuitorii ei. Oamenii cîntă în timp ce bat cu maiul, femeile flecăresc stînd în cerc, curăţînd frunze de

* Flotor lateral pentru menţinerea echilibrului.

varză, copiii ţipă, trăgînd în joacă bivolii de coadă, bivoli care se mişcă greoi prin pîraiele nămoloase cu maluri înţesate de tufişuri verzi ale căror frunze late se întind graţioase în toate direcţiile.

De două ori, din cîte îşi aduc aminte bătrînii, străinii le-au folosit pămîntul drept cîmp de bătaie. O dată în lupta din 1942 şi a doua oară după trei ani, cînd americanii victorioşi s-au reîntors. Nimeni nu ştie cîţi ţărani au fost ucişi de gloanţe rătăcite şi de explozii de obuze, dar cu siguranţă au fost mai multe victime decît printre americanii civili rămaşi la vatră care, deşi implicaţi în război, erau în afara pericolului. Şi ce le-am dat noi în schimb, întreabă sergentul din mine? Boli venerice, pînă atunci necunoscute prin aceste locuri, o ură fără rost între străini şi metode eficiente de a-i distruge pe cei pe care îi urăşti. Dar ceea ce este şi mai crud: i-am lăsat cu sentimentul jenant că aceşti străini monstruoşi au găsit, în ciuda brutalităţii lor, metode inteligente de a duce un trai bun şi interesant. Cruzimea constă în faptul că acest mod de viaţă nu li se va potrivi niciodată. Îmi amintesc de un pasaj profetic din jurnalul căpitanului James Cook, primul european care a descoperit Mările Sudului, în 1769. „Nu mă pot împiedica – scria el – să-mi exprim părerea că ar fi fost cu mult mai bine pentru aceşti bieţi oameni să nu fi cunoscut niciodată superioritatea noastră în ceea ce priveşte confortul şi priceperea de a face viaţa mai uşoară, dacă, o dată ce le-au cunoscut, sînt lăsaţi din nou pradă incapacităţii lor de a progresa. Ei nu se mai pot întoarce la mediocritatea fericită în care au trăit înainte de a fi fost descoperiţi, în cazul că legăturile dintre noi şi ei nu vor fi continuate.”

Mă aflu la bordul unui elicopter care coboară între colinele abrupte ale insulei Corregidor, printr-o ceaţă albăstruie,îndreptîndu-se spre terenul de defilare al vechiului fort Drum. De la această înălţime insula pare mai mare decît te-ai fi aşteptat – cam de mărimea Manhattanului şi foarte atrăgătoare. Desigur, acest lucru nu a fost întotdeauna adevărat. Jean MacArthur i-a spus lui George Kenney,

comandantul forţelor aeriene ale soţului ei, cînd s-a întors în golful Manila, la sfîrşitul războiului: „Ce aţi făcut cu insula Corregidor? Abia dacă am recunoscut-o cînd am zburat deasupra ei. Pare că a pierdut 42 de picioare în înălţime”. Este adevărat că-i mai puţin înaltă. Din cauza artileriei japoneze din primele luni de război şi a bombardierelor B-24 ale lui Kenney, care au deşertat mai tîrziu 4 000 de tone de bombe, stînca s-a schimbat într-un mod de necrezut, fiind despuiată, printre altele, de vegetaţie. Astăzi nu ar recunoaşte-o nici Jean, nici Kenney. La doi ani după război, trupele americane au reîmpădurit-o, populînd-o cu maimuţe şi căprioare şi au oferit-o filipinezilor ca parc naţional. Nu trăiesc pe ea decît paznicii şi îngrijitorii, deşi există o mică casă de oaspeţi pentru turiştii care doresc să rămînă peste noapte, pe o faleză ce dă spre North Dock. Ca şi organizarea de picnicuri la Verdun, în primii ani de după 1920, tot la fel şipreschimbarea stîncii într-un loc de recreere este poate o încercare de a alunga un trecut disperat.

Dacă este aşa, n-au reuşit, căci în ciuda priveliştii văzute din elicopter, o dată ce păşeşti pe terenul de defilare, eşti angrenat în roata timpului şi transportat cu 37 de ani în urmă. Lucrul acesta este adevărat mai ales în tunelul Malinta. Dacă iei autobuzul, tunelul se află la mică distanţă de terenul de defilare, iar dacă iei feribotul, care face două ore din Manila, ai de parcurs o scurtă cărare şerpuită, după ce ai debarcat la North Dock. Există o cale ferată dublă ce duce la Malinta, dar nu mai este folosită acum; un taifun recent a produs o alunecare de teren de pe muntele învecinat, acoperind intrarea dinspre est, blocînd-o în parte pe cealaltă şi reducînd inscripţia săpată pe ea la literele NNEL. În interiorul tunelului de 826 de picioare sînt 24 de galerii laterale, lungi de 30 de picioare, scurte ramificaţii ale coridorului principal. Nu există electricitate şi trebuie să păşeşti atent ca să nu calci în gropile făcute de proiectilele tunurilor de opt ţoli, dar cu o lanternă poţi citi indicatoarele care identifică galeriile folosite pentru răniţi, pentru serviciul religios, pentru popotă, pentru camerele infirmierelor (cu o barieră delemn la intrare, căci virginitatea lor este onorată

de filipinezi, care încă mai cred că fecioria este importantă) şi în fine, Laterala 3 unde fusese Cartierul general al lui MacArthur.

În lumina slabă şi în aerul jilav mirosind a mucegai te simţi ca un intrus. Eşti înconjurat de 11 000 de fantome, ostaşii cu care Jonathan Wainwright s-a predat japonezilor la 8 mai 1942. Un sentiment de singurătate le-a supravieţuit. Aici au plîns, au suspinat, au înjurat, au dormit pe apucate, au visat, au tremurat de frică, au sîngerat şi au murit. În aceste galerii laterale fiecare şi-a îndurat propria suferinţă – femeile erau îngrozite de viol, catolicii filipinezi (patru din cinci) se temeau că aveau să moară fără ultimul rit. Romulo era îngrijorat din cauza familiei sale căzute în mîinile japonezilor; Quezon îşi ducea viaţa lui de tuberculos, tuşind. MacArthur se agita în spaţiul lui îngust şi ameninţa că nu va da ascultare ordinelor repetate ale celor din Washington, de a abandona comanda şi a încerca să fugă în Australia. Spunea, în timp ce nu-şi mai găsea locul, că mai degrabă renunţă la comandă, fuge în Bataan şi se înrolează acolo ca simplu soldat. Discursurile generalului erau patetice, ca întotdeauna, dar situaţia din ultima perioadă în insula Corregidor n-avea nimic melodramatic. După ce Corregidorul a căzut, a făcut următoarea afirmaţie: „De fapt nu-i decît o stîncă goală, roasă de război, sfinţită, ca multe alte locuri, de moarte şi dezastru. Şi, totuşi, ea simbolizează acel lucru nepreţuit şi nemuritor – onoarea unei naţiuni. Pînă cînd nu ne vom arăta demni de aceste teribile rămăşiţe ale ultimei sale garnizoane istovite, nu putem decît să ne rugăm umili atotputernicului Dumnezeu. Aici zace sfîntul nostru Graal”.

Unii americani sofisticaţi au luat în derîdere această retorică pompoasă, dar nu era nimic de rîs în Filipine. Pentru filipinezi această stîncă este şi acum sacră. Plecînd din Malinta descoperi, cotind spre stînga, un pilon din piatră, înalt de 30 de picioare, cu o simplă placă indicînd că acesta este locul unde Wainwright a înălţat steagul alb. O diagramă arată unde a fost locul fiecăruia în timpul asediului. Pe Topside, punctul cel mai înalt din Corregidor, o cupolă de marmură stă suspendată deasupra unui monument

comemorativ de culoare albă. O dată pe an soarele străbate prin gaura din cupolă, transformînd albul în auriu. Alături pîlpîie o flacără eternă. Fragmente de proiectile şi bucăţi din avioane prăbuşite au fost sudate într-un turn decatedrală. Pereţii alăturaţi poartă numele marilor bătălii din Pacific. Şi japonezii îşi amintesc de Corregidor. Creştinii niponi au ridicat o cruce cu inscripţia, în japoneză şi engleză: „Odihnească-se în pace soldaţii filipinezi, americani şi japonezi”.

Monumentele de război nu m-au impresionat niciodată! Sînt ca acele clădiri reconstruite în partea colonială din Williamsburg sau ca nişte reproduceri bine făcute după tablouri celebre. Oricît ar fi de iscusită execuţia, sînt în esenţă contrafăcute. În plus, sînt de obicei frumoase şi de bun gust, în timp ce lupta nu-i niciuna, nici alta. Înainte de război credeam că Hemingway, despuind povestirile de război de scenele tari, redă realitatea. După aceea mi-am dat seama că n-a făcut decît să înlocuiască exagerările tradiţionale cu o atenuare romantică. În război nu-i nimic atenuat. Luptele, de genul celor văzute de mine, au fost abominabile şi mai ales lipsite de tact, poate pentru că numărul ostaşilor care îl citiseră pe Hemingway sau Remarque reprezenta doar o fracţiune din cei care văzuseră filme mediocre cu vărsări de sînge. Dacă un şef de pluton îi urmărise pe Douglas Fairbanks Jr., Errol Flynn, Victor McLaglen, John Wayne sau Gary Cooper cum se avîntă nepăsători în luptă, probabil şi el avea să acţioneze după modelul lor. În momentele de criză, cei mai mulţi oameni tind să fie imitativi. Soldaţii primeau scrisori copiate după cele citate în presă sub genericul „Dear John”. Minoritatea celor care evitaseră şabloanele create de Hollywood era ca mine: oameni care citiseră mai mult şi văzuseră mai puţine filme. Aceasta nu înseamnă că am fost soldaţi şi cetăţeni mai buni. Nu am fost, în mod sigur, mai curajoşi. Convingerea mea este că optica noastră era totuşi mai clară, că ceea ce vedeam era mai aproape de adevăr, căci nu priveam prin prisma unor case de filme cum ar fi Metro Goldwin Mayer.

Şi astfel momentele cele mai mişcătoare pe care le-am trăit în Corregidor nu au fost nici în tunel, nici în faţa mormintelor. Ele sînt mai terestre, printre relicvele de la suprafaţa insulei, unde oameni ca mine au luptat împotriva tuturor dificultăţilor pentru a apăra bateriile antiaeriene şi uriaşele baterii de coastă de 12 ţoli cu bătaie de 17 mile, care mai privesc încă pieziş pe deasupra golfului Manila. Deosebit de evocatoare sînt rămăşiţele de piatră cenuşie ale cazărmii Fort Mills, peste care au crescut licheni şi viţă *dalakorak*. Aici, ruginite, dar încă derecunoscut, se găsesc rămăşiţele vieţii domestice militare: bucătării de companie, oale şi cratiţe, proiectile goale de calibru 30 şi 50, aruncate în grabă, brice de modă veche, piepteni de oţel şi cîrpe legate pe băţ, folosite pentru pregătirea inspecţiei oficiale în ultimele zile de pace. Şi, cînd mă învîrtesc şi scormonesc printre aceste relicve dureroase, îmi amintesc de şinele de cale ferată din tunel. Ceva mă tulbură; am mai văzut cîndva asemenea şine.

Bineînţeles! Acelea cu ecartamentul îngust din Asa Kawa,
cînd m-am strecurat de-a lungul terasamentului în drumul meu spre...

Brusc vătraiul memoriei mele trage cenuşa de pe amintiri
şi descoperă un tăciune uitat, care mai arde încă mocnit. Este încă fierbinte, incandescent.

Colina se chema Amike Ridge. Era ocupată de japonezi, iar noi aveam nevoie de ea. Dar tunurile inamice de pe dealurile învecinate ne tot respingeau. Cu prilejul ultimei acţiuni pe scară mare o companie în atac fusese redusă la un ofiţer şi 19 soldaţi. De data aceasta Bob Fowler, comandantul Companiei Fox, primise instrucţiuni să cucerească creasta spre sfîrşitul după-amiezii. I-am dus mesajul, adăpostindu-mă pe lîngă terasament. Radio telefonul său SCR 536 nu funcţiona – ca întotdeauna cînd ai nevoie de aceste aparate – iar radioul portativ SCR 300 se defectase şi el, tăindu-i unica legătură prin radio cu

batalionul. Deci, fusesem trimis eu. Dacă aş fi ştiut că purtam un teanc de condamnări la moarte, aş fi intrat grăbit la postul de comandă al companiei, aş fi lăsat ordinul lui Fowler la oricare dintre locotenenţii sau subofiţerii săi şi aş fi luat-o din loc. Agenţii de legătură, cum eram eu, nu aveau posturi fixe şi puteau fi reţinuţi de orice comandant care avea nevoie de un om în plus. La cîteva momente după ce am ajuns la punctul de comandă, mînjit cu noroi de la terasament, caporalul care ar fi trebuit să conducă plutonul din dreapta a primit un glonte în umăr. Fowler m-a recunoscut şi mi-a spus să-l înlocuiesc pe caporal. Mi-am dat seama că eram în mare pericol. Toţi cei doisprezece oameni din pluton aveau să-şi poarte de grijă unul altuia. Dar cui avea să-i pese de un străin cu trei trese primite de curînd? Cum Fowler însuşi a fost ucis mai tîrziu, nu-l potvorbi de rău. Dar Dumnezeu ştie cît de nedreptăţit mă simţeam în noaptea aceea !

S-a întîmplat să nu luăm parte la asalt. Fowler dorea să cercetăm o mică depresiune care se afla puţin mai la vest de culme, răscolită de obuze. Acolo puteau fi ascunşi japonezi care să-l atace din flanc. Nu era nimeni, dar locul ne-ar fi putut totuşi fi fatal, căci inamicul încercuia toată creasta cu o enormă concentrare de artilerie. După cum constatase tatăl meu, cele mai periculoase proiectile sînt cele care îţi explodează deasupra capului. Era tocmai ceea ce ne trimiteau japonezii. Îmi amintesc că auzeam, din partea stîngă, cum nechezau speriaţi caii de luptă în timp ce ostaşii urcau colina. Scotoceam cu atenţie depresiunea, cu siguranţa Coltului 45 trasă şi degetul gata să apese pe trăgaci, la cel mai mic zgomot sau mişcare. Păşeam nefiresc, pregătit de luptă, ridicînd sus genunchii, ca un om care poartă ochelari noi, bifocali şi nu-şi dă seama pînă unde este sigur terenul. Mă obişnuisem; eram înfricoşat dar, atîta timp cît nu eram solicitat prea mult îmi stăpîneam reacţiile. Nu anticipam vreun pericol, odată ce văzusem că depresiunea e pustie. În momentul acela nu zburau proiectile.

De fapt, am fost pe punctul să fiu trîntit şi acoperit de pămînt. Mă întorceam în fugă spre pluton, cînd m-am

împiedicat de un fir telefonic şi am căzut, cu capul înainte, într-o groapă mare şi plină de noroi, rămasă de la un bombardament anterior. În aceeaşi clipă un proiectil japonez trecu şuierînd şi explodă la vreo cincisprezece picioare deasupra văii. Căzătura mă salvase. Toţi ceilalţi au fost omorîţi instantaneu, dar încă nu aveam cum s-o ştiu. Se vedea limpede că atacul lui Fowler nu avea sorţi de izbîndă. Strigătele se potoliseră. Nu aveam intenţia să mă mişc din loc înainte de căderea nopţii. Cînd am făcut-o, m-am tîrît prin jur să văd dacă mai era cineva în viaţă. Nu era. Nu se auzea niciun geamăt. În orice direcţie pipăiam, dădeam doar de sînge, fărîme de oase împrăştiate, intestine încîlcite şi creier lunecos. Lumina unei explozii sparse întunericul. M-am lămurit că nu scăpase niciunul din pluton. Nu exista nici măcar forma unui trup omenesc. M-am strecurat din nou în groapă şi am zăcut un timp acolo, încremenit, încercînd să-mi şterg mîinile năclăite. M-am răsucit apoi în noroi, căzînd pradă sentimentului de vinovăţie pe care-l încearcă supravieţuitorul. Am început să bat, şi să bat, şi iar să bat cupumnul în pămînt, hohotind: *Nu-i drept, nu-i drept, ei sînt morţi, de ce n-am murit şi eu, nu-i drept*. 12 oameni îmi fuseseră încredinţaţi şi i-am pierdut. Plîngînd, am leşinat.

Pe cîmpul de luptă nu există ore sau minute. Timpul acela
e dintr-o bucată. Nu am nici cea mai vagă idee cît am rămas în nesimţire. Mi-am venit în fire în întuneric, în timp ce o muscă bîzîia ca un avion în jurul capului meu. Nu se auzea niciun alt sunet, era doar o linişte imensă, fără ecou. Se vedea că plouase. Eram leoarcă şi în jurul meu apăruseră noi băltoace. Mă simţeam paralizat. În groapă era atît de sumbru, atît de pustiu, încît aveam senzaţia că fusesem definitiv abandonat. Mă întrebam vag dacă mi-a venit sfîrşitul, dacă aveam să trag peste mine întunericul acelei nopţi ca pe o plapumă, rămînînd apoi mort şi împăcat pentru totdeauna. Am leşinat din nou şi, în timp ce-mi reveneam, am simţit înţepături pe dosul palmelor şi în ceafă. O teamă nouă mi se furişa în minte, încet, tainic, pe nesimţite. M-am ridicat, muşchii îmi tremurau din cauza panicii înăbuşite, am

privit atent de jur împrejurul gropii, acum slab luminată de lună şi de flacăra unei explozii. Am văzut că am un tovarăş, o fiinţă oarecum cunoscută care apărea intermitent, ca o umbră – la marginea conştiinţei mele.

Aşa cum scriu Robert Graves şi Siegfried Sassoon, evocîndu-şi amintirile din tranşeele primului război mondial, halucinaţiile sînt frecvente în timp de război. Cînd stai într-o groapă întunecată, ascultîndu-ţi propria respiraţie, obiecte neînsufleţite pot prinde viaţă, stînci pleşuve se pot transforma în căpăţîni de oameni, pietre colţuroase devin degete de vrăjitoare. Una dintre iluziile cele mai des întîlnite este apariţia în depărtare a unui camarad pe care îl ştii mort, pe care chiar tu l-ai văzut murind şi care, acum, pare plin de viaţă. Îţi surîde. Alergi spre el şi, bineînţeles, nu-l găseşti. Îţi mai apar apoi fantome de japonezi. Un maior şi-a lăsat pantalonii în jos şi s-a pus pe vine într-un tufiş din Guadalcanal, ca să-şi facă nevoile. Tocmai atunci a răsunat o împuşcătură. Un infanterist de marină reperase un trăgător nipon într-un cocotier. Mort, japonezul a căzut de la treizeci de picioare şi s-a proţăpit drept în faţa maiorului, care, chiar din momentul acela, a început să sufere de constipaţie cronică. De cîte ori încerca să se uşureze, vedea deasupra lui japonezi. După trei săptămîni l-au dus cu avionul la Nouméa să-lopereze, dar între timp capacitatea lui de luptă scăzuse cutotul. Ceva asemănător i s-a întîmplat unuia din plutonul nostru de aruncătoare de calibrul 81 mm. Într-o noapte s-a trezit din somn, în tranşeea lui, şi i s-a năzărit că e înconjurat de japonezi cu baionetele la arme. A apucat carabina, a încercat să-i tragă siguranţa, dar a lovit dispozitivul de prindere a cutiei încărcătorului şi aceasta a căzut pe jos. Avea armă, dar fără muniţii. A apucat arma, transformîndu-i patul într-o măciucă şi a început să lovească în toate direcţiile, strigînd după ajutor. A avut noroc că nu l-au omorît camarazii din jurul lui. S-au luptat să-l pună la pămînt şi l-au convins că a scăpat de primejdie, dar pînă şi-a găsit sfîrşitul, trei săptămîni mai tîrziu, a susţinut cu încăpăţînare că aceia fuseseră nişte japonezi adevăraţi. Şi, bineînţeles, pentru el aşa au şi fost.

Aşa ceva mi s-a întîmplat şi mie în noaptea aceea de groază. La lumina unei alte explozii, mi-am dat seama că cel ce se apropia era o femeie. Am rămas mirat: ce să caute o femeie aici? Mi s-a făcut milă, credeam că este vreo băştinaşă, unul dintre spectatorii civili nevinovaţi care mureau în lupta pentru cucerirea insulei. Apoi, brusc, am recunoscut-o. Nu era inofensivă. Era rea. Lîngă mine se afla cocota morţii. De cînd ucisesem primul soldat japonez, devenisem unul dintre numeroşii ei codoşi, aducîndu-i la bordel, japonez după japonez. Acum dorea să se culce cu mine.

Pe alţii, înfăţişarea ei i-ar fi putut deruta. Îi lipseau graţia şi mişcările de gheişă; nu avea nici măcar un aer oriental. Dar nu era nici cocota tipică din Occident. Nu purta ciorapi negri de mătase şi capot transparent. Îşi cunoştea prea bine prada ca să o facă. Momeala potrivită pentru un tînăr timid, din Noua Anglie, era o inocentă coruptă, nu o stricată candidă. Era îmbrăcată prin urmare, ca fetele pe care mi le aminteam de la Smith şi Mount Holyoke – jachetă şi pulovăr de caşmir, guler Peter Pan, un şirag de perle, fustă în carouri, şosete şi pantofi de sport. Părul blond şi murdar îi cădea pe umeri într-o pieptănătură paj şi, cînd întoarse brusc capul, să se uite la ceas, îşi scuturã pletele ca o tînără zeiţă. Stătea picior peste picior, cu fusta trasă pudic mai jos de genunchi. Judecînd după silueta ei profilată în lumina slabă a lunii, trupul îi era superb, sînii drepţi şi tari sub pulovărul de caşmir, picioarele splendide. O fosforescenţă, un fel de lumină interioară, îmi dezvăluia vraja sexualităţii ei şi iluminări diafane îmi îngăduiau să străbat cuprivirea, din cînd în cînd, dincolo de îmbrăcămintea pe care o purta.

Dar nu era una dintre „Cele şapte surori”. Luna şi lumina unei explozii mai apropiate o dădură de gol. Pentru cineva cu imaginaţie sănătoasă era foarte puţin probabil că ar fi reprezentat o tentaţie sexuală. Carnaţia ei, departe de a fi atrăgătoare, avea o albeaţă de mort, ca burta unei broaşte şi era brăzdată de răni deschise. Pe buza de sus se vedeau două rînduri de viermi scîrboşi, care îi intrau in nări în şiruri nesfîrşite. Braţele îi erau năpădite de mucegai verde. Mîinile

descărnate se mişcau nelinişte ca şi cum ar fi cusut cu degetele un linţoliu. Cînd rînjea lasciv, îşi descoperea dinţii stricaţi, inegali şi suficient de ascuţiţi ea să-ţi sfîşie gîtul, cum îi au şobolanii din Java despre care se spune că îţi străpung obrajii ca să-ţi muşte o bucată de limbă. Mirosea îngrozitor. Dar ochii, ochii ei de vîrsta mormintelor erau partea cea mai neobişnuită. A privi pe cineva în ochi este calea cea mai îndrăzneaţă ca să rupi învelişul de taină care ne învăluie pe fiecare dintre noi. Îşi folosea privirea în mod nimicitor, micşorînd distanţa dintre noi pînă la intimitatea unei membrane. Pupilele ei largi erau, rînd pe rînd, împietrite, reci, neruşinate. Tremura insinuant. Mă solicita, mă chema...

Nimic din toate acestea nu pare atrăgător şi, cu atît mai puţin seducător. Dar proiectilul care ştersese de pe faţa pămîntului plutonul meu zburase drept pe lîngă mine. După ce treci atît de aproape de moarte, urmează adesea o criză de erotism. Unele vieţuitoare se caracterizează prin faptul că sînt adesea foarte prolifice înainte de a muri şi, în unele cazuri, par că s-au stins într-o frenetică activitate de reproducere. După pericol urmează dorinţa. Aceasta este raţiunea pentru care cele mai multe dintre marile armate din istorie au angajat însoţitoare pe cîmpul de luptă. Văzînd cocota morţii că-mi face cu ochiul, am intrat într-o semierecţie. Era conştientă de aceasta şi a începui să se întindă, etalîndu-şi bustul şi talia subţire şi trezindu-mi şi mai mult poftele. O doream şi îmi era totodată scîrbă de ea. Era vrăjitoarea dintr-o poveste de odinioară, pe care bărbaţii au iubit-o întru moartea lor. Nu avea să geamă, sau să leşine, sau să se prefacă afectuoasă. Iubirea era ultimul lucru pe care îl avea de oferit. Vocea ei aspră, tremurată, sepulcrală, abia auzită, emitea obscenităţi şi îmi făcea propuneri într-un limbajpe care îl folosise într-o mie de ani de război. Cuvintele cheie erau *poftă*, *sînge*, *moarte*. Îşi făcea meseria de mult timp. Chipu-i era ros de un mileniu de prostituţie. Traficul în jurul sexului ei fusese întotdeauna mare, dar numărul clienţilor din secolul acesta depăşeşte cu mult tot ce a fost înainte.

Îşi ridică brusc fusta... Inima îmi bătea să-mi sară din piept, dorinţa sexuală devenise aproape insuportabilă. Acesta a fost momentul maxim al ispitei. Pentru prima şi ultima dată în viaţa mea am înţeles violul. N-am fost niciodată mai stîrnit. Apoi, din bombănitul ei morocănos am aflat preţul. Nu mă puteam culca cu ea aici. Făcea semne spre liniile japoneze. M-am tras înapoi, scuturînd din cap şi şoptind: *Nu, nu, nu vreau, nu, nu!* Chiar atunci un proiectil rătăcit a şuierat pe deasupra mea şi a explodat la cîţiva paşi. Ea dispăru în explozia de lumină...

După ce m-am tîrît afară din groapă, pentru singura dată în timpul luptelor nu ştiam unde sînt. Abia cînd s-a luminat cerul, am văzut cocoaşa colinei profilîndu-se pe cer spre răsărit şi, orientîndu-mă după ea, m-am tîrît încet spre barajul de sîrmă ghimpată. Situaţia mea continua să fie extrem de periculoasă; Fowler se băgase în adăpost, aşteptînd un inevitabil contraatac. Cinci iarzi mai aveam de străbătut pentru a fi în siguranţă, cînd o voce răsunătoare cu accent din Bronx mă somă să mă opresc. I-am spus parola. Vocea mi-a răspuns blînd: „Vino înăuntru, Mac”. I-am raportat lui Fowler, fără să amintesc vedenia. Regreta plutonul pierdut şi m-a întrebat îngrijorat: „Eşti rănit?” Am scuturat din cap şi am răspuns „Nicio zgîrietură”. Credeam ceea ce spun.

Plec din Corregidor spre Manila îmbarcat pe un vapor cu aburi, o ruginitură ce abia se mişca. Pe cînd ne îndepărtăm de docurile din partea de nord, căpitanul trage de coarda sirenei. Mă impresionează sunetul singuratic, mai trist decît vaietul locomotivelor cu aburi din copilărie. Văzută de pe puntea superioară, unde stau pe un scaun de plastic, apa e liniştită şi albastră. În timpul celor două ore de călătorie aerul e umed şi, pe cînd ne apropiem de docul din imediata apropiere a şoselei Roxas, capitala este în parte ascunsă de smog. Observ toate aceste lucruri şi le notez, asta fiindu-mi meseria. Dar gîndurile îmi sînt în altă parte. Mă gîndesc la ajunul Crăciunului din 1941, cînd MacArthur şi ai lui au abandonat Manila în mîna luiHomma şi au plecat spre

Corregidor pe micul vas *Don Esteban*, care făcea legătura între insule. Au rămas acolo 13 săptămîni. Odată ce a priceput adevărul cutremurător că nu vor primi întăriri, generalul şi-a dat seama că japonezii aveau să cucerească insula. Intenţiona să moară acolo, împreună cu soţia şi fiul lor de patru ani. Împotrivindu-se ordinului primit din Washington de a pleca, era pasibil de judecata Curţii Marţiale. Totuşi a continuat să rămînă pe poziţii. Apoi statul său major, reexaminînd telegramele primite de la Departamentul de război, l-a convins că în Australia îl aştepta o mare armată, gata să-l urmeze în campania de recucerire a insulelor Filipine.

Felul cum s-a strecurat 3 000 de mile prin apele inamice, întîi cu un vas P.T.* **şi apoi la bordul unui avion vechi, constituie una dintre marile evadări din istoria războiului. Dar c**înd a ajuns în micul oraş australian Kooringa, a fost uluit să afle că ţara era pur şi simplu lipsită de apărare. Avea mai puţini oameni aici decît în garnizoana care rămăsese la Bataan şi Corregidor. Diviziile australiene erau în Egipt, luptîndu-se cu Rommel. „Domnul să aibă milă de noi!” exclamă MacArthur cu o voce cavernoasă, cînd auzi vestea. Întorcîndu-se cu spatele, strînse din dinţi pînă cînd i se înălbi maxilarul. „A fost – scria el mai tîrziu cea mai mare lovitură şi surpriză din tot războiul.” Dar australienii au prins curaj cînd l-au văzut la Melbourne. Ştiau cît poate fi de enervant. Toţi civilii care avuseseră de a face cu el îl cunoşteau dreptvanitos, megaloman şi paranoic. Dar geniul său militar intrase deja în legendă. Şi în momentul acela, în războiul din Pacific, aliaţii aveau nevoie de geniu, căci Australia avea de făcut faţă
primejdiei iminente a invaziei armatelor triumfătoare ale imperiului japonez.

* Patrol Torpedo – vedetă torpilor de patrulare.

Limita întunericului

În primăvara anului 1942, cînd a căzut insula Corregidor, iar eu am intrat în infanteria marină, o singură privire aruncată pe harta lumii ar fi convins un observator imparţial, dacă mai rămăsese vreunul, că tabăra noastră pierdea războiul. Se putea demonstra, în mod convingător, că aliaţii îl şi pierduseră. Hitler era stăpînul Europei. Conducea un imperiu mai mare decît Statele Unite, cuceririle sale se întindeau din nord, de la Marea Arctică, pînă în sud, la deşertul Libiei; din vest, de la Canalul Mînecii, pînă la o depărtare de o zi de marş de Marea Caspică, la est. Se părea că nimic nu-l poate opri pe Erwin Rommel să cucerească Cairo şi Canalul de Suez. Era clar că americanii nu-l puteau opri. Se dovediseră pînă atunci nişte aliaţi ineficienţi. Nu aveau trupe pe front. Nu puteau nici măcar fi de ajutor, cum se exprimase preşedintele Roosevelt, în chip de preţios „arsenal de democraţie”. Vasele de comerţ americane erau torpilate în fiecare noapte în apele Atlanticului; 1 160 fuseseră scufundate anul acela, adeseori la distanţă mică de coasta Statelor Unite. Prea puţine ajungeau la Murmansk sau în porturile englezeşti, cu tancuri sau muniţii, ca să poată face să se încline balanţa în favoarea aliaţilor. Primejdia iminentă a joncţiunii dintre armatele germane şi cele japoneze, probabil în India, părea inevitabilă.

Ochii americanilor erau aţintiţi asupra Europei. Asia şi Oceania, pe de altă parte, îi dezorientau. Confundau Singapore cu Shanhai, luîndu-l drept oraş chinezesc. Cea mai mare parte dintre ei nu îşi dădeau seama că insulele Hawaii sînt mai aproape de Japonia decît de Filipine. Cu ocazia victoriei din Iwo Jima, soldaţii care luptaseră acolo au primit scrisori de la rude care credeau că ei purtaseră lupte în Pacificul de Sud, deşi Iwo, ca şi sudul Californiei, se afla la peste 1 700 de mile nord de ecuator. Pînă în ziua de astăzi, puţini sînt soldaţii din armata de uscat şi din infanteria marină care să aibă o idee cît de vagă unde se află locul

unde au luptat. Chiar australienii, a căror supravieţuire era ameninţată de legiunile lui Hirohito, nu cunosc bine geografia Pacificului. Comandanţii aliaţi o cunoşteau însă şi se simţeau aproape covîrşiţi de sarcina pe care o aveau de îndeplinit. Considerau că le vor trebui zece ani ca sărecucerească teritoriile căzute în mîna inamicului. Soarele Răsare te orbea. Imperiul japonez îl lăsa mult în urmă pe cel al lui Hitler. Se întindea pe cîte 5 000 de mile în toate direcţiile, incluzînd Formosa, Insulele Filipine, Indochina, Thailanda, Burma, Malayezia, Sumatra, Borneo, Java, Insulele Celebes, Kurile, Bonin, Ryuku Mariane, Caroline, Palaus, Marshall, Gilbert, poarta de nord a Noii Guinee, două insule din Alaska, cea mai mare parte a zonelor populate ale Chinei şi aproape toate insulele Solomon. În mai puţin de şase luni, japonezii făcuseră un pas gigantic spre o *Pax Japonica*, cucerind teritorii care rezistaseră mai bine de un secol în faţa expansiunii puterilor din vest. Ca nişte *tsunami*, valurile acelea submarine care lovesc cu o forţă imprevizibilă ţărmuri îndepărtate, blitzkrieg-ul japonez a măturat un milion de mile pătrate, aproape a şaptea parte din glob, o zonă de trei ori mai întinsă decît suprafaţa însumată a Statelor Unite şi a Europei.

Soldaţii victorioşi ai Marii Japonii trăiau zile de aur. Un spectator neutru povesteşte că ei au găsit „tărîmuri cu vegetaţie luxuriantă, cu plaje albe ca zăpada, colibe din frunze, palmieri şi o populaţie cu pielea măslinie, care purta saronguri, fuste de iarbă şi fîşii de pînză legate în jurul şalelor numite lap-lap... Ostaşii japonezi mergeau la pescuit în lagune şi rîuri, folosind plasele de camuflaj drept năvod. Jucau cărţi şi înotau. Se căţărau în palmieri să culeagă nuci de cocos şi ofereau ţigări şi conserve în schimbul fructelor proaspete, – banane, papaia, mango. Cît timp ruta oceanică nu a fost tăiată... nave din Japonia aduceau veşti, pachete cu gustări şi alte bunătăţi. Deosebit de bine primite erau aşa-numitele «femei de consolare», prostituate, care făceau serviciul voluntar în zonele de luptă, ca să atenueze încordarea şi să ridice moralul ostaşilor. Asia de Sud-Est era o comoară pentru japonezi, ţara cu vară veşnică”.

Conducătorii lor erau uluiţi. Nu anticipaseră niciodată un asemenea succes. În perioada ce-a urmat atacului de la Pearl Harbor s-au aşteptat să piardă, în primele ofensive, un sfert din forţa lor navală. În loc de aceasta, îşi cîştigaseră un nou imperiu, cu preţul a 25 000 de tone de vase scufundate, mai puţin decît cîntărea *Arizona*. Cea mai mare navă de război japoneză scufundată a fost un distrugător. La Tokyo, Hirohito – al cărui număr de supuşi crescuse cu 150 de milioane – i-a spus Lordului păstrător al marelui sigiliu: „Fructele războiului ni se rostogolesc în gură cam prea repede”. Generalii şi amiralii lui, radiind de bucurie, nu aveau asemenea îndoieli. Ştiau că au sfărîmat mitul supremaţiei albilor. Îi întrecuseră pe aliaţi în toate privinţele. Strategia le era superioară, tactica mai iscusită, forţele lor navale şi aeriene erau mai numeroase şi mai eficiente, infanteria mai bine instruită şi cu mai multă experienţă. Cum spunea Gavin M. Long despre operaţiile japoneze de desant maritim: „debarcările unor întregi armate pe ţărmuri bătute de valuri erau de o măreţie care în vest nu era decît un vis”.

Se găseau acum în faţa unei alternative uluitoare, de neimaginat: să dea atacul la răsărit, spre insulele Hawaii, sau la sud, împotriva Australiei. Le-au încercat pe amîndouă. Înaintarea spre est a fost întoarsă din drum la Midway. Sub ecuator a fost însă altceva. Încă din februarie 1942 o armată de 243 de avioane ale marinei japoneze a distrus portul australian Darwin. Pasul următor al japonezilor ar fi fost să obţină suficiente terenuri de aterizare, ca să permită unor formaţii de avioane de vînătoare să sprijine debarcări masive pe coasta dens populată a Australiei de sud-est. Australienii erau disperaţi. După ce îi subapreciaseră pe niponi înainte de Pearl Harbor, acum trecuseră în extrema cealaltă. Australianul de rînd care stătea cu urechea lipită de radio, auzind din buletinele de ştiri cum hoardele duşmanilor se apropiau din ce în ce mai mult, avea impresia că japonezii sînt invincibili. MacArthur era la Melbourne, căci primul ministru australian, John Curtin, ceruse lui Roosevelt o dovadă a angajamentului luat de Statele Unite de a-i proteja ţara. Aici şi în Noua Zeelandă se vedeau afişe înfricoşătoare,

reprezentînd un soldat japonez bestial ce-şi arăta colţii în timp ce gonea pe apele mării cu Soarele Răsare în spate şi în mînă cu o hartă mototolită a Australiei. Pe afiş scria: „Cuvîntul de ordine este acum TREBUIE”.

*

Şansele de a riposta păreau destul de slabe. Niciodată nu fusese o naţiune mai descoperită în faţa agresiunii. Cu excepţia a şapte avioane de instrucţie Wirraways, asemănătoare cu Piper Cubs, forţele aeriene de apărare, avînd în dotare avioane Kittyhawk şi Gypsy Moth, cu aripi învelite în pînză şi elice din lemn care trebuiau învîrtite cu mîna pentru a fi pornite,fuseseră aproape anihilate de Zerouri deasupra Malayeziei. Infanteriştii de vîrstă mijlocie, din forţele de apărare erau înarmaţi cu puşti cu închizător culisant 303, cu un singur foc, şi cu magazia doar de cinci cartuşe, un model datînd de pe timpul războiului cu burii. Mai aveau mitraliere primitive, asemănătoare celor de tipul Gatling din secolul XIX, iar în punctul unde se aşteptau să debarce japonezii, două tunuri navale vechi, de 6 ţoli, şi trei tunuri demodate, de 3 ţoli.

În afară de o brigadă a diviziei a 6-a, trupele de şoc Anzac erau plecate în Orientul Mijlociu. Aceşti veterani care luptaseră în Grecia, Creta şi Africa de Nord s-au îmbarcat în mare grabă pe diverse mijloace de transport şi se aflau în drum spre casă, dar japonezii erau cu mult mai aproape. Criza trebuia rezolvată fără ei. MacArthur găsi guvernul australian cuprins de defetism. La Melbourne, generalii ţineau morţiş să se facă ceea ce ei numeau o „linie Brisbane”, care urma să fie fixată de-a lungul tropicului Capricornului, chiar în nordul oraşului Brisbane. Un întins teritoriu în vestul şi nordul continentului urma să fie sacrificat. Se concepuse planul de a pustii acele regiuni, distrugîndu-se astfel instalaţiile militare, aruncînd în aer centralele energetice şi dînd foc docurilor. În felul acesta Australia rămînea cu părţile populate din partea de sud şi est. Dar MacArthur bănuia, pe bună dreptate, că japonezii intenţionau să debarce tocmai în sud-est. El ameninţă din nou că renunţă la comandă dacă nu se abandonează ideea

unei linii Brisbane. Primul ministru i-a făcut pe voie, dar poporul era disperat, considerînd că pierduse ultima speranţă de a-şi salva ţara.

Înainte de a declanşa invazia, japonezii trebuiau să taie liniile de aprovizionare dintre Australia şi Statele Unite şi să-şi formeze o zonă de grupare a trupelor. În vederea îndeplinirii primului obiectiv au construit aerodromuri în insulele Solomon. Baza de grupare urma să fie Port Moresby din Noua Guinee, la 300 de mile de coasta australiană. După luptele din Marea de Coral – care s-au desfăşurat, de fapt, în Marea Solomon – o flotă japoneză, căreia i se ordonase să captureze portul Moresby, atacînd dinspre mare, a fost forţată să se întoarcă. Ulterior, japonezii au pus stăpînire pe un cap de pod în golful Milne, la jumătatea distanţei pînă la obiectivul lor. MacArthur a meditat îndelung aplecat deasupra hărţilor şi a hotărît ca punctul cheie al campaniei să fie portul Moresby. El spunea că „Australia va fiapărată în Noua Guinee” şi că „Trebuie să atacăm ! Să atacăm ! Să atacăm !”

Dar unde? Pe terenul ecuatorial, necartat şi cu vegetaţie luxuriantă, cele două armate chinuite nu puteau înainta una spre alta decît orbecăind. Cîteva insule din imediata apropiere a ţărmului erau pur şi simplu de nelocuit – nişte ingineri americani trimişi să cerceteze Santa Cruz au pierit pînă la unul de *malarie cerebrală* – iar luptele care au urmat s-au desfăşurat în condiţii de coşmar. Una dintre insule se clătina din cauza cutremurelor. Pe o alta, vulcanii şuierau şi scoteau vapori printre stînci. Pe o a treia, buldozerele au dispărut în mlaştini fără fund. Uneori vremea era mai periculoasă decît inamicul. La Capul Gloucester au căzut într-o singură zi 16 ţoli de ploaie, iar luptele pe mare au încetat, deoarece nici japonezii, nici amiralii americani nu ştiau cît de adîncă era marea.

Aliaţilor le-a trebuit mult timp ca să înţeleagă ameninţarea reprezentată de insulele Solomon, dar spre sfîrşitul primăverii anului 1942 şi-au îndreptat toată atenţia spre Noua Guinee. Noua Guinee, cea de-a doua insulă din lume ca mărime (prima fiind Groenlanda), se întinde în apele

din nordul continentului australian, semănînd cu un şoricar imens, lung de 1500 de mile. Cînd te uiţi pe hartă, capul este spre stînga, la sud-est de insulele Filipine. Coada, care este spre dreapta – cam la aceeaşi latitudine ca insula Guadalcanal din arhipelagul Solomon – formează peninsula Papua. Amîndouă armatele ajunseseră la concluzia că, cine avea să pună stăpînire pe această peninsulă, avea să controleze căile de acces, prin nord, spre Australia. Cucerind Golful Milne, inamicul smulsese vîrful cozii. Situaţia îl neliniştea pe MacArthur, fără să-l alarmeze. Conta pe faptul că australienii puteau să-i scoată din poziţie pe japonezi; ameninţarea nu era imediată. Între timp însă, alte trupe japoneze ancoraseră în apropiere de Buna şi Gona, sate din partea de nord a peninsulei Papua. Scopul pentru care se aflau acolo nu era clar. Între Buna şi Gona, în partea de nord şi portul Moresby, spre sud, se zărea lanţul calcaros, tocit al munţilor Owen Stanley, stîncoşii Pacificului, cu vîrfurile acoperite de zăpadă pînă aproape de ecuator, iar la poale, cu păduri atît de dese, încît unele ramificări semănau cu picturile lui Piero della Francesca. Se considera că era absolut cu neputinţă să se trimită o armată peste aceşti munţi de netrecut pe care cădeau mai mult de 300 de ţoli de ploaie în fiecare an. MacArthur a trimis doi dintre ofiţerii săi cei mai capabili la Moresby, însărcinîndu-i să studieze dacă putea fi apărat. Cînd s-au întors, au dat toate asigurările, spunînd că portul este înconjurat de apă şi de păduri tropicale impenetrabile. Au omis un amănunt; ori nu l-au observat, ori l-au considerat nesemnificativ. Au omis să menţioneze o potecă ce şerpuia printre tufişuri în direcţia munţilor Owen Stanley. În curînd, lumea întreagă avea să audă despre această cărare şerpuită sub numele de Poteca Kokoda.

*

Oricine încearcă să înţeleagă natura luptei care avea să urmeze, trebuie mai întîi să priceapă cît de îngrozitoare erau cîmpurile de bătălie şi cît de imens Oceanul Pacific. Primul lucru este dificil, al doilea aproape imposibil. Este surprinzător faptul că dacă ai pune uscatul de pe întregul

glob în Pacific, tot ar mai rămîne o vastă întindere de apă să-şi agite valurile „ca acum 5 000 de ani” după cum spune Melville. Geografii împart de obicei Oceania în trei părţi: Melanezia, Micronezia şi Polinezia, dar aceste denumiri produc confuzii şi au foarte puţină legătură cu campaniile din al doilea război mondial. Centrele de acţiune în 1942 au fost Noua Guinee, în est insulele Solomon şi între ele arhipelagul Bismarck, ale cărui două insule principale, Noua Britanie şi Noua Irlandă seamănă cu litera J răsturnată, Noua Britanie fiind linia, iar Noua Irlandă cîrligul. În strategia globală a aliaţilor, Pacificul urma să fie, în cele din urmă, împărţit în două teatre de război. La stînga, MacArthur avea să înainteze spre nord, prin Noua Guinee, spre Filipine. Între timp, Chester Nimitz şi ceilalţi amirali, după ce îi vor fi oprit pe japonezi în insulele Solomon, trebuiau să dea asaltul în mijlocul Oceanului Pacific, trecînd de un lanţ de insule: Tarawa, Mariane, Iwo Jima, pînă spre Okinawa. În această etapă se va desfăşura dubla ofensivă, Okinawa, fiind sortită să devină baza invaziei americane a Japoniei, Nimitz comandînd flota, iar MacArthur forţele terestre ce urmau să fie debarcate, inclusiv infanteria marină. Nimic din toate acestea nu se întrezărea însă în acel prim an disperat de război. Dar mai întîi trebuie bine cunoscută geografia.

Denumirile de pe harta Pacificului de sud-vest, unde au fost purtate primele bătălii în 1942, sînt familiare în chip înşelătorcăci majoritatea lor poartă numele unor exploratori occidentali, ale unor oameni de stat europeni şi ale ţărilor de origine, ca de pildă Owen Stanley, (după numele unui călător englez de prin anii 1840); insulele Shortland (după John Shortland, navigator britanic din secolul XVI); Bougainville (după Louis Antoine de Bougainville, francez al cărui nume a fost dat şi unei plante agăţătoare); insulele Finschhafen şi Bismarck (denumiri germane) iar mai evident, Noua Georgie, Olandia şi Noua Hanovră. Noua Guinee a fost botezată de un spaniol, Ortiz de Retes, iar Papua, la început „Ilhas de Papuas”, de un portughez, Antonio de Abreu. Din cînd în cînd nume băştinaşe, cum sînt Kapingamarangi, Mangareva sau denumirea insulei din arhipelagul Solomon,

Kolombangara, sugerează forţa primitivă a vegetaţiei, a strălucirii orbitoare a soarelui lichid ascunzînd acel negru strălucitor senegalez, care, la rîndul lui, luceşte cu o pulsaţie ultravioletă. Conrad, scriind despre Africa, a găsit expresia fericită: „este inima întunericului, paloarea din sîmburele celei mai magnetice lumini”.

Ce auziseră soldaţii din armata terestră şi cei din infanteria marină în preajma celui de-al doilea război mondial despre Mările Sudului era apă de ploaie. Se aşteptaseră la o lume exotică, unde cocote ca Sadie Thompson seduceau misionarii, Mother Goddam se vîntura ţanţoşă prin filmul *The Shangai Gesture*; sălbaticii ţopăiau în Borneo iar Lawrence Tibbett ţipa cît putea „Pe drumul spre Mandalay”, în timp ce sahibi cu pălării coloniale sorbeau băuturi exotice, iar frumoase indigene se scufundau în ocean după perle, purtînd saronguri bine ajustate ca Dorothy Lamour. De fapt, asemenea paradisuri existau. Au existat întotdeauna. Tahiti este un asemenea loc, la 4600 de mile spre est de Noua Guinee. În 1777 asistentul medicului căpitanului Cook scria că a văzut acolo „multe fete... care, ca simetrie şi proporţii, îşi pot disputa laurii victoriei cu oricare alte femei de sub soare”. Un alt vizitator descrie piesele jucate de secta *arioi* din Tahiti, în care „intimităţile dintre sexe erau împinse pînă foarte departe”. În 1942 mai existau şi alte insule de vis pe lîngă acestea. Ceea ce nu puteau să înţeleagă tinerii americani în primii ani după 1940 era faptul că aceste culturi locale, delicate şi efemere, nu puteau să coexiste cu maşinile morţii şi distrugerii. Soldaţii îi numeau dispreţuitor pe băştinaşi „gooks”. Australienii îi porecliseră „fuzzywuzzy”. Albii,care trăiau printre ei sau călătoriseră mult prin insule, îi numeau „indigeni” sau uneori „băieţi negri”, denumiri de o demnitate simplă la care, fără îndoială, aveau tot dreptul. Cultura lor, este adevărat, era şi continuă să fie cultura epocii de piatră. Pentru mulţi dintre ei prima roată pe care au văzut-o a fost cea de sub avion. Este de asemenea adevărat că natura lor umană simplă nu le îngăduia nici măcar să-şi imagineze ceva ca Pearl Harbor, Auschwitz sau Hiroshima şi că devotamentul cu care i-au

îngrijit pe australienii răniţi în timpul războiului a făcut să li se schimbe porecla în „îngerii fuzzywuzzy”.

Înainte de război, înainte ca marile imperii coloniale să înceapă să se destrame, indigenii erau conduşi de europeni aroganţi care îşi spuneau „rezidenţi” şi locuiau în nişte reşedinţe enorme. Cîteva dintre aceste clădiri mai supravieţuiesc încă. În mijlocul insulei Java, de pildă, se găsesc ruinele a ceea ce a fost cîndva reşedinţa rezidentului olandez, un bungalou uriaş, cocoţat în vîrful unei coline, cu un acoperiş înalt, învelit cu trestie şi sprijinit de coloane dorice şi corintice, astfel încît să formeze o verandă largă. Cîndva, stăpînul răspundea la numele de „Tuan”. Astăzi, în grădina părăsită, înconjurată de ziduri, năpădită de vegetaţie, sînt palmieri, arbori fructiferi, trandafiri, un tribut de bălării adus unui om care credea în supremaţia albilor.

Imperialismul s-a revărsat cu o forţă puternică. Aici, în „Orientul din afară”, cum îl numeau britanicii, un european care acasă la el ar fi fost funcţionar sau negustor, putea să devină, datoritei culorii pielii sale, un monarh absolut. Vasalii săi indigeni – şi avea cu nemiluita – erau plătiţi cu cîte patru centi pe zi. Purta cască tropicală, pantaloni imaculaţi albi şi mînca bine. La acele banchete din Sumatra, unde se serveau 32 de mîncăruri cu orez, fiecare fel avea un bol de orez garnisit cu ceva diferit, printre altele banane prăjite, nucă de cocos rasă, carne de raţă, pui, cîrnaţi şi ouă. Dacă nu era căsătorit, îşi angaja o metresă cu săptămîna şi, dacă era îngăduitor, îi permitea să folosească propriul lui bideu. Sporturile practicate erau polo, golf şi tenis. Numai în Singapore existau şase terenuri de golf şi 2 000 de tenis. În vacanţă putea să viziteze Borneo Britanic de Nord, Federaţia Malayezia, şi ea o colonie a coroanei, opera din Hanoi, destul de mare ca să ofere loc oricărui european doritor de spectacole sau celebrul teatru din Saigon, cel mai apreciat dinExtremul Orient, unde un tînăr prezentator, Noel Coward, şi-a făcut debutul dramatic în „Sfîrşitul călătoriei”, o piesă care, fără să-şi dea seama spectatorii, prevestea sfîrşitul felului lor de viaţă. La Saigon, numit acum Ho Şi Min, francezii nu au lăsat, bineînţeles, amintiri plăcute. Nici

olandezii nu se bucură de mai multă afecţiune în Bariera Malayezâ.

Pe de altă parte, indigenii din Noua Guinee îşi amintesc cu drag de albi şi îi tratează cu mult respect. În 1942, chiar înainte ca japonezii victorioşi să se instaleze, un trib negru din interior a străbătut cele 200 de mile de coline şi codri ca să se alăture slabelor forţe australiene care apărau Port Moresby. Dacă japonezii ar fi fost mai prietenoşi, ar fi putut să-i atragă de partea lor pe unii dintre papuaşi. Prin comportarea lor barbară, au pierdut însă nişte prieteni potenţiali. Băştinaşii care nu se plecau destul de mult cînd întîlneau un japonez erau pălmuiţi, un obicei practicat în armata niponă, dar considerat ca o insultă de moarte în Noua Guinee. Tichiile de mahomedan le erau date jos de pe cap cu patul puştii. Folosirea limbii engleze, sau chiar a jargonului „pidgin", era interzisă. Negrii erau obligaţi să aibă asupra lor buletinul de identitate şi cîte o bandă pe braţ prin care se indica în ce măsură japonezii pot avea încredere în ei. Limba japoneză ca şi propaganda pentru Marea Asie Orientală erau obligatorii în şcoli. Cruzimea poliţiei secrete a lui Hirohito, poliţie care smulgea unghiile indigenilor nedispuşi să coopereze, a făcut ca întrebarea batjocoritoare: „Ai nevoie de o manichiură ?" să stîrnească groază şi resentimente în toată Papua. Japonezii pur şi simplu nu-i înţelegeau pe băştinaşi. Credeau că le creşte prestigiul umilindu-şi prizonierii de război europeni şi americani. Japonezii aveau cu ei o broşură, scrisă de un colonel Masanobu Tsuji, în care li se spunea: „Cînd, după debarcare, vei întîlni duşmanul, consideră-te ca un răzbunător care este pus, în sfîrşit, faţă în faţă cu ucigaşul tatălui său. Iată omul a cărui moarte îţi va uşura sufletul de povara mîniei care mocneşte în tine. Dacă nu reuşeşti să-l distrugi complet, niciodată nu vei putea să te odihneşti în pace". În consecinţă, prizonierii erau trataţi cu o brutalitate care depăşea orice lege a războiului – filmul din 1957 „Un pod peste rîul Kwai" a fost bazat pe un incident real – trezind compasiunea băştinaşilor blînzi din jurul lui Port Moresby.

Americanii se pare că ocupă un loc special în inima indigenilor. După ce japonezii au cucerit Manila, generalul Homma a ordonat să se organizeze o paradă pentru sărbătorirea victoriei, folosind o fanfară locală. S-a adunat şi un grup de indigeni, care aplaudaseră melodiile, fără tragere de inimă, cu excepţia ultimei care a trezit ovaţii prelungite. Homma, surprins, surîdea, în dreapta şi în stînga. Nu ştia că muzicanţii filipinezi cîntau imnul american.

Deci mai sînt încă locuri în lumea neagră unde albii sînt bineveniţi. Totuşi, cineva care doreşte să cunoască într-adevăr insulele are nevoie de un prieten de nădejde, care are şi el prieteni, aceştia avînd la rîndul lor alţi prieteni pe ici pe colo – o reţea cordială de cunoştinţe care fac totul posibil. Primul prieten este important. Ca să-l găseşti în Papua-Noua Guinee nu este deloc uşor. Locuitorii vorbesc 760 de limbi, fără să punem la socoteală dialectele. În timpul recentei mele vizite la Port Moresby, un inculpat trebuia să folosească un lanţ de interpreţi, trecînd prin şapte limbi ca să se apere. Judecătorul, îngrozit, prevăzînd ce va însemna acest lucru la proces, l-a iertat. Adeseori se poate comunica numai printr-o engleză „pidgin” scîlcită. Dacă un negru vrea să spună „ţara mea”, zice „ţară eu am”. Şi are dreptate. Din 1975 Papua-Noua Guinee şi-a dobîndit independenţa, deşi din punct de vedere economic a rămas tot o colonie, avînd, de fapt, cîte un australian pe lîngă toate posturile-cheie, ale cărui recomandări sînt aproape întotdeauna acceptate.

Primul prieten al prietenului meu pe care îl întîlnesc este grăsanul sir John Guise, cel dintîi guvernator general indigen după obţinerea independenţei, care acum este pensionar şi locuieşte la Port Moresby. Mă primeşte în casa lui modestă cu patru camere, din blocuri de zgură, vopsită în verde. Scaunele sînt din material plastic, podeaua acoperită cu linoleum, singurele aparate care se văd sînt un magnetofon stereo, un radio marca Banks, un ventilator, toate alimentate de baterii. Acesta este stilul de viaţă al unui om care a guvernat o naţiune mare cît Noua Anglie, statele din partea Atlanticului mijlociu şi Virginia de vest luate la un loc, cu o populaţie de 3 milioane de papuaşi. Cînd nu locuiesc în

fostele reşedinţe ale europenilor, conducătorii politici ai ţărilor în curs de dezvoltare din sud-vestul Pacificului trăiesc mai modest decît un primar dintr-un oraş tipicamerican. Sir John îmi face semn să stau pe un scaun, îşi ia şi el unul, şi se aşază. Mestecă nuci de betel, şi, cînd nu mestecă şi deschide gura, gingiile par să-i sîngereze. Prima dată am văzut mestecîndu-se betel în India. Efectul este asemănător celui produs de marijuana. Sub influenţa lui, sir John se uita spre mine cu ochii pierduţi. În infanteria marină obişnuisem să-i spunem „o privire de o mie de yarzi”. Apoi privirea-i se apropie pînă cînd se întîlneşte cu a mea. Vorbeşte de poporul şi ţara lui cu o voce neverosimil de gravă, ca un tunet care se rostogoleşte pe bolta cerească. Dă impresia unui „pater familias” ce se bucură de o autoritate nemărginită şi, cum se răspîndeşte vestea că are un oaspete, casa şi apoi scaunul său sînt înconjurate de indigenii cu care este înrudit.

Cunoştinţa noastră comună m-a prevenit să nu fiu nici servil, nici condescendent în prezenţa lui sir John. Oricare dintre aceste atitudini ar fi atras îndepărtarea mea imediată. Dar nu era necesar ca să fiu prevenit. Prima calitate de care ai nevoie ca să iei interviuri reuşite este empatia. Se spunea că oamenii din infanteria marină care adoptau comportările orientale deveneau „asiatici”. Am devenit asiatic cu uşurinţa unui cameleon, trecînd de la cafeniul din San Diego la verdele din Guadalcanal. Am, de asemenea, o ureche care se pretează la imitaţie. În diferite ocazii, mi-am însuşit aproape o duzină de accente, cu repeziciunea cu care un lingvist înnăscut învaţă limbi străine. Mă pot înţelege în engleză „pidgin”, dar gîndul la cele 760 de limbi mă năuceşte. Nu le pot face faţă. Acesta este şi unul din motivele pentru care am venit la sir John.

El mă înţelege şi mă întreabă cu ce poate să-mi fie de folos. Îi spun că vreau să vizitez cîmpurile de bătălie de la Kokoda, Kumusi, Buna, Gona, Lae, Salamaua, Madang, Aitape şi, de asemenea, Rabaul, punctul de rezistenţă japonez pe care MacArthur l-a ocolit. „Renunţă la Buna şi Gona – mă sfătuieşte el. Acum nu mai este nimic acolo”.

Celelalte vizite, îmi spune, se aranjează. Îmi exprim şi dorinţa de a călători o noapte prin junglă, ca să o pot compara cu cele pe care le-am văzut în insulele Solomon, India şi Indochina. Vreau să înţeleg ce însemnă să lupţi într-un loc ca acesta. Îmi răspunde că toate pădurile tropicale seamănă între ele. L-am contrazis, spunîndu-i că celelalte nu aveau şi munţi. A zîmbit, întrebîndu-mă „Chiar crezi că te poţi urca, la vîrsta dumitale, pe Owen Stanley ?”Rămîn surprins. Nici nu mi-a trecut prin cap că nu aş putea-o face. Răspund cu îndoială: „Sînt în formă”. Rîde din toată inima, dar eu rîd mînzeşte. Apoi dă indicaţii scurte oamenilor săi, ceea ce atrage după sine un întreg lanţ de evenimente care mă poartă în inima junglei, depăşind toate aşteptările mele, în afară de una. Excepţia este, bineînţeles, cea pe care a dibuit-o sir John. Pur şi simplu nu sînt în stare să urc pînă în vîrf.Împovărat de echipamentul pe care îl port în raniţă, leoarcă de transpiraţie, cu coapsele arzînd de durere, mă tot opresc în arşiţă, privind umilit cum călăuzele, ba chiar femei şi copii, se caţără fără niciun efort pe creste. Îmi aduc aminte cum, în timpul războiului, am jurat cu toţi că, dacă trăim pînă la sfîrşit, vom îngropa armele în fundul curţii şi, legănîndu-ne în scaunele-balansoar, pe terasă, vom privi cum plouă, spunînd puştilor: „Rugina să vă mănînce, căţele spurcate, rugina !” Şi iată-mă din nou la zece mii de mile depărtare de fotoliul meu, împleticindu-mă sub greutatea altui echipament. O, doamne, cum de am putut
uita ?

Dacă drumul este destul de larg îl străbat cu un Land Rover închiriat. Dar prefer să călătoresc pe mare. Însoţitorii mei, al căror număr variază între doi şi cinci, fac rost, ca prin farmec, de vechi şalupe cu motor, de pirogi şi într-o noapte, pentru o călătorie de neuitat, de un outrigger pus în mişcare de o pînză pătrată atîrnată deasupra. Unul dintre cei doi ghizi ai mei din ziua respectivă este un aşa-numit „pawany”, un fel de vraci care mi-a dat o amuletă din pene, ca să mă păzesc de duhurile rele. Într-o dispoziţie à la Valter Mitty, îmi amintesc de Franck Buck şi de „întoarce-te cu ei vii”. De fapt aş putea aduce o întreagă grădină zoologică dacă ar fi vreo

posibilitate să prind speciile pe care le văd în tufişurile şi savanele din Papua şi insulele Bismarck, dar poate este mai înţelept să laşi fauna în cadrul ei natural, care este la fel de interesant ca şi animalele care îl populează.

Călătoria începe de la ţărm, unde lumina este atît de argintie încît, dacă soarele este deasupra, nu-ţi poţi îndrepta privirile direct spre nisip şi unde, în amurg, albastrul închis al apelor se transformă repede în auriu străveziu şi apoi într-un rubiniu de culoarea vinului homeric. Dacă luneci într-o canoe indigenă, unicul zgomot care se aude este plescăitul peştelui zburător, zbughind ca o săgeată după pradă. Sub pirogă, miriade de vieţuitoare, uşor de văzut în apa transparentă, oferă imagineaunui caleidoscop într-o necontenită schimbare. Broaşte ţestoase gigantice, peşti parcă bătuţi cu nestemate, meduze translucide, legănîndu-şi tentaculele, şerpi de apă lunecoşi, boişteni stînd roi ca nişte albine, peşti-veveriţe, peşti-leu, ace de mare – spectrul lichid se lărgeşte şi se adînceşte ca cerul nopţilor de aici, sub Crucea Sudului. Mai sînt apoi culorile stîncilor submarine: violet, sîngeriu, verde ca smaraldul, roz, verde închis, liliachiu, nuanţe palide şi delicate ca ale rochiilor unei marchize din secolul XVIII. Pînă şi aerul îţi dă senzaţia voluptuoasă a unei stofe bogate şi moi. Simţi că te apropii de Eden sau de un Eden ce şi-a ieşit din minţi. Un tărîm de o fertilitate atît de neînchipuită, încît primele sale miresme violente, pe cînd străbaţi suprafaţa dantelată şi unduitoare a apelor, au efectul halucinant al unui drog.

Cocotierii, unduitori şi graţioşi, se rînduiesc în şiruri pe plajă, ca nişte fete bătrîne dansînd un menuet fluşturatic şi foşnesc în zefirul care nu se potoleşte cu totul niciodată, în timp ce razele de soare, strecurîndu-se printre frunze cu maliţiozitatea jucăuşă a unei pisici persane, împroaşcă pămîntul cu forme luminoase, mereu schimbătoare. Pe uscat, dincolo de ţărmul bătut necontenit de valuri, dai de sagotieri, ramuri de acacia, belşiţe de un galben înflăcărat, sau de culoare albă şi parfumaţi, dai de eleganţa zveltă a pădurilor de bambus, plantă care creşte incredibil de înaltă sau de arbori mari de mango, etalîndu-şi fructele purpurii şi

galbene printre frunze uriaşe. (Pe coasta de nord sînt arbori de cauciuc, crestaţi ca să li se scurgă seva lăptoasă. În Rabaul, nume care cîndva a îngrozit o armată de un milion de aliaţi, stai în barul Kaivanu de pe bulevardul Mango şi încerci să numeri sutele de varietăţi de orhidee şi alte minunate epifite ierboase care năpădesc arborii cu florile lor cărnoase, roz şi albe.)

Este ca un miraj romantic. Călătoriile fac parte din meseria mea şi am văzut mai mult din lume decît alţi oameni. Europa de Vest, pe care cei mai mulţi americani doresc să o viziteze, este, cred eu, o dezamăgire. Am locuit în Ruhr; este un Pittsburgh fără pietoni imprudenţi. Apartamentul meu de la Londra se află la jumătate de cvartal distanţă de cazinoul lui George Raft, într-o direcţie, iar în cealaltă direcţie, la cîteva cvartale de Playboy Club a lui Hugh Hefner. La Paris treceam zilnic pe lîngă un drugstore american de pe Champs-Elysées. Dar, cu excepţiaIndiei, nu cunosc niciun tărîm atît de încîntător ca plajele şi lagunele din Pacificul de Sud. Printre manglierii din depresiuni, cu trunchiurile îmbrăcate în viţă, auzi, în concerte nesfîrşite, ţipetele papagalilor cacadu,uguitul porumbeilor, fîlfîind din aripi printre frunze, şi protestele păsării maina. Un roi de fluturi cu aripi mari atîrnă în aer ca o uluitoare sculptură cinetică. În tufişurile de hibiscus roşu zăreşti cîte o spectaculoasă pasăre a paradisului, emblema naţională a ţării Papua-Noua Guinee. Deasupra unui rîu din apropiere, un pescăruş albastru stă chircit pe o creangă de nipa, oglindindu-şi culorile vii în apă. Dacă te apropii, zboară glonţ, aripile-i sclipind ca nestematele. Mergi înainte atras de vîltorile înspumate ale apelor din amonte. Rîurile din insulele Pacificului de Sud sînt adevărate minuni. La Kobumbona, în interiorul insulei Guadalcanal, există o cascadă pe care am numit-o cascada Mydick, botezată aşa de Blinker Reid, cercetaşul dintr-o patrulă de-a mea, dar cascada e neînsemnată în comparaţie cu tumultul rîului Fly din Papua, navigabil pe o lungime de 560 de mile, al cărui volum de apă este atît de mare, încît ar putea furniza energie hidroelectrică pentru toată Papua şi Australia.

Rîurile, arterele comerţului, au la gura lor sate care adesea se văd de pe plajă. Un sat este, în general, format din mai multe colibe în formă de clopot, susţinute de piloni care le asigură răcoarea şi le protejează de inundaţii, avînd acoperişuri înalte de stuf. Ca să ne apropiem de un astfel de sat, traversăm rîul Yumi pe un pod de bambus care se balansează sub mine şi însoţitorii mei şi zărim, trase la mal, cîteva canoe, pirogi şi şampane şubrede cu acoperiş de stuf. Auzim guiţatul unor porci mici şi negri, apoi glasuri de bărbaţi şi femei îmbrăcaţi cu toţii în aşa-zisul lap-lap. Pescarii, care s-au întors cu peştii prinşi în ziua aceea, dorm pe rogojini. Alţi oameni şi copii plantează arbori de pîine, cîntînd în timp ce lucrează. Două tinere hrănesc nişte purceluşi. Alături de o grămadă de fructe tropicale, care seamănă cu o pictură de Ghirlandaio, un grup de bătrîne se îndeletnicesc cu sortarea unor mănunchiuri mari de banane. Alte femei prelucrează lujerul foarte preţiosului sagotier. Din trunchi se face făină pentru prăjituri şi budincă iar din materialul rezultat din unica sa floare – uriaşă, ramificată, cu un diametru de 12 picioare – se confecţionează fuste înfoiate care, vopsite în culori vii, vor fi purtate la ocazii festive.

Unul dintre indigeni, care doarme la umbra unei acacia, se ridică, cască şi se apropie de vizitatori. Este, evident, şeful „cel mare”. Înalt, bine făcut, are păr sîrmos, înălbit cu var, piele satinată, cafenie, un şirag de boabe roşii la gît, iar la ureche, o floare ca o flacără purpurie. Dar, vai! Nu există nicio cale să putem comunica cu el. Vizitatorii nu-i cunosc limba iar el nu ştie „pidgin”. Ai vrea să întrebi de ce îşi mai bat capul cei de aici să lucreze. Pentru că acesta este în fond supremul *dolce far niente*. Nu ai nevoie de îmbrăcăminte şi adăpost. Briza mării este constantă. Iar o hrană exotică îţi stă mereu la îndemînă. În afară de batate şi fructe de sagotieri, mai sînt fructe şi sevă de la arborii de pîine răspîndiţi în tot locul, apoi nuci de cocos, banane verzi uscate, trestie de zahăr, fructe de ararut, ton şi peşti zburători uscaţi, alune şi cucurbitacee de tot felul.

Dar, bineînţeles, papuaşii nu se consideră fericiţi. Cum nu se consideră, de altfel, nimeni. Fiecare doreşte ceea ce au alţii. „Le bon sauvage” al lui Rousseau tînjeşte după confortul şi tehnica din Vest. Începînd cu anul 1942, băştinaşii din Moresby au văzut ceea ce ei, care cred în vrăjitorie, nu pot interpreta decît drept ritualuri magice. Au observat cum albii deschid frigiderele şi scot cutii cu lucruri delicioase. Aşa că, îşi construiesc din lemn imitaţii de frigidere pe care le vopsesc în alb şi se uită din cînd în cînd înăuntru, în căutarea gustărilor şi a cutiilor cu bere. Nu funcţionează ? Nu-i nimic. Îşi amintesc cum australienii şi americanii le dădeau ordin să aducă iute un teanc de hîrtii: „Dă-i bătaie, chop, chop, sau iei una la fund”. Apoi omul alb răsfoia repede hîrtiile, lua un „tub” şi rostea cîteva cuvinte. Drept rezultat, ateriza îndată un avion încărcat cu lucruri minunate. Nici indigenul nu e prost. Poate imita orice rit. Cu ajutorul unor cutii goale de conserve şi al unei sfori construieşte un telefon. Răsfoieşte apoi nişte hîrtii şi vorbeşte în conservă. Scrutează cerul în timp ce prezice: „Bani vin acuş, acuş”. Dar banii nu vin şi nici avionul. Încearcă atunci să îmbunătăţească ritualul, construind alte obiecte care seamănă cu frigiderele şi telefoanele, în credinţa că mai curînd sau mai tîrziu vor reuşi. Un trib din Noua Hanovră, în urma unor astfel de dezamăgiri, a format prin 1960 un cult – „Lyndon B. Johnson”. Chiar în Noua Guinee se ştia că nimeni nu are mai multă putere asupra telefoanelor şi maşinăriilor ca Lyndon B. Johnson. Adoptaseră şi o lozincă „Yumi Lakim Johnson” (Nouă place Johnson). Doreau capreşedintele să devină „om mare număr unu astă ţară”, deci şeful ţării. Au reuşit să adune 1600 de dolari, au cumpărat un bilet de avion Washington-Moresby şi l-au trimis la Casa Albă. Johnson nu s-a dus. „Şef nu venit”, le-a spus cu regret conducătorul lor. Păcat! Lyndon B. Johnson ar fi fost un minunat rege al „băieţilor negri” şi această funcţie i-ar fi adus imense satisfacţii. Nu ar fi avut loc demonstraţii anti-războinice, nu ar fi existat senatori impertinenţi şi nici Bobby Kennedy. Şi, ca oricare alt străin care vizitează fîşiile înguste de pămînt de-a lungul plajelor

Mării Sudului, ar fi fost vrăjit de locurile cele mai apropiate de paradis din lume. Chiar engleza „pidgin”, o dată ce o stăpîneşti, poate fi o sursă permanentă de încîntare. Tatăl nostru începe astfel: „Tata din vîrf, bunu tu a meu”. „Apollo 14” a fost numit „Doi băiat el merge jos lună”.

Şi atunci de ce este destul doar să menţionezi Pacificul de Sud-Vest pentru ca să se cutremure toţi cei care au luptat acolo? De ce un scriitor atît de binevoitor ca Herman Wouk se face palid de mînie numai cînd se gîndeşte la insula Guadalcanal, scriind despre ea că a fost şi va rămîne „insula aia spurcată” ? De ce luptele de acolo au fost considerate de către unii mai grele decît cele de la Stalingrad? În prezent, voluntarii din organizaţiile pentru pace de pe insule, convinşi că locuiesc într-un loc idilic, sînt uluiţi de reputaţia acestei regiuni. Mi-au cerut de repetate ori să le dau explicaţii. Dar cuvintele mele nu sînt potrivite. Le lipseşte forţa de convingere. De aceea îi sfătuiesc să facă ceea ce am făcut şi eu în explorările mele prin Papua: „Pătrundeţi în inima insulei vreo mie de iarzi. Dar nu uitaţi să vă luaţi o busolă şi să lăsaţi urme ca Hänsel şi Gretel. Dacă n-o faceţi veţi muri”.

Acesta este adevărul gol-goluţ. Şi nu este nevoie ca distanţa să fie de o mie de iarzi; ajung şi 50 de picioare. Îţi pierzi cu totul simţul de orientare şi şansele de a te reîntoarce teafăr sînt de fapt inexistente. Prin anii '60, un avion s-a prăbuşit în celebra pădure tropicală din Puerto Rico, folosită drept cadru pentru filmele cu Tarzan. Le-au trebuit trei ani avioanelor de cercetare ca să descopere epava. Dacă te laşi ispitit să intri în junglă – şi jungla este într-adevăr ispititoare – rămîi atît de uluit de masa de verdeaţă care te înconjoară, încît eşti efectiv orbit. În timpul războiului, infanteriştii stăteau printre contraforturile create derădăcinile de baniani şi priveau patrulele japoneze care treceau la cîţiva paşi de ei. Dacă japonezii nu se împiedicau cumva chiar de trupurile lor, erau în siguranţă. În asemenea cazuri jungla le venea în ajutor, dar cam la atîta se reducea ajutorul. Deoarece am trăit în junglă, îmi pot da seama de ce papuaşii cred în vrăjitorie şi încearcă să se păzească de

spiritele rele purtînd enorme coifuri împodobite cu penele păsării paradis, sau tatuaje, sau colţi, străpungîndu-şi nasul, sau se ung din cap pînă în picioare cu noroi, sau îşi pictează faţa în dungi roşii şi albastre, cu vopsele extrase din diverse plante. Ai fi în stare aproape de orice ca să stăpîneşti prin vrăji jungla. Iar papuaşii trăiesc acolo toată viaţa. Una dintre însuşirile lor apreciate în timpul războiului era capacitatea de a spune, după trosnetul uşor al unei ramuri, dacă intrusul era animal sau japonez. Australienii jurau şi mai jură şi astăzi că băştinaşii se nasc cu acest al şaselea simţ. În orice caz, în 1942 ei îl aveau, iar soldaţii aliaţi, nu.

Lăsînd dîre în urma noastră ca în poveştile fraţilor Grimm, croindu-ne drum, ca să zicem aşa, pentru cînd ne vom întoarce, cei doi însoţitori şi cu mine ne înfundăm în vegetaţia sălbatică şi, deodată ne trezim într-o fortăreaţă verde. Mă zbat să înaintez printre ghirlande de viţă şi printre mărăcinişul de cîrlige al lianelor care îmi ajung pînă la brîu. Soarele abia se strecoară printre frunze, ajungînd anevoie la frunzele putrede şi la noroiul de sub cizme. Vegetaţia luxuriantă şi încîlcită de pe sol are un aspect pestilenţial. Rîul Yumi se află pe undeva pe aproape; aud ecoul vîrtejurilor sale, dar nu ghicesc din ce direcţie vine. Pe cînd tot înaintăm aşa pe dibuite, unul dintre indigeni mă trage din faţa nisipului mişcător al unei mlaştini. Căldura întrece orice imaginaţie. Din cînd în cînd plouă torenţial, ceea ce face să sporească umezeala din aer. Cînd apare din nou soarele, ai impresia că eşti într-o seră sufocantă, umedă şi în continuă fierbere. Parcă totul în jurul tău creşte rapid, cu o violenţă sălbatică.

Aceasta este jungla virgină, pădurea pădurilor, nămolul primitiv. În timpul lui Tacitus, toată Germania era acoperită de nesfîrşita pădure hercinică atît de deasă, încît un om putea merge din Polonia pînă la Rin fără să zărească soarele. Dar în codrii Germaniei exista cel puţin o reţea de cărări. Aici sînt puţine şi, neîntreţinute, sînt foarte curînd revendicate defrunzişul neîndurător. În Papua, masele compacte de vegetaţie se întind în toate direcţiile printre manglieri. Înaintăm încet prin cetatea grandioasă a

copacilor, traversăm o mică poiană, cu lăstăriş şi iarbă tăioasă – umezeala este mai mică aici, dar soarele arde violent – şi facem un popas la umbră, lîngă o mlaştină cu bambuşi, în care lăstarii se înalţă cu zvelta lor eleganţă la mare înălţime iar lumina verde, filtrată, pătează parcă vegetaţia tumultuoasă. Apoi îmi trag sufletul şi încep să discern zgomotele neîntrerupte ale pădurii tropicale.

Aud mereu prezenţa păsării maina, un graur asiatic care face o zarvă teribilă. Se mai aude apoi bîzîitul strident al insectelor ţinute la distanţă de pomada puternic mirositoare cu care ne-am uns dar care nu le împiedică totuşi să ne bîzîie. Pe vîrful arborilor din apropiere discern ciripitul păsărelelor viu colorate, cochetînd delicat cu florile parazite care cresc pe ramurile arborelui.

Greierii ţîrîie strident. Broasca-bou orăcăie. Cik-ciak scoate strigătul ei aspru, pătrunzător şi impresionant de omenesc. În cele din urmă, corul este condus de ţipătul păsării-febră înălţîndu-se în văzduh ca o melodie orientală fără sfîrşit, pe care o asculţi tot mai exasperat.

Ne ridicăm bagajele şi pornim mai departe, croindu-ne din greu drum sub revărsarea calmă a unei după-amiezi tîrzii. Hanoracul mi s-a udat de tot, pînă şi vederea îmi este stînjenită de transpiraţie. Mirosul vegetaţiei intrate în putrefacţie îţi face greaţă. Înaintăm încet. Efortul care ţi se cere este epuizant. Trec mereu pe lîngă arbori gigantici, înfăşuraţi în ferigi luxuriante şi licheni ce se revarsă în jos ca nişte văluri de mireasă; pe lîngă văgăuni care răsună bătute de vînt; pe lîngă creste verzi, cu mlaştini înşelătoare. Jungla este misterioasă, cutremurătoare. Sînt obsedat de ideea că vreun animal periculos se află la şase picioare în stîngă mea, păşind cînd păşesc şi eu, aşteptînd momentul să se năpustească. Din moment ce, în mod sigur, călăuzele mele ar auzi orice vieţuitoare, dacă ar fi vreuna, frica mea este probabil neîntemeiată, dar nu în totalitate absurdă. Canibalismul practicat tainic este încă în floare în Papua. Iar animalele existente în Noua Guinee ar tăia elanul celui mai curajos om. Pe la picioare ţi se tîrăsc crabi hidoşi. Pe trunchiurile copacilor sînt încolăcite reptile. Şi undeva în

infernul acesta verde stau la pîndă scorpioni, lilieci, paviani,furnicari ţepoşi, şobolani de Malabar, cazuari, mistreţi şi crocodili; o menajerie înfricoşătoare pare să justifice obsesia iraţională că un animal periculos stă în preajmă şi se apropie tot mai mult. Aceasta este jungla de care am învăţat să-mi fie teamă şi să o urăsc în tinereţea mea: o miasmă stătută de insecte purtătoare de maladii, şerpi, povîrnişuri abrupte,noroi, mlaştini, căldură, umiditate, alunecări de teren, stînci căzătoare şi rîuri repezi care trebuie traversate, rîuri pline de
lipitori cu cercuri de dinţi minusculi. Peste tot sînt lucruri îngrozitoare, peste tot teamă.

Şi setea. Mai presus de orice, setea. De obicei mirosurile evocă trecutul, aici însă eu am obsesia pustiitoare a apei. Plecam întotdeauna în patrulare cu două bidoane pline, atîrnate de centură. La popasuri, cînd ai fi putut da pe gît un sfert din cantitate, trebuia să te limitezi la două sorbituri. Aceasta se numea „disciplina apei". Nu am uitat-o cînd mi-am făcut planul acestei reîntoarceri în Pacific. Cum firma Abercrombie şi Fitch îşi alesese tocmai momentul acela extrem de nepotrivit să se retragă din afaceri, mi-am procurat echipamentul ce includea două bidoane de la Hunting World şi L.L. Bean. Dar în pădurea tropicală, omul, nefiind în stare să adune mai mult de cîteva picături la fiecare rupere de nori, nu-şi poate potoli niciodată setea în voie. Deci, îi rog acum pe cei doi ghizi ai mei să mă conducă la „wara" şi, după o trecere eroică printre nişte desişuri ţepoase de ferigă, ne apropiem de malurile rîului Yumi.

Înghit deja în sec, anticipînd plăcerea de a bea. Dacă aş încerca să vorbesc, cred că aş lătra. Dar mai am de biruit încă o mică porţiune de teren greu de parcurs. Între mine şi vîltoarea apei sînt stînci ascuţite. Dacă greşeşti un pas sau te ţii de ce nu trebuie, poţi să aluneci în torent. Ajutat de papuaşii care merg unul în faţa mea şi altul în urmă, ajung teafăr, mă întind pe burtă şi îmi afund capul în apa învolburată, bînd şi răcorindu-mi faţa în acelaşi timp. Mă simt caraghios. Observ însă că şi tovarăşii mei negri fac acelaşi lucru. Apoi mă tolănesc istovit pe nişte pietre, gîfîind

şi bucurîndu-mă, pentru primă dată de cînd am intrat în pădure, de privelişte. Rîul este plăcut, agitat, zgomotos. În depărtare pot să văd ceea ce nu se zărea din junglă – conturul albastru al munţilor, înălţîndu-se, lanţ după lanţ, cît cuprinde privirea. Popasul nostru, acum, după ce simt că mi-am venit în fire, este animat de un lucru amuzant. Unuldintre papuaşi rîde şi ne arată ceva. Pe malul celălalt, pe un petic de nămol s-a adunat o turmă de fiinţe ciudate ca să ne distreze. Vieţuitoarele acestea bizare, ca nişte clătite cu ochi mari, sînt de culoarea nămolului în care trăiesc. Aleargă jur împrejur, ţopăind pe aripioarele lor, ca o parodie neorchestrată în coregrafia lui Busby Berkeley. Doar că acest divertisment comic îţi lasă un gust amar. Ai senzaţia ciudată că nămolul însuşi a prins viaţă şi impresia aceasta lugubră tinde să persiste.

Deasupra capetelor noastre, trei scame de nori cresc, se unesc şi, în cele din urmă, întunecă cerul. Picături uriaşe de ploaie încep să ne bombardeze. Abia uscaţi de transpiraţie, sîntem iar uzi pînă la piele, cînd, la îndemnul meu, pornim din nou în amonte. Apa, care pînă acum a reflectat de o mie de ori sclipirea luminii solare, devine cenuşie, tulbure, zvîrcolindu-se cu o forţă teribilă în patul ei de piatră. S-a întunecat aproape de tot. În curînd va trebui să poposim. Dar înaintarea ne este întreruptă de călăuza din faţa noastră, care ridică mîna să ne pună în gardă. Dincolo de o cotitură se leagănă un enorm arbore „kanari”. Rădăcinile fiindu-i smulse de curentul apei, se ţine în picioare ca un om beat, sprijinit doar de plantele agăţate de el, care abia mai rezistă. Nu poate fi vorba să ne apropiem, aşa că veghem timp de o oră, pironiţi într-un loc, pînă cînd lianele cedează şi trunchiul masiv se prăbuşeşte printre tufişurile pipernicite, prăvălindu-se cu un trosnet bubuitor în rîu, unde formează un stăvilar de suprafaţă. Apa se tot adună şi în cîteva minute se revarsă peste trunchi. Indigenii răsuflă adînc, şuierător, apoi izbucnesc în rîs. Eu nu rîd. La Capul Gloucester au murit 100 de infanterişti de marină din cauza unor arbori uriaşi care s-au prăbuşit. M-am întrebat atunci, şi mai mă întreb încă şi acum, în ce fel a fost clasificată această pierdere în

catastifele infanteriei marine? „Ucis în luptă” era un sfîrşit onorabil care arăta că soldatul a murit pentru ceva. Cum poţi însă prezenta oficial sfîrşitul unui om care a murit pentru că a căzut un arbore peste el ?

Pe mal, cam la 100 de yarzi în amonte, printre palmieri, manglieri şi sagotieri, care par mănunchiuri uriaşe de pene de struţ, găsim un loc acoperit de muşchi unde lăsăm bagajele. Printre ustensilele mele este şi un sac impermeabil de dormit şi, după ce am înfulecat nişte pilaf condimentat de orez – rece, dar infinit mai bun decît raţia C – îmi schimb hainele la adăpostulunei stînci. Negrilor nu le pasă de umezeală. Este ceva obişnuit pentru ei. Întunericul se lasă repede la tropice. Mă foiesc încă în sacul de dormit, sub plasa împotriva ţînţarilor, montată improvizat, căutînd o adîncitură în licheni ca să-mi aşez mai bine şoldul, cînd ne pomenim brusc în plină noapte. Nu-mi pot găsi nici măcar pipa, dar oricum sînt prea istovit ca să fumez. Sleit de puteri cum sînt, mă aştept să adorm imediat, dar ziua care s-a sfîrşit a făcut să-mi revină în minte prea multe amintiri triste şi fiecare trebuie clasificată, „reîmpachetată” şi pusă din nou la loc în teancul ei de durere şi explicaţii. Apoi tocmai cînd încerc să aţipesc, apare luna şi „schimbul de noapte” al junglei începe să se trezească. La început, unicul zgomot îl face apa repede a rîului care şerpuieşte la picioarele noastre şi ploaia care se scurge printre copacii de deasupra capului. Altminteri stau culcat în mijlocul unei tăceri seculare, netulburată nici măcar de adierea ce se simte printre arborii de scorţişoară. Ploaia se opreşte. Cerul se înseninează. Zăresc Crucea Sudului, iar luna în al treilea pătrar îşi croieşte o cărare lată pe apa rîului. Silueta delicată a unui copac se proiectează pe cer. Aerul este îmbălsămat de mireasma florilor de pe ramuri şi licuricii, luminînd palid, se ivesc ici şi colo în sclipiri argintii.

Deodată, tot trupul îmi înţepeneşte cuprins de un spasm: foarte aproape un marsupial ţipă înnebunit, înşfăcat probabil de un şarpe. Ţipătul este urmat de cîntecul puternic, melodios şi bogat al unei păsări şi pentru o clipă, cu o tresărire a inimii, mă gîndesc la sturzul din Noua Anglie.

După cîteva momente, bîzîitul din jurul meu creşte: greieri şi ţînţari încearcă să pătrundă prin plasă. În lumina lunii o libarcă uriaşă păşeşte agale printre ei. Netulburaţi, se străduiesc în continuare să intre la mine, nemiloşi şi ameninţători, bîzîitul lor cumulat avînd efectul unei note prelungite, emisă de o orgă îndepărtată. Deasupra lor trec păsările de noapte fîlfîind din aripi. Una dintre ele se aşază pe o ramură din apropiere. Este iarăşi o pasăre-febră şi, aşa cum stă agăţată, începe un solo, cîntînd întîi trei note într-o scară cromatică descendentă, apoi patru, apoi cinci. Notele variate se succed cu o persistenţă enervantă. În ciuda voinţei mele, simt nevoia să le număr şi, pentru că nu am cum să ştiu cîte vor fi, ascultarea devine o tortură, călcîndu-mă pe nervi. Apoi, pe lîngă această agonie psihică, îmi dau seama tot mai mult că se petrece ceva foarte pasionant în junglă. Am sentimentul că întreaga pădure tropicală este cu ochii pe mine, că doar la cîţiva iarzi în vegetaţia luxuriantă se poartă un război macabru şi eu, lipsit de apărare, voi fi răsplata învingătorului. Îmi aduc brusc aminte de bona mea din Virginia, care mă ameninţa cu bau-bau, „omul yama-yama”, dintr-un cîntec de music-hall din perioada victoriană:

Dacă nu iei seama bine, fără doar si poate vine
Şi te prinde !
Poate sub scaunul ăla s-ascunde, gata să sară la tine
Oriunde.
Fugi iute la mama, că uite vine omul yama-yama !

Copilul din noi nu dispare niciodată. Şi nici frica noastră atavică de întuneric. Îngropată în adîncul minţii noastre, prea adînc ca raţiunea să o poată învinge, zace convingerea că din vîrful copacilor pîndesc, zvîrcolindu-se în noapte, oribile apariţii păroase, îmbrăcate în negru şi purtînd coase însîngerate şi care aşteaptă să dispară luna ca să se năpustească să te sfîşie cu colţii ascuţiţi, devorîndu-te. Şi această teamă primitivă mă cuprinde aici, în timp de pace, în compania prietenoşilor papuaşi. În timp de război, întunericul îi poate distruge omului judecata sănătoasă. Cutremurat, îmi amintesc că tocmai într-o noapte ca

aceasta, sergentul major Michael J. Powers, din Corpul de infanterie marină al Statelor Unite, şi-a ieşit din minţi.

Periodic comandantul nostru, căpitanul „Buck” Rogers, un englez ai cărui părinţi fuseseră omorîţi prin tortură de japonezi în Hong Kong, şi care semăna uluitor cu actorul de comedie Terry-Thomas ne lăsa în repaus şi, în timp ce stăteam cu atenţia încordată, ne citea sentinţe date de Curtea marţială pentru acte de homosexualitate petrecute în Marina Statelor Unite, din care, bineînţeles, face parte şi infanteria marină.

Pedepsele erau cutremurătoare, sentinţa obişnuită fiind de
85 de ani de închisoare. Eram preveniţi cît se poate de brutal. Eram uluiţi. Tinerii din ziua de azi sînt mai emancipaţi, dar noi, în inocenţa noastră, nu ştiam aproape nimic despre homosexualitate. Despre lesbiene nici nu auzisem vreodată, şi, cu toate că aveam idee că existau homosexuali, îi consideram degeneraţi şi îi numeam „pervertiţi sexuali” sau simplu „perverşi”. Cei mai mulţi dintre noi nu întîlniseră niciodată un asemenea specimen, după cîte ştiam. (Chirurgul batalionului, urolog în viaţa civilă, n-a făcut nimic să ne lămurească. Era un tip ciudat. Îşi scria tot timpul memoriile, pe care voia să le intituleze „Ape tulburi”.) Circulau tot felul de poveşti despre studenţi care făcînd autostopul de la universitate spre casă, fuseseră luaţi în maşină de nişte bărbaţi care după ce au pornit, au încercat să-i mîngîie pe coapse. Dar aceste relatări trecuseră prin două sau trei guri. Se făcea atîta tapaj în jurul vieţii sexuale normale, încît nu ne mai băteam capul şi cu inversiunile. Ca cea mai mare parte a soldaţilor în cele mai multe războaie luptam doar pentru *status quo ante bellum*. Şi ca şi ceilalţi eram sortiţi dezamăgirii.

Ştiam clar un lucru: perverşii erau neputincioşi, efeminaţi şi, dacă şi-o puteau permite, travestiţi. Înainte de a porni spre Guadalcanal, cînd eram încartiruiţi în Statele Unite la Linda Vista, California, ni s-a spus solemn că toţi homosexualii din California purtau cravate roşii şi îşi

pierdeau vremea pe la colţuri de stradă în Hollywood şi Vine, un mit pe care îl acceptam cu toţii. Dar mai ales – şi aceasta fără excepţie – erau întotdeauna sîsîiţi.

Nu îl luam în serios pe sergentul nostru major Mike Powers cînd ne povestea, deoarece noi, cei din infanteria marină ne întreceam în vulgarităţi de limbaj. Comportarea lui pe front era din multe puncte de vedere regretabilă, dar totdeauna bărbătească, ceea ce consideram a fi exact opusul homosexualităţii. Înalt de peste şase picioare, blond şi viril, era vînjos şi avea vocea groasă. Ca soldat ai fi zis că are un singur defect: părea că uneori pluteşte într-un soi de irealitate, ca atîţia dintre vechii soldaţi de profesie. Era, de altfel, soldatul ideal din infanteria marină. Avea o putere extraordinară, putea jongla cu o mitralieră tip Browning de 20 de pfunzi, trecînd-o dintr-o mînă într-alta, ca şi cum ar fi fost bastonul unei fete toboşar. („drum-majorette”). Rîdea cu uşurinţă, bea galoane de bere, povestea lucruri amuzante (chiar dacă erau neverosimile) despre familia lui din provincia Harlem din Kentucky şi era extrem de dur cu oamenii. Avea mare încredere în pedepsele corporale. Dacă nu îi plăcea un soldat îi dădea sîngele pe nas şi uneori îl culca la pămînt cu pumnul lui uriaş. Mai avea şi o trăsătură sadică. Lua cîte un om pe plajă şi îi ordona să-şi demonteze arma, să-i îngroape părţile componente în nisip şi apoi să le asambleze din nou. La sfîrşit, Mike îl punea la arest pe motiv că are puşca murdară. Un alt truc de-al lui era să aleagă un puşcaş dintr-un pluton şi să-i ordone să se urce într-un copac ca să culeagă mere. Dar cum copacul era un palmier de Samoa, nu avea mere. Aşa că Mike ordona celorlalţi din pluton să-l ajute pe bietul om cocoţat în copac, aruncînd pietre ca să desprindă merele, cu alte cuvinte, să dea cu pietre în camaradul lor.

Un sergent de artilerie, încărunţit, care era în infanteria marină de 22 de ani, ne-a spus că plutonierul nostru major fusese instructor pe insula Parris la începutul anilor '30 şi fusese retrogradat pentru diverse excentricităţi la care supunea plutonul. Era născut să fie conducător. Toma D'Aquino a răspuns odată la următoarea dilemă: ce să faci

dacă trebuie să alegi între un om mîndru şi unul fricos ? Să îl iei întotdeauna pe cel mîndru, sfătuia el, deoarece astfel eşti sigur că cel puţin va face ceva. Şi Powers făcea. Clocotea de energie. Într-un marş lung parcurgea în viteză coloana de la un cap la altul, alergînd cu uşurinţă, în timp ce noi ceilalţi abia ne tîram sub greutatea raniţelor şi a echipamentului. Pe cei obosiţi îi amenința şi mai tîrziu îi scotea la raport. Fraza cea mai de temut era „P şi P” – „pipi şi putregai”, adică pîine şi apă. Cei care primeau această pedeapsă erau închişi în latrină timp de 72 de ore. Fără să mai vorbim de hrană (pîine şi apă) să fii ţinut astfel închis pe căldura ecuatorială era o cruzime neobişnuită, iar cînd Mike recomanda această pedeapsă, locotenent colonelul Krank, comandantul batalionului, avea grijă să fie executată.

Unii dintre noi bănuiau pe bună dreptate că Mike îl are pe Krank cu ceva la mînă. Mai tîrziu, la Okinawa, am aflat despre ce era vorba. Colonelul era alcoolic, şi Mike avea un prieten într- un batalion din port, sus, la docurile din Point Cruz, care îl aproviziona cu lăzi de whisky. La Okinawa, depozitul nostru de alimente a fost lovit în plin de artileria inamică. Colonelul a trebuit să ducă restul luptei treaz. Îi venea foarte greu şi avea grijă să nu ne fie nici nouă prea uşor, deşi nu ne-a fost mai rău decît ne fusese cu Mike.

Plecarea lui Mike din batalion nu a avut nici o legătură cu viaţa lui sexuală. Plutonierul major agresiv, brutal şi vînjos nu a putut pur şi simplu să îndure încordarea pricinuită de bombardamentele artileriei inamice. Putea să suporte focul armelor mici, şi odată a şi distrus cu o grenadă o mitralieră Nambu. Însă artileria îl făcea să nu mai fie om. Din punctul acesta de vedere sînt de acord cu el. Există o anumită corectitudine – dacă poate exista aşa ceva – cînd un puşcaş îl atacă pe altul. Fiecare are norocul lui, pe care şi-l poate spori prin îndemînare şi învingîndu-şi frica înnăscută. Dar e ceva grotesc şi revoltător într-un om care, stînd în siguranţă în spatele fortificaţiilor, la mile depărtare, trimite un obuz şi ucide nişte oameni care nu îl pot vedea şi, cu atît mai puţin, să-l atingă. Cei mai mulţi artilerişti sînt cel puţin vulnerabili sub focul artileriei inamice. Pînă şi „Pistol Pete”, cum i se

spunea tunului de mare calibru japonez de la Guadalcanal, a fost nimicit de obuzierul de 105 milimetri al Batalionului 11 infanterie marină. Dar pe măsură ce războiul se prelungea, se mărea şi numărul tunurilor inamice.

Situaţia s-a înrăutăţit cel mai mult cînd ne-am mutat în Dakeshi. Lucrurile se complicaseră şi prin faptul că artileriştii erau preocupaţi de propriile lor idei despre cum trebuiau folosite armele lor uriaşe. Unul dintre ei se lăuda faţă de mine că a reuşit să cunoască la perfecţie timpul de ajungere la ţintă. În fiecare dimineaţă, în zori, loveau în mod simultan 82 de intersecţii de drum din spatele liniilor inamice. Am întrebat de ce. „Păi, cel puţin scoatem zilnic din luptă 82 de poliţişti militari japonezi" – a răspuns el. Dar cele care ar fi trebuit scoase din luptă erau tunurile acelea mari nipone. Băieţii noştri au reuşit să o facă în cele din urmă, dar între timp eram bombardaţi fără încetare, în special după ce se lăsa întunericul, teoria inamicului fiind că, răpindu-le oamenilor somnul, aceştia aveau să fie istoviţi în luptă.

Într-una dintre cele mai groaznice nopţi, stăteam în spatele unui parapet, o ridicătură de pămînt înaltă de un iard, ascuns într-o groapă atît de adîncă, încît grija mea cea mai mare era să nu fiu îngropat de viu. De o parte se afla Barney şi de cealaltă Rip Thorpe. În spatele nostru, un cîmp întins plin de noroi. În mod excepţional ploaia era binevenită. De cîte ori avea loc o explozie, cîmpul nămolos absorbea o mulţime de proiectile. Ar fi fost mai periculos un teren uscat, iar o stîncă goală şi mai rea, deoarece un proiectil căzut pe ea o face bucăţi, iar aşchiile de piatră sînt tot atît de periculoase ca şi schijele. În noaptea aceea, tirul artileriei nu era cine ştie ce; bateriile lor trăgeau cu aşa-numitele Kyiunana Shiki Kyokusha Hokeiho, adică aruncătoare de mine model '97. Acestea puteau să tragă şi cu proiectilele aruncătoarelor noastre de 81 de milimetri. De fapt, ni se spusese că în timpul unui raid îndrăzneţ în spatele liniei noastre, cu trei zile în urmă, japonezii furaseră lăzi cu proiectile din depozitul Batalionului 11 infanterie marină. Şi astfel, furioşi, am tras concluzia că eram bombardaţi cu propriul nostru explozibil. În ciuda faptului că avusesem de

îndurat focuri de baraj cu proiectile mult mai mari, cel de acum era groaznic, căci nu se mai oprea. Proiectilele treceau vîjîind pe deasupra capetelor noastre aproape fără pauză şi tirul era atît de precis încît a trebuit să mă dezgrop singur de şapte ori. Îi tot strigam pe Barney şi Rip şi am trimis vorbă ca fiecare om să strige tare ca să-l poată auzi camarazii. Nu se putea face prea mult pentru răniţi, dar un infirmier îmi dăduse sulfamidă, seringi cu morfină şi pansamente. Aşa cum se prezentau lucrurile nu te
puteai aştepta să vină chiar el în persoană. De fapt, şi punctul
de prim-ajutor al batalionului era bombardat.

La ora 2 dimineaţa, după ceasul meu, focul de artilerie a încetat de parcă nişte clopote uriaşe şi-au curmat brusc bătaia. Era de aşteptat. Japonezii ne dădeau cîte un răgaz, nu din milă, ci în speranţa că vom ieşi din tranşee şi ne vom mişca prin preajmă ca să ne uşurăm. Astfel canonada următoare ne-ar fi prins la loc deschis. Germanii introduseseră această tactică în primul război mondial şi, în felul caracteristic al şovinismului nostru, îi învinuiam pe nemţi şi pentru această dovadă de profesionalism. Tot aşa cum MacArthur credea că avioanele care l-au atacat în prima zi de război erau pilotate de nazişti, şi noi eram convinşi că cei care comandau bateriile nipone erau artilerişti nazişti. În orice caz nu ne-am lăsat înşelaţi de încetarea focului. Ne-am aşezat pe marginea tranşeelor, fumînd şi încurajîndu-ne unul pe altul. În timpul acestei acalmii ne-am dat seama că ceva nu era în regulă în dreapta noastră. O voce isterică, asemănătoare cu scrîşnetul unei crete pe o tablă, striga tare „Halt ! Cine e acolo, prieten sau duşman ?”. Rip şopti: „Dumnezeule mare, nu cumva au reuşit o infiltrare ?” Dar nu era cu putinţă. Japonezii bombardaseră şi cîmpurile din faţă. Tocmai atunci izbucni o vîlvătaie pe deasupra capetelor noastre. Am privit dincolo de micul meu parapet. Aveam un sector bun de tragere şi nimic nu mişca în direcţia aceea.

Apoi iar s-a auzit vocea. Coborîse puţin registrul şi suna ca glasul lui Mike, deşi părea imposibil. Vocea strigă din nou:

„Cine trece pe acolo ?” Unul dintre mucaliţii mei, cred că Bubba, răspunse: „Benedict Arnold”. Un rîs nervos străbătu linia frontului. Vocea stridentă spuse tremurat, dar mărind volumul: „Ia nu mai bateţi apa în piuă, băieţi, şi pregătiţi-vă de atac”. Cuvintele fură urmate de chicote care se transformară în hohote de rîs. Nu era în regulă. Văzusem cazuri de extenuare din cauza luptei şi recunoşteam semnele, dar nu-mi venea să cred că veneau de la un plutonier major cu vechime în armată. Şi nici nu îmi trecea prin cap ce să fac. Am hotărît să nu fac nimic. Nu aveam de gînd să-mi risc viaţa şi, nici într-un caz, pentru un motiv care părea extrem de dubios. Dar după cîteva momente mi-am dat seama că trebuia să acţionez. Din dreapta se auzea murmur de voci şi Barney, după ce ascultă mormăitul omului de lîngă el, spuse: „Puneţi baionetele. Powers vrea să atace. Transmiteţi mai departe”. Rip adăugă: „Powers se năpusteşte la «expertiză»” („expertiză”
în acest context era echivalent în infanteria marină cu lăsare la vatră pe motive de nebunie).

Eram la strîmtoare. În sectorul acela urmam imediat în grad după Powers, dar distanţa dintre un sergent şi un plutonier major ar putea fi aproximativ comparată cu cea dintre un comandant de pluton şi un locotenent colonel, iar eu eram vestit pentru indisciplină. Şi totuşi, ordinul lui era cum nu se poate mai ilegal. Numai un ofiţer putea lua o hotărîre de anulare şi nu era nici un ofiţer pe flancul nostru din dreapta. De aceea era Mike acolo, în calitate de subofiţer cu vechime, capabil să se descurce dacă un om intra în panică. Nimeni nu prevăzuse că Powers însuşi putea fi cuprins de panică. Şi totuşi aceasta era unica explicaţie şi, cînd am auzit iar un chicotit strident, venind dinspre ei, am ştiut că trebuie să iau eu comanda şi, între timp, să ajung la cineva destul de mare în grad care să poată pune capăt acestei nebunii. I-am spus lui Rip: „Transmite mai departe, dar adaugă că eu contramandez ordinul”. I-am spus apoi lui Barney: „Transmite mai departe. Nu atacăm”. Cele două mesaje şoptite, primul spre stîngă iar cel de-al doilea spre dreapta, descreşteau cînd se îndepărtau şi îşi măreau

volumul pe măsură ce se întorceau răspunsurile. Primul a fost al lui Barney. Mi-a spus scurt: „Powers spune că eşti laş şi că trebuie să fii dus la arest”. Apoi Rip a repetat cuvintele care veneau din cealaltă direcţie: „Domnul Murphy spune să-l schimbăm pe Powers şi să-l ducem la batalion”. Aceasta rezolva o problemă şi ridica alta. Însemna să mişti din loc un gradat, înalt de peste şase picioare şi greu de 230 de pfunzi, tocmai cînd dintr-o clipă în alta, japonezii urmau să ne expedieze altă salvă. M-am lăsat pe vine lîngă parapet, încercînd să mă gîndesc. Barney întrebă: „Ce ai de gînd să faci ?” I-am răspuns: „Nimic pînă la următoarea salvă”.

Şi iată că salva a venit, vîjîind pe deasupra capului, tunînd şi fulgerînd ca un mare şef şi explodînd cu un bubuit asurzitor, după care ne-a împroşcat cu noroi. Următoarea a fost mai scurtă. Ne-au dat din nou puţin răgaz, apoi a urmat prăpădul, cu ţipetele răniţilor care abia se auzeau sub explozia proiectilelor, cu oameni care se rugau în gura mare, probabil în speranţa că Dumnezeu îi aude dacă strigă destul de tare. Rip, Barney şi cu mine ne strigam unul pe altul după fiecare explozie mai apropiată iar ei, la rîndul lor, îi strigau pe cei care erau departe de mine, de cealaltă parte. Pe scurt, am uitat de Powers. Unica viaţă pe care ţineam să o salvez era a mea. Cînd mi-am reamintit de el, am sperat cu cruzime că a pornit-o de unul singur, nebuneşte, la atac. Poate că ar fi avut efect. Poate că o sută de mii de japonezi ar fi depus armele la vederea lui şi ar fi cîştigat de unul singur războiul. Preşedintele Statelor Unite i-ar fi înmînat personal *Yowzah*, medalia de onoare a Congresului.

Cînd se potoli din nou focul de baraj, am reuşit să-l aud. Acum suspina. În mărginita mea îngîmfare îl dezaprobam. Un infanterist de marină putea să plîngă în sinea lui, putea să-i fie frică, dar nu putea să se acopere de ruşine, arătîndu-şi deschis spaima. De fapt, şi mie îmi venea să plîng şi mă întrebam dacă nu aş putea să trec peste ordinul lui Murphy şi să las lucrurile să se desfăşoare de la sine. Dar Murphy nu mă uitase. Îmi transmise din nou ordinul şi tocmai atunci se aprinse deasupra o vîlvătaie verde, luminîndu-mi drumul spre Mike. Nu mai aveam nici o scuză. Am ieşit zvîrcolindu-

mă din gaură şi am rupt-o la fugă de-a lungul liniilor pînă am ajuns la el. Stătea lat la pămînt, în afara tranşeei, tremurînd nestăpînit, zbierînd cum auzisem odată nechezînd un cal, ca apoi să bolborosească şi să scoată nişte sunete fără sens, primare, de animal. Alături, într-o tranşee erau trei oameni, nişte copilandri abia debarcaţi. „Ce s-a întîmplat ?" m-a întrebat unul îngrijorat. I-am spus; „Puneţi mîna şi ajutaţi-mă". Am indicat apoi fiecăruia de ce braţ sau picior să-l apuce. „Trebuie să-l ducem de aici".

A urmat o cursă confuză prin noroiul lunecos. De două ori ne-am rătăcit. Vîlvătăile care înfloreau pe cer şi care erau semnale pentru obuzieri ne-au salvat de fiecare dată. Powers plîngea în gura mare – o matahală de om sfîrşit. Tocmai cînd artileriştii japonezi au început iarăşi canonada, am ocolit o mică movilă de pămînt şi am intrat, clătinîndu-ne, în groapa de pe cealaltă parte, care servea batalionului ca post de prim-ajutor. O lanternă lumina slab. Părea o scenă grotescă dintr-o piesă de Dürrenmatt: peste tot trupuri, mădulare amputate şi bălţi de sînge. Zgomotul pe care îl făcea plîngăreţul nostru atrase atenţia chirurgului, care se apropie ştergîndu-şi mîinile murdare de sînge de şorţul plin de pete roşii. Privi lung şi nu-i veni să creadă. Mă îndoiesc că văzuse vreodată ape mai tulburi decît lacrimile plutonierului major. Ne întrebă: „Ăsta-i Mike Powers ?" I-am răspuns: „A fost". Mi-a spus: „Am crezut că or să te dea gata înaintea lui". I-am zis: „Şi eu credeam aşa". Apoi se apropie un infirmier blînd şi timid, pe nume Bobby Winkler, un tînăr cu ochi căprui, catifelaţi, ca de căprioară şi cu cele mai lungi gene pe care le-am văzut în viaţa mea la un băiat. Se aplecă asupra plutonierului major, îl mîngîie pe frunte şi-i spuse alinător: „Hai, hai !" Powers scînci. Mi-a fost milă de el, scîrba. Smiorcăitul i se potoli cu încetul. Winkler ne spuse: „O să am eu grijă de el". M-am adresat celor trei soldaţi: „Hai să o ştergem". Am reuşit să ajungem la gropile noastre tocmai cînd noi salve începură să cadă.

Nu l-am mai văzut niciodată pe Powers, dar ştiu ce s-a întîmplat cu el. Mult timp după aceea, am zăcut în spitalul naval Balboa Park din San Diego. În fiecare dimineaţă, un

doctor şi două infirmiere făceau vizite la paturile bolnavilor, aducînd cu ei un cărucior pe care îl numeam „căruţa agoniei”. Doctorul lua de pe el tot felul de instrumente metalice lucitoare ca să controleze rănile. Din fericire, cititul proclamaţiilor oficiale – cînd ni se cerea să fim atenţi, în poziţia în care ne aflam – urma imediat după vizita doctorului, şi deci ritualul acela plicticos se desfăşura pe cînd noi eram prea zăpăciţi de durere ca să fim atenţi. De obicei, reuşeam să nu le ascult deloc, dar într-o zi, prin aburul roşu al suferinţei, l-am auzit pe ofiţerul care vorbea în ziua aceea anunţînd că un anume Michael J. Powers, plutonier major din infanteria marină, fusese condamnat la 85 de ani detenţie la închisoarea navala din Portsmouth pentru indecenţă, neruşinare şi lascivitate căci se dedase la perversiuni cu un anume Robert F. Winkler, infirmier secund. Şi Winkler fusese condamnat, dar nu-mi amintesc pe cît timp. Deci, iată cum l-a răsplătit Powers, mă gîndeam eu cu amărăciune. Poveştile pe care Mike ni le spusese pe cînd era cherchelit erau deci adevărate.

În razele răsăritului, apele rîului Yumi strălucesc într-o feerie multicoloră. „Zorii !” strigă unul dintre negri, salutîndu-le şi, cu toate că încerc să mă întorc pe partea cealaltă, ca să mai dormitez cîteva clipe, mă ridic în capul oaselor din cauza zgomotului pe care îl face o ciocănitoare şi a rîsului ei sardonic, pe cînd zboară de la un pom la altul, bătîndu-şi joc de lenea mea. Ne strîngem lucrurile şi ne întoarcem în sat, la barca noastră şi apoi în Port Moresby. După o zi de odihnă, sînt gata să atac capătul acesta al potecii Kokoda care şerpuieşte pe o distanţă de 78 de mile. Pe cînd îmi aştept Land Rover-ul, un papuaş care mestecă nuci de betel începe să converseze cu mine, spunîndu-mi: „Nouă celor din Noua Guinee ne place să plouă mult”. Îi răspund: „Bine” şi de fapt aşa şi este căci, fie că o doresc sau nu, chiar aici, în locul cel mai uscat, cantitatea anuală de ploaie este rareori mai mică de 180 de ţoli. Într-o intersecţie, numită „Răscrucea lui MacDonald”, se poate vedea ceva ce pare a fi un monument comemorativ ingenios, ridicat în memoria a 70 de australieni care au dispărut în timpul

luptelor, şi dispăruţi au rămas şi acum, după aproape 40 de ani. Este vorba de un cadran solar astfel construit încît, pe măsură ce soarele se mişcă deasupra lui, o rază aurie străluceşte pe fiecare nume gravat. Ideea este emoţionantă, ca şi la monumentul similar din Bataan, dar masele de nori de deasupra îşi rîd de ea. Sînt puţine razele de soare care ajung pînă aici.

Dacă închiriezi un vehicul puternic cu tracţiune pe patru roţi, pornind de la Island Hotel din Moresby poţi să o iei spre nord, apoi spre dreapta, după „Răscrucea lui MacDonald" şi să baţi smîrcurile pînă cînd ajungi la o ridicătură cunoscută sub numele „Răscrucea lui Owers". Acolo parchezi într-o zonă de bălţi, dispuse ca o tablă de şah căci de aici, la zece mile de Moresby, începe „poteca", cum o numeau soldaţii americani. Pentru australieni era „poteca sîngeroasă". O găseşti şi astăzi aproape la fel cum era pe vremuri. Povîrnişuri lunecoase unde te împiedici de rădăcini de copac. şi, la fiecare doi paşi pe care îi faci înainte, luneci unul înapoi. Unui batalion i-au trebuit 17 ore ca să-şi croiască drum pe o distanţă de o treime de milă, tot timpul sub un foc inamic atît de puternic, încît noroiul era amestecat cu sînge pe tot traseul parcurs. La Ioribaiwa, inginerii australieni au construit ceea ce numesc cu sarcasm „Scările de aur", care au rezistat pînă astăzi – patru mii de trepte, de 20 de ţoli fiecare, susţinute de rădăcini, pe un deal de 500 de picioare. Scara urcă, apoi coboară, fiecare treaptă fiind săpată în pămînt, aşa cum alpiniştii îşi taie trepte în gheaţă. Acum, ca şi atunci, aerul de aici este cald şi extrem de umed. Deasupra noastră, învăluiţi în nori, se ridică munţi cu creste ascuţite, printre care şi Mount Victoria, înalt de 13 368 de picioare. Jos se întinde jungla presărată cu mlaştini fără fund. Adeseori poteca este acoperită cu nămol care îţi ajunge pînă la brîu.

Deodată dai peste relicvele războiului: buldozere părăsite de-a lungul drumului şi mîncate de rugină, căşti, ruginite şi ele, rămăşiţele unor avioane de transport Caribou şi bombardiere Mitsubishi, măşti de gaze. Japonezii foloseau măştile ca să poată îndura mirosul cadavrelor în

descompunere pe care le puneau grămadă, formînd baricade de trupuri. (Noi tăiam bucăţi din tubul de cauciuc al măştilor ca să acoperim tăbliţele de identitate, astfel încît să nu se audă noaptea clinchetul cînd se loveau una de alta.) Brusc, percepem un sunet muzical, ca un foşnet, nu departe de noi. Nu îţi dai seama de unde vine. Nu ai mai auzit niciodată ceva asemănător. Dăm de marginea dinspre vest a unui platou nu prea împădurit, şi ne luptăm să ne croim drum spre locul de unde vine zgomotul straniu. Apoi, ca prin ceaţă, îţi apare înainte; se vede clar că pe vremuri, aici pe platou, a fost un aerodrom acoperit cu iarbă. Stau aliniate, în şiruri drepte, aripă lîngă aripă, 30 de avioane F-38 Lightning şi B-24 Liberator care, după Ziua Victoriei împotriva japonezilor nu au mai fost de folos. Învelişul lor subţire s-a deteriorat de mult. Sunetul îl scotea o adiere de vînt ce pătrundea printre lonjeroanele şi scheletele descoperite ale fuzelajelor
abandonate.

Înapoi pe potecă, îţi dai seama că jungla se deschide. Este evident că drumul a fost bătut de curînd de un număr mare de persoane. Apar semne ale civilizaţiei: barăci Quonset reparate, o instalaţie hidroelectrică şi un pod format din plase Marsden, legăturile acelea de oţel, ca nişte fîşii gigantice, pe care le foloseam ca să amenajăm piste de aterizare printre ierburi. După o cotitură, dai de o baracă a Armatei Salvării. Mai sînt şi alte barăci de acest fel de-a lungul potecii. La sfîrşitul săptămînii, papuaşilor le place să zboare cu avionul pînă la Kokoda, o porţiune defrişată mai accesibilă, pe la mijlocul cărării, şi fac drumeţie. Ceea ce a fost un calvar pentru soldaţi a devenit un mod de a se recrea pentru tinerii indigeni. Te întrebi dacă ei sînt în stare să-şi imagineze chinurile prin care am trecut aici în 1942. Probabil că nu. Ca şi voluntarii din Armata păcii ei evită pădurea tropicală şi se mulţumesc cu plăcerile de la periferia ei. Le poţi povesti despre ororile din inima junglei, dar cuvintele sînt inadecvate. Nu poţi să le arăţi fotografii, căci fotografiile făcute printre tufişuri sînt nesemnificative. O astfel de imagine nu valorează o mie de cuvinte. Ba chiar

nici unul. Şi astfel zburdă pe „Poteca însîngerată”, fără să ştie absolut nimic despre ceea ce a fost, după cuvintele lui Samuel Eliot Morison, „cea mai ticăloasă luptă din lume”.

Puţin după asfinţit, într-o marţi, 21 iulie 1942, transportoarele de trupe japoneze începură să debarce 14 430 de infanterişti niponi pe coasta de nord a peninsulei Papua. De pe dealuri îi pîndeau „Forţele Maroubra” – o mînă de miliţieni localnici, conduşi de Basil Morris, un australian care rămăsese în urmă ca să transmită prin radio veşti despre ultimele mişcări din apropiere de Buna şi Gona. Fiecare japonez, a raportat Morris, purta uniformă de camuflaj, o cască de oţel acoperită cu frunze şi avea faţa dată cu verde. Fiecare purta, în afară de arma sa, un pumnal ca o sabie şi o lopată ascuţită, cu găuri pentru ca pămîntul umed să nu se lipească de ea. Australianul mai observă că vreo 2 000 de niponi erau aliniaţi pentru acţiune. Deşi Morris nu avea de unde să ştie, acestea erau trupele de şoc ale colonelului Yosuki Yokoyama, elita detaşamentului din Mările Sudului a generalului maior Tomitaro Horii. Cînd au început să urce spre el, Morris a presupus că nu erau decît în patrulare. Spre uimirea lui, a constatat că transportau pe poteca Kokoda, noroioasă şi şerpuită, mortiere, mitraliere şi tunuri.

La Brisbane, Cartierul general al lui MacArthur, tot se mai credea că nici o armată nu putea traversa masivul Owen Stanley. George H. Johnson, care a fost probabil cel mai bun corespondent de război de acolo, şi-a asigurat cititorii că nu putea fi vorba de o ofensivă inamică venită de peste munţi: „Poteca nu poate fi folosită pentru transport mecanizat şi, prin urmare, nu pare posibil ca japonezii să-şi pună speranţele într-o încercare de invadare a portului Moresby dinspre interior, coborînd spre sud, din munţi”. Johnson a fost muştruluit de statul major al lui MacArthur chiar pentru faptul de a fi menţionat această posibilitate. Puţinii australieni postaţi pe potecă păreau inutili. Cărarea abruptă, lunecoasă, năpădită de rădăcini, mărginită de iarbă „kunai” înaltă de şapte picioare era înmuiată de ploile torenţiale.

Puţinele platouri existente erau nişte cîmpuri pline de noroi rău mirositor. Chiar şi aerul duhnea de miasma crinilor de pădure putreziţi. Poteca era largă cît să se strecoare un bărbat slab; în unele locuri, ca de pildă în defileul înfrigurat aflat la 2 700 de picioare înălţime în Munţii Owen Stanley, dispărea pur şi simplu. Nici măgarii şi nici catîrii nu puteau să urce pe ea. Chiar victorioasă, o armată ar fi fost obligată să avanseze în şir indian. Mai erau apoi apele. În rîul Kumusi se putea îneca şi cel mai bun înotător. Băştinaşii numeau locul unde rîul se încrucişa cu poteca „Wairopi" – cuvînt care în „pidgin" înseamnă frînghia de sîrmă, o astfel de frînghie susţinînd un podeţ şubred, suspendat. Poteca, sau mai bine zis ceea ce se mai vedea din ea, era sinistră. Un ofiţer australian a numit-o „o cărare care străbate o pădure fetidă, grotescă ca aspect din cauza muşchilor şi ciupercilor fosforescente".

Dar japonezii care cuceriseră Malayezia, Borneo, Java, Sumatra, Filipine şi insulele Solomon nu considerau că există teren inaccesibil. Dispreţuiau pe cei care îl apărau. În momentul acela între ei şi Port Moresby nu se aflau decît cîteva sute de australieni. Reuşiseră să pună pe fugă de zece ori mai mulţi australieni la Rabaul. Precedaţi de trupele de şoc ale lui Yokoyama, oamenii lui Horii făceau drum batalioanelor de artilerie, sacrificînd vieţi omeneşti pentru a înainta. Nu se va şti niciodată cîţi au pierit în această strădanie eroică. Mulţi şi-au găsit sfîrşitul în rîuri, iar alţii au dispărut în nisipurile mişcătoare sau au alunecat în rîpe. Uneori dura cîte o oră să-şi croiască drum prin cîţiva iarzi de vegetaţie. Primul om din coloană tăia ierburile cu maceta pînă leşina de oboseală, apoi urma cel de-al doilea şi aşa mai departe. Într-un climat ca acela, probabilitatea de supravieţuire a oamenilor care îşi pierdeau cunoştinţa şi erau lăsaţi în urmă era de ordinul minutelor.

Cînd cele două armate s-au ciocnit, australienii s-au comportat la fel de eroic. Cu fiecare zi, cu fiecare oră în care reuşeau să ţină piept inamicului – credeau ei – se apropia momentul în care aveau să primească întăririle; concetăţenii lor veniţi din Orientul Mijlociu şi americanii care se apropiau

în grabă de Port Moresby, din direcţia opusă. Australienii făceau tot ce puteau. În cea de a patra săptămînă a campaniei, un locotenent colonel australian, William T. Owen, a distrus podul Wairopi, smulgînd contrapiuliţele de siguranţă care susţineau cablurile şi apoi, cu o singură companie, a intrat în tranşee ca să opună rezistenţă. Niponii şi-au construit alt pod iar la 7 august, ziua în care infanteria marină a debarcat la Guadalcanal, Owen a fost ucis în timp ce arunca o grenadă. „Forţele Maroubra", care ajunseseră la 533 de oameni, s-au retras spre satul Deniki. Aici australienii au început prin a respinge inamicul, dar fiind copleşiţi numeric şi lipsindu-le raţiile şi muniţiile, s-au retras cu încă cinci mile spre Isurava. După trei zile de atac disperat, fără rezultat, japonezii au făcut din nou imposibilul. Pînă atunci lupta fusese limitată la perimetrul potecii, înaintarea prin junglă prin dreapta sau stînga ei fiind considerată imposibilă chiar de japonezi. Dar la Isurava, voluntari japonezi s-au strecurat prin pădurea tropicală, pătrunzînd în flancurile australiene. Apărarea a fost zdrobită. Australienii s-au retras prin defileul friguros şi au tot fost împinşi înapoi pînă cînd niponii au cucerit Ioribaiwa, de unde se vedea Port Moresby. Acolo, comandantul lor a hotărît să se oprească. Cu şase mile spre est, în Guadalcanal, situaţia infanteriei marine a Statelor Unite era chiar mai disperată decît a australienilor. Îndată ce soldaţii din infanteria marină vor fi fost împinşi în mare – şi Horii nu avea nici un motiv să se îndoiască că aceasta le va fi soarta – japonezii de pe acea insulă puteau fi transportaţi pe nave, prin Marea Solomon şi aduşi ca întăriri aici.

Pînă în momentul acela condiţia soldaţilor niponi era de nedescris. „Să lăsăm jungla să-i bată pe japonezi" a spus generalului australian sir Thomas Blamey, şi jungla era cît pe ce să o facă. Măcinaţi de tifos exantematic şi dezinterie, cu uniformele pătate de sînge şi rupte în bucăţi, niponii nu mai erau armata superbă care începuse să urce munţii Owen Stanley, în luna iulie. Unul dintre ei a scris în jurnalul său: „Soarele este cumplit aici. Ne croim drum printr-o junglă fără poteci... Sete, stomacul gol. Raniţa din spate este grea.

Braţul îmi este ţeapăn ca un băţ. «Apă ! Apă !». Luăm plosca de la şold în virtutea obişnuinţei, dar nu conţine nici o picătură de apă”. Horii, împărţind ultimele raţii de orez soldaţilor săi, arşi de febră şi storşi de vlagă, spunea despre ei că „nici un condei sau cuvînt nu poate descrie exact greutăţile îndurate”. Iar un corespondent de război japonez a scris despre aceiaşi ostaşi: „Infanteriştii japonezi fără puşti – acei soldaţi cu picioarele goale, oameni numai piele şi os, umblînd anevoie, sprijiniţi în bastoane, gemînd şi tîrîndu-se pe jos”.

În jurul anului 1870, contele Luigi Maria d'Albertis, un explorator european, nota că era mai uşor să urci Alpii elveţieni decît un deal obişnuit din Papua. Acum ambele armate traversaseră nu dealuri obişnuite, ci partea cea mai grea a munţilor Owen Stanley şi, în drumul parcurs, cînd nu luptau, construiau cuiburi de mitraliere, săpau gropi pentru mortiere şi se urcau în copaci ca să tragă în inamic. Japonezii mureau de foame, îşi mîncau camarazii morţi, lăsînd oasele să fie curăţate de furnicile din junglă. Unul dintre scheletele acestea stătea îngropat pe jumătate, alături de potecă, cu mîinile întinse. Un exemplu elocvent al efectului pe care îl au asemenea lupte este faptul că australienii, trecînd pe lîngă această oroare în drumul de întoarcere spre Buna, strîngeau fiecare mîna mortului şi spuneau: „Bine îţi mai stă, băiete !”

Şi ei erau flămînzi. O conservă de carne de vacă se împărţea la 20 de oameni. Unul dintre ofiţeri a scris mai tîrziu: „Din punct de vedere fizic, băieţii, tineri luptători... erau într-o stare de plîns. Storşi de lupte aprige şi manevre extenuante, slăbiţi de lipsa de hrană, somn şi adăpost, mulţi dintre ei nu mai erau literalmente buni de nimic”. Johnson îi descrie ca fiind „slabi, palizi, subnutriţi, înţepaţi de insecte, încruntaţi şi cu puterile ajunse aproape de capăt. Luptau numai în virtutea inerţiei”. Pe un teren cu vegetaţie deasă şi încîlcită, cu mlaştini şi rîpe abrupte, veşnic ameninţaţi să cadă în ambuscade, să fie atacaţi din flanc, să fie înconjuraţi, ferindu-se de trăgătorii urcaţi în vîrful copacilor, îmbătrîneau rapid şi au ajuns să arate mai mult a vagabonzi

decît a soldaţi. Căştile le erau roşii de rugină. Pălăriile arătoase cu borul lat, de fetru, pline de noroi. Organele genitale le erau inflamate. Uniformele rupte la spate. Carnea de pe picioare, umflată de atîtea lovituri, se cojea cînd îşi scoteau ciorapii. Şi soldaţii americani care, în sfîrşit, soseau şi intrau pe linia frontului, le împărtăşeau soarta. În căldura umedă şi sufocantă, cădeau victime putreziciunii junglei, dezinteriei, frigurilor tropicale şi malariei. Nu li se dăduseră corturi şi arme potrivite. La fel ca australienii şi japonezii, trăiau din raţii reduse.

Totuşi atît ei cît şi aliaţii lor australieni nu şi-au pierdut simţul umorului, unul dintre indiciile cele mai sigure ale moralului lor. Făceau glume pe socoteala ţînţarilor, a noroiului, a munţilor, a malariei şi monotoniei. Cei dintîi erau consideraţi cei mai răi. La răscrucea Templeton, unde poteca nu era decît o rîpă abruptă, noroioasă, deasupra căreia soldaţii alunecau, agăţîndu-se de vrejurile de viţă ca să nu cadă, un australian a spus bancul despre artileristul din serviciul apărării antiaeriene care a prins un ţînţar în vizor şi luîndu-l drept un Zero a deschis focul. Şi cu tot frigul pătrunzător din defileu – focurile erau interzise – un alt australian a spus bancul cu cei doi ţînţari care, ridicînd plasa de deasupra unui sergent „gustos” de la popotă şi examinîndu-i tăbliţa de identitate ca să-i vadă grupa sanguină, au început să discute între ei dacă să-l mănînce pe loc sau să-l tîrască pînă în junglă, discuţie care a luat sfîrşit cînd unul din ţînţari a decis că trebuia devorat pe loc căci „dacă îl ducem în hăţişuri, ni-l iau grangurii ăi mari”.

Conducătorii aliaţi erau mai posaci. „Acum s-ar părea – scria preşedintele Roosevelt lui MacArthur – că flota japoneză a pornit spre insulele Aleutine sau spre Midway şi Hawaii, cu perspectiva ca într-un viitor mai îndepărtat să atace California de Sud sau Seattle”. În răspunsul său, generalul a afirmat, corect, că ţinta principală a japonezilor era acum „Noua Guinee şi linia de comunicaţie dintre Statele Unite şi Australia... Dacă inamicii vor exercita o presiune serioasă asupra Australiei... situaţia va fi extrem de precară. Suprafaţa teritoriului care trebuie apărat este atît de vastă şi

căile de comunicaţii atît de puţine, încît duşmanul, mişcîndu-se în voie pe apă, are un avantaj preponderent”. MacArthur îşi dădea seama că nu-i rămînea altceva de ales. Trebuia să respingă armata lui Horii înapoi în Munţii Owen Stanley printr-un atac frontal, fără să apeleze la nici una din manevrele strălucite şi dublele învăluiri care aveau să îi stabilească reputaţia de cel mai mare comandant din timpul războiului. Aceasta avea să fie ofensiva lui cea mai sîngeroasă, soldată cu moartea a 8 546 de soldaţi aliaţi. Faptul că japonezii au pierdut 10 000 de oameni şi că Horii, comandantul lor, s-a înecat încercînd să traverseze din nou rîul Kumusi, era o slabă consolare, deşi MacArthur a fost într-adevăr satisfăcut de ceea ce el a numit „moartea ruşinoasă a lui Horii”.

După două săptămîni de lîncezeală la Ioribaiwa, iniţiativa a fost preluată de aliaţi. În a cincea zi, Horii s-a deplasat spre nord de insula Ridge şi a început să se retragă. Mergînd în direcţie opusă, terenul era la fel de neîndurător, iar anotimpul ploios, cu tot ceea ce putea el să aducă mai rău, devenise un obstacol în plus. Retragerea ordonată a japonezilor s-a transformat brusc într-o debandadă. Au fugit spre nord, abandonîndu-şi armele şi călcîndu-se unul pe celălalt în picioare. Australienii din Divizia 73 şi infanteriştii americani le-ar fi putut cădea în spate, însă rîpele Munţilor Owen Stanley făceau acest lucru cu neputinţă. Iar la sfîrşit, la Buna, Gona şi Sanananda, niponii regrupîndu-se au opus o ultimă rezistenţă sălbatică, pe viaţă şi pe moarte. Soldaţii lui MacArthur, după ce îşi croiseră drum prin pădurile tropicale de nepătruns, trecuseră rîuri adînci, se căţăraseră în baniani ca să aibă cîmp de tragere, săpaseră trepte în stînci şi coborîseră povîrnişurile colinelor de la poalele îndepărtate ale munţilor, au ajuns într-o cîmpie joasă şi întinsă, cu plantaţii de cocotieri, case de misionari şi un mănunchi de cocioabe acoperite cu stuf. Aici îi aştepta o armată disperată – 7 500 de japonezi numai pe frontul din Buna – antrenaţi să lupte în hăţişuri, simţindu-se ca acasă în smîrcurile şi desişurile de iarbă kunai din cîmpia de la Buna, fortificaţi în bunkere din bîrne de cocotieri, cu mitralierele Nambu

amplasate pentru foc etajat. Bucurîndu-se de o bună comunicare laterală, au fost sprijiniţi cu uşurinţă de flotele de distrugătoare venite din Rabaul. În primele săptămîni ale bătăliei, avioanele americane de luptă au trebuit să se întoarcă după ce au ajuns deasupra munţilor Owen Stanley din cauza unor teribile ruperi de nori. Piloţii japonezi nu aveau de înfruntat asemenea obstacole. Escadrile întregi zburau de pe aerodromurile bine dotate din Rabaul, făcînd viaţa şi mai grea soldaţilor aliaţi, uzi pînă la piele. Locul era atît de dificil încît, la un moment dat, unul dintre comandanţii de mare unitate ai lui MacArthur, un general cu două stele, a trebuit să înoate două mile ca să-şi ajungă trupele.

Gona a fost cucerită în a doua săptămînă a lunii decembrie 1942, iar Buna şi Sanananda în ianuarie 1943. „N-o să mai existe Bune !” a jurat MacArthur. Lupta-cheie, totuşi, avea să fie dată sus, în aer. La începutul lunii martie, bombardierele americane B-24 şi B-17 au cîştigat bătălia din Marea Bismarck, scufundînd cel puţin opt nave de transport care aduceau întăriri inamicului din Rabaul în Papua. Puţinii japonezi care au ajuns în Noua Guinee de pe navele avariate au trebuit să înoate pînă la ţărm. Tokio a renunţat la Papua. După ce a recucerit golful Milne, MacArthur a ocupat unul după altul punctele fortificate japoneze: Wau, Salamaua, Lae, Nadzab, Madang, Aitape, Wewak – bastioane despre care inamicul credea că vor rezista ani întregi. Succesele aliaţilor au fost datorate, în parte, strategiei superioare şi forţei aeriene mai puternice. Dar ele nu au fost şi cauza decisivă a victoriei din munţii Owen Stanley. Aceasta a fost isprava celei mai bune arme a lui MacArthur, modestul infanterist, american şi australian, care a îndurat cruzimile junglei şi s-a luptat cu japonezii corp la corp. Pur şi simplu aliaţii erau soldaţi mai buni decît japonezii.

Noi, cei care am luptat în Pacific credeam că nu vom fi uitaţi, că li se va vorbi şcolarilor despre sacrificiile noastre şi că vor fi puşi să înveţe numele marilor noastre bătălii. Nu ne puteam imagina cît de rapid avea să se desfăşoare istoria

postbelică. Nu ne-am dat seama că evenimentele se vor succeda din ce în ce mai repede, într-un fel de progresie geometrică, înecînd trecutul apropiat în torentul nesfîrşit al gustului pentru senzaţional. Nu ştiam că celebrităţi de moment aveau să strălucească orbitor, ca să dispară apoi peste noapte. Una dintre ele, Andy Warhol, a prezis: „În viitor, fiecare va fi celebru timp de 15 minute”. Celebritatea celor mai multe lupte din Papua nu a durat nici măcar atît. Cititorii care nu erau la curent cu evenimentele din Noua Guinee, preocupaţi fiind de scena europeană, treceau repede peste relatările din ziare privind nişte lupte îndepărtate şi reţineau doar numele lui MacArthur, fiindcă el avusese grijă ca toate comunicatele din sud-vestul Pacificului să fie dominate de numele său.

Nu ar fi corect să spunem că numele cîmpurilor de bătălie de odinioară nu înseamnă nimic astăzi. Adevărul este mai ironic. În mod incredibil, turismul a devenit o industrie importantă în Noua Guinee. Locuri care trezeau groaza la începutul anilor '40, au căpătat o nouă identitate. În broşurile turistice, Lae, de pildă, a devenit un oraş care oferă fiecărui vizitator „distracţii în aer condiţionat”. O altă broşură face cunoscut că această localitate „îţi desfată atît ochiul cît şi inima prin numeroase dovezi de prosperitate şi mîndrie civică” într-un „cadru tropical luxuriant care îi încurajează pe jucătorii de golf să se relaxeze practicînd sportul lor favorit”. Oraşul Rabaul este şi el înzestrat cu un teren de golf. Vechea fortificaţie japoneză este „frumoasă şi pitorească... cu portul ei minunat” care „cu greu ar putea fi mai pitoresc” şi vizitatorii sînt încurajaţi să exploreze cele 12 mile de peşteri din Rabaul care cîndva au adăpostit regimente nipone de şoc. Oraşul Madang este „o staţiune de vis din insulele Pacificului – şi cînd o vezi, nu rămîi dezamăgit.” Golful Milne oferă „atoli idilici” şi „distracţii de vacanţă”. Truk, sub ale cărui ape zace ruginită flota a 4-a a lui Hirohito (poate fi văzută din bărci de agrement cu fundul de sticlă) oferă „aer condiţionat în Eden... apele întinsei lagune sînt liniştite şi limpezi, un vis pentru cei care înoată

fără costume de baie, o încîntare a schiorilor pe apă şi un paradis al pescarilor”.

Este ca şi cum veteranii luptelor din Europa sînt invitaţi să facă „schi la Bastogne” sau „surf la Anzio” ! Reclamele pentru Wewak, locul pe unde MacArthur i-a ocolit pe cei 35 000 de soldaţi japonezi, sînt şi mai evocatoare; se spune că Wewak are „una dintre cele mai remarcabile rezervaţii de animale, reptile, insecte şi păsări din lume”. Reclamele de vacanţă, atotstăpînitoare în Noua Guinee, merg chiar şi mai departe – „Papua este asemenea oricărui loc unde nu ai mai fost niciodată”, deşi, în cazul meu, nici chiar această afirmaţie nu este potrivită. Noua Guinee seamănă foarte mult cu alt loc unde am fost, o insulă din arhipelagul Solomon, pe care James Michener a descris-o ca: „o fundătură a lumii uitată de Dumnezeu”, pe care indigenii o numeau Pua Pua, japonezii „Godarukanaru”, „KA” sau „Insula Morţii” care pentru americani a fost Guadalcanal şi căreia noi, cei care am servit în infanteria marină, i-am zis, pur şi simplu, „Canalul”.

Infanteriştii de marină cu fundul jerpelit

Pe vremea aceea, toţi recruţii din infanteria marină erau trimişi la una din cele două tabere de instrucţie existente. Cei care se înrolau la vest de rîul Mississippi erau trimişi la San Diego; cei care se înrolau la est de Mississippi mergeau în Carolina de Sud, pe insula Parris, o insulă a cărei reputaţie era doar cu puţin mai bună decît aceea a închisorii Alcatraz sau a Insulei Diavolului. Deci, urma să văd, în sfîrşit, Marele Sud. După ce semnasem că rămîn în armată patru ani sau mai mult, dacă războiul va mai dura, după ce jurasem că „voi fi credincios şi devotat Statelor Unite ale Americii, că le

voi sluji cu cinste şi devotament împotriva tuturor duşmanilor, oricare ar fi ei, şi că am să mă supun ordinelor preşedintelui Statelor Unite şi superiorilor mei, conform regulilor şi principiilor de conducere ale armatei, forţelor maritime şi infanteriei marine" – după ce, pe scurt, mi-am pus viaţa în joc în cea mai de temut şi mai riscantă dintre toate forţele armate ale ţării – m-am urcat într-un tren special plin de tineri care şi ei făcuseră acelaşi lucru. Abia ieşise trenul din Springfield, că mi-am şi făcut un prieten în persoana lui Lawrence Dudley din Bowdoin. Dudley era corpolent, cu părul blond şi umerii lăsaţi. Era conştient că, de îndată ce statura lui va fi atras atenţia instructorului nostru – drill instructor – (mai tîrziu am aflat că D.I. era termenul sarcastic), îl aşteptau zile grele. Dar pentru el important era să intre în infanteria marină. În timpul vacanţelor universitare lucrase în arsenalul din Springfield ca asistentul lui John Garand, cel ce inventase puşca Garand sau M 1, care înlocuise puşca Springfield 03 ca armă de bază a infanteriei americane. Eu trăsesem cu 03 la un curs ROTC*. **Dudley spunea că M 1 este mai bună (nu avea dreptate) şi credea că, pentru a-şi verifica această părere, trebuia să ia puşca şi să plece la luptă, în loc să taie frunze la c**îini în arsenal pînă va fi trecut războiul, ceea ce prietenii săi îi puteau aranja cu uşurinţă.

La Washington am făcut o haltă de trei ore în timpul nopţii şi ni s-a spus că ne putem plimba, în loc să aşteptăm în gară. Dudley şi cu mine am descoperit un club de noapte în apropiere. Niciunul dintre noi nu mai fusese pînă atunci într-un asemenea local şi am rămas îngroziţi. Nu mi-a rămas în minte decît o brunetă beată, probabil o clientă, care tot voia să se despoaie complet şi un comediant cu voce aspră ca o pilă, care se tot chinuia să spună: „Damon ieşi şi-l găsi pe Phintias beat". Era o introducere în genul de distracţii din timpul războiului puse la dispoziţia recruţilor americani. Din nou în tren am adormit cu toţii, iar cînd m-am trezit, tremurînd de nerăbdare, mă aflam pe pămîntul sacru al

* Reserve Officers Training Corps = corp de pregătire a ofiţerilor de rezervă.

vechii Confederaţii. M-am repezit spre platforma ultimului vagon. După toate cîte mi se spusese, mă aşteptam să văd plantaţii, camelii şi negri zdrăngănind din banjouri melodia „Bătrînul negru Joe”. În locul lor vedeam barăci sărăcăcioase, nevopsite şi oameni în zdrenţe, cu picioarele goale. Nici urmă de locuri ca Tara, de personaje ca Scarlett sau Rhett. Doar Drumul Tutunului. Şi ăsta era *Virginia*, statul lui Robert E. Lee. M-am simţit înşelat, frustrat, speriat. Ce mă aştepta oare în insula Parris care era sinistră, chiar după părerea celor din sud ? Am fost cuprins de un val de disperare cînd, ajungînd la destinaţie, i-am auzit pe noii gradaţi ai mării strigînd: „O să vă pară rău !” şi i-am văzut pe subofiţeri purtînd căşti de luptă şi bastoane ameninţătoare. Subofiţerii se holbau la noi de parcă am fi fost nişte animale inferioare, scîrboase. Scuipau tutun la picioarele noastre şi ne tot numeau „căcăcioşi”.

În mod surprinzător, mi-a plăcut grozav insula Parris. Pe cei mai mulţi recruţi, tabăra de puşcaşi îi dezgustă profund, deoarece infanteria marină îşi începe opera de a forma bărbaţi distrugîndu-le identitatea. Recruţii sînt raşi în cap. Li se dau numere. Instructorul este Dumnezeul lor şi îi tratează cu tot dispreţul. Sînt informat că între timp pe insulă s-a interzis pedeapsa corporală. Dar pe vremea mea era ceva obişnuit să vezi cum un instructor îi dădea sîngele pe nas unui om, iar cîţiva recruţi au fost chiar grav răniţi, deşi nu ştiu să fi murit vreunul. Îmi amintesc că am fost nedumerit cînd generalul Patton a fost mustrat pentru că pălmuise un soldat. Noi toţi am îndurat cu mult mai mult decît atît. Cele mai uşoare pedepse erau cele date pentru că ai scăpat jos puşca (te puneau să dormi pe opt puşti) şi pentru că ai mîncat bomboane (trebuia să porţi timp de două zile o gamelă cu ciocolată lichidă). Dacă recrutul o numea „dulciuri” era pedepsit în continuare, expresia corectă fiind *Pogey bait* (momeală de balenă). Infanteria marină avea propriul său vocabular şi se cerea recruţilor să-l înveţe, aşa cum locuitorii unei ţări ocupate erau obligaţi să înveţe limba cuceritorilor.

După cel de-al doilea război mondial, unii dintre termenii acestui vocabular s-au strecurat în limbă, dar pe atunci nimeni din afara armatei nu-i cunoştea. Recruţii trebuiau să-i înveţe repede. Dădeau de bucluc dacă numeau materialul de luptă altfel decît *782 gear* (dispozitivul 782), acesta fiind numărul formularului pe care trebuiau să-l semneze drept chitanţă. Era la fel de imprudent să numeşti puntea „floor" (podea), să spui în loc de bulmea, „perete", în loc de „sus", „tavan", de tambuchi, „uşă", o scară de lucru „trepte". Fiecare soldat din infanteria marină era „Mac" pentru oricare din aceeaşi armă; fiecare soldat din armata de uscat a Statelor Unite era un „doggie" (un căţeluş) şi se lătra la el. Jargonul infanteriei marine era extrem de variat. „Sight in" (a ochi) sau „zero" însemna să determini, prin încercare şi eroare, poziţia necesară ca să nimereşti cu o armă dată cercul din centrul ţintei. „Snap in" (a se năpusti) putea să însemne a viza şi a ţinti cu o armă neîncărcată. Putea să mai însemne şi a-ţi face drum brusc sau a încerca o treabă nouă, ceva asemănător cu „bucking for" (a se apuca cu nădejde) folosit în armată. „Secure" (siguranţă) ca substantiv descria o mişcare demodată în mînuirea armelor; ca verb însemna a ancora ceva pe loc sau a sfîrşi o activitate – astfel, cînd a fost cîştigată bătălia din Tarawa, insula era „în siguranţă". „Survey" (expertiză) era un cuvînt şi mai flexibil. Putea să însemne nu numai reformarea din infanteria marină pe motive de sănătate (oricine se prefăcea că este surmenat de luptă „se năpustea la expertiză"), dar mai însemna şi retragerea din infanteria marină, şi a te debarasa de haine sau de echipament uzat, sau a lua de două ori din aceeaşi mîncare. Ba exista chiar un cuvînt pentru ceva ce nu putea fi descris – „gizmo".

Pe insula Parris era foarte riscant să iei în rîs toate astea şi celelalte obiceiuri ce ţineau de noul stil de viaţă al recrutului. Ţi se spunea că sînt trei moduri de a face un lucru: modul corect, modul greşit şi modul infanteriei marine. Cel din urmă nu admitea compromisuri. Faptul de a nu saluta superiorii – inclusiv soldaţii de rangul întîi – se plătea rapid. Cea mai urîtă pedeapsă pe care am văzut-o a

fost în timpul instrucţiei de noapte pe care o făceam la lumina reflectoarelor. Într-un exerciţiu de pregătire fizică obişnuit, ne aşezam doi cîte doi. Fiecare recrut îşi ridica arma, cum ar fi ridicat-o într-o ciocnire veritabilă şi sprijinea patul puştii de fruntea camaradului său. Acesta atingea patul puştii şi se apleca. Cel cu arma trebuia să-i lovească fruntea înainte ca celălalt să se aplece, dar ştiind că rolurile se inversau, cel mai înţelept era să-l laşi să-ţi scape. Sosea însă subofiţerul pus pe răzbunare. *El* era cel ce punea patul armei pe fruntea vinovatului şi-l lovea cu forţă înainte ca să aibă timp să sară în lături. Recrutul care se alegea doar cu o izbitură avea noroc.

Cum de putea să-mi placă aşa ceva ? Erau unele lucruri de care aveam, bineînţeles, oroare. Dar mă fascina concepţia de bază. Doream să-mi abandonez personalitatea, plecîndu-mi grumazul sub jugul meschinei tiranii. De la moartea tatălui meu, tînjisem după o disciplină severă şi insula Parris, unde el însuşi învăţase disciplina în urmă cu un sfert de veac, mi-o oferea din plin. Aveam o constituţie firavă dar o energie inepuizabilă şi simţeam cum mă călesc, aproape, de la o oră la alta. Tot ce vedeam mi se părea încîntător de bine delimitat – fiecare frunză, fiecare pietricică păreau la fel de exact conturate ca un desen dintr-o carte. Ştiam că eram pe cale de a deveni o rotiţă din maşina uriaşă care va înfrunta fascismul, dar acesta era exact scopul pentru care mă înrolasem voluntar. Pînă şi astăzi, în ciuda grozăviilor care au urmat în mod inevitabil, mă obsedează amintiri din săptămînile mele de recrut. Este la fel ca şi amintirea unei căsătorii desfăcute, dar care pentru unul dintre partenerii divorţaţi nu poate sfîrşi, într-adevăr, niciodată.

Plutonul nostru avea numărul 618, iar instructorul era un caporal voinic din Georgia, pe nume Coffey. Infanteria marină a recrutat întotdeauna un număr disproporţionat de oameni din sud, unde tradiţiile militare din anii 1860 nu au pierit niciodată. Mai tîrziu, am întîlnit mulţi raideri ca el, iar Coffey era tipic: înalt, zvelt, cu părul blond, cu un zîmbet şi un fel de a dansa nebunesc, cu ochii de culoarea ploii,

împroşcaţi cu lumină. Erau făcuţi ca să ucidă; în batalioanele de raideri, aceştia încălcînd ordinele, pătrundeau adînc noaptea în spatele liniilor japoneze, căutînd japonezi culcaţi cîte doi în acelaşi sac. Îi tăiau unuia beregata şi pe celălalt îl lăsau să descopere cadavrul dimineaţa. Era un strălucit război psihologic, dar totodată, bineînţeles, extrem de periculos. Adorau baioneta şi în luptă atacau fără teamă, scoţînd strigătul de răzvrătire al străbunicilor lor. Cum de au învins cei care au luptat de partea tatălui meu pe cei care au luptat de partea mamei în războiul civil va rămîne totdeauna pentru mine un mister.

Tinerii yankei erau exact mîncarea preferată a acestui Caesar din Georgia. Apetitul său era stimulat şi de faptul că mulţi dintre noi studiasem la universitate, fapt care îi dezlănţuia antiintelectualismul. Era analfabet şi, cu excepţia cunoştinţelor care îi serveau ca să-şi practice meseria de instructor, era uimitor de ignorant. Chiar şi la instrucţie avea scăpări. Enumerînd principiile severe ale meseriei noastre, trebuia să ne facă o expunere sumară a istoriei infanteriei marine. Credea că revoluţia americană avusese loc în anul 1910 iar primul război mondial, purtat împotriva francezilor, în 1934. Auzindu-l făcînd această ultimă afirmaţie, un băiat din Dartmouth, total neinspirat, a rîs. Instructorul nostru s-a înroşit tot şi a pornit un război personal împotriva celor „opt mingii atotştiutoare”. Inventa porecle, în cea mai mare parte scatologice, pentru recruţii din centrele universitare din Noua Anglie. Cine ştie din ce motiv, poate fiindcă era evidentă satisfacţia de a-mi fi găsit un cămin în infanteria marină – am scăpat uşor. Eram doar „Slim” (slăbănogul), un *nom de guerre* care s-a ţinut scai de mine în toate cele 40 de luni ale „croazierei” mele şi care era de preferat cu mult poreclelor ce mi se aduseseră în societatea mea.

După cum era de aşteptat, ţinta preferată a lui Coffey era
Larry Dudley, burtosul cu umerii căzuţi. În parte era şi vina lui Dudley. Nu avea cum să-şi schimbe trupul, dar era şi cam neglijent. Instructorului îi plăcea să spună: „Dumnezeu v-a dat mutra cu care v-aţi născut, iar eu vă voi da-o pe aia cu

care o să muriţi”. Nu i s-a potrivit lui Dudley. Nu şi-a schimbat niciodată expresia. Chiar cînd pierdea cadenţa în mers, ceea ce se întîmpla des, arăta tot amabil, nonşalant şi un pic mîhnit. Gafa lui supremă a fost, totuşi, o spectaculoasă lipsă de tact. În seara zilei în care ni s-a predat despre accesoriile 782, Coffey stătea în pragul unei barăci Quonset, cu faţa spre noi, vasalii, care eram aşezaţi afară, în semicerc. Singura lumină venea din interiorul barăcii, din spatele lui. Ţinea în mînă o puşcă M 1 pe care o desfăcea în bucăţi, explicîndu-ne cum se cheamă fiecare parte. Apoi o reasamblă la loc şi exclamă triumfător: „Acum să vedem pe unul din puştii ăştia cu colegiu cum face treaba asta”. Întinse arma celui mai zelos din publicul său captiv – Larry Dudley, care în prezent este coproprietarul firmei Garand şi Dudley. *O, Doamne*, mă rugam eu, *nu-l lăsa s-o facă*. Dar Dudley a făcut-o. A desfăcut puşca M 1 atît de repede încît nu-i puteam urmări mişcările mîinilor, apoi a montat-o cu aceeaşi iuţeală uimitoare şi a restituit-o instructorului. Se auziră cîteva hohote înfundate de rîs printre „căcăcioşii” din plutonul 618. Coffey s-a făcut, cum zicea un cîntec pe atunci la modă, „stacojiu”. Era o groaznică pierdere de prestigiu, dar fiind instructor putea riposta în multe feluri. Îşi alese repede unul. „O.K., atotştiutorilor – spuse cu o voce răguşită, legănînd arma în palmă. Dacă poate el, puteţi şi voi. Să picaţi mîine aici la cinci dimineaţă cu arme cu tot şi să fiţi gata să vă dezbrăcaţi pentru instrucţie.”

Eram buimăciţi. Căzusem cu fundul în baltă. Nici unul dintre noi nu avea nici cea mai vagă idee de ceea ce făcuse Dudley. Nu eram în stare să facem nici măcar diferenţa între grupul trăgaci-pat şi ţeavă-încărcător. Din fericire, cu toate lipsurile sale, Dudley învăţase de la Garand să fie inventiv. Deşi s-a auzit zgomotul robinetelor timp de 20 de minute după ce ne-a dat drumul Coffey, orice lumină fiind interzisă după aceea, s-a organizat la lumina lanternelor aprinse sub pături un seminar care a durat toată noaptea. Dudley a instruit pe trei dintre noi, fiecare din aceştia pe alţii trei şi aşa mai departe. La revărsatul zorilor eram frînţi, dar în

stare să o facem. La ora 4:50 instructorul a tras un fluierat ascuţit, a trecut cu paşi mari în lungul şirului de paturi şi a lătrat salutul său de bună dimineaţa: „O.K., căcăcioşilor, mîna jos, ciorapii sus !” Cînd ne-am năpustit afară, îşi luase deja o expresie tragică. Era clar că se aştepta să nu facem faţă şi repetase unul dintre descîntecele lui de „scufundare”, care era la fel de demn de ţinut minte ca însăşi scufundarea *Titanicului*. Apoi, pe cînd se holba la noi, neputîndu-şi crede ochilor, fiecare şi-a demontat arma, identificînd suportul de bolţ cu came, arcurile cu ciocan, pîrghia de declanşare, trăgînd şi toate celelalte, a reasamblat-o şi a adus-o repede în poziţia „armele la inspecţie”. Înşelat şi rănit în orgoliu, Coffey ne-a chinuit o zi întreagă: o oră de pregătire fizică, a doua oră de instrucţie dură, a treia oră – lovire cu baioneta la armă a unor manechine umplute cu paie, o şedinţă de aruncarea grenadei de mînă şi rostogoliri după cădere (fără să te tîrăşti), o şedinţă de învăţare a folosirii pumnalului Kabar cu lama scurtă în lupta corp la corp (trebuia să spinteci măruntaiele de jos în sus, invers puteai fi oprit mai uşor), o cursă cumplită de 100 de iarzi cu masca de gaze pe faţă, în timpul căreia te sufocai din lipsă de oxigen şi, cel mai stupid exerciţiu din toate, să încerci să nimereşti cu focuri de armă simulate un avion inamic imaginar care îţi zboară pe deasupra capului. Poate că în primul război mondial, cînd avioanele Fokker pluteau leneşe peste zonele dintre fronturi, aşa ceva putea să aibă efect, dar de atunci bombardierele ajunseseră la o asemenea viteză, încît treceau pe deasupra înainte ca infanteristul să apuce să ia poziţia de tragere. Cu toate acestea învăţam să luăm la ţintă linia orizontului, ochind Zerouri ipotetice aşa cum ochesc vînătorii prepeliţele. Cu mult înainte să tragă tunul, anunţînd asfinţitul, pricepusem cu toţii că am fost pedepsiţi pentru performanţa de virtuos a lui Dudley. În ziua aceea a pierdut mult din popularitate.

Nici unul dintre noi, cred, nu înţelegea ce rol urma să aibă această instrucţie pe cîmpul de bătălie, de ce învăţam lucruri atît de oribile. Gîndirea şi stilul nostru de viaţă erau încă în mare parte de civili. Înainte de a se stinge luminile,

stăteam în jurul unui container cu apă curată, fluieram cîntece la modă – „Chattanooga Choo-Choo” şi „Blues in the Night” – care erau şlagărele zilei şi stăteam la taifas cum am fi făcut şi acasă. Îmi amintesc cum discutam despre un articol dintr-un ziar în care se spunea că în America se fumează anual 17 miliarde de ţigări şi nici unul dintre noi nu bănuiam ca ar putea fi dăunătoare sănătăţii. Ne întrebam cum ar fi dacă ne-am distra cu Betty Grable şi Hedy Lamarr. Dispreţuiam pe oricine refuza să facă serviciul militar pe motiv că este împotriva conştiinţei sale şi altele. Spuneam lucruri absurde ca „Ştii tu oare, dragă Bill ? Tocmai vin de la un vodevil”. Rîdeam de reclamele pentru periuţe roz de dinţi şi de conferinţele de presă frenetice ale caricaturistului Frank King şi comentam, la un pahar de whisky, zvonul că Skeezix Wallett din Gasoline Alley va fi omorît în luptă. Cei mai sofisticaţi dintre cei 618 recruţi tînjeau după un teanc de bani şi un „72” la New York, unde puteau să se plimbe pe strada 52 şi să asculte în localuri ca The Famous Door, Onix Club sau Kelly's Stable un ritm tumultuos de tobe anunţînd „In the Mood” sau pe Harry James dirijînd teribil de repede „Sweet Georgia Brown”, cu cei de la alămuri în picioare şi trompetele răsunînd ca un tun în sala de dans.

Dar şi aici, aşa cum mi se întîmpla deseori, eram în dezacord cu cei mai mulţi din generaţia mea. Orchestraţia swingului, lipsa totală de improvizaţie mă plictiseau. Preferam rifurile scînteietoare ale lui Wild Bill Davidson, Muggsy Spanier, Eddie Condon, J.C. Higgenbotham şi Jack Teagarden. Nici nu puteam împărtăşi nostalgia crescîndă a camarazilor mei din Quonset, foşti studenţi, după verandele cu iederă din suburbiile Noii Anglii şi după terenurile de crichet. Uneori îmi era şi mie dor de vechea casă a bunicii mele, cu iedera ruginie, măcriş spinos de un roşu aprins şi gardul viu din mesteacăn-argintiu, dar cel mai mult doream să fiu acolo unde mă aflam. Şi cred că tot aşa simţeau şi ceilalţi, sau în orice caz cei mai mulţi dintre ei. Fără să avem nici cea mai vagă idee de ce avea să se întîmple în luptă, doream, într-o frază care sună bizar astăzi, să ne batem pentru ţara noastră. Generaţiile următoare au pierdut

patriotismul acela înflăcărat şi vorbesc despre el, în cazul că mai vorbesc, cu condescendenţă. Ei nu pot pricepe cît eram noi de mîndri că sîntem americani.

Din cauza acestei mîndrii supravieţuiam şocurilor pricinuite de chinurile la care ne supunea instructorul nostru şi de înţelegerea amară a faptului că cetăţenii înrolaţi erau foarte diferiţi de militarii de carieră. Infanteria marină pe timp de pace pleca de la premisa că recruţii sînt nişte brute şi îi tratau în consecinţă. Îmi amintesc uluirea mea cînd am văzut prima dată un soldat pus în lanţuri.

Marele succes pe care l-am repurtat în insula Parris a fost ca trăgător. În ziua concursului am tras 66 de gloanţe, toate, în afară de 10, în foc continuu, ţintele fiind la distanţă de 200, 300 şi 500 de iarzi. Fiecare lovitură valora maximum cinci puncte, dacă nimereai centrul ţintei. Trăgătorii puteau fi clasificaţi în trei categorii: trăgător de frunte, trăgător de elită şi extrem de rar – dacă ajungeai la 305 puncte din maximum posibil de 330 – trăgător expert. Ştiam că am să reuşesc. Arma mea, M 1, era perfect reglată. Mîinile nu îmi tremurau. Puteam să-mi ţin respiraţia foarte mult, ţeava puştii rămînînd astfel neclintită. Puteam să îmi îndoi glezna dreaptă sub mine pentru poziţia de tragere în genunchi. Aveam capacitatea vizuală de 20/10, adică ceea ce vedea clar cineva la o sută de iarzi cu o vedere de 20/20, eu vedeam tot aşa de clar la 200 de iarzi. Mă pricepeam să-mi aranjez şi banduliera. Aceasta este cureaua puştii care pare nefolositoare unui civil, dar care întinsă bine şi apoi înfăşurată în jurul braţului stîng îţi ţine strîns patul puştii de umăr. În ziua concursului cerul era senin şi nu bătea vîntul. Nu mi-au scăpat decît foarte puţine ţinte. Am obţinut 317 puncte. Un colonel m-a felicitat şi mi-a spus că 317 era un rezultat fără precedent. Datorită acestui rezultat, a faptului că mă adaptasem vieţii din infanteria marină şi că absolvisem universitatea am fost trimis direct la Şcoala de ofiţeri în Quantico, Virginia. Viaţa mea s-a înseninat puţin, de parcă pe soare ar fi fost pus un reostat pe care cineva l-ar fi fixat în dreptul unei gradaţii superioare. Mai tîrziu mi-am dat seama că a fost o iluzie. Nu eram făcut să fiu ofiţer, cel puţin

după criteriile din Quantico, iar încercarea de a scoate un ofiţer din mine a fost o eroare gravă.

La Quantico eram încartiruiţi destul de luxos, în clădiri solide de cărămidă roşie, fiecare companie avînd băi pentru fiecare grupă. Mîncarea era excelentă. Gradul nostru era de soldat cu specialitate clasa I, dar purtam insigne mici de alamă pe gulerul cămăşii, pe care scria O.C. (Ofiţer candidat). La sfîrşitul săptămînii eram de obicei lăsaţi în permisie la Washington. Sîmbăta după-amiază, plecarea trenului din Quantico spre districtul Columbia producea întotdeauna un balamuc. Se spunea că singurele persoane care puteau să se urce în vagoane erau cele care veneau să îşi conducă prietenii. În capitală puteai socoti cam şase fete pentru fiecare bărbat. Sîmbăta seară erai tentat să mergi la balul săptămînal de la primul etaj al hotelului Washington. Fetele sprijineau pereţii. Un ofiţer candidat mai curajos din infanteria marină putea să dea ocol încet sălii de bal, să-şi aleagă cea mai nostimă fată şi, dacă era într-adevăr prost crescut, le întreba pe celelalte care din ele avea maşină şi apartament. Reîntorşi la bază, cursurile săptămînale erau conduse de ofiţeri decoraţi care vorbeau cu luciditate şi inteligenţă şi întotdeauna la subiect. O singură frază spusă de ei valora mai mult decît toată trăncăneala sărmanului Coffey. Se ţineau cursuri de cartografie, de comandă şi de tactică militară. Aplicaţiile includeau marşuri forţate, apărare circulară, protecţia flancurilor plutonului şi rezolvarea anumitor situaţii, cum ar fi un bombardament neprevăzut de mortiere. Nimeni nu te numea „căcăcios”. Unii recruţi de pe stradă îţi vorbeau chiar cu „dumneavoastră”.

Dar era iadul pe pămînt.

Insula Parris fusese o excursie într-o lume exotică, suportabilă chiar în momentele cele mai grele, căci suferinţele le îndurau toţi împreună şi ştiai că, atîta timp cît nu eşti singur, o scoţi la capăt. Dar un aspirant la gradul de ofiţer de la Quantico avea puţini prieteni. Sistemul crea animozităţi între candidaţi. Dacă erai atît de abil încît să-l faci pe altul de rîs, o făceai. Astfel scădea concurenţa. Toţi

erau puternici. „Sau te formezi aici, sau te îmbarci să pleci” era lozinca cea mai frecventă a zilei. Însemna că, dacă nu te făceau sublocotenent, trimiţîndu-te mai departe la instructaj, erai lăsat în grija şi la dispoziţia unui recrut. Dar mie îmi plăceau recruţii şi nu eram deloc sigur că îmi erau simpatici aceşti ofiţeri în devenire. Ştiam cîte parale fac oamenii de genul ăsta. La colegiu, cunoscusem o mulţime, deşi doar întîmplător. Erau snobi din înalta burghezie, conformişti şi conservatori, ambiţioşi pe faţă, doritori să avanseze prin orice mijloc. După zece ani, uniforma lor va fi devenit tunica cenuşie a corpului de ofiţeri superiori. Acum tînjeau să se îmbrace în uniformele verzui de ofiţer; unii învăţau de pe acum să-şi prindă centironul Sam Browne *. Gîndul că s-ar putea să nu reuşească în goana lor după trese de aur îi făcea să tremure ca o piftie. Ar fi însemnat, considerau ei, că s-au făcut de rîs în ochii familiilor şi ai prietenilor.

Într-un asemenea cadru eram, dacă nu pierdut, în orice caz prost plasat. La început, nonconformismul meu nu a ieşit la iveală. Meritele şi defectele erau răsplătite cu note bune şi note rele date de instructorii-ofiţeri şi subofiţeri. Acestea făceau ca elevii să se simtă încurajaţi sau descurajaţi şi – lucru care în curînd s-a dovedit important – afecta prestigiul omului respectiv în ochii celorlalţi candidaţi. Am început să acumulez note bune încă din prima zi. După o săptămînă am fost „primul sergent” al companiei, două săptămîni mai tîrziu am fost făcut „comandant de companie”. Deci, calificativele mele erau bune cînd a venit momentul să ne confruntăm cu cel mai păcătos obicei al şcolii, cunoscut sub numele de „noaptea în care i-o faci prietenului”. Fiecărui candidat i se cerea să completeze un formular prin care să îşi aprecieze colegii: „Ai dori ca acest om să fie comandantul fratelui tău mai mic ?” La prima vedere, întrebarea pare la locul ei, dar dacă te gîndeşti mai bine, îţi dai seama cît este de infamă. Oamenii se evaluau *pe ei înşişi*. Aveau să fie judecaţi după felul cum judecau pe ceilalţi. În consecinţă, cei care fuseseră dispreţuiţi, ridiculizaţi şi hărţuiţi în public de instructorii

* Sir Samuel James Browne (1824-1901) – ofiţer britanic, inventatorul unui centiron.

noştri erau pierduţi. Problema a fost discutată cu o sinceritate îngrozitoare în camerele de baie ale grupei. Dacă sergentul instructor i-a smuls o tresă lui John Doe, acest Doe era evident incapabil să-i comande pe fraţii mai mici. Partea cea mai proastă era că Doe, nedîndu-şi seama de sabia care îi atîrna deasupra capului, juca acelaşi joc, punîndu-l pe Richard Roe în coada listei sale, deoarece un maior îl citase pentru că îşi băgase cravata în cămaşă, un obicei urît şi deci neacceptat în infanteria marină. În acest fel oamenii îndurau soarta vulturilor: cînd se îmbolnăveşte unul, ceilalţi îl mănîncă.

Mi-am adus aminte de Thoreau: „Opinia publică este un tiran slab faţă de opinia noastră personală. Ceea ce gîndeşte omul despre sine îi determină... destinul”. Părerea foarte bună despre mine însumi nu putea supravieţui acestui proces. M-am gîndit să-i pun pe Doe şi Roe în capul listei, dar ar fi însemnat lipsă de responsabilitate şi nici nu aş fi reuşit să-mi exprim punctul de vedere. În consecinţă, am înapoiat formularul necompletat. Căpitanul care era şeful instructorilor noştri – un bărbat educat la Amherst pe care-l cunoscusem înainte de război – m-a convocat la „orele de birou”, echivalentul a ceea ce în marină este numit „mast” (catarg), un ritual disciplinar. Mi s-a cerut o explicaţie. I-am dat-o, după ce mi s-a comunicat că nesupunerea la ordin este o abatere gravă şi mi s-a spus cu răceală să plec. Toată Niagara mea de note bune a secat peste noapte. Eram supravegheat. Aveam doar o consolare: nu eram singur. Un viitor „mustang” în infanteria marină, pe nume Lacy, soldat din armata regulată, decorat cu Crucea Marinei, făcuse acelaşi lucru din motive identice. Să nu acorzi gradul de ofiţer unui erou era totuşi de neconceput. Dar să nu mi-l acorde mie era foarte posibil. Şi pentru moment făcusem ca acest lucru să pară inevitabil.

Mi se şi luaseră măsurile pentru viitoarea mea uniformă de ofiţer, cînd am dat de bucluc. La Quantico, spre deosebire de insula Parris, exista o notă ascunsă de răutate, aproape de sadism, în disciplină, din partea instructorilor subofiţeri. Ştiau că în curînd majoritatea dintre noi le vom fi superiori în

grad şi, deşi nu erau prea mult de învinuit pentru aceste ultime şicane pe care ni le făceau, mergeau uneori prea departe. În ultima sîmbătă înainte de a ni se acorda gradul de ofiţer, cei mai mulţi dintre candidaţi aranjaseră să-şi petreacă sfîrşitul săptămînii la Washington şi telefonaseră părinţilor şi prietenilor să-i aştepte la gară. La amiază, înainte de a fi lăsaţi liberi, ne-au fost inspectate armele. Un ritual fără sens. Subsolul cazarmei noastre era înzestrat cu conducte de abur care asigurau curăţenia ţevii armelor. Un locotenent instructor ne-a trecut în revistă, verificîndu-ne puştile M 1. M-a felicitat pentru felul cum arăta a mea. Primul calificativ bun pe care îl obţinusem de la formularele acelea parşive. Apoi plecă şi el în weekend. Noi însă nu am mai plecat. Un caporal instructor ne-a reexaminat armele şi, spunînd că o treime din ele erau murdare, ne-a amînat permisia. În loc să ne distrăm în capitală, trebuia să ne curăţim bine armele şi apoi să ne suflecăm mînecile pentru două zile de instrucţie de cîmp. Catolicilor nu li s-a permis să meargă la slujba religioasă şi la spovedanie. Convorbirile telefonice au fost interzise, ceea ce însemna că părinţii şi prietenele aveau să ne aştepte, nedumeriţi şi îngrijoraţi, în gară.

Ceva a tresărit în mine. Nu aveam nici un proiect pentru acel sfîrşit de săptămînă, planurile fiindu-mi zădărnicite chiar şi în intenţia mea stupidă de a face o cucerire, fie şi în sala de bal a hotelului, unde sorţii erau de şase la unu în favoarea mea. Hotărîsem să rămîn în cazarmă. Dar consideram ordinul caporalului o cruzime. Era ca şi cum ai fi întors o piatră netedă şi ai fi văzut o vieţuitoare luînd-o la goană de sub ea prin întuneric. Am hotărît să fac ceea ce acum s-ar numi un protest fără violenţă. Caporalul m-a găsit pe patul meu, bosumflat ca un copil, privind îndărătnic în gol, cu puşca pe genunchi. „De ce nu-ţi cureţi puşca ?” m-a întrebat. „Pentru că este curată”, i-am replicat. „Cine a spus asta ?” a zis el. „Locotenentul” am răspuns. Deşi adevărul era de partea mea, atitudinea nu era altceva decît lipsă de disciplină. Ceea ce avea să se întîmple ulterior nu putea duce decît la demiterea mea. Ştiam acest lucru. Dar cu toate

că Lacy m-a rugat să mă prefac supus spre binele meu – ca să nu mai vorbesc de cei care îmi dăduseră un calificativ bun şi care se temeau că judecata lor avea să fie pusă la îndoială – am refuzat.

Luni dimineaţa am fost chemat în faţa unei Curţi marţiale convocate la iuţeală. Am rămas neclintit în hotărîrea mea. I-am spus locotenentului colonel care prezida Curtea marţială, un om amabil şi care se simţea pus în încurcătură, că mă înrolasem în infanteria marină să lupt, iar nu să pup în fund şi să mă scald în rahatul împotriva căruia se presupunea că purtam război. Mă tem că astea au fost chiar cuvintele mele. Mi-am exprimat doar o singură dorinţă: să fiu trimis în Regimentul 5 infanterie marină în care luptase tata. Am fost refuzat. Mi s-a acordat gradul de caporal, urmînd să fiu avansat sergent cînd aveam să ajung la noul meu post în Tent City, New River, Carolina de Nord, unde se formau noi batalioane pentru transporturile iminente dincolo de ocean. Astfel am plecat din Virginia, cavaler neisprăvit în armură de tablă. Reostatul fusese fixat cu cîteva gradaţii mai în jos. Dar îmi mai rămăsese un pic de mîndrie, ca să nu mai vorbim de
faptul că îl depăşisem în grad pe tata.

Generalul Alexander A. Vandegrift din infanteria marină adunase în Tent City, Carolina de Nord, oamenii pe care urma să-i comande în Guadalcanal. Samuel B. Griffith, fostul meu comandant, spunea: „Cartierele generale ale infanteriei marine au început acum să pompeze personal spre New River, pentru ca forţele de sub comanda lui Vandegrift să devină apte de război.” Aproape zilnic soseau loturi ciudate. Era o adunătură pestriţă. Sute dintre ei erau tineri recruţi, proaspeţi ieşiţi din tabăra de instrucţie de pe insula Parris. Alţii erau mai bătrîni, profesionişti din „vechea gardă” a infanteriei marine. Mulţi se luptaseră cu „banditos” în Nicaragua, „cacos” în Haiti şi cu soldaţii francezi, englezi, italieni în barurile din Shanghai, Manila, Tientsin şi Peking. Erau jucători de cărţi inveteraţi şi găinari versaţi, care preferau să bea colonie în loc de bere, foarte slobozi la gură

şi neduşi la biserică („cutia lui Dumnezeu”). Erau conştienţi că sînt duri, dar considerau că sînt şi foarte buni. Numărul lor considerabil îi făcea apţi ca să influenţeze divizia şi să comunice miilor de tineri ceva din spiritul lor unic şi din experienţa pe care o posedau.

Îmi amintesc de unul dintre ei, sergentul de artilerie Lou Diamond, un bătrîn neglijent, cu pantaloni slinoşi, cu o bărbuţă neîngrijită şi aplecat mult spre dreapta cînd era beat, ceea ce se întîmpla des. În Tent City ai fi zis că este un vagabond. Îmi evoca un bătrîn cimpanzeu cinic care se mişcă din loc în loc de dragul unei banane. Dar excesele scatologice ale unui Genet ne spun mai multe despre caracterul unui om decît introspecţiile bine argumentate ale unui Gide. Dacă ar fi existat un concurs pentru servanţii de aruncător, Lou Diamond l-ar fi cîştigat. Precizia de care a dat dovadă la Guadalcanal trăgînd cu un tun de 81 de mm a fost extraordinară. Circula o poveste că a scufundat un distrugător japonez, manipulînd încărcăturile suplimentare şi înclinînd traiectoria astfel încît a aruncat un proiectil prin coş; greu de crezut, dar faptul că mulţi au luat de bună povestea indică reputaţia grozavă de care se bucura.

Reputaţia mea era de altă natură. Am devenit ceea ce se chema „un cercetaş”. În cel de-al doilea război mondial, regulamentul nostru – T.O. (Table of organisation) – prevedea ca fiecare cartier general de batalion din infanteria marină să includă o unitate ciudată numită „secţie de informaţii”. Mi s-a spus că eu voi conduce această secţie a batalionului nostru. Obligaţiile unităţii erau „operaţiuni de recunoaştere, cartografiere, interogarea prizonierilor şi alte obligaţii normale pentru o secţie de informaţii”. Cartografiere în mijlocul
bătăliei ? Să interogăm prizonieri de război a căror limbă nu o cunoşteam ? Şi care erau celelalte „obligaţii normale” ? Mi s-a spus că trebuia să estimăm forţa inamicului de pe frontul batalionului, să identificăm unităţile duşmane după însemnele de pe tunicile morţilor, să patrulăm pînă departe în spatele liniilor inamice, să-i ajutăm pe proaspeţii ofiţeri care nu se descurcau prea bine cu hărţile, să aducem

mesaje comandanţilor de companie ale căror staţii radio – SCR-536 şi SCR-300 – nu funcţionau.

Numai ultimele trei dintre aceste sarcini – patrularea, citirea hărţilor şi transmiterea mesajelor – s-au dovedit folositoare. Nici un soldat din infanteria marină, în toiul bătăliei, oricît ar fi fost el de deştept, nu ştia mai multe despre duşman decît trăgătorul din tranşeea alăturată. Chiar de atunci se pare că s-a ştiut acest lucru, căci am fost instruiţi pentru alte sarcini: să instalăm cabluri, să tragem cu aruncătoarele, să înlocuim pe cei căzuţi din cele trei companii ale batalionului – D (Dog), E (Easy) şi F (Fox). Secţia noastră mai avea obligaţia sinistră de a desprinde tăbliţele de identificare de la gîtul infanteriştilor de marină ucişi în luptă. Ca să facem faţă, ni s-au mai dat cinci oameni. Aveam sub comanda mea 19 tineri. Ne ziceam „infanterişti de marină cu fundul jerpelit”. Restul batalionului ne poreclise „bandiţii”. Oricare i-ar fi fost numele, devenisem şeful acestei adunături bizare.

Eram, de fapt, foarte ciudaţi. Cea mai mare parte dintre noi nu aveam nimic comun cu milităria. Ca studenţi, ne înrolaserăm într-o criză de patriotism şi fuseserăm respinşi de la Şcoala de ofiţeri, deoarece, din diferite motive, sau dispreţuiam pe faţă sistemul ei, sau nu ne conformam concepţiei existente despre felul cum trebuia să arate, să vorbească şi să se poarte un ofiţer. De exemplu, Chet Przyastawaki, care fusese fundaş la Colgate, avea conformaţia asemănătoare cu cea a lui Charles Atlas, dar vocea unei soprane wagneriene. Cînd striga ai fi zis că este Kirsten Flagstad *. **Beau Taum de la universitatea din Virginia nu avea simţ de orientare. La Quantico nu numai că a căzut la examenul de cartografie, dar de repetate ori a dus patrulele în terenurile mlăştinoase ale Virginiei unde nu mai pătrunsese nimeni înainte.**

Mulţi dintre ei, ca şi Przyastawaki, nu ştiau să se impună în postura de conducător. Le lipsea întotdeauna acel ceva pe care îl cerea infanteria marină. Rip Thorpe venea din

* Kirsten Flagstad (1892-1962) - soprană norvegiană, renumită pentru interpretarea rolurilor wagneriene.

Fordham. Făcuse parte din prima echipă de baschet a universităţii. Ar fi fost un comandant de secţie mai bun decît mine şi, de fapt, m-am dus la ofiţerul batalionului nostru căruia i-am spus părerea mea. Locotenentul m-a dat afară din cortul său. Rip, după cum a ieşit mai tîrziu la iveală, avea o proastă reputaţie. Considera tradiţiile militare, instrucţia la cataramă şi toate celelalte absolut ridicole. Rîdea de toate acestea. Şi nu se limita la atît; căuta ocazii solemne pentru a se amuza. Era destul ca un sergent din gardă să fie schimbat în mod ceremonios de un altul şi iată că îşi făcea apariţia Thorpe, hohotind cu gura pînă la urechi. Cu alte cuvinte, devenise un pericol pentru tradiţiile existente.

Şi aşa era fiecare dintre noi. Buba Yates din Ole'Bama *, **care vorbea cu un accent exotic, avea albeaţă la ochi. Dusty Thodes de la Yale era penibil de timid. C**înd i se adresa cineva, se înroşea pînă la rădăcina părului său negru, mătăsos. Barney Cobb din Brown fusese nedisciplinat ca şi mine şi era stigmatizat şi de faptul că admira pe faţă cultura japoneză. Lefty Zepp era fiul unui medic din Louisville şi se pregătea să studieze medicina la Harvard. Purta pistolul tatălui său, „38 Smith şi Wesson", agăţat de o centură împletită şi cizme excentrice, făcute de comandă. Mai purta un baston mic de fildeş şi un binoclu scump. Soldaţii îl salutau deseori. Răspundea scurt, fără să spună nimic. Ca şi pe Przyastawaki, îl trăda vocea care, oprită din evoluţie în pubertate, părea un croncănit trist. Semăna cu vocea lui Mickey Rooney în rolul lui Andy Hardy. Unii dintre tunari îl porecliseră „Andy", dar pentru noi rămînea tot Lefty. Cel mai inteligent era probabil Wally Moon, fizician la M.I.T. **, **un t**înăr palid, cu faţa ca un chei spălat de ape. Wally, un tip exoftalmic, avea ochii bulbucaţi şi în plus purta ochelari cu ramă de os, care îi dădeau un aer veşnic surprins. Scund, abia săltat de la pământ, ca o varză, îl consideram omul cu cel mai coborît centru de gravitaţie din cîţi am văzut, şi, din această cauză cît şi pentru faptul că nu vedea bine, l-au respins la Quantico. Totuşi se dovedise singurul ins din cîţi

* * Alabama.

** Massachusetts Institute of Technology.

cunoşteam capabil să dezlege jocurile de cuvinte încrucişate din *New York Times* direct cu cerneală. Şi ceilalţi colegi erau la fel de neobişnuiţi. Printre ei aveam un hipnotizator, apoi un pitic care reuşise cumva să se strecoare la centrul de recrutare, deşi nu avea înălţimea cerută, şi un tip suferind de cord sau în orice caz de ceva foarte asemănător, cu ticuri faciale groteşti care, atunci cînd era emoţionat, se urmăreau unul pe altul pe faţa lui ca becaţele. În mod inevitabil i-au dat porecla „Whipeye" (de la „a mişca repede ochii"), deşi eu am avut grijă ca nimeni din secţie să nu-i spună aşa în faţă, şi, în cele din urmă, i-au schimbat-o în „Blinker" (de la a clipi). Neîndoielnic că acest lucru oricum nu l-ar fi stingherit în luptă. Singurul student care înţelegeam de ce fusese respins de la Şcoala de ofiţeri era Shiloh Davidson III, fost student la Princeton, şiret ca o vulpe şi în care nu puteai avea nici o încredere. Davidson nu ierta infanteriei marine faptul că nu îl făcuse ofiţer. Avea o ură aproape patologică împotriva tuturor ofiţerilor. Abia aştepta să-i dea o formă malefică. Mai curînd sau mai tîrziu avea să sosească momentul dar nu vedeam cum aş fi putut anticipa ceva.

Ceilalţi oameni ai mei nu văzuseră în viaţa lor o universitate dar primiseră calificative mari la probele de aptitudini militare. Izzy Levy era din Chicago. Se ocupase de aprovizionare într-o fabrică. Îi spusese subofiţerului de la recrutare că este comerciant, deoarece aceasta era, după părerea lui, profesia din viaţa civilă care se bucura de cel mai mare prestigiu. Putea, cînd voia, să pară înapoiat mintal. Totuşi, probele de aptitudini dovediseră că era un geniu. Nu am mai întîlnit pe nimeni care să poată aduna o coloana de patru cifre de la *stînga la dreapta*. Tînărul care m-a ajutat cel mai mult în acele prime zile era cel mai voinic dintre toţi şi, după părerea generală, cel mai onest om din secţie. Deşi nu o ştiam, în viaţa civilă, Whitey Dumas fusese un escroc care se făcuse vinovat de abuz de încredere. Închis la Portmouth sub învinuirea că se dădea drept ofiţer, a reuşit să fie eliberat, convingîndu-l pe şeful închisorii că poate citi şi vorbi fluent japoneza. Nu putea nici una nici alta dar minciuna era atît de sfruntată, încît nimeni nu s-a îndoit că

spunea adevărul, iar Whitey, ştiind că şansele de a întîlni un japonez adevărat erau minime, a inventat o limbă care părea şi suna ca japoneza. Colonelul nostru era mîndru să aibă un interpret în regiment. I-a ordonat lui Whitey ca în fiecare zi să dea lecţii de japoneză ofiţerilor şi subofiţerilor. Whitey a predat foarte convingător, cu tablă şi cretă. Îmi mai amintesc echivalentul său japonez pentru „Voulez-vous coucher avec moi ?" Era „Naka-naka eeda kooda-sai ?" Nu însemna nimic dar la toţi ne-a rămas în minte. Mistificarea lui nu a trezit nici o suspiciune pînă în ultimele zile de război cînd, făcînd-o din nou pe ofiţerul, a fost demascat de un căpitan, absolvent al uneia dintre şcolile de limbă japoneză care fuseseră înfiinţate după Pearl Harbor şi care, în cele din urmă – prea tîrziu însă – dădeau roade.

Toate acestea erau de domeniul viitorului în perioada în care noi eram instruiţi în Carolina de Nord, unde mulţi din batalion îşi dădeau deja seama că eram prea pedanţi, indolenţi pe cîmpul de instrucţie şi, în general, nu îndeplineam criteriile pretenţioase ale infanteriei marine americane, în cel de-al 169-lea an de existenţă. Dacă ar fi existat un echivalent militar mai pretenţios al inteligenţei noastre, coeficientul ar fi fost fixat cam la 78. Trebuie să adaug că această calificare s-ar fi limitat la performanţa noastră pe terenul de paradă. Eram consideraţi ca avînd perspective de a deveni combatanţi buni. Ne specializasem cu toţii, cred, ca trăgători de elită şi încă unul în afară de mine era trăgător expert. Se credea (şi s-a dovedit a fi adevărat) că vom fi de folos în luptă. Punctul nostru slab, sau mai curînd ceea ce credeau conducătorii noştri a fi punctul nostru slab, era lipsa a ceea ce britanicii numesc manierele Quetta: nu eram destul de „scrobiţi", nu aveam un aer marţial – într-un cuvînt, nu făceam cinste imaginii regimentului.

Eram rareori învoiţi, deoarece căpitanului îi era ruşine de faptul că le oferea civililor prilejul de a ne vedea purtînd uniforma militară. Arătam ca nişte circari de mîna a treia mergînd pe sîrmă, cu pantalonii lăbărţaţi, cămăşile ieşite din pantaloni, nasturi lipsă, şepcile îndesate pe cap; acestea

erau semne că ne pierdusem entuziasmul iniţial de a deveni trupe de şoc şi ne jucam rolurile de excentrici pînă la capăt. Semănam cu nişte caricaturi din *Leatherneck*, echivalentul, în infanteria marină, revistei *Yank*, şi unicul motiv pentru care superiorii noştri ne îngăduiau să rămînem împreună, influenţîndu-ne unul pe altul în rău, în dauna elanului care anima batalionul, erau succesele înregistrate la testele de inteligenţă şi buna noastră pregătire. În perioada dintre sosirea noastră la New River şi transferarea la Tent City urmasem cu toţii o aşa zisă şcoală de informaţii. În linii mari era o repetare a cursurilor de la Quantico. Teoretic, la terminarea şcolii eram experţi în identificarea unităţilor inamice; puteam recunoaşte conturul avioanelor duşmane (japoneze şi germane, neştiind încă pe ce front vom fi trimişi), eram pregătiţi pentru acţiuni de recunoaştere în spatele inamicului şi aşa mai departe. Totul era foarte vag. La Tent City făceam exerciţii extenuante în mlaştinile din Carolina, umflam bărci negre de cauciuc şi le căram fără zgomot pe plajă, făceam incursiuni simulate în cursul nopţii, încurcîndu-ne în baloturile de sîrmă pentru transmisiuni.

Îmi aduc aminte de un balot uriaş, cu diametrul de vreo 15 picioare. Locotenentul care comanda plutonul de transmisiuni ce făcea parte şi din compania Cartierului general a rămas trăsnit cînd a dat de el. În viaţa civilă făcuse parte din organul de conducere al AT&T şi mi-a spus, aproape cu respect în voce, că niciodată, nici măcar atunci cînd era consilier într-una din republicile bananiere din America Centrală, nu văzuse vreodată o asemenea încîlcitură. „I-ar trebui 20 de ani unui om ca s-o descurce, a zis el. Trebuie să-mi aduc aparatul de fotografiat”. A trimis filmul developat la biroul companiei sale din New York, unde, mi-a povestit mai tîrziu, s-a considerat că era vorba de un fals. Acesta nu a fost decît unul dintre micile noastre dezastre. De cîte ori era rîndul lui Beau Tatum să ţină harta, făceam o boacănă şi mai mare. Patrulele noastre dispăreau în pădurile de pin şi ne pierdeam complet, hrănindu-ne numai cu raţiile K şi C, pînă cînd eram găsiţi orbecăind prin hăţişuri de vreo echipă de salvare a plutonului de

aruncătoare de 81 mm, vecinii noştri, foarte răbdători, din Tent City.

Ştiu că toate acestea sună ca o versiune americană a cărţii lui Jaroslav Hašek, *Peripeţiile bravului soldat Švejk*. Nu era chiar aşa. În felul nostru trăsnit iubeam infanteria marină; ridiculizam hainele împăratului, nu pe împărat. Pe vremea aceea consideram perioada respectivă de instrucţie ca o pierdere de timp. În realitate era o „croazieră" de acomodare. Ca acele cupluri forţate să se căsătorească, eram obligaţi să ne explorăm unul altuia caracterul. În general, ne plăcea ceea ce descopeream. Ni se ridica moralul văzînd că aveam gusturi comune. O parte dintre noi a format un quintet, condus de Przyastawaki; cîntam cîntece ca: „Moonlight Bay", „The Old Apple Tree", „Someone to Watch Over Me" şi „Let the Rest of the World Go By". Alţi cîţiva, atrăgînd din cînd în cînd şi cîte un cîntăreţ, jucau zi şi noapte „păzeşte cupa" (Barney, Zepp şi cu mine, intelectuali snobi, jucam şah). Am inventat un jargon afectat. Nu mai spuneam „shit" (rahat) ci „materiile fecale ale unui iac deshidratat". Deoarece, în ciuda Serviciului de transporturi, nu eram la urma urmei decît nişte infanterişti supraîncărcaţi, gemeam: „bietul meu spate !" sau pur şi simplu: „spatele meu !" Nu cu mult înainte de a ne îmbarca în trenul militar cu destinaţia Coasta de Vest, ni s-a dat la toţi o permisie de 72 de ore. Am fost înştiinţat că nu vom mai avea o a doua ocazie şi totuşi am refuzat, crezînd că în felul acesta voi avea mai tîrziu mai multe şanse de a primi o permisie. Speram să petrec cîteva zile cu mama şi nu voiam să-mi periclitez această posibilitate. Mai toţi ceilalţi au plecat spre New York într-o rablă de automobil, pe care o cumpăraseră cu 25 de dolari. S-a stricat de mai multe ori, atît la dus cît şi la întors, şi n-au petrecut decît cinci ore în Manhattan – dar, din cele ce mi-au povestit, părea că s-au distrat atît de bine, încît regretam că nu fusesem cu ei.

Între timp, încercam să învăţ să devin comandant, ceva ce nu a fost niciodată uşor pentru mine. Mă simţeam un intrus. Dar, dînd frîu liber oamenilor mei şi apărîndu-i faţă de căpitan şi de subofiţerii din statul major, îmi construiam

încetul cu încetul o rezervă de simpatie. În săptămînile petrecute în Carolina de Nord doar doi oameni mi-au creat probleme: Hunky O'Banion şi Shiloh Davidson. Hunky mă considera slab. Era un profitor înnăscut. Amenința tot timpul că scrie congressmanului său, al cărui nume, din păcate, nu îl ştia. Deşi avea o inteligenţă nativă, aprecia lucrurile din punctul de vedere al mahalalelor din Philadelphia în care crescuse. Se aştepta la o mînă de fier. Văzînd că refuz să o îndoi pe a mea, a încercat să mă provoace. Ştiind că boxase în turneul „Mănuşa de aur”, eram prudent cu el. Am încercat să fiu împăciuitor. Nu a dat rezultat. Curînd a început să mă ia peste picior în mod deschis, strigîndu-mă „Priscilla”. Ceilalţi se amuzau privindu-ne, aşa că în cele din urmă, fără tragere de inimă, l-am chemat să vină cu mine în mlaştini. M-a trîntit la pămînt. M-am ridicat şi el iar m-a trîntit. Asta s-a repetat de cîteva ori. Îmi simţeam nasul zdrobit şi gura plină de sînge, dar, sprijinindu-mă de un copăcel din apropiere, mă ridicam cu trudă de fiecare dată. La început, Hunky se amuza, dar apoi s-a înfierbîntat. După ce m-a trîntit jos de cinci ori, a mormăit: „fir-ai al dracului” şi a pornit-o spre tabără. Nu aş putea spune că am cîştigat ceva din această rundă, dar era evident că el pierduse. A început să treacă pe la infirmieri în fiecare zi, plîngîndu-se de o întindere a sacroiliacului. Problemele care priveau spatele erau o cale sigură spre lăsarea la vatră, căci îi nedumereau întotdeauna pe medici. (Mai tîrziu, de cîte ori eram trimişi la luptă, Whitey Dumas, escrocul, gemea şi îşi masa muşchii umerilor, pînă cînd infirmierii l-au trimis oftînd la spitalul bazei militare). Şi în felul acesta, Hunky s-a întors la Philadelphia, spre marea uşurare a unui sergent costeliv din infanteria marină.

Cu Shiloh Davidson a fost cu totul altceva. Faţă de Hunky era, şi i-o arăta pe faţă, la capătul opus al spectrului social, doar că Hunky aparţinea prea mult lumii din care venise ca să îi pese de dispreţul lui Shiloh. Familia Davidson făcea parte din lumea bună; membrii ei aparţineau Clubului Nautic din New York şi călătoreau în fiecare an în Europa. Shiloh nu avea nimic împotriva mea, cu condiţia să nu fac

caz de genealogia familiei mele, dar sentimentele sale faţă de ofiţeri continuau să fie cumplite. Într-o zi, i-a venit rîndul să fie de serviciu în sectorul ofiţerilor. Aceasta însemna să facă curăţenie, să întindă corturile, să cureţe latrina şi să umple bidonul cu apă. În ziua respectivă, i-a trecut prin cap o idee năstruşnică: din moment ce ofiţerii îi considerau pe recruţi nişte idioţi, s-a gîndit să le ofere un argument în plus în sprijinul acestei opinii. Apa şi benzina erau ţinute în bidoane verzi identice, de cinci galoane fiecare, care se deosebeau doar prin culoarea unui X înscris pe ele, alb pentru apă şi galben pentru benzină. Bidonul cu apă era gol, aşa că Shiloh l-a umplut cu benzină. Un locotenent, întorcîndu-se însetat de la un exerciţiu de patrulare, şi-a umplut ceaşca, a tras un gît, apoi s-a împroşcat peste tot cu combustibil. Partea ciudată este că presupunerea lui Davidson s-a dovedit corectă. Nu l-a mustrat nimeni, cu excepţia mea. Pentru prima dată în viaţă ameninţam un om, intenţionînd să mă ţin de cuvînt. Locotenent-colonelul Krank, foarte supărat, şi-a revărsat mînia pe nevinovatul şef de pluton. Locotenentul, acuzat de crearea unui pericol de incendiu, nu a fost lăsat să iasă trei zile din cort, i s-a interzis să primească vizite şi i s-a ordonat să lase fumatul timp de o săptămînă. Biata victimă obişnuia să fumeze ţigară după ţigară. Bănuiam că cel puţin el o să se răzbune pe mine. Nu mi-a pomenit însă niciodată de cele întîmplate. Nimeni nu îşi făcea iluzii pe atunci în privinţa infanteriştilor de marină cu fundul jerpelit.

Comandantul nostru de regiment, colonelul Horace F. Hastings din Corpul de infanterie marină a Statelor Unite (USMC), un fel de bătrîn aga, era ca un cal de luptă pitoresc în genul celor care fuseseră întotdeauna preţuiţi în infanteria marină. Anii îi uscaseră muşchii, transformîndu-i în cartilaje şi avea o faţă brăzdată, tăbăcită de vînt, cu negi ce deveneau stacojii cînd era furios, ceea ce se întîmpla frecvent. Îmi amintesc ochii lui neliniştiţi, gîtul uscăţiv, mîinile viguroase, vinişoarele de pe nas, o bură de stacojiu la tîmple şi felul cum tot îşi mişca buzele ca un cal nervos. Se

spunea că era din Vulture's Gulch, Arizona, o localitate care, după cum am descoperit mai tîrziu, nu există. Dacă oraşul era o născocire, aşa era în parte şi el. Colonelul nostru, deşi fără îndoială viteaz, nu strălucea prin isteţime. În mintea lui de mîna a doua, simţeai cum parcă se zbate să iasă la suprafaţă o minte de mîna a treia. Dar dintr-un punct de vedere, ofiţerii, subofiţerii şi soldaţii căzuseră de acord: era un spadasin nemaipomenit. În ultima seară înainte de a ne îmbarca pentru insulele Solomon, l-am văzut înconjurat de tinere în holul hotelului Grant din San Diego, îmbrăcat de paradă în albastru, purtîndu-şi toate decoraţiile şi abordînd atitudinea dominatoare a unui satrap care îşi alege cu grijă tovarăşa de pat pentru noaptea respectivă. (De curînd am auzit că trăieşte la Londra, este octogenar şi amator de tinere englezoaice care nu erau încă născute cînd luptam noi sub comanda lui). Pe teren adopta o ţinută de pirat, purtînd o pălărie decolorată kaki, împinsă neglijent pe ceafă, mîinile înfipte în şoldurile slabe, bărbia ridicată agresiv în sus. Părea din cap pînă în picioare un comandant înnăscut. Dar, vai ! Nu era. A fost schimbat pentru incompetenţă la mijlocul primei bătălii.

Nu am cunoscut niciodată pe cineva care să folosească un limbaj atît de tautologic ca el. De pildă „mîncaţi mîncare din belşug şi cît mai multă”, sau „Ai grijă să fii în formă şi sănătos”. Interpretul nostru de japoneză, pe care, de cîte ori îl căutai nu-l găseai, mi-a spus colonelul, urmează să se întîlnească cu ofiţerii şi subofiţerii „pe punte la extrema pupă, în partea dinapoi a navei *General C.G. Morton*.” Pe Guadalcanal a prezis că: „Soarele va răsări în zori”.

Infanteria marină era totul pentru el. Aniversarea acestei arme este la 10 noiembrie. Cu acest prilej, chiar dacă se găsea în mijlocul junglei, îşi punea toate decoraţiile – nu numai însemnele, ci chiar medaliile – şi prezida banchetul ofiţerilor. Momentul culminant era întotdeauna toastul pe care îl rostea în cinstea infanteriei marine, pomenindu-i toate victoriile, incluzînd, în mod eronat, Bull Run unde infanteriştii au dat bir cu fugiţii (cei mai mulţi din ofiţerii lor au fugit la infanteria marină confederată). Statele Unite nu

erau menţionate şi, deşi culorile regimentului erau prezente, drapelul american lipsea.

Bătrînul „turc” făcuse o carieră ciudată. Am reuşit să o reconstituim bucăţică cu bucăţică din cele aflate de la veterani, oameni care serveau de 30 de ani în armată şi luptaseră cu el în primul război mondial. Hastings era un aşa zis „mustang”. În 1918 fusese plutonier. În toiul luptei de la Saint-Mihiel, a înţeles greşit un ordin. Li se transmisese să se retragă, dar el a înţeles exact pe dos. Aşa că, în timp ce ceilalţi se retrăgeau – el credea că fug de frică – Hastings s-a aruncat la atac. Din întîmplare, tocmai atunci germanii hotărîseră să se replieze. În felul acesta a reieşit că a cucerit poziţiile inamice de unul singur. A fost decorat cu „Crucea Marinei” şi i s-a dat gradul de locotenent secund. Între războaie a mai cules şi „Steaua de argint” şi două „Inimi purpurii” în republicile bananiere. Înainte de a fi numit comandantul nostru, nu condusese niciodată un număr mai mare de trupe. Adevărul este că s-a realizat profesional într-un mod remarcabil, inventînd un aparat de prins insecte.

Un isteţ din Batalionul 3 a răspîndit ideea că iniţialele de la mijlocul numelui său vin de la „Flytrap” (cursă de muşte). Adevărul este adesea învăluit în legendă, ceea ce s-a dovedit valabil şi în privinţa lui Hastings. Torturat de insecte în campaniile la care a participat în Marea Caraibilor, a conceput o cutie complicată cu multe tuneluri, încăperi şi labirinturi care, credea el, va ademeni muştele mai repede decît cea mai lipicioasă hîrtie. Rezultatul a fost un renumit manual de campanie cu desene detaliate şi instrucţiuni precise (...victima intră într-un con de dispersiune, cu înclinaţia planului A care determină curba aproximativă a traiectoriilor...) A fost adoptată de Departamentul Navigaţiei drept „Cursa de prins muşte M 1-A 1”. Toate informaţiile necesare pentru a asambla dispozitivul se aflau în manual dar pînă în momentul în care ne-a devenit comandant nici inventatorul, nici altcineva nu construise vreodată unul. Acum ordonă să fie executat. Compania noastră a construit capcana, urmînd exact instrucţiunile; ni s-a spus că aceasta avea să fie inspectată de colonel sîmbăta următoare, la ora

9:00, ca să numere muştele căzute victimă ambuscadei. A trecut o zi, încă una. Cursa rămînea goală. Regimentul se confrunta cu prima lui criză. Dacă urmam cursul firesc al lucrurilor, sîmbăta ar fi adus o catastrofă. Ar fi fost ca şi cum Odiseu, după ce îşi luase rămas bun, înainte de a porni într-o călătorie epocală, a coborît la ţărmul mării ca să constate că a plecat corabia fără el. Prevăzînd acest lucru, locţiitorul lui Hastings a ordonat furios ca fiecare recrut să captureze 10 muşte şi să le bage în cursă. Mike Powers mi-a comunicat aceste groaznice directive şi m-a ameninţat că mă strînge de gît cînd i le-am cerut în scris. Le-am spus oamenilor să considere ordinul drept o sarcină dificilă. A şi fost. Cu greu am scos-o la capăt pînă la expirarea termenului, dar am reuşit. Colonelul a fost, evident, încîntat. Prinzînd curaj, a spus locţiitorului său că, dacă pot fi capturate atîtea insecte cu o singură deschizătură, de ce n-am prinde de două ori pe atîtea făcînd şi o a doua deschizătură. Locţiitorul – pentru prima şi, pe cît ştiu eu, unica dată – a avut o contribuţie reală în cadrul economiei de război. Dacă ar fi două deschizături, a sugerat el, prada va intra pe una şi va ieşi pe cealaltă. Hastings a căzut pe gînduri. În cele din urmă a apreciat ideea ca merituoasă. După o săptămînă, cursa a fost demontată în mod tacit.

În afară de concediere – am fost de faţă cînd l-au dat afară şi m-am simţit stînjenit de umilirea lui – aceasta a fost cea mai dezagreabilă experienţă din timpul cît am fost sub ordinele colonelului. Dar totuşi nu a fost şi cea mai rea pentru anumiţi foşti jucători universitari. Atleţii aveau tendinţa să se înroleze în infanteria marină, unde valoarea şi priceperea lor era apreciată. Într-o dimineaţă, Hastings şi colonelul Branch Packard, comandantul Regimentului 4, au descoperit că fiecare îşi poate forma o echipă completă de fotbal american cu oamenii din subordinea lor. Competitori înnăscuţi au hotărît să organizeze un meci. Faptul că termometrul arăta 42 de grade C la umbră nu i-a descurajat. Şi nici absenţa terenului; doar de asta se înrolaseră oamenii ! Deci, am curăţat o suprafaţă mai mult sau mai puţin nivelată, lungă de 120 de iarzi şi lată de 60. Au fost

montate porţile. Apoi am încercat să dăm la o parte pietrele, sarcină ce depăşea puterile noastre. Jucătorii, cei mai mulţi tineri ofiţeri, au propus să joace nedur, dar amîndoi coloneii indignaţi au respins ideea: cei din *marină* nu o să se decidă pentru asemenea formule nebărbăteşti. Ziua meciului a venit caldă şi umedă. A fost ridicat un mic podium, ferit de soare printr-o umbrelă verde uriaşă, cam la o distanţă de 50 de iarzi de linia porţii. Acolo stăteau cei doi comandanţi de regiment, drepţi ca sahibii la curtea unui principe indian, în timp ce jucătorii, gîfîind, asudaţi, purtînd doar şorturi foarte sumare trudeau şi mormăiau. Cei mai mulţi dintre noi stăteam în jurul terenului, aclamînd mecanic, deşi eu m-am retras dezgustat, după cîteva minute de joc. Mai tîrziu am aflat că medicii, alarmaţi de cazurile de insolaţie de pe teren, au cerut ca întrecerea să se suspende după prima repriză. Nu s-a marcat nici un gol.

Ideea că atleţii buni erau şi buni luptători a continuat totuşi să persiste. Dacă ar fi analizat lucrurile mai atent, conducătorii noştri ar fi constatat că indivizii ectomorfi şi endomorfi luptă la fel de bine pe cîmpul de luptă ca cei mesomorfi. Afirmaţia lui Wellington că lupta de la Waterloo fusese cîştigată pe terenurile de joc din Eton nu s-a aplicat şi în Pacific. Războiul împotriva japonezilor a fost cîştigat de oameni voinici, slabi, graşi, deşiraţi, scunzi şi înalţi. A fost cîştigat prin curaj.

Odată ce ne-am urcat în trenul militar care mergea spre California, am ştiut că speranţele mele de a lupta împotriva naziştilor au fost doar un vis. Trebuia acum să învăţ să urăsc pe japonezi, un popor pe care, pentru moment, îl uram mai puţin decît, să zicem, trenul care transporta trupe. Dormeam în nişte paturi suprapuse, ca cele din lagărele de concentrare SS şi eram convinşi cu toţii că nu se poate ca cineva să poată fi închis într- un spaţiu foarte mic şi să rămînă în viaţă. (Greşeam. Transportoarele de trupe urmau acelaşi principiu şi oamenii stăteau şi mai înghesuiţi). Ca Lenin în trenul lui blindat, lunecam repede şi fără să fim anunţaţi spre inima sudului: Arkansas, Oklahoma, Texas,

New Mexico, Arizona şi, în sfîrşit California, unde am staţionat în bivuac la Linda Vista, cîteva mile nord de San Diego. Divizia 1 infanterie marină plecase spre Guadalcanal din San Francisco, Norfolk şi New Orleans, dar noi urmam să ne îmbarcăm în portul Dago. Eram pentru prima dată în sudul Californiei şi mi s-a părut de la început un loc minunat. În zori ne sculam într-o ceaţă uşoară, care se risipea pînă la prînz. În rest, ziua rămînea răcoroasă, însorită, minunată. Portul era albastru ca safirul, stîncile de pe faleză aveau culoarea smaragdului. În amurg, dealurile din interior erau dungate de panglici purpurii iar cerul se înroşea spre vest. Apusul era un adevărat spectacol. În Dago, de cele mai multe ori mi se da învoire seara. Noaptea dormeam sub pături.

Nu de mult – cam după 35 de veri – m-am întors la San Diego. Toţi mi-au spus că nu am să-l mai recunosc, dar nu a fost aşa. Smogul era ceva nou şi Linda Vista dispăruse sub buruieni şi sub noile construcţii, dar partea oraşului pe care o cunoşteam cel mai bine nu mi s-a părut străină. Privit din exterior, hotelul Grant deşi sărăcăcios şi mic în comparaţie cu elegantul hotel Little Americana Westgate de peste drum a rămas în cea mai mare parte exact cum îl ştiam atunci. Magazinul de uniforme încă mai există pe Broadway, la patru cvartaluri distanţă de ţărm, doar că acum vinde uniforme pentru infirmiere, şoferi, portari, măturători de stradă, ofiţeri şi poliţişti. Parcul Balboa a rămas în mare parte neschimbat. Plimbîndu-te puţin, ajungi la imensul teren de paradă al infanteriei marine, unde, cu o uşoară tresărire, te uiţi cum instructori cu pălării de campanie fac zile fripte recruţilor înspăimîntaţi. Dincolo de apă, se profilează nedesluşit un imens portavion cenuşiu. Docurile de la capătul străzii Broadway nu sînt folosite. Trecînd de liniile ferate secundare, destinate transportului de mărfuri, ajungi la gară unde eu – sau mai corect Barney – a întîmpinat-o pe mama.

Pentru mama, vremurile acelea au fost îngrozitoare. Îşi pierduse soţul; fratele meu cel mai mic şi cu mine eram tot ce mai avea. Ca să-şi cîştige pîinea, se angajase secretară la

Federal Reserve Bank din Oklahoma City. Atît ea cît şi eu ne-am imaginat că vom avea măcar cîteva zile de permisie înainte de îmbarcare. Dar după cum se desfăşuraseră evenimentele, singura cale de a-şi lua rămas bun de la mine a fost să vină la Dago. În ziua aceea, fără nici o justificare, nu s-a dat învoire nimănui, aşa că am luat-o peste deal, sărind peste gardul de sîrmă ghimpată. Barney a venit cu mine. Devenisem experţi în arta de a ne face nevăzuţi; mai că am fi putut intra într-o cabină telefonică şi ieşi apoi pe o uşă de serviciu. Şi eram improvizatori abili. Nu ştiam dacă mama avea să sosească cu trenul sau cu autobuzul – s-a urcat, de fapt, într-un tren unde, timp de treizeci şi şase de ore cît a durat călătoria, a stat aproape tot timpul în picioare – aşa că unul din noi a mers la gară şi celălalt la autogară. Amîndoi am aşteptat douăsprezece ore, fiind atenţi la toţi cei care soseau. Barney a fost cel care a găsit-o; eu am îmbrăţişat-o şi am condus-o la Grant unde îi rezervasem o cameră. La intrarea în lift, directorul hotelului a vrut să ne oprească. Mama întotdeauna a părut mai tînără decît era în realitate şi directorul
interpretase greşit relaţia care era între noi. A fost cît pe ce să
mă reped la el, dar s-a retras, cerîndu-şi scuze.

Am mîncat într-un mic bufet de pe chei, ne-am plimbat prin părculeţul din faţa hotelului şi apoi ne-am urcat la ea în cameră. Pentru prima dată de cînd plecasem din insula Parris, am putut face şi eu baie. Ca Blanche DuBois, în tinereţe nu mă simţeam în largul meu decît dacă mă afundam foarte des într-o cadă cu apă fierbinte. Apoi am vorbit amîndoi ore în şir. Legătura dintre mamă şi copil este foarte importantă în dezvoltarea oricărui bărbat, iar pentru mine acest lucru era şi mai adevărat, deoarece întotdeauna am fost mai mult „anima” decît „animus”, mai „feminin” în sensul lui Jung – sensibil, poetic, creativ, cald – decît „masculin” – direct, ordonat, logic, hotărît. Începusem să mă schimb de cînd purtam uniformă, dar mama tot mai era soarele în jurul căruia gravitam. Ne-am amintit de copilăria mea, de poveştile pentru copii din acele zile, ba am şi cîntat

cîteva cîntecele. Nu am vorbit mult despre tata. Rana era prea proaspătă ca să fi început măcar să se vindece. Mai tîrziu mi-am adus aminte de orele acelea de conversaţie duioasă, atunci cînd am citit de ce MacArthur, redactînd Constituţia Japoniei postbelice, a dat femeilor nipone dreptul la vot. El spunea că era calea cea mai eficientă de a frîna militarismul de samurai al japonezilor. Bărbaţii fac războaie, a spus el statului său major. Femeile le urăsc. Mama mea ura războiul şi nimeni nu avea motive mai întemeiate decît ea. Femeia aceasta delicată, iubitoare, incapabilă să rănească un suflet, fusese crescută de vajnicele walkirii confederate iar moartea invalidului de război pe care îl iubise o cutremurase; acum trebuia să-şi conducă fiul care pleca într-un război şi mai cumplit.

Mi-a dăruit un ceas care, printr-o minune, a supravieţuit războiului şi încă merge bine. Apoi a coborît cu mine în hol şi ne-am îmbrăţişat. De afară, de pe Broadway, m-am uitat înapoi printr-o fereastră a hotelului. Era tot unde o lăsasem, singură, plîngînd. Privirile ni s-au încrucişat. M-am întors cu spatele. Aveam ochii umezi. Din multe puncte de vedere eram încă un copil.

Dar doream să devin bărbat, şi un pas esenţial în acest proces – pas pe care mama nu l-ar fi înţeles – era să-mi pierd fecioria. Fiecare lucru la vremea lui şi vreme este pentru tot. Să te naşti şi să mori. Să ucizi şi să salvezi. Vine şi o vreme a dragostei şi iată că venise şi pentru mine. Urma să plecăm curînd. În jurul transportoarelor de trupe din doc era o activitate de rău augur dar perspectivele mele de „a păcătui” se îmbunătăţeau. Mă simţeam mai sigur pe mine, mai dispus să-mi asum răspunderea poziţiei mele. Datoram aceasta calităţii de a fi sergent. Aveam şi cîţiva sfătuitori de nădejde. Cel mai bun era unul de la care nu te-ai fi aşteptat – un alt sergent, pe nume Bareass Miller. Chiar faţă de criteriile infanteriei marine, Miller era un necioplit. Mi-a vorbit de o fată, Taffy Meredith, din acelaşi oraş al vestului mijlociu ca şi el, care era funcţionară într-un orăşel la sud de Dago. El trăise cu Taffy înainte de a se înrola. „Nu se dă în lături spunea el şi are clasă”. Tatăl ei era judecător. Ea

studiase la un colegiu din statul Michigan şi acum lucra pentru armată. Considera asta ca o datorie patriotică. Întrucît toţi băieţii părăsiseră şcoala, Bareass i-a promis să-i găsească aici pe cineva care să i se potrivească. „E drăguţă, – spunea el – mai mult genul tău decît al meu”. Urma să-i telefoneze, să îi spună că am fost student şi să-mi aranjeze o întîlnire.

Ne-am întîlnit în grădina zoologică din San Diego. Tocmai atunci leoaica urina. Aşteptam acolo, cum hotărîsem, şi chiar în momentul în care am auzit nişte paşi uşori apropiindu-se, lighioana a dat drumul unui şuvoi de urină ca apa dintr-un furtun. Mă uitam într-acolo, simţind cum mă înroşesc tot, întrebîndu-mă dacă Bareass aranjase şi asta, ca să nu se dezică. Apoi am auzit fata chicotind. Îmi atinse mîneca şi întrebă încet: „Slim ?” Leoaica terminase, iar eu m-am întors, mi-am scos boneta şi am spus: „Taffy ?” Un timp nici unul din noi nu a scos un cuvînt. Se uita pieziş la inelul meu, simbol al fraternităţii studenţeşti, în timp ce eu nu scoteam o vorbă. Un bărbat poate întîlni în toată viaţa lui trei sau patru femei cu un chip atît de minunat, iar al ei era primul pentru mine. Dar avea ceva în plus, un aer indefinit de bună creştere. Bareass avusese dreptate. Taffy avea clasă. Buza de sus îi era lungă şi aristocratică. Gîtul înalt; pînă şi cea mai mică mişcare, elegantă. Părul castaniu, revărsat pe umeri. Era frumoasă, într-un fel hieratic, misterios. Rochia-i era croită în stil clasic elin: o mătase mată i se înfăşura elegant pe gît şi apoi cădea în falduri diafane. Avea braţele dezgolite. Unica ei bijuterie erau cerceii. La iniţiativa mea – cred că a fost a mea, o fată ca ea, din generaţia noastră, te făcea întotdeauna să crezi că tu ai iniţiativă – ne-am strîns spontan de mîini, stînd faţă în faţă şi am început să ne legănăm pe călcîie, ca într-un dans popular, măsurîndu-ne unul pe altul, într-o deplină tăcere. Pe vremea aceea, mai puţin de unu la sută din populaţie avea o pregătire universitară – astăzi procentul este de 10 la sută. Am plecat împreună, vorbind aproape în acelaşi timp despre statul Michigan şi statul Massachusetts, Chi Omega şi Lambda Chi, înotătorul universitar şi animatorul galeriei. Am izbucnit

amîndoi în rîs, de parcă auzisem o glumă grozavă. În mai puţin de un minut am constatat că acasă, în est, aveam trei prieteni comuni şi după încă un minut, tot rîzînd, dar ţinîndu-ne acum numai de o mînă, dreapta ei şi stînga mea, zburdam prin Parcul Balboa tot atît de firesc, uşor şi graţios, credeam noi, ca Fred Astaire şi Ginger Rogers, oprindu-ne să fredonăm cîntece vechi care circulau în ultimul timp prin centrele universitare din întreaga Americă, dar care erau deja demodate.

Pe bancă, în parc, şi-a trecut mîinile prin păr; gestul o prindea foarte bine. Am rugat-o să-mi vorbească despre munca ei şi, înainte ca să sfîrşească, am început să strigăm tare la unison. „...în grupa de analizare a informaţiilor furnizate de testul de aptitudini din subunitate, şi a diviziunilor analizei pe ocupaţii, şi a tabelelor de înarmare din biroul de utilizare a muncii, a efectivelor de război...” După aceea mi-a spus că auzise tot felul de zvonuri despre femeile din infanteria marină. Dorea şi ea se înroleze. Mai tîrziu am aflat mai multe despre aceşti infanterişti-femei. Bărbaţii le numeau „BAM” (broad-assed Marines) iar ele le spuneau bărbaţilor „HAM” (hairy-assed Marines). Tipi ca Bareass se amuzau de asemenea denumiri, dar Taffy şi cu mine, oricum am fi fost, numai vulgari nu eram. Ştiu ce credeam despre noi: credeam că sîntem îndrăgostiţi. Încă de pe bancă, după ce am încetat să mai chicotim, am început să ne mîngîiem, arcuindu-ne trupurile, dorindu-ne... Părea ceva uimitor în momentul acela, dar, bineînţeles, nu era. În timp de pace nu am fi ajuns aici decît după a opta sau a noua întîlnire, dar timpul se scurgea fără îndurare şi ni se părea că trecuse un mileniu de cînd nici unul dintre noi nu mai întîlnise pe cineva din mediul nostru.

În următoarea mea reîncarnare nu am să mai vreau poate să mă îndrăgostesc în timp de război, decît dacă voi fi cel puţin maior, ca să-mi pot permite să am o cameră a mea. Taffy şi cu mine nu aveam pur şi simplu unde să ne aciuim. Alte perechi începuseră să meargă încet pe lîngă noi, trăgînd cu ochii spre bancă. Ne-am despărţit, iar seara următoare am invitat-o la un film, *Mrs Miniver*.

Un boboc de fată ca ea merita să fie curtată la lumina lumînărilor, cu vorbe dulci, pe fondul muzicii lui Debussy. Sau cel puţin ar fi trebuit să-i fac curte vijelios, cu daruri şi flori şi, mai presus de orice, făcînd rost de o saltea. Ce făceam nu se potrivea cu noi. Dar se potrivea cu vremurile. Din cînd în cînd, trebuia să mă uit pe furiş la ceas. Urma să fiu la Linda Vista într-o jumătate de oră. Mai erau două zile pînă la soldă şi doream să ajung de pe acum la o înţelegere. După film, pe cînd luam o cină sărăcăcioasă într-un local, unde o reclamă ne promitea whisky „tip Scotch” şi carne „tip hamburger” – unul dintre restaurantele cu două liste de preţuri, cei care făceau serviciul militar plătind mai mult – mi-am luat inima în dinţi şi am făcut o remarcă puerilă, pe care o repetasem în gînd în timpul filmului, despre mărul originar al cărui gust ne rămăsese în gură. Din nou mi-a uşurat calea. S-a uitat la mine, apoi a plecat privirea, a suspinat şi a spus: „Aş zice că am un fel de călcîi rotund”. Am privit-o, fără să înţeleg. Expresia era nouă pentru mine. Aşa că a precizat: „Adică sînt o pradă uşoară. Miller probabil ţi-a spus. Am fost rea – tare rea, de cîteva ori. Mă neliniştea întîlnirea cu cineva pe care nu-l cunoşteam”. Mi-a luat mîna şi m-a privit din nou. „Dar acum mi-ar plăcea să fiu cu tine, dacă doreşti”.

Pe vremea aceea, personalul de la hoteluri se purta urît cu perechile necăsătorite. Taffy mi-a spus că ar putea împrumuta o verighetă. Am bîlbîit ceva despre rezervarea unei camere la Grant chiar de pe acum, şi după ce am dat un telefon, am aranjat totul pentru sîmbătă seara. Cînd am ieşit din cabina telefonică, s-a creat un moment neplăcut. Îşi fricţiona coatele. Şi-a plecat capul şi a murmurat: „Mi-e silă de mine”. Dar cînd am sărutat-o, mi-a răspuns cu un sărut apăsat. Eram fericit. Ştiam că Powers o să mă acopere. Puteam deci să rămînem împreună toată noaptea. La despărţire a făcut ochii mari, iar privirea i s-a întristat. A rostit în şoaptă: „Slim”. S-a ridicat şi a plecat, cu mersul ei încet şi legănat.

Întors în tabără, la barul subofiţerilor Bareass mi-a cerut zîmbind, în prezenţa altor şase sergenţi, un raport complet

al celor întîmplate. Eram furios, ceea ce nu era rezonabil din partea mea. La urma urmei el aranjase întîlnirea. Dar cu toate că încercam să menţin sentimentele mele romantice la un nivel cît mai înalt, pe alt plan erau foarte primitive, chiar exploatabile. O parte din mine dorea să dau pe faţă totul, din pură destrăbălare şi vanitate masculină. Doream să apar ca Flynn. Oricît mă străduiam să le suprim, nişte cuvinte scrise cu litere de-o şchioapă, ca titlurile dintr-un ziar, îmi tot scăpărau prin minte: MANCHESTER CEL ASPRU CRITICAT, DE-O STRAŞNICĂ STUDENTĂ-I ACCEPTAT. Doream parcă să inventez reclame lăudăroase, să închiriez un afişier, să cumpăr spaţiu la radio pentru reclamă, să anunţ că am pătruns în inima filonului.

Totuşi, legătura noastră era mai mult decît atît. Eram convins că am adorat-o de la prima vedere, că dorinţa mea nu se limita la a o cunoaşte trupeşte. Eram sigur că fiecare dintre noi putea trăi fericit prin celălalt. În subconştientul meu, presupun, doream să fac dragoste cu ea înainte de a mă îmbarca. În subconştient, bănuiesc, avea şi ea aceeaşi dorinţă. Timpul pe care l-am petrecut împreună a fost dureros de scurt – de altfel mii de tineri s-au căsătorit în timpul războiului la cîteva ore după ce s-au cunoscut – dar ajunsesem să o idealizez şi cred că acest lucru era adevărat şi în ceea ce priveşte imaginea ei despre mine. Simţeam nevoia să fiu tandru cu ea şi lipsit de egoism. Împerecherea însemna mult mai mult pentru ea decît, să zicem, pentru leoaică. Aveam dreptate. Spre regretul meu etern, aveam dreptate.

Zilele de soldă nu aveau o dată fixă în infanteria marină, dar erau ceremonioase. Casierul stătea în spatele unei măsuţe, în incinta companiei şi noi ne înşiram în faţa lui. Credeam că nu avea să mai ajungă niciodată la mine. Eram ultimul de la coadă. Îmi împachetasem cele necesare. Urma să mă întîlnesc cu Taffy peste trei ore, în faţa magazinului de uniforme, de îndată ce ea putea pleca de la serviciu şi prinde autobuzul din Ramona spre Dago. Nu aveam habar, de altfel, cîţi bani urma să primesc. Leafa mea de sergent era de 78 de dolari pe lună, dar cum vizitele casierului erau

neregulate şi mai existau şi reţineri pentru obligaţii de război, nu-mi băteam capul niciodată cu socotitul banilor. Ştiam doar că de la vizita mamei mele eram lefter. Trebuia să împrumut nişte bani ca să pot s-o duc pe Taffy la cinema. Dacă aş fi fost mai bine informat, aş fi putut poate anticipa nedreptatea monstruoasă care era pe punctul să se abată asupra mea. Se întîmpla ca, din cînd în cînd, cei din infanteria marină să descopere că în mod regulat au plătit pe cîte cineva mai mult decît se cuvenea. În cazul acesta, socotelile erau reglate la prima plată. Casierul îmi explică situaţia cu răbdare, în timp ce eu stăteam buimac şi apoi speriat în faţa lui. În cele din urmă am întrebat: „Cît primesc ?" Fără să rostească un cuvînt a aruncat pe masă o monedă de un sfert de dolar. „Asta-i
tot ?" am strigat. El a încuviinţat, dînd din cap. Ştiam că nu se poate face apel la hotărîrea unui casier.

Înnebunit am alergat prin toată tabăra, încercînd să mă împrumut de la prieteni. Toţi cei „cu fundul jerpelit" erau plecaţi. Mai era Bareass, dar şi el se întîlnea cu iubita lui la Grant. Plin de tact, mi-a sugerat să mă adresez duhovnicului. Cu 25 de centi am plătit exact o convorbire telefonică de trei minute cu Ramona. Am sunat-o pe Taffy, dar nu era cu putinţă să explici în trei minute unei fete o astfel de situaţie, oricine ar fi fost ea. A fost întîi surprinsă, apoi supusă – vocea îi era atît de slabă, încît abia o auzeam. I-am promis că am să fac cumva rost de bani. Nu se putea să ne întîlnim în faţa magazinului de uniforme sîmbăta viitoare ? A mormăit ceva. Nu înţelegeam deloc ce spune şi am făcut-o atentă, iar ea a vorbit puţin mai tare. „Nu, duminică. La grădina zoologică, unde am mai fost". Voiam tocmai să o anunţ că am schimbat rezervarea la hotel, dar trecuseră cele trei minute. Ni s-a întrerupt convorbirea.

În timpul săptămînii următoare am strîns fiecare bănuţ de care am putut face rost. Am împrumutat fără jenă de la „fundurile jerpelite" cînd s-au întors în noaptea aceea, din învoire. Aş fi spart o bancă dacă aş fi ştiut unde se află vreuna. În total am adunat peste 100 de dolari, suficient ca să închiriez apartamentul rezervat celor care-şi petrec luna

de miere. În grădina zoologică am aşteptat mult, mult de tot. Se lăsa întunericul în parc cînd a sosit. Purta o rochie închisă la culoare, chipu-i era palid şi îndurerat iar ochii evitau privirea mea. Nu avea nici o verighetă pe deget. I-am cercetat rochia. „Te-ai schimbat ?" am întrebat-o cu o veselie prefăcută. Apoi am încercat să o iau în braţe. A întors obrazul şi m-a lăsat să i-l sărut. Stătea ţeapănă, cu coatele lipite de trup, ţinîndu-şi poşeta, de parcă cineva ar fi încercat să i-o smulgă. Cineva a încercat; chiar eu. Din nou am căutat să o îmbrăţişez. Şi-a încrucişat braţele mult deasupra umerilor şi s-a răsucit pe călcîie, cum obişnuiesc să facă fetele cînd sînt stînjenite sau îşi pierd echilibrul. „Hai să stăm pe bancă", spuse ea. Vocea-i tremura din cauza lacrimilor neplînse. Prefăcîndu-mă sigur pe mine, i-am spus din nou că rezervasem o cameră la hotelul Grant şi am rămas năucit cînd am văzut-o clătinînd hotărîtă din cap. Spuse că, de fapt, nu ne cunoşteam, că am fost nebuni să ne gîndim la aşa ceva. Ea nu era o fată dintr-acelea; nu voia ca numele ei să fie bătaia de joc a soldaţilor. Cuvintele nu aveau înţeles, dar tonul, sumbru, funest era limpede. Data trecută fusese gata să o facă, dar acum nu mai era. Vinul se oprise din fiert. La urmă mi-a spus că nu trebuie să ne mai vedem.

Stăteam acolo, ca trăsnit. 140 de pfunzi de oase, cartilaje şi disperare. M-a cuprins o moleşeală cenuşie, iremediabilă. Privind îndărăt de-a lungul anilor, îmi vine să-i spun sergentului: *Cîştigă timp, fraiere ! Invit-o la un alt film; vorbeşte-i de universitate; fă-o să rîdă, să se simtă bine şi abia atunci, înhaţ-o. O să te vrea*. În loc de toate astea, am fredonat ca un idiot cîteva măsuri din „Ceva ca să-mi aduc aminte de tine", o aluzie grosolană la acel ceva memorabil pe care îl doream de la ea. Îşi luă poşeta şi o strînse mai tare. Luptînd cu durerea din suflet, am privit cerul nopţii peste umerii lui Taffy. Luna rătăcea printr-un coridor alb de nori. Apoi o adiere de vînt tulbură cerul şi printre zdrenţe de nori apărură stele. Taffy tăcea. Priveam în jos. O rază de lună îi lumină pieziş faţa, de la ochi spre buze. Nu mai avea nimic de spus. Nici eu nu mai aveam. Am ieşit din parc

ţinîndu-ne din nou de mînă, dar acum ca nişte copii care plecau, mînă în mînă, de la un teren de joacă ce se închisese. Pentru noi se închisese chiar atunci, pentru totdeauna. În momentul acela, am dat evenimentului proporţiile unei tragedii. O ploaie argintie biciuia crudul liliac. De fapt, a fost o nemulţumire temporară, ca atunci cînd eşti silit să restitui o carte bună înainte de a-i fi citit ultimul capitol. Acum totul pare emoţionant, regretabil, deşi îndepărtat. Ştiam puţine despre Taffy şi nimic despre război. Pe vremea aceea nici nu bănuiam măcar că exista un spital naval pe undeva prin parc. Şi, cu siguranţă, nici nu visam că am să zac acolo într-o zi, chinuit de amintirea unor orori care, în ziua în care mi-am luat rămas bun de la Taffy, nu aş fi fost în stare să mi le imaginez.

După război, cînd s-a publicat prima mea carte, mi-a dat un semn de viaţă. Era stewardesă la Pan Am şi locuia la Paris. Mă căsătorisem de curînd, aşa că răspunsul meu a fost doar cordial. Dar şi acum îmi revin în minte frînturi de amintiri despre ea. Cînd ne-am despărţit pe Broadway, un tonomat cînta undeva *Ne vom reîntîlni, nu ştiu unde şi nu ştiu cum*. Nu a fost adevărat, şi totuşi mă gîndesc la Taffy de cîte ori ascult cîntecele din anii aceia. Îţi mulţumesc pentru amintirea pe care ţi-o port, Taffy. Nu te-am uitat, fetiţo.

Şi astfel mi-a rămas doar Mae. Sau May. Nu am aflat niciodată cum îşi scria numele şi nu sînt absolut sigur că ar fi ştiut s-o facă. Era proastă, o blondă spălăcită spre 30 de ani, pe punctul de a deveni alcoolică şi care ar fi fost prostituată dacă nu i-ar fi venit bani din altă sursă şi nu s-ar fi temut, pe drept cuvînt, de competiţie. Tot ce ştiam era că un sergent din compania Fox o întîlnise într-o sală de dans, la sud de noul Camp Pendleton, şi se culcase cu ea. Tunarul îşi făcuse un obicei din a răspîndi astfel de informaţii – era cunoscut, îmi pare rău să relatez, ca predicatorul laic al batalionului.

Aşadar am trecut de la Taffy la Mae, de la sublim la ridicol. Mae avea un oarecare farmec, era ca un personaj din *George S. Kaufman* de Ring Lardner cu Al Capp în rolul unui mamoş. Nu mai întîlnisem o astfel de femeie. Dacă Taffy

făcea parte din clasa burgheziei înstărite, Mae era sub orice clasă. Tenul ei era îmbujorat de urma plăcerilor din trecut şi după al doilea pahar pe care l-am băut în sala de dans, gura-i părea că a început, în mod surprinzător, să i se plimbe peste celelalte trăsături ale feţii. Purta cam 20 de brăţări; cînd se mişca răsunau ca o mitralieră uşoară. De la distanţă avea o drăgălăşenie de sepie, dar gura îi fusese roasă de cel puţin un deceniu de promiscuitate. Vocea-i avea timbru de saxofon. Cînd şi-o ridica, suna ca şi cum ordona cuiva să jefuiască Troia. Fără să clipească din genele false, a acceptat asigurarea mea că eram prieten cu tunarul şi, înainte să apuc să comand încă un rînd, m-a tras de mînecă cu o arcuire de muşchi surprinzătoare, strigînd „Hai să dansăm !”. Aceasta a fost prima ei frază. A doua, a rostit-o după ce-am făcut vreo cîţiva paşi stîngaci: „Dacă te-am lăsat să dansezi cu mine, nu înseamnă că am de gînd să te las să-mi umbli sub fustă”. A treia – între timp şoldurile ei începuseră să se frece de mine: „Pe de altă parte, nici nu înseamnă că nu am să te las”.

Îmi captivase pe deplin atenţia. Reîntorcîndu-mă la masă, a dat pe gît amîndouă băuturile; „Alcoolul nu e bun pentru un bărbat, dragă, îi ia plumbul din creion” apoi, la instrucţiunile ei, am plătit un preţ scandalos pentru un fifth * **de** „Confort sudic” după care mi-am strîns teancul de bani care începuse să se subţieze. „Atîta doar pentru preliminarii” spuse ea practică, apucînd sticla, luîndu-mă de braţ şi sărutîndu-mă pe obraz cu buze fără vlagă, ca de ceară. „Şi acum bănuiesc ce vrei. Am afară automobilul lui Freddy”. Mirat, întrebîndu-mă cine ar putea fi Freddy, am urmat-o supus spre un automobil din cele parcate în spatele sălii de dans. Abia m-am strecurat la volan, că m-am şi trezit cu ea în braţe. Numai cei tineri şi cei scunzi reuşesc să facă dragoste în asemenea circumstanţe. Eram tînăr, dar înalt de şase picioare şi după cîteva încercări acrobatice, Mae a fost nevoită să accepte că în maşină nu se putea face nimic. Trebuia să mergem la camera ei mobilată. Ne-am îndreptat spre şosea, urmîndu-i instrucţiunile. „Am o problemă, însă –

* fifth – unitate de măsură pentru lichide (1/5 dintr-un galon).

spuse ea, pudrîndu-şi nasul şi zăngănind din brăţări, în timp ce eu goneam spre cuibul care zicea că îi aparţine – „Mi-am luat un pat nou. Un pat tip Murphy. Mi-a sosit săptămîna trecută. Cred că mi-au vîndut o porcărie”. Mă mîngîie uşor pe braţ. „Dar sînt sigură că îl aranjezi tu”. Am auzit un zgomot lichid. Înghiţea din sticlă.

Chez elle era o harababură nemaipomenită: lucruri împrăştiate peste tot, o învălmăşeală de haine, borcane, sticle goale, brăţări, coliere, un irigator, cioburi de sticlă, hîrtie igienică nerulată şi cel puţin trei curse de şoareci, jos, pe podea. Pentru unul ca mine era înspăimîntător. Singura lumină venea de la o veioză căzută într-o parte. La această lumină o vedeam pe Mae dezbrăcîndu-se, în timp ce trăgea din sticlă. Mă privea cu ochii în transă. Mi-a spus: „Grăbeşte-te”. Era goală acum şi am văzut ceva ce semăna cu un tatuaj în partea de jos a abdomenului. *Era* un tatuaj. Am apropiat lampa şi nu mi-a venit a crede ochilor cînd am citit: „Lăsaţi orice speranţă voi care intraţi aici”.

Privea în jos spre mine, evident mîndră. „Dă-o naibii !” am spus eu, dezgustul dominînd pentru o clipă pofta. S-a bosumflat. „A fost ideea lui Freddy”. Am întrebat, cine era Freddy. Mi-a răspuns: „Soţul meu”. Am exclamat: „Ai un *soţ* ?” „O, este în Anglia cu regimentul opt al forţelor aeriene – mă informă ea, indiferentă. Se culcă probabil cu vreo ducesă dintr-alea. Îl consider un contract de închiriere. Pişicherul bătrîn ! Uneori vine cîte un camarad de-al lui şi trage cu ochiul să vadă cu cine sînt. Dar nu poţi face omletă fără să spargi ouă”, încheie ea fără vreo legătură.

Deci iată din ce trăia: din solda plătită familiei. Şi totuşi, în ciuda oricărei raţiuni, m-am dezbrăcat şi eu. Dacă nu ar fi fost cioburile de sticlă şi alte lucruri care mai erau pe jos, cred că aş fi culcat-o pe duşumea. În schimb, am privit împrejur, căutînd patul. Îmi spuse gîfîind: „În perete” şi îmi arătă două chingi atîrnînd de ceea ce nu putea fi altceva decît patul Murphy. „Trage tu de una şi eu trag de cealaltă”. Avusese dreptate. Era defect. Puterea arcurilor care îl ţineau în sus era aproape de necrezut. M-am tras înapoi, ştergîndu-mi fruntea. „Grozav marinar !” îşi rîse ea de mine. Am

întrebat-o: „Cum reuşeşti să-l cobori singură ?” Îmi răspunse: „Nu reuşesc. Dorm cu prietena mea Mabel, care stă în partea cealaltă a coridorului. Am reclamat la firmă. Vor trimite pe cineva mîine dimineaţă”.

Cu un efort herculean, în decursul căruia mă aşteptam în orice clipă să mi se rupă ceva, şi cu nişte smucituri feroce din partea lui Mae, patul a coborît. Aproape instantaneu a început din nou să se ridice. L-am apucat repede. „Ăsta-i celălalt defect” – spuse ea, apărîndu-se – „Nu se fixează jos. Cîrligul a fost pus greşit”. Mi l-a arătat. Am tras de el. Era ca şi cum încercai să tragi cuiul de la grenadă cu degetele amorţite. M-am julit la un deget dar am sucit dispozitivul într-o parte şi în alta pînă s-a fixat. Apoi, leoarcă de sudoare, simţind că şi miroseam, ne-am urcat pe saltea, dar totul în zadar...

Nouă ore mai tîrziu, mi-am condus secţia la bordul transportorului *Morton*, într-un compartiment de sub linia de plutire, compartiment care urma să fie casa noastră în cursul celor 17 zile de călătorie spre Guadalcanal. În fiecare zi ni se serveau două mese uşoare. Trebuia să înghiţim totul stînd în picioare, în maximum trei minute. De la o zi la alta, era de aşteptat să fim tot mai murdari, unicele duşuri fiind cu apă de mare. Nu puteam face gimnastică – nu era loc – şi din motive de securitate nici nu puteam rămîne pe punte unde, după ce se lăsa noaptea, ne-am fi putut bucura de briză. Chiar de la
început, în timp ce tambuchiul scotea sunete stridente şi transportorul adunase o masă de apă sub carenă, am făcut cunoştinţă cu una dintre mizeriile unei asemenea călătorii: sunetul asurzitor al sistemului unui amplificator de putere (PA) şi semnalul: „Gata, lampa fumegîndă s-a stins. Acum treceţi la treabă. Măturaţi bine, de la pupă la proră !”

Dar gîndurile mele zburau atunci în altă parte. Nu mă gîndeam nici la Mae, nici la Taffy, nici chiar la mama. Încercam să mă împac cu propria mea credinţă, amintindu-mi de oamenii care se scufundă în mare cu vapor cu tot. Mulţi dintre cei ce luptă nu îşi pot imagina propria lor

moarte. Toţi cei pe care îi cunoşteam pe vas credeau că vor vedea din nou America. Eu nu credeam. Nu aveam presimţiri, dar ştiam ce sorţi aveam şi eram neliniştit. În orice caz destinul meu nu se putea negocia. Stăteam pe punte la extrema pupă, uitîndu-mă spre coasta Californiei care se îndepărta pe măsură ce transportorul *Morton* şi restul convoiului începea să înainteze în zig-zag, ca să evite submarinele. Eram conştient, ceea ce mă deprima, că îmi luam rămas bun de la Statele Unite. Speram să lupt bine. Mă simţeam pregătit pentru luptă. Simţeam că şi oamenii mei sînt pregătiţi. Apoi mi-am făcut drum spre capătul celălalt al vaporului şi, spre vest, am privit întinderea de ape cenuşii, la suprafaţă asemănătoare cu cele ale Atlanticului meu, dar incomensurabil mai vaste şi mai impetuoase. Numele oceanului, dacă luam în consideraţie rolul pe care urma să îl joace în viaţa noastră, era culmea ironiei. Se numea Pacific.

Canalul

Prima impresie pe care mi-a făcut-o insula Guadalcanal a fost oarecum confuză, deoarece, la început, m-am uitat într-o direcţie greşită. Deşi bătălia cea mare luase sfîrşit – sursă de dezamăgire pentru unii, dar pentru mine de inexprimabilă bucurie – continuam, totuşi, să facem exerciţii de debarcare. Prinzîndu-mi casca ce semăna cu o oală de noapte, punîndu-mi raniţa pe spate, în aşa fel încît curelele să nu mă roadă, şi privind în dimineaţa aceea fierbinte de august spre apus, dincolo de marea de cobalt, care dansa în lumina incandescentă a soarelui, am văzut o insulă vulcanică ce părea la fel de ameninţătoare ca şi focul ascuns în măruntaiele ei. Nu aducea deloc cu ceea ce fuseserăm pregătiţi să vedem. Calm, am pornit-o agale spre parapetul

vasului şi, dregîndu-mi vocea, am rostit cu cea mai sobră şi bărbătească intonaţie de care eram capabil, o intonaţie de felul „ai-încredere-în-ce-spune-sergentul”, „Deci, asta-i. Ne-au tras clapa, ca de obicei”. Cineva m-a bătut pe umăr. Era micuţul Pip Spencer, cel mai tînăr din secţie. Mi-a spus: „Este în partea cealaltă, Slim”. Privisem spre insula Savo. Întorcîndu-mă spre sud, deconcertat, căci mă făcusem de ruşine încă înainte de a ne urca în bărcile Higgins – bărcile acelea de debarcare cu bordul fixat în balamale, construite la New Orleans de înflăcăratul Andrew Jackson Higgins – m-a întîmpinat un spectacol de o rară splendoare.

În lumina orbitoare a soarelui, o briză dinspre larg unduia frunzişul îndepărtat al cocotierilor. Chiar la marginea ţărmului, palmierii formau crînguri regulate, de parcă ar fi fost anume plantaţi aşa, fapt care, am aflat mai tîrziu, era chiar adevărat. Priveam spre plantaţiile fraţilor Lever (acţionarii lor urmăreau cursul războiului din Pacific cu mare interes. Mai tîrziu, aliaţii au cerut aproape 7 milioane de dolari despăgubiri de război. Japonezii, bineînţeles, nu au plătit nimic). La orizontul îndepărtat se întindeau dealuri cenuşii, dominate de munţi albăstrii, înalţi de 7 000 de picioare. Între palmieri şi dealuri se aflau şirul de înălţimi şi masa compactă de verdeaţă ale Guadalcanalului. Am rămas cu gura căscată. Cei mai mulţi dintre noi vedeau pentru prima dată adevărata junglă. Mă gîndeam la *Fleurs du mal* * ale lui Baudelaire. Era imaginea frumuseţii dar o frumuseţe nefastă. În afară de cîteva petice de iarbă kunai, înaltă pînă la umeri şi ale cărei frunze erau tăioase ca un scalpel, insula era acoperită de pădurea tropicală. De pe puntea navei părea atît de compactă, încît ai fi crezut că poţi umbla pe deasupra ei. În realitate, pămîntul – dacă îl puteai găsi – era la 100 de picioare mai jos faţă de vîrful arborilor de o frumuseţe luxuriantă, care formau adevărate catedrale de baniani, ipili şi eucalipţi. Între aceştia, exista un perete aproape impenetrabil, dens, aburind, încîlcit, de scorţişori, liane şi plante agăţătoare răsucite, mascate ici şi colo de manglieri şi pîlcuri de bambuşi. La fel ca în Noua Guinee,

* Florile răului (1857).

doar că în Papua trupele aveau cel puţin poteca Kokoda. Aici, fortăreaţa verde era brăzdată doar de pîraie, ca nişte adevărate vene ale pădurii, ce curgeau spre nord, către ocean. Pădurea părea aproape fantastică: arogantă, malefică, crudă; o uriaşă jivină, ca o broască rîioasă ce sta la pîndă, întinzîndu-şi labele verzi peste hăuri, spre ţărm, aşteptînd posomorîtă să ne apropiem ca să se năpustească şi să ne înşface, iar între timp, degaja un iz urît mirositor, o miasmă scîrboasă de plante în descompunere şi crini putrezi. De altfel, fuseserăm avertizaţi că trebuie să ne aşteptăm la tot felul de vieţuitoare: şerpi, crocodili, apoi miriapode care ţi se tîrăsc pe piele, lăsîndu-ţi o dîră de umflături, crabi de uscat ce se mişcă în noapte cu un foşnet asemănător zgomotului făcut de un japonez care se infiltrează, scorpioni, şopîrle, lipitori de arbori, papagali cacadu ce pot să ţipe asemenea conducătorului unui atac „banzai”, viespi lungi cît degetul, păianjeni mari cît pumnul, ţînţari obişnuiţi, ţînţari anofeli. Fuseserăm preveniţi, ca în caz de rănire să evităm marea. Rechinii înfometaţi stăteau la pîndă. Lucruri de felul acesta l-au inspirat pe un poet anonim din rîndurile celor
19 102 de infanterişti de marină din primul convoi să compună o baladă lugubră, care începea aşa „Roagă-te pentru camaradul tău din Guadalcanal”.

Pe cele 19 vase de transport din forţa iniţială de debarcare, infanteriştii de marină erau copleşiţi de tristeţe, şi nu numai din cauza atmosferei rău prevestitoare care se întindea ca o pată neagră de ulei peste întreaga insulă. Jos, în cală, recruţii erau tăcuţi, deşi activi, scriind scrisori, ascuţind baionetele, înnegrind cătările puştilor şi carabinelor, controlînd curelele mitralierelor, ca să fie siguri că nu îi vor încurca în manevrarea Browning-urilor, verificînd raţia K. În raniţe duceau cu ei bidoane, pumnale Kabar şi truse de prim-ajutor atîrnate de centuri împletite, pachete de ţigări, brichete Zippo, aparate de ras, rufărie de corp, cutii cu tacîmuri, foi de cort, poncho-uri, două banduliere suplimentare cu exploziv de fiecare om, ciorapi curaţi şi, atîrnînd de chingi şi de centurile împletite, asemenea unor

fructe coapte gata să fie culese, grenade de mînă. Unii fluierau în întuneric („Mămico, nu-mi mai spune...") sau se tot fîţîiau pe scara dintre punţi. Nu aveai mult loc să te mişti. La probă, oamenii stăteau înghesuiţi unii în alţii. Nu era loc să stai jos. Paturile suprapuse cîte cinci, şi unde tavanul era mai înalt chiar cîte şase, aveau pe ele un talmeş balmeş de căşti, raniţe, unelte de săpat tranşee şi accesoriile 782. În orele lungi de aşteptare, încordarea şi lipsurile deveneau aproape de neîndurat. Circula o poveste atunci, ca de altfel pe tot parcursul războiului, că transportoarele fuseseră anume concepute ca să ajungem la ţărm cît mai înfuriaţi. Dar cei din infanteria marină nu erau chiar atît de subtili. Şi nu existau motive ca oamenii să fie întărîtaţi. Moralul era foarte ridicat. Îţi amintea relatarea lui Siegfried Sassoon despre starea de spirit a britanicilor în săptămîna care a precedat bătălia de pe Somme din 1916: „La popota companiei domnea buna înţelegere, de parcă certitudinea unui viitor furtunos pusese capăt ciondănelilor care se iscau cînd ne călcam pe nervi unii pe alţii. O puternică vigoare animalică ne cuprinsese existenţa în cursul acelor zile de activitate intensă şi presimţiri ascunse. Începînd cu săptămîna următoare, moartea avea să stea la pîndă în aşteptarea trupelor şi între timp savuram viaţa cu o intensitate dublă... Încercam să transform ideea morţii în luptă, într-o trăire afectivă. Curajul este, argumentam eu, ceva frumos şi atacul de săptămîna viitoare era ceea ce aşteptam de cînd intrasem în armată". Dacă erai un civil proaspăt intrat în infanteria marină, nerăbdător să iei cu asalt ţărmul insulei Guadalcanal, vitalitatea îţi curgea în vene cu efectul unui drog puternic, chiar dacă nu te ispitea ideea morţii. Starea ta de spirit era „olla podrida", un amestec de teamă, laşitate, curiozitate şi invidie – care urma să fie în curînd infirmată de evenimente – faţă de marinarii care rămîneau în siguranţă, impasibili, la bord.

Mateloţii care se apropiau cel mai mult de destinaţia noastră erau timonierii de pe bărcile Higgins. La semnalul „Debarcaţi forţele de desant !", mica lor ambarcaţiune, absurd de mică faţă de transportor, sălta în sus şi în jos, în

timp ce noi coboram pe plasele de funie ce atîrnau peste bordul transportorului. Coborîrea era riscantă. Infanteriştii japonezi aveau de cărat 60 de pfunzi. Un infanterist de marină american, într-un asalt amfibiu, era asemeni unui animal de povară. Căra în spate o greutate medie de 84,3 de pfunzi, care făcea din el infanteristul cel mai greu încărcat din istoria războaielor. Unii cărau mult mai mult: puşti automate Browning de 20 de pfunzi, afetul aruncătoarelor de 81 de milimetri, în greutate de 45 de pfunzi, şi picioarele de peste 53 de pfunzi ale mitralierelor. Un om împovărat în felul ăsta trebuia să coboare pe frînghie, balansîndu-se ca un Tarzan. Era o treabă periculoasă. Oricine ar fi scăpat frînghia din mînă, cădea zdrăngănind în spaţiul dintre vas şi navele de desant şi se ducea ca un bolovan la fundul canalului Sealark. Li s-a şi întîmplat cîtorva. Cel mai frecvent, din cauza calculării greşite a distanţei, atunci cînd săreai, de pe plasa cargoului în barcă. Lucrul cel mai greu era să-ţi potriveşti săritura în aşa fel încît să aterizezi chiar în momentul în care barca, ce sălta, se afla la nivelul cel mai înalt. Dacă ratai saltul, nici cel mai bun timonier nu te putea ajuta. Te izbeai tare cînd veneai în contact cu puntea, pierzîndu-ţi chiar cunoştinţa.

După criteriile de mai tîrziu, debarcarea în Guadalcanal din 7 august 1942 – prima ofensivă americană din război, cunoscută sub numele codificat CACTUS – a fost primitivă. Tehnica ambarcaţiilor amfibii era la începuturile ei. Infanteriei marine îi lipseau informaţiile esenţiale despre maree, teren şi vreme. Nu existau hărţi bune, nici LST-urile (Landing Ship Tanks – nave-tanc de desant) şi nici DUKW-urile – autovehiculele amfibii de transport, un fel de tractoare amfibii sau vase cu roţi. Toate acestea erau în stadiu experimental. Zilele de glorie ale echipelor de artificieri submarini nu veniseră încă. Armele obişnuite erau cele din primul război mondial, pentru că infanteria marină, deşi făcea parte din marina Statelor Unite, folosea echipamentul trupelor de uscat şi nu primea noile modele de arme pînă cînd nu le avea şi ultimul soldat al acestor trupe. O armă curioasă, pe care am sfîrşit prin a o urî, era un pistol

mitralieră Reising; ruginea repede, zdrăngănea la cea mai mică atingere şi era total nefolositor în junglă. Cazmaua cu dublă funcţionalitate pentru săpat tranşee nu ajunsese încă în Pacific. Din nou oamenii cărau relicve din 1918: cei cu număr par aveau cazmale mici şi cei cu număr impar lopăţele; odată ajunşi pe ţărm, săpau împreună. Bărcile Higgins erau rudimentare şi în timpul operaţiilor de debarcare, le remorcau aşa numitele „Yippies”, nişte vedete rapide, puternice, late, rău mirositoare, care făceau un zgomot asurzitor şi scoteau nori de scîntei din care cauză era imposibil să te furişezi cu ele. Sarcina principală a forţelor de debarcare era să termine pista de aterizare, lungă de 2 600 de picioare, a cărei construcţie fusese începută de japonezi, doar că nouă ne lipseau cimentul, robineţii, conductele, pompele, secţiunile prefabricate de oţel, plasele de sîrmă pentru aterizare şi excavatoarele. (Exista un mic buldozer, pe care numai mecanicul avea permisiunea să-l conducă. Conform unui ordin în vigoare, oricare altul se apropia de el trebuia împuşcat.)

Dar concepţia de bază a atacului – să bombardezi ţărmul şi apoi să trimiţi valuri de infanterişti, fusese stabilită. Oamenii erau grupaţi cîte 36 în fiecare barcă. Bărcile dintr-un val de atac, formînd un cerc, se deplasau spre ţărm pînă cînd cercurile se desfăceau într-un evantai. În barcă, ghemuit sub copastie, aveai rău de mare şi te străduiai să nu vomezi. Pe atunci nu existau medicamente împotriva răului de mare. Cei mai mulţi dintre noi comparau senzaţia din bărci cu efectul unei curse teribile cu trenuleţul suspendat dintr-un parc de distracţii, efectul patului Murphy al lui Mae „ridicat la puterea n”. Timonierii, în debarcările ulterioare, au învăţat să ofere bietei lor încărcături umane curse mai domoale, dar nu se înregistrase încă nici un progres cînd primii infanterişti au debarcat, conform programării, în dimineaţa aceea de august pe insula Guadalcanal. Ora zero fusese fixată pentru 9:10 dimineaţa. La 9:09 primul val de atac a pornit spre palmierii liniştiţi şi sfîşiaţi de gloanţe de pe Plaja Roşie, la patru mile est de rîul Lunga. Neîntîmpinînd rezistenţă, două batalioane din

Regimentul 5 infanterie marină, din care făcuse parte şi tata, a fixat la iuţeală un cap de pod lung de 2 000 de iarzi. Mult mai tîrziu, debarcarea mea a fost lipsită de glorie. Pe cînd valul nostru de infanterişti se învîrtea în cerc de îţi venea ameţeală, un nor foarte mic a apărut pe cer. A început să crească iar în clipa în care am ajuns la plaja cenuşie s-au deschis băierile cerului şi o ploaie torenţială a început să se reverse, de parcă urina leoaica din San Diego.

Insula Guadalcanal are forma unui parameci sau a literei S îngroşată pe laturi. Deşi de dimensiuni diferite şi nepopulată în cea mai mare parte, are aproape suprafaţa insulei Long Island. Capătul din dreapta se apleacă în jos spre Noua Caledonie care, la o distanţă de 800 de mile, era pe atunci cel mai apropiat punct întărit al aliaţilor. Extremitatea din stînga se înalţă printr-un cap, „Esperance", care, pe o hartă a New Yorkului s-ar afla aproape de Great Neck din Long Island. În nordul capului se află Savo – corespunzînd cu White Plains pe harta New Yorkului. La dreapta ei sînt insulele Floride, cele mai importante numindu-se Tulagi, Gavutu şi Tanambogo – aşezate lîngă Bridgeport, Connecticut, dacă continuăm analogia între hărţi. Strîmtoarea care scaldă insulele Savo şi Floride poate fi comparată cu strîmtoarea Long Island. Se numeşte canalul Sealark. După ce s-au dat acolo mai mult de 35 de bătălii navale feroce şi s-au scufundat printre altele 65 de nave de război mari – jumătate americane şi tot pe atîtea japoneze – canalul Sealark a fost poreclit canalul Ironbottom (Fund de fier). În timpul celor şapte luni petrecute în Guadalcanal, strîmtoarea şi insulele care o împrejmuiau mi-au devenit la fel de familiare cum îmi era o livadă cu meri din Amherst. Îmi amintesc în special de o epavă. Într-o noapte fără lună, atacînd Samarra, carenă lîngă carenă, lîngă punctul Tassafaronga – aici au fost ucişi în luptă şi doi dintre amiralii noştri, Dan Callaghan şi Norman Scott – au fost scufundate trei vase de transport japoneze. Mult mai tîrziu, mi-a venit ideea să urc la bordul uneia dintre aceste epave. N-a fost o idee strălucită. Am pătruns printr-o gaură făcută de un obuz

sub linia de plutire şi m-am trezit într-o cabină plină cu apă. M-am lovit cu capul de tavan; nu aveam aer. Simţeam că îmi plesnesc plămînii cînd, printr-un noroc chior am regăsit gaura prin care intrasem şi am ţîşnit prin ea, cu şase tăieturi sîngerînde. Atunci mi-am amintit ceea ce ni se spusese despre rechini. Crawlul australian a fost inventat de Alex Wickham, un locuitor din insulele Solomon, dar mă îndoiesc că el m-ar fi putut ajunge în goana mea spre ţărm.

Primul european care a descoperit aceste mări a fost Alvaro de Mendaña de Neyra, în 1597. Căutînd insulele legendare ale regelui Solomon şi negăsindu-le, a numit arhipelagul „Islas de Salomón" iar Canalul, după locul său de naştere, Guadalcanal. Este extraordinar faptul că pînă la debarcarea noastră, statul major general al armatei japoneze nici nu auzise de insulă. Flota japoneză avusese diverse misiuni în insulele Solomon, dar lipsa de legătură dintre armata de uscat şi marină era şi mai mare la Tokio decît la Washington. De altfel nu te puteai aştepta de la nimeni să cunoască bine toate insulele lui Mendaña. Arhipelaguri în interiorul altor arhipelaguri, 1 001 de insule numai în subgruparea Russell şi încă mai multe în Noua Georgie, insulele Solomon se întind în total pe 900 de mile, formînd în linii mari două lanţuri. Strîmtoarea care separă aceste lanţuri şi coboară pînă la Guadalcanal era cunoscută sub numele de „Slot" (Deschizătură). Era ca o pîlnie naturală pentru avioanele şi vapoarele care se lansau, spre sud-est, dinspre marele bastion nipon din Rabaul. Şi mai norocos, pentru japonezi, era faptul că flotele lor care se apropiau coborînd
prin strîmtoarea Slot, nu puteau fi văzute de cei care apărau insula Guadalcanal, din cauza insulei Savo.

Informat că infanteria marină americană se afla pe ţărmul
Guadalcanalului, un colonel din statul major general al lui Hirohito a întrebat mirat ce-ar putea să caute americanii „într-o insulă lipsită de importanţă, locuită doar de băştinaşi". Cei din forţele maritime japoneze l-ar fi putut lămuri. Oamenii lor fuseseră şase săptămîni în insulă,

strunindu-i pe muncitorii coreeni – noi îi numeam pe coreeni „termite” – care construiau aerodromul. Ceea ce doreau americanii era tocmai acel aerodrom. Vestea construirii lui de către japonezi, comunicată prin radio în Noua Caledonie de apărătorii de coastă australieni care rămăseseră pe insulă şi duceau lupte de guerilă, însemna că însăşi Australia era pe lista de atac a japonezilor. Trebuie menţionat că pînă în momentul acela trupele „Marii Japonii” nu cunoscuseră gustul înfrîngerii. Victoriile deveniseră un narcotic japonez. Pînă la Guadalcanal, ciocnirile lor cu infanteria marină se soldaseră de partea noastră numai cu înfrîngeri; pierderea insulei Wake, capitularea Regimentului 4 infanterie marină în Corregidor, şi o incursiune fără sens întreprinsă în insulele Gilbert de raiderii lui Carlos (Batalionul raideri), îmbarcaţi pe submarine, cînd nouă oameni lăsaţi în urmă de Carlos au fost decapitaţi. „Unde se ascunde infanteria marină a Statelor Unite ?” întreba în bătaie de joc „Trandafirul din Tokyo”. Convinşi acum că erau invincibili, japonezii ţinteau spre sectoarele de debarcare cele mai apropiate de Brisbane, Sydney şi Melbourne, centrele populate ale ultimei puteri aliate care mai supravieţuia în Pacificul de Sud. Tocmai ameninţarea ce plana asupra Australiei îi determinase pe americani să cucerească insula Guadalcanal. Şansele de succes erau slabe de la început. Aveau să devină şi mai mici.

Arhitectul bătăliei a fost amiralul Ernest J. King, şeful operaţiilor navale ale Statelor Unite. Documentele anului respectiv indicau faptul că alţi şefi, colegi cu King, nu puteau hotărî dacă obiectivul lor, în insulele Solomon, trebuia să fie oprirea japonezilor sau numai hărţuirea lor. Dar amiralul era hotărît să-i respingă definitiv. Din nefericire, bătrînul lup de mare şi-a ales drept comandant al campaniei pe viceamiralul Robert L. Ghormley, alegere greşită, căci acesta era convins că situaţia din insulele Solomon era fără ieşire. Alexander A. Vandegrift, un general cu putere de convingere din infanteria marină, care ar fi putut combina mai multe unităţi pentru debarcare, fusese anunţat că nu trebuie să se aştepte să i se dea o sarcină de luptă înainte de ianuarie

1943. Diverse convoaie transportau trupele lui Vandegrift – regimente întărite din două divizii şi separat alte cîteva batalioane – spre Noua Zeelandă, cînd generalului i s-a comunicat, la 1 august, că trebuie să recucerească Guadalcanalul şi celelalte insule din jur „luîndu-le japonezilor acea zonă". Îi rămînea mai puţin de o lună. Îngrozit, a cerut o amînare. King a schimbat data la 7 august, dar a precizat că este ultima lui concesie.

O dificultate în reconstruirea trecutului este faptul că cititorul cunoaşte desfăşurarea evenimentelor şi deci ele au un aer de inevitabilitate. Dar pe atunci, lucrurile nu stăteau deloc aşa, mai ales în cazul Canalului. Oamenii lui Vandegrift erau în formă proastă. Cei mai mulţi sufereau de dizenterie. Nişte raţii refuzate în Panama şi returnate în Statele Unite pentru a fi distruse au fost trimise în mod inexplicabil celor din infanteria marină. La Wellington, în Noua Zeelandă, unde debarcaseră eşaloanele lor avansate, începuse anotimpul ploios. Docherii din Wellington şi-au ales tocmai acel moment să facă grevă. Uzi pînă la piele, bolnavi – în Noua Zeelandă bîntuia o epidemie de gripă – infanteriştii de marină au trebuit să-şi încarce singuri vasele la o lumină slabă, în schimburi de cîte opt, luptîndu-se cu cutii ude de carton care crăpau adesea şi îşi revărsau pe jos conţinutul – fulgi de porumb înmuiaţi, fasole, haine şi altele. Din cauza grevei, urmau să atace fiind înzestraţi cu muniţii şi, aşa cum preciza un ordin de divizie, „articole necesare ca să trăieşti şi să lupţi" doar zece zile. „Toţi docherii e ticăloşi" a scris un infanterist de marină pe peretele toaletei unor muncitori din docuri. Şi nu a fost ultima dată cînd infanteria marină a avut de furcă cu situaţii din acestea. După ce Ghormley şi-a mutat cartierul general la Nouméa, în Noua Caledonie, 60 de nave de comerţ americane au ancorat acolo. Transportau raţii pentru infanteria marină înfometată pe insula Guadalcanal. Echipajele au refuzat să navigheze spre Canal, dacă nu li se garanta o remuneraţie exorbitantă pentru orele suplimentare şi pentru faptul că treceau printr-o „zonă de luptă". Cererile lor au fost respinse. Infanteriştii de marină au făcut în continuare foame.

Resentimentul oamenilor era îndreptat în special spre conducătorii forţelor maritime. După ce lunga bătălie a luat sfîrşit, cîţiva veterani au bătut o medalie care reprezenta un braţ purtînd trese de amiral, aruncînd un cartof fierbinte în mîinile unui infanterist de marină îngenunchiat. Inscripţia era „faciat Georgius” – „Lasă-l pe George s-o facă”. Nu era greu să-l identifici pe amiral. Era Frank Jack Fletcher. Le-o mai făcuse el odată celor din infanteria marină, cînd fusese trimis să vină în ajutorul trupelor încercuite pe insula Wake şi s-a întors din drum, invocînd lipsa de combustibil, cu toate că propriul lui jurnal de bord dovedea că avea suficient. „Mereu se alimenta cu combustibil”, spunea Eliot Morison despre Fletcher. Iar Ghormley alesese tocmai pe acest om lipsit de combativitate, ca să conducă prima debarcare americană din război. În timp ce se pregătea să se îndrepte cu gruparea operativă spre insulele Solomon, Fletcher convocă o conferinţă pe nava amiral *Saratoga* şi întrebă de cîte zile era nevoie ca să debarce oamenii lui Vandegrift pe ţărm. Informat că erau necesare vreo cinci zile, spuse răspicat că nu se va sta decît două „din cauza pericolului de atacuri aeriene şi a lipsei de combustibil... Dacă trupele nu pot fi debarcate în două zile, atunci nu vor mai fi debarcate”. Vandegrift, îngrozit, îl rugă din nou să-i lase mai mult timp. Amiralul a replicat că nu admite nici o obiecţie. Cu aceasta încheie conferinţa. În infanteria marină existau unii care credeau că Fletcher dorea să adauge o a patra culoare la steagul american.

Totuşi el şi cu Ghormley nu erau singurii care credeau că ofensiva era sortită eşecului. MacArthur, care de obicei se avînta, afirmase că planul „lăsa loc celor mai grave îndoieli”. Generalul maior Millard F. Harmon, ofiţer superior în armata de uscat din raza de acţiune a lui Ghormley, a raportat lui George Marshall, după ce a fost stabilit capul de pod: „Poate oare infanteria marină să-l menţină ? Întrebarea iscă mari îndoieli”. Într-o perioadă în care o duzină de avioane de vînătoare zburînd la mare altitudine ar fi salvat mulţi infanterişti marini, Hap Arnold, şeful forţelor aeriene, a refuzat să le trimită, argumentînd că ar fi fost un sacrificiu

inutil. Delos Emmons, generalul care comanda aviaţia lui Arnold în Pacificul de Sud, a raportat în mod categoric că insula nu putea fi ocupată. Ghormley, care era pe punctul să anuleze operaţia, a mers pînă acolo încît a ignorat ordinul prin care King îi cerea să întărească forţele de debarcare. Ulterior, Vandegrift însuşi a mărturisit că şi el ar fi putut înşira o sută de motive pentru care operaţia nu avea şanse de reuşită. Situaţia grea în care se afla Vandegrift poate fi înţeleasă dacă luăm în considerare surpriza şi recunoştinţa sa cînd Alexander Patch, comandantul diviziei americane din Noua Caledonie, a luat 20 000 de perechi de bocanci de pe rafturile ofiţerului său de intendenţă şi le-a trimis la Canal, ca soldaţii din infanteria marină să nu trebuiască să mai lupte desculţi. A fost nevoie de un ordin prezidenţial şi de un amiral bătăios – William Halsey, care l-a înlocuit pe „timidul" Ghormley – ca trupele să înceapă să primească sprijin real de la eşalonul lor de servicii. F.D. Roosevelt cunoştea riscurile; începuse să-i obişnuiască pe Churchill şi pe Stalin cu ideea pierderii insulei. (El nu ştia că infanteriştii de marină hotărîseră să nu capituleze, că erau gata să plece în munţi şi să poarte lupte de gherilă, decît să ofere inamicului „un alt Bataan"). Dar Roosevelt îşi mai dădea seama că la Canal începea să se contureze una dintre bătăliile decisive, ca Waterloo, Gettysburg şi Dien Bien Phu, în care ambele părţi luptau pentru o poziţie strategică decisivă şi pentru o victorie de prestigiu. Forţaţi să aleagă între Noua Guinee şi Guadalcanal, luptele dîndu-se simultan, japonezii au hotărît să încerce să ţină linia frontului în Papua şi să-şi întărească poziţiile în Canal. Din această cauză, preşedintele Statelor Unite s-a deplasat în scaunul său cu rotile pînă în camera cu hărţi a Casei Albe, unde a studiat zona Pacificului de Sud, după care a ordonat amiralilor şi generalilor săi „să se asigure ca toate armele posibile să ajungă în acea regiune, aşa încît Guadalcanalul să fie păstrat".

În lumea islamică se spune că există o noapte, numită „noaptea nopţilor", în care porţile secrete ale cerului se deschid larg şi apa în ulcele pare mai dulce. Dimpotrivă,

pentru fiecare dintre convoaiele noastre amfibii, odată ce ajungea în largul mării, venea un moment al momentelor în care încărcătura umană din cală afla care îi este destinaţia, moment după care apa din containere avea gust rînced şi acru. Ştiam că aveam să detestăm răspunsurile la întrebările pe care ni le puneam dar, în mod masochist, făceam la nesfîrşit presupuneri asupra sorţii ce ne aştepta. Miercuri 22 iulie 1942, forţa expediţionară, formată din 75 de nave, care a pornit din Wellington cu destinaţia Guadalcanal, plutea în incertitudinea zvonurilor la fel cum plutea pe marea Tasmaniană. Erau şase destinaţii spre care se spunea că s-ar îndrepta flota. Pe măsură ce coasta Noii Zeelande se micşora din raza privirilor ca apoi să dispară, toţi ochii erau aţintiţi spre vasul din frunte, nava amiral a contraamiralului Richmond Kelly Turner, USS *McCowley*, care în curînd urma să fie cunoscută de toată infanteria marină din Pacificul de Sud drept „Wacky Mac”. Şi atunci Wacky Mac a înălţat semnalul: Flota se îndrepta spre Guadalcanal !

Nimeni nu auzise încă de insula aceasta. Pe cele nouăsprezece transportoare, băieţii îi bombardau pe ofiţeri cu o sută de întrebări. Cum arată insula spre care ne îndreptăm ? Sînt baruri ? Sînt fete ? Li s-a spus că făcea parte din protectoratul britanic al insulelor Solomon. Suna impresionant. Pe vremea aceea imperiul britanic mai inspira respect. Dar asta era cam tot ce se putea spune oamenilor. Însuşi Turner nu ştia mai mult. Singurele cifre care se ştiau despre forţele inamicului erau raportate prin radio de observatorii de pe coastă care, deşi la faţa locului, se ascundeau în adîncurile tufişurilor şi nu puteau oferi decît o estimare vagă. Unul dintre coloneii lui Vandegrift, în dorinţa disperată de a fi mai bine informat, studiase hărţi de navigaţie din secolul al XVII-lea şi interogase misionari, negustori, căpitani de vase şi angajaţi ai fraţilor Lever, toţi refugiaţi din insulele Solomon. Bazîndu-se pe cele aflate de la ei, a desenat o hartă rudimentară a coastei de nord a Canalului, unde se construia aerodromul. S-a dovedit că nu te puteai baza pe ea. Nu avea aproape nici o valoare, indicînd printre altele că muntele Austen de 1 350 de

picioare, – pe care urma să-l numim „Grassy Knoll” (Dealul ierbos) – se afla la două mile în interior, pe cînd în realitate erau aproape patru. Vandegrift se aşteptase să ajungă la el în prima zi. Dar prin vegetaţia tropicală a Canalului, un şir indian de bărbaţi voinici nu putea străbate nici patru sute de iarzi pe zi, chiar şi fără să întîmpine rezistenţă din partea japonezilor, deci, în cazul muntelui Austen, ar fi însemnat peste două săptămîni. Vandegrift şi-a schimbat părerea de îndată ce a văzut insula. (Austen şi colinele alăturate, Gifu, Sea Horse şi Galloping Horse nu vor cădea decît după patru luni de luptă). Doi ofiţeri americani au efectuat un zbor de recunoaştere deasupra insulei într-un B-17. Atacaţi de trei Zerouri, au incendiat două, şi, cu al treilea pe urmele lor, s-au întors la bază, raportînd că pista de aterizare era aproape terminată şi că nu părea să fie obstacole în sectoarele de debarcare. Dar existau surse mai bune de informaţii sau ar fi trebuit să existe. Caracteristic pentru colaborarea dintre forţele armate ale Statelor Unite în acea perioadă este faptul că serviciul G-2 (Informaţii) al lui MacArthur, făcînd, aproape cu trei săptămîni înainte, o foto-hartă detaliată a Canalului, a expediat-o prin poşta lui Ghormley. Pachetul cu harta, neavînd scris corect destinaţia, s-a rătăcit la oficiul poştal din Auckland.

Primul răgaz al infanteriei marine a fost determinat de vreme. Miercuri 5 august şi joi 6 august, rafalele de vînt şi cerul acoperit i-au ţinut la sol pe piloţii japonezi de pe avioanele Kawanishe, cu rază mare de acţiune, de la baza aeriană din Rabaul, care făceau în mod obişnuit zboruri de recunoaştere deasupra insulelor Solomon. Trei avioane japoneze decolaseră din Tulagi joi, dar din cauza plafonului de nori foarte jos, la 100 de picioare, s-au reîntors la bază după o oră. Au raportat: „Rezultatul cercetării: negativ”. Joi noapte, convoiul american, profitînd de întuneric, s-a strecurat prin strîmtoarea dintre insula Savo şi capul Esperance, neobservat de servanţii tunurilor inamice de pe ambele ţărmuri. Vineri dimineaţă, apărătorul de coastă Martin Clemens, în ascunzătoarea sa din adîncul junglei, a auzit primul bubuit al bombardamentului naval american.

Două mii de japonezi de pe coasta de nord – Plaja Roşie – au fost treziţi din somn de salvele de pe nava americană *Quincy*, care au explodat în mijlocul lor, distrugîndu-le 40 de depozite de materiale. La apusul soarelui, 10 900 de infanterişti de marină debarcaseră pe insula Guadalcanal şi 6 029 pe Tulagi, cu toate că cea mai mare parte din echipamentul lor rămăsese pe vase. În urma conversaţiilor amicale purtate în „pidgin” cu băştinaşii, pe care japonezii şi-i făcuseră deja duşmani, au recrutat repede ghizi. Desfăşurîndu-se în evantai, cum scrie la carte, cei din marină şi-au săpat adăposturi de tragere pentru două sau trei persoane, le-au înconjurat cu sîrmă ghimpată şi au transmis parola şi răspunsul ei „lollypop” şi „lallylag”, deoarece se spunea că japonezii întîmpină dificultăţi în pronunţarea literei „l” (N-am înţeles asta niciodată. Cred că aveau probleme cu litera „r”. Ne numeau „soldaţi din malină”.) Toate trupele aveau moralul foarte ridicat. Morison a scris mai tîrziu: „Norocul Americii a fost că în această bătălie şi în aceste împrejurări soarta ei nu depindea de nişte tineri recrutaţi şi puşi să lupte, ci de vitejii care se înrolaseră voluntar şi care nu doreau nimic altceva decît să se încleşteze în luptă cu inamicul perfid care le trezise instinctele primitive”.

Palmierii de pe plajă erau aplecaţi spre mare, înclinîndu-se către Tulagi, dar în interiorul insulei erau înalţi şi drepţi. Deoarece Compania de săpun avea nevoie ca terenul de sub ei să fie curat, pentru a se putea recolta nucile de cocos, soldaţii aveau calea deschisă pînă la pista de aterizare făcută din coral sfărîmat, care a fost repede preluată şi numită „Henderson Field”, după numele unui pilot care a murit în bătălia de la Midway. Atelierele de reparaţii, hangarele şi pista fuseseră terminate. Era evident că inamicul intenţiona să înceapă să utilizeze aerodromul cel mult peste o săptămînă. Se dusese vestea că japonezilor le place să lupte pe întuneric, aşa că Vandegrift se aştepta la un contraatac în prima noapte. Punctul vulnerabil era Plaja Roşie, unde, spre neliniştea noastră, tot echipamentul stătea

grămadă. Cînd un apărător de coastă din Bougainville a transmis prin radio că „24 de bombardiere torpiloare se îndreaptă spre voi”, marinarii care cărau lăzile cu braţele au fost nevoiţi să intre în apă pentru a se adăposti. Din fericire, piloţii de pe bombardierele venite din Rabaul şi-au greşit mult ţinta, provocînd doar stricăciuni minore unui distrugător. Singurele lucruri care ne tulburau liniştea pe insulă, după lăsarea nopţii, erau crabii de uscat, ţipetele păsărilor tropicale şi tropăitul turmelor de mistreţi. Oamenii îşi şopteau plini de speranţă că acum, odată ce capul de pod era în siguranţă, soldaţii din armata terestră îi vor înlocui şi le va fi îngăduit să se întoarcă în barurile din Wellington. Cercetau stelele necunoscute de pe cer şi visau cuprinşi de dor.

Dincolo de canalul „Ironbottom”, situaţia era complet diferită. Acolo infanteriştii de marină dădeau prima lor luptă adevărată. Tulagi, Gavutu şi Tanambogo erau pline de grote şi infanteriştii de marină începuseră să aibă pierderi. Grenadele de mînă nu foloseau aproape la nimic; duşmanul le arunca înapoi. Optzeci şi patru de paraşutişti marini şi patruzeci şi şapte dintre raiderii lui Merritt Edson (Batalionul unu raideri) fuseseră ucişi. Nu este decît o poveste – inspirată de înălţarea steagului pe Iwo Jima – că în timpul celui de al doilea război mondial fiecare soldat din infanteria marină purta în raniţă un drapel al Statelor Unite. Totuşi, cineva de pe mica insulă Tanambogo înălţase un steag, şi multe ore în şir insula a semănat cu un cîmp de bătălie din secolul al XIX-lea, steagul american cu stele şi dungi fîlfîind de o parte şi cel japonez, cu soarele răsărind, de cealaltă parte. După un atac puternic, un sergent american a smuls drapelul japonez şi artificierii au închis grotele una după alta. Această acţiune ar fi trebuit să-i facă pe comandanţii inamici să se astîmpere – nu li se mai întîmplase aşa ceva pînă atunci – dar eşalonul lor de servicii era tot atît de încrezător pe cît era al nostru de speriat. Cei din Rabaul au dat asigurări celor din Tokio. Şeful Cartierului general naval şi-a pus uniforma de paradă şi s-a dus la reşedinţa de vară a lui Hirohito de la Nikko, să-l informeze pe împărat că nu erau

motive de îngrijorare. Un singur atac banzai, prezicea el, ar putea arunca în mare infanteria marină americană. În acea vineri noapte, patru valuri de trupe de şoc japoneze au atacat liniile raiderilor de pe Tulagi cu mortiere, grenade şi mitraliere. Un grup mic de atacanţi a străpuns liniile spre vechea reşedinţă britanică, ascunzîndu-se sub verandă, dar au fost descoperiţi şi ucişi. În zori, fruntaşul John Ahrens, un puşcaş din compania Able, a fost găsit plin de sînge. Fusese împuşcat în piept de două ori şi străpuns de trei ori cu baioneta. Era înconjurat de cadavrele unui ofiţer, unui sergent şi a 13 infanterişti japonezi. Comandantul companiei sale, Lewis W. Walt, a luat în braţe trupul tînărului muribund, care a spus „Căpitane, au încercat să treacă de mine noaptea trecută, dar nu cred c-au reuşit". Walt i-a răspuns blînd: „N-au reuşit Johny, n-au reuşit".

Peste cinci ore Vandegrift s-a urcat la bordul vasului *Wacky Mac*, unde a primit o altă veste proastă: o flotă inamică fusese văzută plecînd din Rabaul. Fletcher îşi retrăgea trei portavioane din apele insulei. Turner, care rămînea astfel lipsit de acoperire aeriană, a trebuit să ridice ancora şi să plece cu transportoarele ce duceau trupe încă nedebarcate şi cea mai mare parte din rezervele forţelor de debarcare – saci de nisip, obuze, tunuri de apărare de coastă, mare parte a muniţiei şi nu mai puţin de 18 suluri de sîrmă ghimpată. Vandegrift, cu linia de aprovizionare întreruptă, mai avea provizii doar pentru cîteva zile. L-a acuzat pe Fletcher că a dat bir cu fugiţii, dar fără rezultat. I s-a spus, desigur, că transportoarele se vor întoarce curînd. Acesta era de bună seamă planul marinei, dar în noaptea aceea s-a produs dezastrul. Flota din Rabaul care naviga spre sud era mai mare şi se afla mai aproape decît se crezuse la început, fiind comandată de unul dintre cei mai buni amirali ai lui Hirohito, Gunichi Mikawa. Trecînd prin strîmtoarea Slot cu şapte crucişătoare şi vase de escortă, Mikawa, ascuns de colţul insulei Savo, a apărut prin surprindere la ora 1:43 noaptea şi s-a năpustit asupra forţelor aliate care fuseseră lăsate să apere strîmtoarea Sound. Îşi şi lansaseră torpilele cînd un distrugător american

a dat alarma. Cele 42 de minute de luptă care au urmat au constituit una dintre înfrîngerile cele mai zdrobitoare din istoria Americii. Din cele cinci crucişătoare aliate, patru au fost scufundate şi al cincilea avariat. Dintre marinarii americani şi australieni care au sărit în apă, 1 023 au murit înecaţi sau mîncaţi de rechini. Reîntoarcerea unităţii operative de sub comanda lui Fletcher a fost amînată pe termen nedefinit, poate pentru totdeauna. Trupele de pe ţărm au rămas fără acoperire. Acum „Tokyo Express" cum îl numeau ei, avea să vină huruind prin strîmtoarea Slot, debarcînd zi şi noapte soldaţi japonezi şi bombardînd trupele infanteriei marine aflate pe insulă de pe vase care nu puteau fi ajunse de tirul sărmanelor mortiere şi tunuri americane de mic calibru.

Bătălia de la Bastogne a fost considerată o epopee eroică pe ETO (Teatrul de operaţii din Europa). Batalionul 101 aeropurtat a fost împresurat timp de opt zile. Dar trupele infanteriei marine din Guadalcanal aveau să fie izolate mai bine de patru luni. O asemenea rezistenţă este rar întîlnită în istorie. De-a lungul mileniilor de război, au existat unele trupe de şoc care trebuie elogiate, unităţi de elită care şi-au demonstrat vitejia în ciuda unor condiţii extrem de nefavorabile. Aşa au luptat grecii şi persanii la Termopile, cei zece mii de soldaţi ai lui Xenofon, arcaşii de la Azincourt, infanteriştii *Tercios* spanioli, legiunea străină franceză la Camerone, neînfricaţii veterani din 1914, brigada de coastă la Dunkerque. Şi tot aşa, soldaţii din diverse unităţi ale infanteriei marine care au luptat la Guadalcanal sub însemnele Diviziei 1. Abandonaţi aproape total de vasele care i-au adus acolo, constrînşi să mănînce rădăcini şi buruieni, forţaţi să lupte chiar suferind de malarie, cu febră de 40°, depinzînd de alimentele şi muniţia ce le erau aduse de distrugătoarele şi avioanele care reuşeau să străpungă blocada inamică, au fost în permanent pericol, luptînd împotriva celor mai buni soldaţi japonezi. Au murit mai mult de 20 000. Şi au biruit. Într-o notă a autorului la *The Thin Red Line*, romanul lui James Jones despre Guadalcanal, el

afirma că „Guadalcanal-ul din anii 1942-43 a reprezentat ceva cu totul special”, că dorea să facă cunoscute cititorilor „calităţile ieşite din comun pe care i le evocă generaţiei mele numele Guadalcanal”. James Michener, compara lupta din această insulă cu cele din Valley Forge şi Shilo. Morison a scris: „Guadalcanal nu este un nume, ci un sentiment de emoţie, amintind de lupte aeriene disperate, crîncene bătălii navale pe timp de noapte, muncă aprigă pentru aprovizionare şi construcţii, lupte sălbatice în jungla umedă, nopţi sfîşiate de urletul bombelor şi explozii asurzitoare de proiectile navale”. Winston Churchill, după ce a studiat bătălia, a notat: „Fie ca cele întîmplate să fie tot mereu povestite în marea Republică”.

La acea vreme, însă, te întrebai dacă avea să mai rămînă vreunul care să povestească. Trebuie de adăugat că, dacă ar fi fost povestite atunci, entuziasmul povestitorului pentru războiul european dus de Churchill s-ar fi temperat. Un motiv pentru care bătăliile purtate în Pacific se aflau întotdeauna pe marginea dezastrului consta în precaritatea mijloacelor băneşti investite în aceste operaţiuni. La un moment dat, Statele Unite cheltuiau mai mult pentru a-i hrăni şi adăposti pe civilii italieni refugiaţi, decît pentru americanii care luptau împotriva japonezilor. Forţele maritime nu au ajutat infanteria marină în Guadalcanal, deoarece ele însele nu erau ajutate de Washington, care rezervase aproape toate resursele pentru invazia pe care o pregătea Eisenhower în Africa de Nord. Ştiam că teatrul nostru de luptă era o victimă a discriminării, nu pentru că „Trandafirul din Tokio” ne-o spunea – şi o făcea tot timpul – dar pentru că propriul nostru guvern, făcînd apel la corpul său electoral, format aproape în întregime din foşti europeni şi descendenţii lor, se lăuda cu aceasta. Ştirea despre refugiaţii italieni, de exemplu, a fost dată de Departamentul de Stat. Le făcea plăcere „micilor Italii” de pe cuprinsul ţării. Infanteria marină, soldaţii lui MacArthur şi mateloţii din Pacific erau mai puţin încîntaţi.

Furişîndu-se pe lîngă gurile lacome ale tunurilor din blocada japoneză, distrugătoarele americane reuşeau să

facă faţă nevoii disperate de muniţii şi, mai tîrziu, de artilerie a celor din Guadalcanal. Hrana era o altă problemă. Soldaţii au slăbit cam 25 de pfunzi în timpul asediului. Cecitatea nocturnă devenise o problemă serioasă pentru oamenii de pe front. Nu consumau destulă vitamină A. Colonelul „Red Mike" Edson, şeful detaşamentului de raideri, acei bărbaţi voinici care se asemănau cu trupele britanice de comando, a dat un sfat esenţial soldaţilor din infanteria marină. „Se găseşte destulă mîncare – spuse el, rînjind sinistru. – O au japonezii. Luaţi-o de la ei". Gluma sarcastică a lui „Red Mike" a devenit parte din legenda Guadalcanalului. Tot astfel şi întîmplarea cu amiralul Halsey şi conserva de carne. Mai tîrziu, cînd Halsey a preluat comanda, a schimbat ritmul ofensivei cu două, trei cuvinte. Vizitînd Canalul – lucru pe care Ghormley nu-l făcuse niciodată – a ridicat două degete şi i-a spus lui Vandegrift: „Dă-mi două zile. În două zile aduc aici navele cu trupe de desant". Un corespondent de război care îl însoţea l-a întrebat dacă credea că infanteria marină avea să reziste. Halsey a arătat cu degetul spre liniile japoneze şi a întrebat la rîndul lui: „Cît timp crezi că au să reziste *ei* ?". În ziua pe care a petrecut-o în Guadalcanal, insula a fost bombardată de avioane Betty şi de crucişătoare japoneze care trăgeau cu tunuri de opt ţoli, de la o distanţă de 10 000 de iarzi. Vandegrift era nerăbdător să-l vadă plecat pe amiral de pe insulă, după lăsarea întunericului. Era îngrijorat nu numai de securitatea lui Halsey, dar şi de digestia lui. Vandegrift ştia cît de groaznică va fi mîncarea. Dar amiralul nu mai pleca. La cină a mîncat ca şi Vandegrift şi ofiţerii săi, puţină carne conservată de vacă. Încercînd evident să le ridice moralul, a spus cu entuziasm: „Ştiţi, aceasta-i cea mai bună carne de vacă pe care am gustat-o. Aş dori ca şi oamenii de la bucătăria vasului meu să se descurce aşa de bine. Vreau să vorbesc cu sergentul de serviciu de la bucătărie". Acesta şi-a făcut apariţia, tremurînd de emoţie, în prezenţa unui ofiţer atît de important. Halsey tot lăuda carnea din conservă. Apoi se opri. Vandegrift îl îmboldi pe sergentul de la bucătărie:

„Spune ceva amiralului”, şopti el. Tremurînd în continuare, bietul om începu să se bîlbîie: „Ca-ca-ami-rale, ca-ca-carne”.

Gluma pe care o făcuse Edson sfătuindu-şi oamenii să ia hrană de la japonezi s-a dovedit a fi foarte înţeleaptă. Cînd se refugiase în desişuri, inamicul lăsase în urma lui stocuri importante de sos de soia, orez, conserve de carne de vacă, de iarbă de mare, de crab, de legume, bere, iar cei din infanteria marină le-au înfulecat pe toate cu multă poftă. Bucătarii preparau hrană caldă pe sobe de campanie, arzînd kerosen japonez. La masă se mînca din străchini japoneze, folosindu-se beţişoare. După antreu, băieţii sugeau dropsuri japoneze şi beau sake din ceşti delicate. Belşugul inamicului din acea perioadă timpurie a războiului părea inepuizabil. Pînă şi „Red Mike” se relaxa citind o traducere în engleză a unei „Scurte istorii a Japoniei”. Atmosfera din timpul mesei era înveselită de discuri japoneze puse la un patefon capturat. Se distribuiau oamenilor bani emişi de japonezi ca să-şi cumpere suveniruri japoneze. Pe aerodromul Henderson, două staţii de radio japoneze, un agregat cu aer comprimat pentru torpile, atelierele mecanice şi cele două uzine electrice s-au dovedit a fi de nepreţuit. Din grinzi şi stîlpi japonezi se construiau poduri şi debarcadere. Toată lumea fuma ţigări japoneze. Existau slabe posibilităţi de a expedia scrisori, dar oamenii le scriau oricum – pe hîrtie japoneză din orez. Unii calculau numărul de zile rămase din durata pentru care se înrolaseră cu abace japoneze. Se construiau latrine cu scînduri japoneze şi oamenii se protejau de muşte cu musticare japoneze. Deoarece Fletcher fugise cu toată hîrtia igienică iar „Trandafirul din Tokio” părea să fie unica sursă de informaţii demnă de încredere, infanteriştii de marină îşi completau ritualurile de toaletă ştergîndu-se cu bucăţi din *New York Times*, care prin cine ştie ce minune reuşiseră să treacă prin blocadă. Un număr a fost astfel folosit cu multă satisfacţie. În el scria că infanteria marină din insulele Solomon ÎNTĂREŞTE STRÎNSOAREA în timp ce FORŢELE MARITIME ASIGURĂ PE DEPLIN APROVIZIONAREA. Graţie acestui anunţ, trupele erau foarte interesate să afle că acţiunile Dow-Jones crescuseră cu 4.93

puncte. Dar ştirea cea mai nostimă, mult prea valoroasă ca să fie folosită la W.C., a apărut în pagina 25 a ziarului *Time* din 24 august. Vorbind despre bătălia din insula Savo, se spunea că „distrugătoare şi crucişătoare japoneze au încercat să zdrobească flota de invazie. Atunci a urmat ceea ce lupii de mare americani şi-au dorit cu înfocare: prima confruntare adevărată, navă contra navă, între forţele maritime de suprafaţă ale Statelor Unite şi ale Japoniei. Rezultatul: Japonezii şi-au lins rănile".

Un sergent ţinea cîtorva elevi o lecţie despre ikebana, folosindu-se de un album minunat ilustrat, apărut nu de mult la Tokio. Un alt subofiţer, care „eliberase" o instalaţie de făcut gheaţă, lăsată în condiţii excelente la retragerea inamicului, a pus în faţa ei două afişe. Pe unul scria:
FABRICA DE GHEAŢĂ A LUI TOJO
CU O NOUĂ CONDUCERE
– J. Genung, Sgt, U.S.M.C., Mgr

Pe celălalt era scris REZULTATELE ZILEI. După fiecare bătălie aeriană, se notau pe ea, folosind o pensulă japoneză, pierderile forţelor aeriene americane şi numărul avioanelor inamice ciuruite de gloanţe, incendiate sau doborîte. Dacă stăteai ghemuit într-o tranşee de lîngă aerodrom, puteai auzi adesea obuze de calibrul 50 căzînd din cer. Cînd trecea pericolul, spunea cîte unul: „Nu mai pică nici o ghiulea. Hai la maşina de gheaţă". Batalionul de construcţii şi întreţinere, „Albinele mării" cum i se spunea, batalion iubit de toţi cei din infanteria marină, intrase în acţiune şi, la două săptămîni după debarcare, a terminat aerodromul Henderson. Începură imediat să lucreze la o pistă de iarbă de două sute de iarzi, paralelă cu prima. În ziua de 20 august, primele 12 SBD (Scott Bomber Douglas), neînfricatele avioane de bombardament în picaj, au aterizat pe Henderson, venind dinspre est, urmate fiind de 19 Wildcat cu aripile lor butucănoase. Vandegrift îşi amintea mai tîrziu că aceasta a fost „una dintre cele mai frumoase privelişti din viaţa mea. Aproape plîngeam, şi nu eram singurul". Piloţii inamici de pe Aichi 99, zburînd în formaţii escortate de Zerouri, se

năpusteau din Rabaul să ne provoace. Aerodromul, bombardat în fiecare noapte, era într-o condiţie deplorabilă. Cînd ploua devenea o mlaştină. În zilele senine pista era întunecată de nori de praf. Echipa de întreţinere refolosea tot timpul piesele bune de la avioanele americane doborîte, căci nu avea piese de schimb cum ar fi: elice, roţi, parbrizuri şi anvelope. Lipseau şi maşinile pentru încărcarea benzilor cu cartuşe, dispozitivele de ridicat bombe, platformele de transport şi autocisternele. Piloţii erau morţi de oboseală, slăbiţi din cauza mîncării deprimante de fasole, orez şi zarzavaturi tocate. Cu toate acestea, pe măsură ce treceau săptămînile, statisticile arătau că aviatorii noştri îi întreceau pe cei japonezi cu avioanele lor Zero, Betty şi Zeke. Aviatorii infanteriei marine se autointitulaseră „Forţele aeriene Cactus” după denumirea de cod dată operaţiei din Guadalcanal, iar aşii – Pappay Boyington şi Joe Foss, în special – erau pentru infanterişti nişte eroi.

Luptele aeriene erau spectacolele de zi cu zi. Nopţile aparţineau aviatorilor japonezi. Se remarcaseră doi dintre ei: „Louie Păduchele”, un hidroavion care în fiecare noapte lansa două pînă la patru rachete luminoase, de un verde palid, deasupra capului de pod, şi „Maytag Charlie” sau „Maşina de spălat Charlie”, numit astfel pentru motorul mic şi tînguitor al cărui zgomot semăna cu al unui Yippie. În fiecare noapte îşi arunca bombele lui de 250 de pfunzi, prea puţine ca să ameninţe apărarea infanteriştilor de marină dar suficiente ca să îi ţină treji, ceea ce şi intenţiona. Tunurile antiaeriene de 90 de milimetri ale colonelului Robert Pepper îl căutau în zadar pe Charlie. Patru avioane, vînători de noapte, i-ar fi venit de hac în cîteva minute, dar cererile pentru a le obţine erau întotdeauna puse la dosar în Nouméa. Aşa că de cîte ori venea, săreai din cearşafurile ude şi te afundai în tranşeea în care apa era adîncă de vreo şase ţoli. Printre bucăţile zornăitoare de fier cald care cădeau, oamenii spuneau că au găsit piuliţe, cuie şi şuruburi americane – deşeuri de fier pe care Statele Unite le-au vîndut Japoniei înainte de Pearl Harbor. Un caporal pretindea că a recunoscut dinţii falşi ai lui Eleanor Roosevelt. Nimeni

nu a rîs. „Louie” şi „Charlie” nu erau amuzanţi. Te cuprindea frica cînd se lăsa înserarea peste Guadalcanal, uitîndu-te cu groază la frumosul apus de soare tropical.

Salvele navelor de război japoneze îţi goneau şi ele somnul. La care s-au adăugat mai tîrziu, cu acelaşi efect, proiectilele lui „Pistol Pete”, un obuzier inamic de 15 centimetri, plasat pe Grassy Knoll. Artileria noastră nu reuşea niciodată să-l găsească. De cîte ori încercai să te odihneşti, te trezeau bubuiturile lui Pete, tunurile care scoteau flăcări ale distrugătoarelor japoneze, bombele luminoase ale lui „Louie” şi zumzetul lui „Charlie” sau vaietele sirenei – un alt articol capturat de la japonezi – de pe aerodromul Henderson. Cînd apărătorii de coastă din Noua Guinee ne preveneau că forţele aeriene inamice trec pe deasupra lor, comunicam mai departe: „Starea galbenă intră în vigoare”. Cînd se apropiau de strîmtoarea Sound, era anunţată „Starea roşie”. Aceste „ciume” aeriene loveau, în mod intenţionat, în moralul trupelor noastre. Oamenii din prima linie nu puteau nici măcar să-i *vadă* pe ticăloşi. Chiar şi băieţii de pe plajă nu îi zăreau decît rar. Dacă se întîmpla să îi vadă, era de obicei din cauză că japonezii voiau să sporească neliniştea celor din marină cu o procesiune insolentă de nave de război, situate exact dincolo de linia de bătaie a vechilor tunuri navale de cinci ţoli ale lui Pepper. O dată, totuşi, li s-a înfundat şi japonezilor. Două bărci Higgins, care duceau corespondenţa de la Tulagi la Guadalcanal, păreau sortite pieirii cînd un submarin negru japonez, ce nu putea fi văzut de oamenii din bărci, dar era perfect vizibil de pe ţărm, a ieşit brusc la suprafaţă, în strîmtoarea Sound, drept în spatele lor. Mateloţii japonezi au sărit din turelă şi şi-au ocupat locurile la tunurile din faţă. În acel moment, spre groaza oamenilor de pe ţărm, de pe una din bărci a început să se înalţe un fum albastru, produs de o defecţiune la motor; a doua barcă a încetinit, ca să ia echipajul. Japonezii i-au încadrat imediat în obiectiv. Oamenii de pe barcă erau ca şi morţi. Şi atunci, ca prin minune, o baterie de artilerie de 75 de milimetri, proaspăt sosită, a deschis focul. Submarinul s-a înclinat într-o parte, avariat. Japonezii

s-au îngrămădit repede în turelă, fuzelajul negru a dispărut şi barca Higgins, ducîndu-şi oamenii îngroziţi, a alunecat în culcuşul ei din cheiul Carpenter.

În perioada aceea, cînd infanteriştii japonezi atacau perimetrul infanteriei marine din toate direcţiile, arcul nostru de apărare era larg cam de patru mile. Punctul lui de ancorare din est era locul unde se uneau rîurile Ilu şi Tenaru cu Oceanul. De acolo arcul continua pînă la o colină aflată la o mie de iarzi spre sud de Henderson, ancorîndu-se, în vest, la gura rîului Lunga. Această parabolă poate fi grosolan comparată cu faţa unui om, Ilu fiind ochiul stîng, colina în dreptul nasului şi Lunga, ochiul drept. În general, linia aceasta semicirculară se întindea pe un teren înalt. În mod ideal ar fi trebuit să fie întărită cu saci de nisip, apărată de un gard dublu de sîrmă ghimpată, consolidată cu patrule numeroase de cercetare, care să pătrundă spre vest, dincolo de satul Kukum, pînă spre malurile marelui rîu Matanikau, cu apele sale ameninţătoare, cam la cinci mile de Lunga. Mai tîrziu, acest lucru s-a realizat, de fapt, dar în acele prime săptămîni, fiind atît de puţini soldaţi pe ţărm, numai locurile înalte puteau fi bine apărate. Acolo, pe povîrnişurile împădurite, oamenii din prima linie îşi înconjurau pe timpul nopţii poziţiile cu sîrmă ghimpată. Între ei şi inamic erau alte tranşee, cu infanterişti de marină plasaţi în posturi de pîndă. Posturile de pîndă sesizau şi comunicau orice mişcare a japonezilor. Nimeni, după cîte ştiu eu, nu s-a oferit voluntar să-şi petreacă noaptea într-un post de pîndă.

Dar de fapt nu era nici un loc sigur în interiorul perimetrului. Bucătarii, membrii fanfarei şi mesagerii dădeau năvală în culoarele de trecere cînd pătrunderea inamicului părea iminentă. Într-o noapte, un ofiţer japonez, rotind o sabie de samurai, a venit pînă la cîţiva iarzi de construcţia în formă de pagodă care îi servea drept punct de comandă lui Vandegrift. Generalul, păşind pe podeaua de lemn murdară de noroi, se întoarse tresărind. „Banzai !” strigă japonezul apucînd arma. Alături, sergentul major Shepherd Banta certa de mama focului pe unul dintre oamenii săi. Banta îşi scoase pistolul, ucise japonezul cu o singură împuşcătură şi,

întorcîndu-se, continuă să-l şfichiuiască pe subordonat cu vorbele sale. Oricine, oriunde, pe capul de pod, putea în orice moment să cîştige o „Inimă de purpură”. Cu febră sau nu, cît timp putea umbla, nu era cazul să fie trimis la infirmerie. Fiecare era necesar. Sam Griffith, cel cu părul roşu, pe atunci locţiitorul lui Edson şi mai tîrziu comandantul meu, îşi aminteşte: „În Pacificul de Sud forţele maritime nu mai rîcîiau fundul butoiului. Acest lucru era depăşit”. Depăşit sau nu, era argumentul conducătorilor forţelor maritime ale Statelor Unite. Fletcher avea avioane „Wildcat” care stăteau nefolosite în Noile Hebride. Dar în ce-l priveşte nu era de acord să sprijine ceva sortit pieirii. Inamicul părea să ştie că infanteria marină aflată pe poziţii de luptă era pe punctul de a fi abandonată. Amiralul Mikawa aduna personal terestru ca să debarce pe aerodromul Henderson, de îndată ce infanteria marină ar fi cedat insula. Generalul maior Kiyotake Kawaguchi, care conducea o brigadă la est de Matanikau, pregătise actul capitulării pe care avea să-l semneze Vandegrift. Îşi adusese o uniformă de paradă ca să o poarte la ceremonie. Stabiliseră chiar şi data: 13 septembrie 1942. Cei din infanteria marină nu cunoşteau cît sînt de mari forţele japoneze care urmau să fie aduse din Noua Guinee în Canal, dar cîteva cutii de tablă aruncate din Zerouri pentru infanteria inamică, căzuseră la noi; toate purtau acelaşi mesaj: „Ajutorul, vine, vine, vine”.

Între timp, forţele scădeau fără încetare. Era oarecum nedrept ca numai cei răniţi în luptă să fie candidaţi la „Inima de purpură”. Victimele malariei sufereau la fel de mult – unii s-au zvîrcolit cuprinşi de crize frecvente, pînă prin anii '50 – şi erau cîte doi bolnavi pentru fiecare om care cădea în luptă. Dar dacă-i vorba pe aşa, fiecare soldat de pe insulă merita o decoraţie numai pentru faptul că a fost acolo. Cei pe care i-au cruţat malaria, tunurile şi bombele japoneze, sufereau de friguri, de dizenterie, de infecţii virulente şi malnutriţie. Infirmierii făceau şi ei ce puteau. Soldaţii stăteau la coadă pentru raţii speciale, tablete de sodiu, chinină şi, începînd de la 10 septembrie, pentru atebrină împotriva malariei. Era ordin ca fiecare să înghită o tabletă

de atebrină pe zi. Mulţi au protestat. Medicamentul te sleia de puteri, îţi dădea un colorit gălbui şi mai circula zvonul că rămîneai impotent. Ca urmare, pilulele se împărţeau cînd se forma coada la mîncare. Un infirmier îţi punea pilula pe limbă şi ţi se uita în gît, să fie sigur că ai înghiţit-o. Erau unii care reuşeau să se eschiveze şi alţii care o înghiţeau şi apoi îşi făceau griji. Pe mine nu mă deranjau pilulele. Nu cîştigasem mare lucru prin faptul că eram potent.

Tipicul infanterist de marină de pe insulă avea febră, purta o uniformă de campanie rău mirositoare, detesta amurgul şi se întreba dacă mai existau încă forţele maritime ale Statelor Unite. Mînca raţii mucegăite şi chinină. Tremura şi transpira în mod alternativ. Dacă era cantonat lîngă aerodrom, îşi petrecea dimineţile umplînd găurile făcute de bombardierele inamice în noaptea precedentă. Dacă se întorcea spre linia frontului, înainta cu greu printre cocotieri răsturnaţi, tufişuri pipernicite, vegetaţie în putrefacţie, tîrîndu-se în sus şi în jos pe povîrnişuri, afundîndu-se pînă la glezne în noroi, nădăjduind că va reuşi să doarmă cîteva ore bune în tranşee. De obicei speranţele lui erau înşelate. Chiar dacă japonezii nu atacau la baionetă, fiecare noapte aducea cu ea „focuri de artificii”. Într-o noapte un bombardier nipon a lovit locul unde erau depozitate muniţiile infanteriei marine. Într-o altă noapte, Pepper a petrecut mai bine de o oră încercînd să-l lovească pe „Charlie” cu focul tunurilor sale antiaeriene. În zorii unei zile care a devenit cunoscută apoi ca „Dugout Sunday” (duminica adăpostului) tunuri inamice de 6 ţoli au încercat să-i ţină la sol pe piloţii avioanelor Grumman, pentru ca acestea să nu atace formaţiile de bombardiere plecate spre Guadalcanal din Rabaul. Tancurile japoneze au fost distruse de focul artileriei noastre datorită informaţiilor primite de la băştinaşi, oameni ciudaţi, îmbrăcaţi doar în lavalava şi al căror păr creţ se ridica opt ţoli deasupra frunţii. Bătălia nu ar fi putut fi cîştigată fără locuitorii insulei. De obicei, te puteai baza pe fiecare informaţie primită de la ei. Dar au fost şi excepţii.

În prima miercuri după debarcare, a fost capturat un marinar japonez care vorbea englezeşte. Dîndu-i-se să bea spirt medicinal, a dezvăluit, codindu-se în aparenţă, că alte sute de japonezi, lihniţi de foame prin pădure, erau gata să abandoneze lupta. Un localnic şi mai mulţi coreeni, intrînd în perimetrul nostru, ne-au confirmat acest lucru, iar un tînăr ofiţer american, reîntorcîndu-se dintr-o patrulare, a raportat că un steag alb flutura deasupra unei tabere inamice, lîngă Matanikau. Vestea la mulţumit pe locotenent-colonelul Frank Goettge, şeful secţiei de cercetare a lui Vandegrift. I-a spus generalului că vrea să ia o barcă Higgins şi să debarce una din patrulele sale dincolo de Matanikau. Vandegrift, şi-a dat consimţămîntul, deşi avea îndoieli. Goettge şi-a ales patrula; sergentul cu nume profetic Stephen A. Custer şi 25 de oameni de la „informaţii”, printre care, sînt bucuros să menţionez că n-am fost şi eu.

A fost o capcană. Goettge, Custer şi oamenii lor au plecat
din Kukum după căderea întunericului, în aceeaşi zi. La miezul nopţii au debarcat undeva la vest de marele rîu – nimeni nu ştie exact unde, căci supravieţuitorii s-au întors profund zguduiţi. Inamicul avea gata pregătit un „comitet” de primire. După o luptă care a durat mai puţin de cinci minute, patrula a fost nimicită. Au scăpat trei soldaţi, înotînd spre larg şi apoi tîrîndu-se spre liniile noastre, peste nişte corali nemiloşi. Au ajuns la avanposturi odată cu revărsarea zorilor, însîngeraţi şi extenuaţi. Înainte ca ţărmul să dispară din vedere, ne-au povestit că au zărit săbii de samurai sclipind în noapte, cînd îi decapitau pe camarazii lor. Aceasta a fost prima întîlnire a infanteriei marine cu Bushio, „procedeul războinicului”. După alte cîteva cazuri de acest fel, Vandegrift i-a scris comandantului infanteriei marine aflat la Washington: „Generale, n-am auzit şi n-am citit niciodată despre modul acesta de luptă. Oamenii aceştia refuză să se predea. Răniţii aşteaptă pînă cînd vine cineva să-i vadă... şi, cu o grenadă de mînă, aruncă în aer pe cel care s-a apropiat, murind împreună cu el”. După ce au aflat consemnul de rezistenţă fără predare al inamicului, de luptă

pînă la ultimul om, cei din infanteria marină nu au avut de ales. A trebuit să-l adopte şi ei. De atunci pînă la sfîrşitul războiului, nici una dintre părţi nu a luat prizonieri, decît în situaţii deosebite. Lupta a fost neîndurătoare; nici un prizonier nu a fost cerut, nici unul nu a fost predat.

După ce patrula lui Goettge a căzut în ambuscadă, prima încleştare importantă între japonezi şi americani a avut loc la gura rîului, de cealaltă parte a perimetrului. Este caracteristic pentru felul cum stăpîneam noi geografia insulei faptul că-i spuneam rîului Tenaru; abia mai tîrziu am aflat că era de fapt Ilu. Cea mai mare parte a luptei a fost purtată pe o limbă de pămînt nisipos, lungă de 90 de picioare, unde rîul Ilu se revarsă în strîmtoarea Sound, iar primele semne care prevesteau ceea ce avea să ni se întîmple ne-au parvenit la 18 august, la miezul nopţii, cînd soldaţii de pe ţărm au auzit plescăitul şi şuieratul valurilor fosforescente, dovadă că un vas de război trecea în mare viteză pe lîngă plajă. Pînă în zori, toţi cei din interiorul perimetrului auziseră zvonul. Japonezii debarcau noaptea. Era adevărat; prima mie de soldaţi japonezi debarcaseră deja de pe distrugătoare. Martin Clemens i-a spus unuia dintre indigenii săi, Iacob Vouza, să patruleze prin pădurea de cocotieri din estul perimetrului. Vouza avea să devină unul dintre eroii bătăliei. Înainte ca duşmanul să sosească în Guadalcanal, fusese şeful poliţiei de pe insulă; cînd au sosit japonezii, la 29 iunie, primul său gînd a fost să-i aresteze dar Clemens i-a spus să se ascundă şi să-i aştepte pe americanii care erau mai prietenoşi. Bărbat viguros şi neînfricat, Vouza fusese repede acceptat de cei din marină ca unul de-al lor. I-au dat un steag american (pînă la Pearl Harbor nu auzise niciodată de Japonia sau de Statele Unite) să-l folosească drept salvconduct cînd se întorcea la avanposturi din misiunile sale de cercetare. Acum, vîslind într-o canoe spre punctul Koli, a constatat că sosiseră într-adevăr noi forţe japoneze puternice. Din păcate, a fost prins la următoarea misiune. Găsindu-i steagul american în buzunar, japonezii i-au cerut informaţii despre punctele de sprijin ale infanteriei marine. N-a vrut să spună nimic. Furioşi, l-au legat de un

pom, i-au băgat baioneta de şapte ori în piept şi în gît, şi l-au lăsat să moară. Dar Vouza, nefiind un om obişnuit, şi-a rupt cu dinţii legăturile şi s-a tîrît aproape trei mile, sîngerînd tot drumul, pînă la liniile noastre. Era pe pragul morţii cînd a fost adus la infirmerie, dar a refuzat tratamentul medical pînă cînd nu a spus tot ce avea de spus. Ca printr-o minune, medicii din infanteria marină l-au smuls din ghearele morţii. Vandegrift i-a decernat „Steaua de argint" şi a fost făcut sergent major în infanteria marină.

Alertat din plin, Batalionul 2 din Regimentul 1 infanterie marină s-a adăpostit în tranşee pe malul de vest al rîului Ilu, transformînd sacii de orez ai japonezilor în saci cu nisip şi întărindu-şi liniile cu sîrmă ghimpată luată de pe plantaţia fraţilor Lever. Un batalion din Regimentul 11 infanterie marină a sosit cu obuziere samarizate şi tunuri cu ţeava scurtă de 105 milimetri. La apusul soarelui erau instalaţi pe limba de pămînt şi pe malul de est, negru şi milos, al rîului Ilu. Bombardiere în picaj „Wildcat" şi „Dauntless" au bombardat poziţia inamică. În tranşeele lor adînci, infanteriştii de marină îşi verificau armele. Unii se rugau. Alţii se uitau la crocodilii care lunecau prin apele rîului. Cei mai mulţi însă sfidau pericolul. Le clocotea sîngele în vene. După 12 zile de cînd sosiseră pe insula asta nenorocită, erau, în sfîrşit, pe punctul să-şi justifice prezenţa. Unul dintre ei a strigat: „Şi acum, să sosească ticăloşii !"

Au sosit. Erau, ştim acuma, pe deplin încrezători în forţele proprii. Colonelul Kiyono Ichiki, şeful lor, scrisese deja în jurnalul de zi: „21 august. Vom gusta fructele victoriei". După căderea nopţii, începu să-şi îndrepte trupele printre cocotieri, spre Ilu. Era exact genul de situaţie în care posturile de ascultare aveau un rol nepreţuit. În primele ore ale zilei de joi 20 august au raportat că au auzit voci japoneze şi „zăngănituri". Au fost chemaţi îndărăt, în spatele liniilor noastre şi puţin înainte de ora 3:00 dimineaţa, japonezii au atacat. Explozii verzui luminau cerul, urmate de ţăcănitul mitralierelor uşoare Nambu, de bum- bum-bum-ul mitralierelor grele, şi de explozia proiectilelor de mortiere căzute printre tranşeele infanteriei marine. Lumina

exploziilor dădu la iveală o hoardă înspăimîntătoare de japonezi, în echipament de luptă, pe partea mai îndepărtată a limbii de pămînt. Atacau urlînd „Banzai !” Puşcaşii marini din Regimentul 1 îi doborau, în timp ce proiectilele tunurilor noastre de 37 de milimetri explodau pe limba de pămînt. Primul val al duşmanului începu să se clatine. Urmă atunci un al doilea val, apoi un al treilea. Deoarece gardurile de sîrmă ghimpată nu erau suficiente, – mii de bobine plecaseră odată cu vasele lui Fletcher – unii atacanţi au reuşit să se infiltreze. Trei dintre ei s-au năpustit spre tranşeea unui caporal care trăgea cu o puşcă automată Browning. Puşca s-a înţepenit. Strigînd „Malinal, moli !” un japonez a sărit în tranşee. Caporalul şi-a scos baioneta şi l-a înjunghiat. Apoi s-a repezit şi i-a hăcuit pe ceilalţi doi. Un mitralior american a fost ucis; degetul i-a rămas încleştat pe trăgaci, secerînd duşmanii. Orbit de o grenadă, Al Schmid, alt mitralior, a continuat să tragă, condus de prietenul lui care era pe moarte. La revărsatul zorilor, aproape o mie de cadavre japoneze zăceau pe limba de pămînt nisipos. Infanteriştii de marină care supravieţuiseră, aflaţi încă sub şocul luptei, se uitau în jos spre ei. Trupurile arătau mai toate la fel. Nu-i decît puţină variaţie în poziţia oamenilor ce şi-au aflat o moarte violentă. Cînd sfîrşitul survine instantaneu, arată de obicei ca nişte păpuşi de cîrpă. Dacă moartea nu survine imediat, spasmele musculare trag în sus picioarele şi braţele, în poziţie de făt, iar mîinile sînt încleştate ca pumnii unui boxer. Cadavrul dă cumva impresia că este mai mic decît omul viu. Japonezii erau în orice caz mai mici decît noi; morţii lor păreau nişte pitici.

Un motiv pentru care bătălia de la Ilu a fost cîştigată de infanteria marină este că Vandegrift avea avantajul liniilor de interior. Duşmanul trebuia să se mişte în jurul perimetrului nostru prin partea cea mai rea a junglei, în timp ce noi ne puteam deplasa rapid spre orice verigă ameninţată a lanţului semicircular. Din această cauză poziţia era ideală pentru raiderii lui Edson. Batalionul său luptase întîi la Tulagi. Apoi s-a mutat la Savo. Acum, după lupta de la Ilu, Red Mike, dibaci, ghicise că japonezii aveau să încerce din

nou să se apropie de Ilu. Încărcă o companie în bărci Higgins, remorcate de „Yippies”, şi şi-o deplasă la Tasimboko, la 20 de mile est de Ilu, unde, după cum bănuia Mike, japonezii se regrupau. Speriaţi, aceştia o luară la fugă. Raiderii au stricat tunurile inamice băgîndu-le cîte un piron pe ţeavă şi-au încărcat bărcile cu conserve de crab, după care au aruncat în apă sacii cu orez şi au urinat pe raţiile japonezilor pe care nu le-au putut lua cu ei.

Reîntorşi în interiorul perimetrului, Edson i-a dat raportul ofiţerului lui Vandegrift din secţia operativă, oferindu-i o jumătate de galon de sake capturat şi avertizîndu-l: „Nu-i vorba de nici o nebunie din partea japonezilor”, prevăzînd un alt mare atac în curînd. Cercetaşii indigeni i-au confirmat părerea. Mii de soldaţi inamici mişunau pe insulă. Mike se uită la o fotografie aeriană a capului de pod. Puse degetul pe crestele neregulate de coral care şerpuiau la sud de aerodromul Henderson, spunînd: „Asta pare să fie o cale bună”. Se întoarse la oamenii săi, şi, cu rînjetul lui sinistru, zise cu o voce dogită: „Prea-s multe bombe şi obuze aici pe ţărm. Ne mutăm într-un loc liniştit”. Sîmbătă după-amiază el şi raiderii lui, împreună cu paraşutiştii, secţiile de informaţii şi alte trupe amestecate au început să sape tranşee pe faleză, ultimul obstacol natural între jungla din sud şi aerodrom. Astfel s-a pregătit scena pentru cea mai dramatică luptă care a avut loc în bătălia pentru insulă. Mai tîrziu i s-a spus „Colina sîngeroasă”, „Colina lui Edson” sau pur şi simplu „Colina”. S-au săpat tranşee pe ramificările colinei lungi şi pleşuve, a cărei axă era perpendiculară pe aerodrom. Iarba kunai, înaltă, ţepoasă, aurie, căptuşea povîrnişurile crestei zdrenţuite care coborau spre rîpele împădurite şi jungla deasă.

Este sîmbătă, 12 septembrie 1942. Cam la 800 de mile spre vest în Noua Guinee, australienii lui MacArthur au oprit ofensiva inamicului la Ioribaiwa, localitate de unde se vede Port Moresby. La Cartierul general în formă de pagodă al lui Vandegrift, amiralul Turner, stînjenit în mod vizibil, tocmai i-a înmînat generalului asediat un mesaj de la Ghormley informîndu-l că, datorită faptului că inamicul îşi masează

flotele la Rabaul şi Truk iar lui Ghormley îi lipsesc navele, Marina de război a Statelor Unite „nu mai poate da ajutor infanteriei marine în Guadalcanal”. La sud de Cartierul general al lui Vandegrift, la 20 de minute de mers pe jos, Red Mike să pregătea pentru rezistenţa care îi va aduce Medalia de onoare a Congresului şi – ceva infinit mai important – îi convinge pe cei din Washington că insula Guadalcanal poate fi totuşi salvată. Este trist să amintim că acest om frămîntat, cu o fire întortocheată, avea să-şi găsească într-o bună zi moartea, nu în luptă ci închizîndu-se într-un garaj şi lăsînd să meargă motorul automobilului său, pînă cînd monoxidul de carbon îl va fi ucis. Dar nimic nu poate să umbrească străduinţele lui încununate de succes pentru apărarea „Colinei”. Intuind corect că aici japonezii vor da totul, le-a indicat raiderilor săi poziţiile de apărat pe panta abruptă a crestei şi, folosind numai forţa convingerii, i-a făcut să le menţină.

Deoarece Edson îl numise „un loc liniştit” iar ei văzuseră atîtea lupte în ultima lună, cei mai mulţi dintre raideri, ca şi amestecătura cu care fuseseră întăriţi, aveau impresia că fuseseră trimişi pentru odihnă. În seara aceea, cînd navele de război inamice au intrat în strîmtoarea Sound, oamenii lui Edson şi-au închipuit că nu era decît un bombardament de rutină asupra aeroportului. De fapt, navele trăgeau în „Colină”. Au venit apoi 26 de avioane Betty şi au aruncat 500 de pfunzi de bombe peste raideri. „Afurisit loc de odihnă-i şi ăsta !” a strigat un caporal. La ora 21:00 Edson şi-a retras oamenii pe panta de sud a crestei. Existau încă două înălţimi unde puteau să se retragă. Dacă ar fi fost goniţi şi de pe acestea, exista pericolul de a fi nimiciţi. A spus oamenilor săi: „Asta-i tot. Nu sîntem decît noi între aerodrom şi japonezi. Dacă nu rezistăm, pierdem Canalul”. După o oră batalioanele conduse de generalul maior Kiyotake Kawaguchi au urcat malul de est al rîului Lunga şi s-au întors spre „Colină”, separîndu-i pe infanteriştii de marină dintr-un pluton în grupuri mici. Japonezii care vorbeau stricat englezeşte intonau cîntecul „U.S. Maline, mol pînă mîine”. Edson a ridicat receptorul telefonului de

campanie şi i-a ordonat comandantului plutonului împresurat să se replieze. O voce sigură i-a răspuns „Situaţia noastră aici, colonele Edson, este excelentă. Vă mulţumim, sir”. Edson ştia că oamenii lui nu vorbesc aşa. Conversa cu un japonez. Alese un caporal cu voce de taur şi-l puse să strige spre plutonul înconjurat: „Red Mike spune că este O.K., puteţi să vă retrageţi”. Plutonul s-a retras spre cealaltă înălţime, apropiindu-se de Henderson, dar menţinînd liniile infanteriei marine.

Proiectile inamice explodau pe deasupra. La lumina lor, o masă de japonezi cu baionete la armă roiau pe pantele Colinei. „Atac cu gaze !” strigau ei. „Te gazez eu pe tine, javră împuţită !”, îi întoarse vorba un raider. Maiorul Ken Bailey, care avea să primească şi el o Medalie de onoare a Congresului pentru această acţiune, se tîra din tranşee în tranşee, distribuind grenade. Aruncătoarele raiderilor „tuşeau” toate deodată. Mitraliorii erau deprinşi să tragă în rafale scurte. Ţevile fierbinţi se strîmbau şi trebuiau schimbate – dar în noaptea aceea flăcările de la gura ţevilor nu au contenit. Mitraliorii strigau: „Altă bandă de cartuşe, altă ţeavă”. Se ardeau la palme schimbînd ţevile. Se auzeau ţipete furioase: „Afurisitele astea de mîini !” În momentele de acalmie răsunau urletele sergenţilor: *„Raideri”, în jurul meu, adunarea ! Raideri, raideri, în jurul meu, adunarea !*

În timp ce zorii pictau cerul în nuanţe de roşu şi galben, Edson şi-a adunat ofiţerii pentru un mic dejun cu cartofi deshidrataţi, tocană rece şi orez muiat. Le-a spus „Vor să ne încerce. Vor doar să ne încerce. Au să se întoarcă. Dar poate nu chiar atît de mulţi. Sau poate mai mulţi”. Zîmbi şi adăugă: „Vreau ca toate poziţiile să fie întărite, toate obstacolele de sîrmă ghimpată puse paralel, şi o masă caldă pentru oameni. Astăzi săpaţi, puneţi multă sîrmă ghimpată, încercaţi să dormiţi. Toţi avem nevoie de somn. Japonezii au să se întoarcă. Vreau să le fac o surpriză”. Surpriza era o uşoară repliere de-a lungul crestei, întărind sectoarele de foc şi barajele de sîrmă. Ca urmare, trupele japoneze de asalt, ieşind din desişuri, trebuiau să parcurgă o sută de iarzi în teren deschis pînă să ajungă la poziţiile infanteriştilor de

marină. Alergînd în sus, pe pantă, aveau să fie o ţintă sigură pentru focul secerător al armelor automate. După război, am aflat că Kawaguchi nu avusese deloc intenţia să ne încerce. Se aşteptase să-i răpună pe americani în acea primă noapte. Mai tîrziu a scris că „din cauza junglei infernale, brigada s-a răspîndit peste tot şi nu a putut fi deloc stăpînită. Niciodată în viaţă nu m-am simţit atît de neajutorat". Lipsindu-i liniile interioare, nu putea să răspundă la mutarea lui Edson. Era obligat să facă exact ceea ce vroia Red Mike, să atace prin ţara
nimănui, lipsit de oamenii lui cei mai buni care fuseseră ucişi în atacul de sîmbătă.

Acum era duminică. Apăsătoare, noaptea tropicală învăluia Colina. La începutul serii nu s-a semnalat nici o mişcare în junglă. La ora 21, „Louie" a zumzăit peste Kukum, a oprit motorul, a trecut pe deasupra aerodromului Henderson şi a lansat o rachetă luminoasă. În acelaşi timp, peste două mii de japonezi au pornit la atac, urcînd pantele lunecoase ale „Colinei". Flancurile lui Edson au fost forţate să se retragă, pînă cînd poziţia lui deveni asemănătoare unei potcoave. După o oră de luptă, japonezii s-au retras ca să se regrupeze. Aruncătoarele raiderilor nu reuşiseră să oprească multe dintre trupele atacatoare, aşa că Edson a făcut apel la artileria grea, plasată lîngă aerodrom. Cînd, spre miezul nopţii a apărut un alt val inamic, tunurile noastre de 105 milimetri l-au primit cu salve orbitoare. Edson a comunicat observatorului înaintat de artilerie: „Scurtaţi tragerea". Apoi „Mai mult", „Şi mai mult". Înspăimîntaţi de uriaşele explozii de obuze, japonezii au încercat să se ascundă, sărind în tranşeele infanteriştilor de marină. Aceştia le făceau vînt afară. La ora 2:00 noaptea, inamicul a atacat din nou. În exploziile bombelor de iluminare japonezii puteau fi zăriţi chiar de pe aerodrom. Edson stătea cîţiva paşi mai în spatele liniilor americane. Cînd unii raideri buimăciţi veneau clătinîndu-se spre el, îi întorcea cu faţa spre inamic răstindu-se la ei: „Singurul lucru pe care ei îl au şi voi nu, este curajul". La 2:30, totuşi, ambele părţi s-au retras. Edson era acum pe culmea cea mai de nord a „Colinei". Dacă o

pierdeau şi pe aceasta, atunci totul era pierdut. Dar i-a trimis vorbă lui Vandegrift: „Putem rezista”. Generalul, încurajat, începu să-l ajute cu rezerva lui de aur, Batalionul 2 al Regimentului 5 infanterie marină, din care trimitea rînd pe rînd cîte o companie. Inamicul începuse să ducă lipsă de oameni cînd, la mijirea zorilor, avioane P-400 decolînd de pe aerodromul Henderson s-au năpustit asupra rezervelor nipone, zburînd doar la 20 de picioare deasupra pămîntului, bombardîndu-le cu proiectile de 37 de milimetri. Kawaguchi a ordonat retragerea. Toată „Colina” era presărată cu japonezi morţi ale
căror trupuri începuseră deja să se umfle de căldură. „Colina”
era salvată.

Luptele nu au încetat de fapt niciodată atît timp cît japonezii nu au fost definitiv măturaţi de pe insulă. În dimineaţa aceea duşmanul tot mai încerca să forţeze o pătrundere peste gura rîului Ilu, şi, cînd cinci tancuri americane au vrut să coboare pantele „Colinei”, au fost distruse de tunurile japoneze antiaeriene, care rămăseseră în urmă, tocmai în acest scop. În timpul încăierărilor confuze de noapte, cîte un japonez reuşea să pătrundă printre liniile noastre. Un jeep care înainta încet spre Henderson, transportînd cinci răniţi, printre care şi ofiţerul secţiei de operaţii a lui Red Mike, a fost lovit de rafala unei mitraliere Nambu. N-au rămas supravieţuitori. Dar rezultatul bătăliei nu a putut fi schimbat, iar cei care pierduseră se confruntau cu o perspectivă groaznică. Kawaguchi a trebuit să-şi conducă oamenii, covîrşiţi de greutatea raniţelor, pînă la izvoarele rîului Matanikau, prin pădurea tropicală, prin rîpi umede, pe lîngă stînci ameninţătoare, întovărăşiţi fiind tot timpul de roiuri de insecte. Sufereau de malarie, terminaseră mîncarea şi nu-i aşteptau nici doctori, nici orez. Se hrăneau cu rădăcini, frunze şi iarbă; rupeau coajă de copaci; mestecau curelele puştilor şi unii, delirînd, se aruncau sau cădeau împleticindu-se în mlaştini, ca să moară. „Armata – remarca cu tristeţe un istoric japonez – fusese obişnuită să lupte împotriva chinezilor.”

Perimetrul infanteriei marine s-a lărgit încet-încet pînă a ajuns lung de şapte mile şi adînc de patru. Acum navele americane debarcau zilnic soldaţi şi alimente; cum insula nu avea port, s-au construit docuri la Kukum şi, în vest, la Point Cruz. Mişcarea cea mai înţeleaptă a japonezilor ar fi fost să se lase păgubaşi şi să evacueze Guadalcanalul. Dar din moment ce cîştigaseră atît de mult în primele luni nesîngeroase ale războiului, nu puteau crede că trebuiau să piardă această insulă pentru care plătiseră cu atîtea vieţi. Astfel că au continuat să retragă trupe din Papua ca să-şi întărească forţele aici. Aerodromul Henderson devenise un stup de avioane de război americane, incluzînd şi tipul F4U Corsair, iar „Tokyo Express" nu mai îndrăznea să se aventureze pe lumină. Vasele de transport japoneze stăteau ancorate toată ziua în Noua Georgie şi în Shortland şi transportau întăriri şi artilerie grea la miezul nopţii, ca apoi să se întoarcă la Rabaul cu răniţi şi bolnavi. Într-o săptămînă a fost debarcată o divizie întreagă la capul Esperance, dîndu-i-se planuri ambiţioase de luptă, trimise din Tokio. Pe hîrtie, planurile erau impresionante dar erau prea complicate pentru clima şi terenul de pe insulă. Cînd ploua mult, jungla devenea de nestrăbătut. Comandanţii de regiment pierdeau batalioane, batalioanele pierdeau companii, companiile pierdeau plutoane, plutoanele pierdeau detaşamente. Neavînd atebrină, cererea japonezilor de chinină era uriaşă. A început să le lipsească. Apoi, a început să le lipsească orice.

Între timp, la Kukum, „albinele mării" mai terminaseră o pistă, „Fighter Two". Tulagi a devenit bază pentru vedetele torpiloare, incluzînd vasul care-l adusese pe MacArthur din capcana sa de la Corregidor, precum şi vedeta 109, comandată de tînărul locotenent John F. Kennedy. Au sosit şi raiderii lui Carlson, promovîndu-şi teoria, nouă pe atunci, a „Gung Ho" („Teoria muncii colective"). Carlson a recomandat patrulări lungi, care să fie conduse, bineînţeles, de oameni din secţia de informaţii. În cele din urmă, raiderii săi au încercuit întreaga insulă. Au debarcat apoi Regimentul

2 infanterie marină, apoi Regimentul 8 şi apoi – prima acţiune de afirmare a trupelor terestre ale Statelor Unite pe insulă – divizia Americal. „Căţeluşii” erau bine aprovizionaţi cu dulciuri iar cei din infanteria marină cu suveniruri. Au început schimburile în natură: atîta ciocolată Hershey sau Butterfingers în schimbul unei săbii de samurai sau al unui steag de luptă cu Soarele Răsare. Mai tîrziu mi-am făcut un mic depozit de amintiri: un coif japonez, o sabie şi un drapel. Le-am trimis acasă în singura cutie de lemn pe care am putut-o găsi. Avea o mărime nepotrivită, aşa că am folosit pachete de Chesterfield, ca balast. Cutia a ajuns la mama într-o perioadă cînd pe frontul de acasă era în toi criza de ţigări. Mama, crezînd că din cauza aceasta am trimis-o, a amintit în treacăt suvenirurile, dar mi-a mulţumit călduros pentru Chesterfield.

Deşi în cele din urmă Vandegrift ajunsese să comande 40 000 de oameni, deşi forţele aeriene ale Statelor Unite reduseseră trecerea „Expresului” doar la nişte furişări şi deşi artileria japoneză era depăşită mult de bateriile noastre de 75 şi 105 milimetri şi de tunurile Long Tom, inamicul se încăpăţîna să nu se dea bătut pe malul de vest al rîului Matanikau. S-au dat patru bătălii pentru rîul acela blestemat. Cea mai memorabilă s-a desfăşurat la o trecere cu un pod de buşteni, numit „Podul japonez”. Acolo maiorul Bailey a fost ucis iar Sam Griffith rănit la umăr de un trăgător de elită. Griffith, un profesionist al armelor, a strigat admirativ pe cînd se prăbuşea: „Straşnică lovitură !” În sfîrşit, la 1 noiembrie, trei poduri „Pioneer” au fost instalate peste rîu, luptele de uzură care au urmat sleind forţele japoneze şi măcinînd ce mai rămăsese din moralul lor. În prima săptămînă a lunii februarie, moralul le era la pămînt. Într-un mic Dunkerque, care a durat trei nopţi, ultimii 11 000 de japonezi au fost evacuaţi de la Capul Esperance. Lunga înaintare japoneză spre sud fusese oprită. Datorită Noii Guinee şi Guadalcanalului, mitul invincibilităţii japoneze fusese năruit. Iar preţul plătit pentru Guadalcanal nici măcar nu a fost prea mare, în comparaţie cu normele războiului din Pacific. În cele şase luni de luptă pentru cucerirea insulei au

căzut 4 123 de americani. La Iwo Jima au pierit 25 851 de infanterişti de marină în mai puţin de patru săptămîni, iar preţul celor 82 de zile de luptă pentru Okinawa, cea mai sîngeroasă dintre bătălii, avea să fie de 49 151 de americani. Numărul morţilor, răniţilor şi dispăruţilor înregistrat de trupele lui Vandegrift nu era nici jumătate din cel înregistrat de MacArthur în Papua. Dintre bătăliile pe care MacArthur le-a purtat pe drumul de reîntoarcere în Filipine, Papua a fost cea mai sîngeroasă. După Buna, geniul său l-a făcut să ocolească cuiburile de rezistenţă ale inamicului, lăsîndu-le să se vestejească ca viţa pe vrej. La Canal adevăratele chinuri au fost cele de ordin psihologic şi cele produse de malarie. Cînd a sosit armata terestră să sprijine infanteria marină, din forţele debarcate la început, 95 la sută erau *hors de combat*, în majoritate din cauza febrei.

După bătălie, Guadalcanal a devenit o zonă de grupare a trupelor. Între timp, numele insulei pătrunsese în negurile legendei. Ziarul *New York Times* numea lupta pentru Canal „una dintre luptele decisive din războiul Pacificului” iar după bătălie, Hanson Baldwin, expertul militar al ziarului scria cu entuziasm: „Viitorul depinde de noi”. Unul dintre strategii cei mai iscusiţi ai lui Hirohito, căpitanul Toshikazu Ohmae, ajunsese la concluzia că situaţia devenise „foarte serioasă”. Guadalcanal a îndeplinit norma fixată de Winston Churchill pentru bătăliile mari care „cîştigate sau pierdute, schimbă tot cursul evenimentelor, creează noi etaloane ale valorii, noi stări de spirit, o nouă atmosferă în armate şi naţiuni”. Preşedintele Roosevelt, citînd Divizia 1 infanterie marină spunea că oamenii ei „nu numai că şi-au menţinut importantele lor poziţii strategice, în ciuda atacurilor hotărîte şi repetate ale japonezilor pe mare, în aer şi pe uscat” dar au reuşit să-i gonească pe japonezi „din vecinătatea aerodromului” şi să le producă „pierderi importante”. F.D. Roosevelt încheia: „Curajul şi hotărîrea de care s-a dat dovadă în aceste operaţii sînt dintre acelea care fac să-ţi crească inima”.

Dar Southey poate că are dreptate: toate victoriile celebre pot să nu aibă nici o semnificaţie. Privind în urmă, prin lentilele timpului, dificultatea constă în faptul că revizuim mereu definiţiile substantivelor proprii atît în istorie cît şi în viaţa noastră, dînd cînd mai multă greutate unei bătălii, cînd mai puţină alteia. Fragmentăm de asemenea trecutul; amintirile mele despre Guadalcanal sînt tot atît de disparate şi învălmăşite ca şi jungla prin care mă tîram. Şi dacă ai fost lovit în ţeastă, ca mine, n-ai să reuşeşti niciodată să-ţi aduni cum trebuie amintirile risipite. În plus, mi-am înăbuşit bruma de amintiri despre război pe care le mai am atîta vreme încît nu-mi pot da seama cît de deformate sînt ele acum. Acesta este, bineînţeles, motivul pentru care m-am întors în insule.

19 noiembrie 1978, primele ore ale serii. Iau o maşină de ocazie de la aeroportul Henderson ca să merg la „Colină” îmbrăcat în haine kaki, cu vechea mea şapcă de raider pe cap,
înarmat cu o lanternă, blocnotes şi o săpăligă. Mă opresc în dreptul unei pancarde mari:
PLANTAŢIA LEVER
TRECEREA INTERZISĂ

În spatele ei se înalţă un gard de sîrmă ghimpată – o sîrmă mai bună decît o aveau cei din infanteria marină pe atunci – dar o parte din el este culcat la pămînt şi se poate trece uşor pe deasupra. O pantă pe care creşte iarbă kunai, înaltă de trei picioare, mîngîiată de o pală aspră de vînt, care se stîrneşte ca din senin, mă duce la ultima ridicătură a „Colinei”. O placă simplă de bronz indică locul unde a fost postul de comandă al lui Red Mike.

Îmi trece prin minte melodia cîntecului „Aminteşte-ţi de Pearl Harbor”, dar cu cuvintele pe care le cîntam noi atunci.
O să ne amintim de colonelul Edson cum în luptă ne-a condus
mereu

O să ne amintim de maiorul Bailey cum s-a bătut într-una ca un
leu

Deasupra, cerul este de un cenuşiu metalic. Burează. „Colina” se curbează spre sud ca un semn de întrebare incomplet. Dincolo de ele, gorganul verde albăstrui pe care îl numeam „Grassy Knoll” este umbrit de petece de ceaţă în timp ce, la dreapta şi la stînga mea, povîrnişurile „Colinei” coboară spre junglă unde se grupau japonezii cînd se pregăteau să ne atace. Acolo copacii tropicali sînt înalţi de cel puţin 150 de picioare. În jurul lor stau ghemuite tufişuri scunde, ca nişte prostituate pe pragul unui bordel.

„Ne-am amintit şi de sergentul care, în bătălie, primul se arunca
Şi ne vom aminti de Pua Pua, cînd iar vom fi în S.U.A.”

Am scuipat în palme, am pus mîna pe săpăligă, mutilînd încă o dată pogonul acela al lui Dumnezeu. Mi-am săpat un adăpost de tragere. Nu este adînc, dar e comod. Un trunchi căzut mă apără de vînt şi am mult mai bune perspective de-a mai petrece o noapte tihnită decît am avut-o ultima oară cînd am săpat o groapă pe această insulă, pe o movilă asemănătoare, la trei mile mai spre vest. Niciodată nu săpasem cu atîta uşurinţă. În cîteva minute făcusem un adăpost adînc şi larg, destul de mare pentru mine şi echipament, ba mai rămînea şi puţin spaţiu liber. Am dormit mulţumit, fără cea mai vagă idee despre catastrofa care mă păştea. Pămîntul era atît de moale datorită faptului că săpasem într-o zonă pe unde se scurgeau în mod obişnuit apele de pe povîrnişuri. La trei noaptea m-a trezit un potop şi era gata să mă înec. Eram aproape să-mi pierd arma. Şi acum, după aproape o treime de veac, evit albiile torentelor. Un om de vîrsta mea trebuie să fie prudent şi am hotărît să-mi
petrec noaptea sus, pe „Colină”, ascultînd încă o dată glasurile pădurii tropicale.

„O să ne amintim de raideri şi cum mergeam cu ei la bătălie
Ei da, o să ne amintim de Pua Pua, cînd iar vom fi în S.U.A.”

Apar ţînţarii. De data aceasta sînt ferit de boli căci m-am vaccinat şi, odată ce m-am uns cu crema Cutter, insectele se retrag. Ploaia se opreşte, iar soarele dispare după un arhipelag de nori stacojii, lăsînd creasta la dispoziţia mea şi a întunericului. E o linişte fără ecou. Noaptea e blîndă, lumina stelelor uşor înnegurată. Dar apoi, dintr-o dată, colina devine zgomotoasă. Sunetele călătoresc aici pînă departe. Aud chiar şi plînsetele copiilor într-un sat îndepărtat dar nu-mi pot da seama din ce direcţie vin. Un cîine latră. În apropiere, ţîrîie greierii, orăcăie broaştele şi potpuriul păsărilor se aude din ce în ce mai tare.

Şi atunci începe să se întîmple ceva. Încet, pe furiş, fără să-mi dau seama, groaza mi se strecoară în suflet, astfel încît, aşa cum stau absorbit deasupra caietului cu însemnări, la lumina lanternei, sînt luat prin surprindere. Îmi este imposibil să recunosc sunete noi, care abia acum îmi pătrund în conştiinţă. Jos, la poale, unde japonezii se grupau ca să ia cu asalt coastele, ceva face *huk-huk-huk*. Altceva răsună ca zbieratul unui măgar uriaş. Sunetul cel mai deconcertant, care parcă mă urmăreşte, este un fel de gîfîit cosmic; *hhhhhhhh hhhhhhh hhhhhhh* şi iar *hhhhhhh hhhh*.

„Raideri, în jurul meu, adunarea !”

O creangă pocneşte lîngă mine, judecata îmi spune că nu poate fi decît un crab de uscat, o şopîrlă, un iepure sălbatic, dar tot trupul îmi înţepeneşte. Gîfîitul se apropie. Aş vrea să fug dar muşchii nu mă ascultă. Acel ceva este acolo, jos, în iarba kunai, acoperit pe moment de o piatră. Gîfîitul încetează, este înlocuit de un sforăit, un scheunat, un sorbit zgomotos. Acum acel ceva bufneşte cînd de o parte, cînd de alta, încercînd să mă miroasă, scîncind nerăbdător.

„Raideri, raideri ! În jurul meu, adunarea !”

În momentul acela îmi adulmecă mirosul şi eu îl adulmec pe *al lui*. Gîfîitul răuvoitor a început iarăşi *hhh hhh hhh hhh hhh* şi pute a sudoare, corditǎ, urină şi piele veche. Se apropie, scurmă marginile tranşeei mele. Nu pot privi în sus. Îl simt însă cum atîrnă deasupra mea. Ţin ochii strîns închişi, cînd o strălulgerare de lumină îmi străbate pleoapele. Brusc,

deschid ochii. Nimeni în jur. Linişte. Apoi păsările îşi reiau ţipetele, cîinele latră, copiii plîng. Nu s-a întîmplat nimic. Sînt, de bună seamă, victima unui coşmar. Hainele îmi sînt totuşi ude de transpiraţie.

Nu-mi mai pasă de ruşine, aş fi fericit să scap de aici, dar buimăcit, nu ştiu ce să fac. Să mă întorc, prin întuneric, la aeroportul Henderson, nici nu poate fi vorba. Să dorm, nici atît. Dar mă înşel în această privinţă. Am 56 de ani, am petrecut o zi obositoare şi tocmai am trecut printr-un şoc ciudat. Mă răsucesc pe spate şi privesc Crucea Sudului, ale cărei stele sînt în parte ascunse de nori zdrenţăroşi. Mă cuprinde somnul. De data aceasta recunosc visul. Din nou bătrînul şi sergentul. Cu o diferenţă însă. Cînd soseşte bătrînul, constată că sergentul venise mai din vreme – cizmele-i erau pline de noroi – şi nu se sinchiseşte de prezenţa noului venit. Are aspectul jumătate patetic, jumătate ridicol al victimei unui lagăr de concentrare, victimă care şi-a pierdut demnitatea. Atebrina i-a făcut pielea mai galbenă decît a unui japonez. Uniforma atîrnă pe trupu-i sfrijit şi este pătată cu ceva care, dacă te uiţi mai bine, vezi că este sînge. Spumegă de furie, deşi, evident, nu împotriva bătrînului. Nici nu-l priveşte. Cu ochii în altă parte, ameninţă cu pumnul întunericul, cuprins de o furie jalnică şi înjură sălbatic. La început ai crede că este supărat pe el însuşi. Apoi adevărul apare limpede. Ştiu ce-l apasă. Este furios pe Lefty Zepp, primul dintre infanteriştii de marină cu „fundul jerpelit” care a fost ucis.

Bineînţeles că eram dărîmat. Zepp dăduse dovadă de o indisciplină de neiertat. Îi ordonasem să se ferească de porţiunile de teren înalt şi mai ales să nu se apropie de Compania Easy. Îţi vine foarte greu să ierţi cînd cineva pe care îl iubeşti a fost ucis, făcînd ceea ce i s-a spus în mod special să nu facă. Toţi cei din companiile de pe linia frontului ştiau că Zepp fusese la Harvard. Erau agasaţi de privirea lui adormită, amuzată, aproape insolentă şi de felul cum te privea cînd înregistra un succes, de parcă tocmai ai rostit ceva dezgustător sau miroseai urît. Sergentul din

Compania Easy făcea parte dintre cei pe care îi scotea din sărite bastonul mic de trestie, binoclul, cizmele făcute de mînă şi pistolul elegant ale lui Zepp. Reîntors la New River, sergentul l-a salutat, indus în eroare de aspectul lui şi, cînd a aflat că Lefty nu-i decît un P.f.c. (soldat cu specialitatea de clasa întîi) a fost cuprins de furie. N-am făcut din asta o problemă şi, pe atunci, nici Zepp nu se sinchisea prea mult. Dar în luptă antipatiile pot fi ucigătoare: Compania Easy nu avea de gînd să-i păzească fundul lui Zepp, iar cu aspectul lui deosebit Zepp era în orice caz o momeală pentru trăgătorii de elită. Ofiţerii noştri nu purtau nici un semn distinctiv. Ştiau bine că lunetiştii inamicului erau în căutarea comandanţilor. Dacă un P.f.c. putea să-l păcălească pe un sergent, putea cu siguranţă să-i amăgească şi pe japonezi şi să fie împuşcat. I-am spus de o mie de ori lui Zepp acest lucru, şi el sau îmi promitea că nu o să mai poarte echipamentul de la firma Abercrombie şi Fitch cînd patrula în prima linie, promisiune pe care o uita repede, sau îmi aducea un argument legal, complicat, despre dreptul omului înrolat de a avea „proprietăţi” personale. Exact la ceea ce te aşteptai de la unul care a studiat la Harvard.

Mai tîrziu m-am întrebat dacă cei din Compania Easy ştiau că Lefty era evreu. Cred că nu. Nu arăta a evreu, sau cum ne imaginăm noi că arată un evreu. Avea păr negru, des şi ondulat, şi cum îşi păstra tunsoarea de la tabăra de recruţi, parcă avea o cască pe cap. Ochii-i erau oblici, buzele subţiri şi pometii înalţi, aproape orientali. Era vînjos, bine proporţionat. Problema rasială fusese pusă deschis la noi în secţie – de Bubba – şi Lefty a negat cu hotărîre că ar fi evreu. Spunea că-i armean. Numai lui Izzy Levy i-a spus adevărul, după ce acesta s-a jurat să păstreze secretul. Izzy nu mi s-a destăinuit decît peste 30 de ani, cînd ne-am întîlnit întîmplător la Chicago. Am fost surprins. Îl credeam pe Zepp mai presus de această minciună. Exceptînd vocea sa de adolescent, emana un aer de supremă încredere în sine. Mişcările îi erau întotdeauna sigure şi economice. Eram convins că va deveni un medic reputat. Avea o inteligenţă deosebită. Nici Barney, nici eu nu l-am putut bate măcar o

dată la şah. Se înrolase în infanteria marină dintr-un impuls al momentului, după ce îi văzuse pe John Payne, Randolph Scott şi Maureen O'Hara în filmul „Pe ţărmurile din Tripoli”, un film de reclamă pentru război, care a împins o mulţime de tineri spre cîmpurile de instrucţie. Scria zilnic tatălui său şi tot zilnic primea o scrisoare, în ciuda faptului că medicii, pe frontul de acasă, lipsiţi de aportul celor mai mulţi dintre colegii lor tineri care se înrolaseră, aveau enorm de lucru.

Pentru un civil, oamenii în haine de luptă seamănă unul cu altul ca nişte buruieni pe un petec de pămînt; un botanist însă le poate distinge; la fel un sergent, dacă este ceva de capul lui, trebuie să fie în stare să facă distincţie între oameni. Nu poţi învăţa acest lucru. Trebuie să ai intuiţie. Cei mai buni subofiţeri înţeleg particularităţile de caracter ale fiecărui puşcaş, ştiu cum va reacţiona sub tensiune, la ce poţi să te aştepţi de la el şi la ce nu poţi. Spre surprinderea mea, am constatat că şi eu eram în stare de acest lucru. Ba chiar puteam să ghicesc destul de exact cu ce se îndeletniceau şi alţi infanterişti de marină – mersul încovoiat îl trăda pe mitralior, mişcările ca de crab erau ale unui servant aruncător. În junglă am mai aflat şi că timiditatea mea era de fapt o calitate. Din cauza bătăilor pe care le încasasem în copilărie, am devenit maestru în arta de a mă eschiva; arareori puteam fi luat prin surprindere. Dacă eram pe punctul să fiu încolţit, dacă mă aflam în apropierea unui pericol, o simţeam înaintea tuturor. Cei mai mulţi infanterişti răniţi trec printr-un fel de acalmie, un moment mort între clipa în care au primit lovitura şi cea în care nervii zguduiţi şi muşchii sfîrtecaţi realizează acest lucru şi încep să „urle”, dar cu mine se întîmpla exact contrariul. Eram asemenea Reginei Albe din povestea *Through the Looking-Glass* (Prin oglindă) care simţea durerea înainte de a se fi lovit. Fiind tînăr, speriat, aveam reflexe bune, reacţionam imediat la cea mai mică ameninţare. Aveam un simţ pe care nu-l pot defini, un fel de lipsă de curaj la nivelul subconştientului.

Instinctul m-a prevenit că Lefty Zepp se expunea prea mult riscului, şi că locul deschis de sub Yaetake trebuia evitat cu orice preţ, în special de către el. I-am spus-o clar.

Se uita într-aiurea, pe deasupra capului meu. Discutasem adeseori în contradictoriu despre curaj. Îi spusesem că, în afară de a întoarce spatele spre japonezi şi a o lua la fugă, lucru care m-ar face doar o ţintă mai sigură – vorba aia: „cine în luptă o ia din loc, mîine nu mai luptă deloc” – acţiunile mele erau mînate numai de hotărîrea de a supravieţui războiului. Mi-a răspuns că şi el voia să rămînă în viaţă, dar că nu i-ar fi părut rău să se întoarcă acasă decorat cu „Steaua de argint” sau chiar cu „Crucea marinei”. I-am citat pe cineva care spunea că omul nu-i dispus să-şi vîndă viaţa, dar şi-o dă în schimbul unei bucăţele de panglică colorată. Întreaga panoplie de glorii militare – eram eu de părere (şi încă mai sînt) – nu este decît o monstruoasă înşelătorie. Aveam convingerea (şi o mai am şi acum) că unu dintre mijloacele cele mai eficiente de a termina cu războaiele ar fi să-i despuiem pe militari de panglicile, uniformele şi titlurile lor anacronice. Desfiinţează medaliile, am spus eu, îmbracă-i pe infanterişti în salopete albastre, fă din generali „supraveghetori”, din colonei „controlori” şi din sergenţi „maiştri”. Atunci, am continuat, impulsurile războinice vor slăbi în toată lumea. Lefty era atras de idee, dar nu era convins. Îmi dădeam seama că tot mai dorea să-şi salute tatăl în calitate de erou militar cu atestat. Deci, i-am ordonat să stea culcat la Yaetake, evitînd, mai ales, sectorul Companiei Easy. Afurisitul n-a ţinut seama de ce i-am spus.

Noi ceilalţi eram îngrămădiţi deasupra unei hărţi cu situaţia locală, într-o văgăună sub linia principală de rezistenţă, încercînd să punem de acord coordonatele hărţii cu un set nou de fotografii aeriene, treabă pe care o făceam pentru un grup de ofiţeri. Distracţia era bine venită. Timp de patru ore ne canonisem ca nişte ocnaşi să urcăm aruncătoare grele şi tunuri de 37 de milimetri pe o pantă aproape perpendiculară, acoperită de grohotiş ce ne aluneca sub picioare într-un mod înşelător... Peticele mici de pămînt erau acoperite cu noroi, în fapt şi mai primejdios decît pietrele. La un moment dat, neîndemînatecul de Horse Goltz, pe numele lui adevărat Horst von der Goltz – niciodată

n-am întîlnit un prusac atît de diferit de prusaci – a alunecat, a venit peste mine şi cu teaca baionetei mi-a făcut o rană destul de urîtă în obraz. Dar mă săturasem pînă în gît şi de ofiţerii care fluturau spre mine poze lucioase, cerîndu-mi să-i lămuresc ce înseamnă cutare ridicătură sau cutare linie. Dusty Rhodes era un interpret foarte dibaci al fotografiilor aeriene, şi tocmai începusem să mă întreb unde ar putea fi, cînd am auzit deasupra mea un strigăt subţire, strident, de neconfundat „Infirmier !” Strigătul ne amuţi pe toţi. Rid privi spre mine. Faţa îi era încordată. A şoptit: „Lefty !”, apoi a venit în fugă Dusty, cu ochii holbaţi... „Ce s-a întîmplat ?” l-am întrebat tremurînd. „Lefty a fost grav rănit, pare-se de un trăgător de elită”.

Pînă în momentul acela rănile, ca să nu mai vorbim de morţi, erau încă ceva nou pentru noi şi nu ştiam ce să facem într-o asemenea situaţie. De fapt, nu am fi putut face nimic. Stăteam în jur, cu mîinile în şold, evitînd să ne uităm unul la altul, îndreptîndu-ne privirea spre zona unde ştiam că-s liniile Companiei Easy. L-au coborît pe Lefty pe braţe, cu mîinile ridicate ca să-l poată duce. L-am auzit înainte de a-l vedea. Am citit un articol despre faptul că răniţii nu plîng niciodată. Minciună ! Zepp suspina. Orice rană ar fi avut, nu puteam crede că era mortală, deoarece în acest caz ce rost ar fi avut să-l mişte, îmi spuneam eu. Nu ştiam că linia noastră fusese împinsă înapoi pe panta opusă; nu aveau de ales, trebuia să-l mute sau să-l abandoneze, deoarece infanteria marină îşi adună întotdeauna morţii şi muribunzii, nu de dragul lor, ci ca să-i încurajeze pe cei vii.

Suspinele au încetat şi l-am văzut. Spatele bluzei, cu pete mari de sudoare, părea normal, dar picioarele îi erau desfăcute pe cît îi îngăduia poziţia şi la vintre era o baltă de sînge, cu băşici roşii care i se formau şi i se spărgeau pe coapse. Văzîndu-i apoi capul bălăbănindu-se mi-am dat seama că era pierdut. Cînd l-au adus mai aproape am văzut că trăsăturile feţei erau intacte. Buzele îi erau întredeschise, aproape umflate, gîtul umflat şi el. Ochii-i priveau miraţi: cum de-au putut să-i facă aşa ceva unuia de la Harvard ? Am simţit cum mă cuprinde pe rînd durerea, jalea, uimirea,

mîhnirea. Mînia a venit mai tîrziu, cînd Barney a aflat că Lefty se ridicase în picioare, expunîndu-se în întregime inamicului, ca să cerceteze cu binoclul liniile japoneze. Dar pentru moment nu eram furios. M-am gîndit la patru lucruri dintr-o dată: avea 19 ani, nu va mai cînta niciodată „Fair Harvard", trebuia să-i scriu tatălui său şi nu-i ştiam adresa. Dar pentru moment nu eram în stare să mă mişc. M-am gîndit: „*Dulce et decorum est pro patria mori*." Dacă cineva ar fi îngînat atunci imnul infanteriei marine, l-aş fi împuşcat.

Doi servanţi de aruncătoare au pus trupul lui Lefty sub un copăcel pricăjit, mai la o parte de cei adunaţi în jurul hărţii, care, spre uimirea mea, îşi continuau activitatea. Apoi, tot atît de firesc ca şi cînd am fi planificat totul, ne-am luat rămas bun de la el, unul cîte unul. Pip îşi ştergea ochii cu mîneca aspră. Knocko Craddock arăta ca un beţiv dintr-un film, exagerînd fiecare mişcare, fluturîndu-şi braţul, mişcîndu-se de parcă era gata să cadă ca unul care se făcea că-i pilit. Barney, cu faţa înnegurată, avea o privire de om zdrobit. Au venit şi ceilalţi, toţi gata să plîngă. Dacă Samuel Eliot Morison ne-ar fi văzut, nu ar fi zis că eram acei „băieţi viteji" care „nu doreau nimic altceva, decît să se încleşteze în luptă cu inamicul perfid ce le trezise instinctele primitive".

Mi-a venit rîndul la urmă. Nu ştiam ce să fac, aşa că m-am dus lîngă el şi am îngenunchiat. Tenul lui Lefty, măsliniu de obicei, părea de fildeş. Îmi amintesc de cuvintele lui Gustavo Adolfo Bécquer: „O, doamne, cît de singuri sînt morţii" deşi, mă gîndeam, cît de singuri sînt şi supravieţuitorii. Credeam că pînă la urmă va veni şi un preot, dar Zepp nu avea religie sau renunţase la cea în care se născuse. Tot ce puteam face pentru el era să-i recit cîteva versuri din *Unui tînăr atlet muribund* de A.E. Housman.

M-am aplecat şi l-am sărutat pe buze. Apoi am privit în jos spre vintrele lui însîngurate. Într-un anumit fel obscen, inexprimabil, indirect, dar explicabil, am simţit că mi-am pierdut, în sfîrşit, virginitatea.

Coborînd „Colina”, acum în 1978, mă deplasez spre est cu un automobil Toyota închiriat, pe unica şosea de pe insulă – drum mocirlos în 1942, asfaltat acum, dar plin de hîrtoape ca şi atunci – şi parchez în apropierea rîului Tenaru. Mergînd de-a lungul malului îl zăresc deodată pe Jacob Vouza, care mulţumită reginei Elisabeta a II-a va deveni curînd Sir Jacob Vouza. Mă vede apropiindu-mă şi păşim stînjeniţi unul spre celălalt: doi vechi combatanţi, scîrţîind din toate încheieturile. Ne îmbrăţişăm. Mă conduce la el în sat şi îl aştept afară în timp ce îşi schimbă hainele în coliba lui acoperită cu stuf. Insistă să îşi îmbrace uniforma cu această ocazie. Un drapel se înalţă deasupra noastră pe un catarg. Este acelaşi steag pe care îl purta la el în urmă cu 35 de ani în chip de salvconduct şi care era cît pe ce să-l coste viaţa. Dacă fîlfîie deasupra satului, înseamnă că Vouza este acasă. Cînd englezii au revenit, după război, în insulele Solomon, acest obicei îi irita, dar nimeni nu a îndrăznit să-i spună unui bătrîn erou să înlocuiască steagul american cu cel britanic. Sir Jacob a fost şi a rămas cel mai popular om de pe insulă.

Întîlnirea noastră nu a fost întîmplătoare. Pe insulă au mai rămas încă foşti combatanţi, în majoritate australieni, iar Martin Clemens, pensionar acum şi locuind la Melbourne, i-a înştiinţat de venirea mea şi pe alţi apărători de coastă şi veterani de pe insulă. Vouza se apropie de 90 de ani şi am considerat că nu este cazul să-i cer să mă însoţească tot timpul cît va dura vizita mea în Guadalcanal. În schimb, voi fi întovărăşit de Jackson Koria, un alt localnic. Ca şi Vouza, Koria muncea pentru japonezi în timpul războiului şi furniza informaţii serviciului G-2 al lui Vandegrift.

Este greu de descris devotamentul pe care îl simt aceşti oameni pentru Statele Unite. În urmă cu cîteva luni, cînd arhipelagul Solomon a devenit membru al Naţiunilor Unite, cu propriul său steag (albastru, verde şi galben), avînd drept deviză „A conduce înseamnă a sluji” şi un imn naţional („Fie binecuvîntate insulele Solomon”), britanicii au înmînat în mod oficial frînele autorităţii primului ministru al unui guvern

ales. O fanfară britanică a intonat „God Save the King” *. **Au urmat c**îteva aplauze de complezenţă. Apoi o fanfară de localnici a cîntat imnul cel nou. Aplauzele au fost mai tari. La sfîrşit, şi-a făcut apariţia o fanfară de mateloţi americani, cîntînd imnul infanteriei marine. Toţi locuitorii arhipelagului, prezenţi la ceremonie, au sărit în picioare, aplaudînd frenetic.

Vouza iese din colibă. Poartă fustă în loc de pantaloni, dar în rest e îmbrăcat în uniforma unui sergent major din infanteria marină. Şi-a prins pe bluză decoraţia „Steaua de argint”. Poartă o sabie gravată, care i-a fost dăruită de infanteria marină. Cînd îl fotografiez, mă întreabă unde îmi păstrez costumul albastru. Este o întrebare jenantă. Cum aş putea să-i spun că m-am descotorosit de mult de hainele albastre, kaki şi verzi, chipiul meu decolorat de raider fiind singura piesă din uniformă pe care o mai păstrez ? Schimb subiectul. Am aflat de undeva că un anume căpitan Honda, este un om întreprinzător. Îl întreb pe Vouza despre toate acestea. Se crispează. Japonezii sînt aici, e adevărat, dar el nu vorbeşte niciodată cu ei. Aşa că schimb din nou subiectul, sugerîndu-i să mai vizităm o dată gura rîului Ilu. Asta îi face plăcere. După ce mîncăm nişte papaia răcoritoare şi delicioasă la gust, ne plimbăm de-a lungul rîului, uitîndu-ne cum se scaldă vitele şi copiii. În mod surprinzător, unul dintre copii poartă o pereche de „tabi”, acele sandale japoneze purtate în al doilea război mondial, în care degetul mare este separat de celelalte, ca într-o mănuşă cu un singur deget. Este de necrezut că mai pot fi încă folosite. Bocancii mei de campanie nu au rezistat mai mult de 15 ani. Încep să-l întreb pe Vouza despre ele, dar îmi aduc aminte că nu îi place să vorbească despre japonezi. Ajunşi la limba de pămînt nisipos unde au murit atîţia oameni, ne oprim în tăcere. Mă gîndesc la soldatul Schmid, continuînd să lupte şi după ce orbise. Mă gîndesc, de asemenea, la Vouza, la ce-a făcut el în noaptea aceea de groază. Stă lîngă mine în poziţie de drepţi. Îl felicit pentru ţinuta lui militară şi îi promit că le voi vorbi despre el prietenilor săi din Statele Unite. Îmi

* God Save the King – imnul naţional britanic.

zice: „Spune lor că eu iubesc pe ei. Eu bătrîn acu, nu arăt bine. Dar nu uit”. Îi răspund „Tu nu bătrîn, Vouza. Tu sănătos, voinic. Tu trăieşti mult”. Se destinde şi zîmbeşte.

Koria şi cu mine traversăm cu Toyota un pod nou, lung de
150 picioare, peste Lunga, şi încă unul şi mai lung, peste rîul Matanikau. În 1942 a fost nevoie de două luni pentru ca
19 000 de infanterişti de marină, împinşi de la spate de Chesty Puller, să ajungă pe celălalt mal al rîului Matanikau. Astăzi, cu maşina, faci zece minute de la aerodrom, numit acum Aeroportul Internaţional Henderson. Podul are o singură bandă de circulaţie, deoarece, ţi se spune, cei din marină au mers doar într-o singură direcţie – înainte. Această poveste nevinovată este urmată de surprize de o parte şi de alta a rîului. O catedrală catolică pe un mal, un cartier chinezesc pe celălalt, iar în locul pistei de aterizare „Fighter Two”, de la Kukum, un teren de golf. Acesta este doar începutul. Sfîrşitul este oraşul Honiara. Nici unui veteran care a luptat la Guadalcanal nu i-ar spune ceva această metamorfoză. Oraşul Honiara a apărut după război şi şi-a luat numele de la cuvintele indigene *naho ni ara*, însemnînd „Cu faţa spre vîntul din est şi sud-est”. A fost ridicat în zona fostului Point Cruz, acel complex de docuri de ciment pe care îl construisem pe locul unei plantaţii de cocotieri. Oraşul a devenit capitala celor 50 000 de cetăţeni ai insulelor Solomon. Are două hoteluri cu aer condiţionat, unul dintre ele fiind proprietatea unor chinezi. Mai există un cartier chinezesc şi un restaurant chinezesc, „Lanterna”, unde se serveşte cea mai bună mîncare de pe insulă.

Dar cei care îţi atrag atenţia sînt japonezii. Tineri niponi, care nici nu erau născuţi cînd războiul făcea ravagii pe aici, vin în misiuni economice, cercetează bogatele resurse minerale ale insulelor Solomon, pun la analiză uleiul de palmier, pescuiesc tonul, se tîrguiesc pentru orezul, trestia de zahăr, vitele, papaia, ananasul din Guadalcanal şi se interesează îndeaproape de indigenii din Malaita, una dintre cele mai bogate insule, care ameninţă că se retrag din federaţie. În fiecare an sosesc japonezi mai în vîrstă să se

roage deasupra unor morminte mici pentru sufletele soţilor şi fraţilor morţi în luptă. Conducătorii unor giganţi industriali japonezi stau în jurul meselor din hoteluri, bînd bere rece „Kirin” şi studiind hărţi ale insulelor. Nu mă simt bine în prezenţa lor. Dar nu-mi face plăcere nici firma „Jachete şi cravate”, nici meniurile tipărite în japoneză şi în engleză, nici staţia de taxi şi barul bine aprovizionat. Apăsat de sentimentul de vinovăţie al supravieţuitorului, îi spun chelnerului „Adu-mi un whisky cu gheaţă”.

În dimineaţa următoare, l-am vizitat pe căpitanul H. Honda, în biroul său de la Compania de pescuit Taiko. Este mai tînăr decît mine şi pare şi mai tînăr; un om scund, subţirel dar vînjos, cu părul negru, despărţit de o cărare dreaptă şi ochii ca nişte mărgele verzi, de sticlă. Dar este destul de în vîrstă ca în 1945 să se fi înscris voluntar în trupele kamikaze. Nu a fost admis şi, sperînd să găsesc un teren comun, îl felicit pentru că nu trecuse examenul. Nu ţine figura. Abia-i înfloreşte un zîmbet în colţul gurii. Şi, spre mirarea mea, după toţi aceşti ani, simt că încep şi eu să mă zbîrlesc. Tristul adevăr este că nu poate fi pace niciodată între oameni ca el şi oameni ca mine; un zid invizibil ne va separa întotdeauna. Ca să scurtez conversaţia cît mai mult cu putinţă, mă limitez la cîteva întrebări de complezenţă.

Întorcîndu-mă la hotel şi trecînd pe lîngă cinematograful local, o baracă Quonset transformată, unde rulează filmul „S-a petrecut într-o noapte”, mă întîlnesc cu Bill Bennet, un vechi apărător de coastă care poartă tricoul Batalionului 1 raideri. Bennet şi un alt australian de la bar nu împărtăşesc pesimismul lui Honda, deşi mă previn să nu mă las păcălit de magazinele de modă din Honiara şi de faptul că adidaşii se bucură de mare trecere în insulă. În afara capitalei, insula Guadalcanal este încă primitivă. Deşi aici, în oraş, există electricitate, în alte părţi, cu excepţia cîtorva generatori, se folosesc lămpi cu petrol pentru iluminat.

Turul pe care l-am făcut în insulă m-a convins că, în general, Canalul este încă primitiv. Pe Plaja Roşie am găsit rămăşiţele unui dig plutitor şi două vehicule amfibii, năpădite de viţă şi acoperite de aproape patru decenii de

rugină. De altfel plaja cenuşie cu nisip fin şi palmierii maiestuoşi au rămas cam tot cum erau la 7 august 1942. Pe aerodromul Henderson scheletul negru al vechiului turn de control este neatins. Nişte arbuşti cassia cresc pe o maşină semişenilată de lîngă pistă. Cum pistele sînt acum acoperite cu ciment, indigenii au scos plasa Marsden şi o folosesc pentru garduri. Spre vest se află sanctuarele japoneze – sînt identice, voi constata, în toate insulele: înalte de şase picioare, cu patru laturi şi caractere japoneze scrise pe toate părţile. Descopăr şi cîteva monumente comemorative ale armatei de uscat a Statelor Unite, dar aproape nici unul ridicat de infanteria marină. Ici şi colo dai de fuzelajul unui avion prăbuşit în cel de al doilea război mondial; interiorul miroase, fără excepţie, a urină. Alături de rîul Kokumbona, urmele unor tranşee vechi şi ale unor adăposturi de tragere individuală brăzdează pămîntul, dar nu dau de cel care a fost al meu. Cu excepţia înălţimilor şi a limbii de pămînt nisipos de lîngă rîul Ilu, toate celelalte semne ale trecutului, printre care şi Podul japonez, au fost invadate de junglă. Aceasta se aplică şi la „Punctul iadului”, o grămadă de muniţie neexplodată, marcată cu un semn de interdicţie pentru oricine rătăceşte prin preajmă. Există asemenea „puncte ale iadului” năpădite de vegetaţie peste tot în Pacific. Este moştenirea de căpătîi pe care războiul a lăsat-o băştinaşilor. Arăt spre un semn de avertizare, aproape acoperit de plante agăţătoare, şi-i spun lui Koria că acesta este un teren arid, care va prezenta întotdeauna un pericol. Dă din cap încruntat şi-mi răspunde „Eu ştie asta”; înţelege şi el bine acest lucru.

După victoriile aliaţilor din Papua şi Guadalcanal, marea ofensivă japoneză din 1942 a mai îngăimat ceva, după care s-a stins. La Tokio, generalii şi amiralii îl asigurau pe Hirohito că puteau menţine imperiul pe care îl cîştigaseră. Pînă atunci strategii americani din Washington consimţiseră tacit: planurile lor în ceea ce privea războiul din Pacific fuseseră defensive. Nu doreau decît să păstreze Australia şi insulele Hawaii, pînă va fi cîştigat războiul din Europa. Dar

MacArthur, Halsey şi Nimitz erau comandanţi bătăioşi. Demonstraseră de ce erau în stare trupele lor. În Pacificul de sud-vest erau hotărîţi să cucerească sau cel puţin să neutralizeze Rabaul. În cazul acesta, MacArthur ar fi putut să se strecoare de-a lungul coastei de nord a Noii Guinee şi să se apropie de obiectivul la care ţinea atît de mult – să recucerească insulele Filipine, iar forţele maritime ale Statelor Unite să pornească o nouă ofensivă în Pacificul central. Comanda divizată a operaţiilor din Pacific nelinişstea Comitetul întrunit al şefilor de state majore şi, pînă în ziua de astăzi, istoricii se întreabă dacă o astfel de comandă a fost un lucru înţelept. Pe MacArthur nu-l interesa Pacificul central în sine, în timp ce amiralul King era convins că Japonia poate fi înfrîntă fără ca americanii să recucerească insulele Filipine.

În realitate, cele două tendinţe au început să se sprijine reciproc, fiecare oferind protecţie flancului celuilalt. Nimitz, comandantul teatrului de operaţii al lui King, executa atacuri diversioniste asupra forţelor maritime ale inamicului, care altfel s-ar fi năpustit din est asupra lui MacArthur, în timp ce forţele aeriene ale lui MacArthur nimiceau avioanele inamice ce ar fi putut respinge infanteria marină de pe capetele de pod din insule. Strategiile lor erau diferite. MacArthur obişnuia să trimită valuri succesive de bombardiere de la bazele de pe sol, pentru a obţine superioritate aeriană locală, în timp ce Nimitz se baza pe aviaţia ambarcată ca să protejeze debarcările desantului maritim pe insulele-cheie care deveneau apoi puncte de sprijin în mijlocul perimetrului de apărare al inamicului. Aceasta se explica prin faptul că fiecare din ei avea de a face cu un peisaj şi privelişti marine diferite. Pentru un om trecut de 60 de ani, MacArthur era extraordinar de receptiv la noile concepţii militare. Nu numai că a adoptat procedeele amfibii dezvoltate de infanteria marină dar a făcut un pas mai departe, punînd în mişcare ceea ce Churchill a numit mai tîrziu „desantul comun” prin care se realizează coordonarea forţelor terestre, maritime şi aeriene. La West Point, generalul învăţase doctrina armatei terestre; rîurile sînt bariere. La Annapolis, elevilor şcolii

militare de marină li se spune că apele sînt şosele. MacArthur a combinat în mod strălucit aceste două teorii. Nu a fost, bineînţeles, niciodată iubit de soldaţii săi. Considerau că nu ştia să-i aprecieze şi că era prea egocentric. Este adevărat, aşa era, ba mai mult chiar: cel mai exasperant dintre generalii care au purtat vreodată uniformă. Dar geniul său a grăbit desfăşurarea războiului, a
redus la tăcere inamicul şi a executat manevre care
depăşeau imaginaţia soldaţilor mai puţin înzestraţi care îl dispreţuiau.

Cele două bătălii celebre ale sale pot fi considerate cele purtate pentru Hollandia, care este acum capitala regiunii indoneziene Djajapura, şi pe insula Biak, între Noua Guinee şi Filipine. Pe aeroportul Senatai din Djajapura se poate ajunge luînd din Port Moresby avionul săptămînal al companiei Air Niugini. Avioane DC-9 zboară zilnic de pe Senatai spre insula Biak. Hollandia are, cum ştiu cei care au făcut războiul acolo, unul dintre cele mai frumoase porturi naturale din lume. Pe ţărm mai pot fi încă găsite depozite de materiale şi barăci Quonset dar cele mai multe dintre clădirile oraşului datează din anii '50. Între aeroportul Senatai, Universitatea Cendrawasih şi partea de vest a golfului un mare monument de beton marchează locul unde a fost cartierul general al lui MacArthur. Senatai este unul dintre puţinele aeroporturi internaţionale din Pacific dar portul maritim are o slabă activitate şi guvernul nu încurajează vizitatorii. Cu excepţia misionarilor şi, în mod întîmplător, a unor oameni de afaceri sau turişti, rareori vezi vreun alb. Populaţia este cam jumătate indoneziană şi jumătate irianeză. Elegantul cartier de pe dealul Angkasa oferă o privelişte minunată a portului, noul edificiu al guvernatorului (Gubernuran) fiind impresionant. În rest, Hollandia te dezamăgeşte. Oraşul însuşi este construit în jurul unei pieţe centrale, unde dai de cîteva cinematografe şi de o miasmă puternică de peşte, gunoi şi excremente de cîine.

Insula Biak este mai interesantă. Şi ea are un aer părăsit, oferit în special de nişte şine de tren care ies din buruieni,

traversează un doc părăginit şi dispar în mare. Nu este greu să găseşti lucruri care îţi aduc aminte de război. Ajungi pe aerodromul Mokmer, singura dintre uriaşele piste de decolare- aterizare ale lui MacArthur care mai există încă. De cealaltă parte a aerodromului se aflau căminele ofiţerilor necăsătoriţi, transformate acum în hotel, sub administraţia companiei aeriene Merpati Nusantara. La nord poţi explora ceea ce localnicii numesc zona „peşterilor japoneze" – un complex de peşteri naturale, în care colonelul Naoyuki Kuzumi s-a adăpostit împreună cu oamenii săi pentru a opune ultima rezistenţă, în iunie 1944. Cînd au refuzat să se predea, soldaţi din trupele terestre au dinamitat plafonul peşterii principale, care s-a prăbuşit ucigînd pe apărători. Poţi vedea urmele înfrîngerii japoneze: canistre, cutii cu muniţii, bucăţi de uniformă, puşti şi scheletele ruginite ale vehiculelor.

La Biak s-a desfăşurat o bătălie-cheie, căci Kuzumi făcuse cea mai ucigaşă descoperire din timpul războiului. Pînă atunci japonezii apăraseră insulele luptînd pe ţărm. Cînd era pierdut ţărmul, era pierdută şi insula; supravieţuitorii japonezi dădeau un atac banzai, murind pentru împărat la gura tunurilor noastre, în timp ce americanii înregistrau pierderi puţine sau deloc. După Biak, inamicul s-a retras în peşteri adînci. A-l scoate de acolo devenise o treabă sîngeroasă, care a atins culmea grozăviilor în ultimele luni ale războiului.

Mă întorc în Guadalcanal, după ce primesc un telefon dis-de-dimineaţă. Bob Milne, un pilot local, m-a invitat să zbor a doua zi dimineaţă prin strîmtoarea Slot, în micul său avion portocaliu cu alb Queenair DC-3, cu două motoare. În 1943, cînd MacArthur se apropia încet de Filipine, noi urcam treaptă cu treaptă scara insulelor Solomon. Astăzi putem zbura la Bougainville şi înapoi într-o zi, dar între bătălia de pe Colina însîngerată şi debarcarea Diviziei 3 infanterie marină, în golful Împărăteasa Augusta din Bougainville a trebuit să treacă mai bine de un an. Între timp pusesem pe fugă inamicul din insulele Pavuvu, Rendova, Noua Georgie,

Vella Lavella, Kolombangara, Choiseul, Mono şi Shortland. Asta a fost treaba lui Halsey. El era unul dintre puţinii amirali care puteau lucra în tandem cu MacArthur. Halsey şi MacArthur au izolat puternicul cuib de rezistenţă al japonezilor din Rabaul, unde peste 100 000 de infanterişti ai lui Hirohito nu cereau decît să moară pentru împărat. Au fost ocoliţi şi lăsaţi pradă amărăciunii şi suferinţei. După cucerirea strîmtorii Slot, războiul din Pacific a fost împărţit în cele două mari teatre de luptă: al lui MacArthur şi cel al lui Nimitz.

Cînd se crapă de ziuă, avionul lui Bob decolează de pe pista de ciment a aerodromului Henderson. Zburăm pe deasupra rîului Matanikau, pe deasupra Honiarei şi a Capului Esperance. Curînd, la tribord, se zăreşte Santa Isabel, apoi, la babord, Noua Georgie. Privind în jos, din scaunul copilotului, unde stau, văd insulele de fiecare parte a Canalului Slot, ca nişte uriaşe ciuperci verzi şi păroase, dominate de munţi vulcanici, dintre care cel mai înalt este Pobomanashi de 8 028 de picioare. Ici şi colo un mănunchi de acoperişuri de stuf indică prezenţa unui sat, deşi satele sînt rare. În partea aceasta a lumii sînt mai multe insule decît oameni. Pe măsură ce coborîm prin aerul strălucitor al dimineţii, Bob îmi arată crocodilii dormind la soare şi apoi Lolo, cea mai mare lagună din lume, de peste 68 de mile. Luînd iarăşi altitudine, trecem pe deasupra unei plantaţii enorme de cocotieri şi peste un peisaj mai cunoscut: o alternare de dealuri şi văi, junglă şi iarbă kunai. La orizont, se întrezăreşte insula Bougainville, întinsă, muntoasă, cu vulcani spectaculoşi şi păduri tropicale fără poteci, unde buldozerele pot (ba chiar s-a întîmplat) să se scufunde în mlaştinile verzi fără să lase nici o urmă.

Acum, aici, nu se întîmplă nimic istoric. Insulele nu s-au schimbat de cînd un milion de oameni au modificat cursul războiului în nenumărate lupte locale. Bob îmi arată jos rămăşiţele uneia dintre ele, o umbră sub apă, care, îmi spune el, este corpul navei PT-100 a lui John F. Kennedy. Cîndva supremaţia cerului în aceste locuri aparţinea lui Pappy Boyington. Acum ne alimentăm la o bază pe care o

folosea Boyington: Munda, din Noua Georgie, nivelată şi acoperită de „Albinele mării”, cu mult timp în urmă, iar astăzi arătînd ca un covor de coral străjuit de buruieni. La Kieta, aeroportul nostru de întoarcere – se află pe insula Bougainville, sub drapel papuan – îmi dezmorţesc picioarele şi beau Seven-Up în mica clădire, acoperită cu tablă, a aerogării pe care au construit-o australienii în 1970. E modestă, chiar sărăcăcioasă, cu linoleum pe jos, o masă acoperită cu o bucată de stambă imprimată şi scaune ponosite de răchită. Ca cele mai multe aeroporturi din această parte a lumii, este de obicei aglomerat, în special de localnici, veniţi să-şi întîmpine prietenii sau să-şi ia rămas bun. Unii se uită lung la mine. Mi se spune în „pidgin” că albii vin rar pe aici, iar pe dealuri, în interiorul insulei, cînd apare cîte unul, fetele indigene îşi descoperă coapsele, atît sînt de recunoscătoare pentru prezenţa lui amuzantă.

În alte părţi, ca în Palaus şi Mariane, problemele ecologice încep să devină o preocupare publică. Dar nu şi în insulele Solomon; îţi vine să te îndoieşti că asemenea probleme vor apărea vreodată. Jungla, în combinaţie cu clima, pare prea puternică ca să fie ameninţată cîndva de om. Războiul a fost un asalt important asupra pădurii tropicale. Abia dacă mai găseşti acum vreo urmă. Natura ţine în mînă toate hăţurile. Oamenii pot trăi la liziera pădurii. Dar numai dacă ea îi tolerează. Într-un anumit sens, războiul în acest decor a fost o luptă între om şi pădurea virgină. A învins pădurea; omul s-a retras, învins de vegetaţia luxuriantă şi de bolile care îl pîndeau de peste tot. Această forţă înfricoşătoare stă mai departe în aşteptare, gata să zdrobească pe oricine o desfide. Dacă vrei să trăieşti în junglă, trebuie să o tratezi cu mult respect şi să păstrezi distanţa. Maugham a înţeles acest lucru. Gauguin la fel, precum şi Robert Louis Stevenson. Chiar şi eu, răsfăţat acum cu toate realizările tehnologice moderne, ştiu că această călătorie, ultima pe care o fac aici, mă va schimba într-un fel de care nu-mi dau însă seama. Totuşi nu poţi să fii supărat pe natură. Este *prea* enormă. În afară de asta, nu ea *te-a invitat* acolo. Eşti aici deoarece japonezii te-au făcut să vii

prima dată şi au lăsat răni care nu pot fi vindecate fără o a doua călătorie. Poţi, bineînţeles, să ai resentimente faţă de japonezi. Eu am avut şi mai am încă.

Călătoria de întoarcere în Guadalcanal se desfăşoară în grabă. Este interzis să aterizezi pe întuneric în insule. Nu există lumini de pistă, nici alte mijloace pentru asigurarea navigaţiei aeriene; jos sînt numai tufişurile şi marea fosforescentă, gata să te înghită. Bob aterizează lin în amurgul tot mai înnegurat şi un prieten mă duce cu maşina peste Matanikau, la Honiara. Bazinul de înot al hotelului este luminat şi mai mulţi japonezi de vîrstă mijlocie intră şi ies din apă, înviorîndu-şi jocul cu chiote entuziaste. Cînd îmi iau cheia, recepţionerul îmi sugerează binevoitor să intru şi eu în bazin ! O baie m-ar răcori, dar refuz, dînd din cap. Am nevoie
de odihnă. Mîine zbor spre o insulă care, numai cînd îi pomeneşti numele trezeşte groaza: Atolul Tarawa.

Les braves gens

Americanii de acasă îşi închipuiau că toate cîmpurile de luptă din insulele Pacificului erau asemănătoare: numai junglă, ploaie şi mari plaje argintii, mărginite de palmieri. Această imagine se potrivea Noii Guinee şi Insulelor Solomon dar cea mai mare parte a ofensivei amiralului Nimitz din Pacificul central, începută în toamna anului 1943, s-a desfăşurat pe un teren foarte diferit. Numai palmierii şi pinii pandamus amintesc de Pacificul de sud dar chiar şi pinilor nu le merge bine aici, deoarece plouă rar. O insulă tipică din Pacificul central, aflată pe ecuator, este o mică platformă de coral, acoperită cu puţin nisip şi tufişuri pipernicite, care nu se ridică, în punctul ei cel mai înalt, mai

mult decît cîteva picioare deasupra talazurilor. Tarawa, ca mai toate peticele de uscat din această parte a lumii, este de fapt un atol, un grup triunghiular de 38 de insule, încercuite de o barieră amenințătoare de coral şi adăpostind, în interiorul triunghiului, o lagună de vis. Lupta a avut loc pe una dintre insulele atolului Tarawa, denumită Betio, deoarece aici se afla nepreţuita pistă de decolare-aterizare a japonezilor. Betio nu este nici cît jumătate din Central Park din Manhattan. Oriunde te-ai găsi, ţărmurile ei nu sînt la o distanţă mai mare de 300 de iarzi.

Tarawa face parte din insulele Gilbert. Adevăratul obiectiv al lui Nimitz era Kwajalein, din insulele Marshall. La mai mult de 500 de mile nord-vest, Kwajalein, cel mai mare atol din lume, lung de 65 de mile, ar fi oferit americanilor un imens spaţiu de ancorare şi un aerodrom superb. Dar mai întîi trebuiau cucerite Tarawa şi fratele lui, atolul Makin. Spre deosebire de insulele Marshall, care fuseseră puse sub protectoratul Japoniei prin tratatul de la Versailles şi pe care Hirohito le înarmase pînă în dinţi, timp de 20 de ani, insulele Gilbert, din care făcea parte Tarawa, fuseseră colonie britanică. Niponii ajunseseră acolo după Pearl Harbor. Colonelul Vivien Fox-Strangeways, administratorul britanic al atolului, părăsise Tarawa într-o mică şalupă cu motor, fugind pe timpul zilei din insulă în insulă şi adăpostindu-se, noaptea, printre stînci, pînă cînd a fost luat la bord de o navă britanică în insulele Ellice, aflate mai la sud. De atunci unicul contact al aliaţilor cu insulele Gilbert fusese o incursiune fără urmări, executată de raiderii lui Carlson pe atolul Makin. Carlson a raportat că nu întîmpinase o rezistenţă serioasă. În toamna anului 1943, această afirmaţie nu mai era valabilă. Tocmai Carlson fusese, ca o ironie a soartei, factorul care a provocat schimbarea. Prevenit de atacul său, inamicul a întărit apărarea insulelor Gilbert şi în special a insulei Betio din atolul Tarawa. Japonezii aveau nevoie de aerodromul de acolo. Ca semn al hotărîrii lor de a apăra insula, au ales plaja din Betio ca să amplaseze tunurile britanice de coastă pe care le capturaseră la Singapore.

Înainte de război, aceste insule au fost tot atît de lipsite de importanţă ca şi insula Guadalcanal – îndepărtate, izolate, în afara rutelor comerciale ale Pacificului. Insularii locuiau în colibe acoperite cu trestie, recoltau copra, pescuiau ton şi observau cum fluxurile le modifică an de an linia ţărmului. O dată la trei luni sosea un schooner ca să le ia copra, dîndu-le în schimb tutun şi pînzeturi colorate. Cei din insulele Gilbert locuiau deasupra unor zăcăminte valoroase de fosfaţi dar în 1940 nimeni nu ştia acest lucru. Într-adevăr, erau puţini cei din afară care să cunoască sau să le pese de existenţa insulelor. Misionarii creştini făceau excepţie. Pe vremea atacului de la Pearl Harbor, jumătate din băştinaşi erau catolici şi cealaltă jumătate protestanţi. După debarcarea japonezilor, au plătit scump pentru evlavia lor. Ameninţaţi cu moartea, bărbaţii au fost siliţi să pîngărească altarele lor primitive iar femeile au fost puse să execute acte obscene cu crucifixele. S-a repetat şi aici vechea poveste: insularii, pentru care războiul nu avea mare importanţă şi pe care cotropitorii ar fi trebuit să-i cîştige de partea lor, au fost înstrăinaţi printr-o politică de ocupaţie barbară. Cu mult înainte de toamna anului 1943, japonezii erau urîţi cu înverşunare pretutindeni în insulele Gilbert.

Plănuind ocuparea atolurilor Makin şi Tarawa, Nimitz şi-a ales drept comandant pe contraamiralul Raymond A. Spruance, care obţinuse rezultate excepţionale în bătălia de la Midway, cu 17 luni înainte. Spruance şi-a împărţit armada sa de peste 100 de nave de război în trei grupări operative: una pentru Makin, alta pentru Tarawa şi o a treia care, folosind forţa aeriană de pe 17 portavioane, asigura protecţia primelor două grupări împotriva aviaţiei japoneze din Kwajalein. În consecinţă, avioanele de luptă inamice au fost ţinute la respect. Trupele lui Hirohito însă nu. Cucerirea atolului Makin s-a presupus a fi o treabă uşoară, dar nu a fost. Infanteriştii din armata de uscat nu au reuşit să-l cucerească decît în a patra zi de luptă. Aici, pentru prima, dar nu şi ultima dată, s-a creat o controversă privitoare la debarcare între generalii armatei de uscat şi cei din infanteria marină. Soldaţii din armata de uscat se mişcau

încet, ca să aibă pierderi cît mai mici. Cei din infanteria marină se năpusteau asupra inamicului uneori cu o grabă necugetată, deoarece ştiau că pînă nu se termina lupta, flota care îi debarcase putea fi oricînd atacată de inamic. Credeau că în lupta pentru atolul Makin îşi vor lua revanşa. În timp ce infanteriştii armatei de uscat se îndreptau spre ţărm, un submarin nipon a torpilat un portavion american, ucigînd de zece ori mai mulţi oameni decît cei care au murit luptînd pentru Makin.

Pentru motive diferite, evenimentele din Tarawa aveau să fie considerate o tragedie. Judecate astăzi, ele par de neînţeles. Toţi ştiau că lupta pentru Tarawa – adică pentru Betio – va fi cruntă. Reciful era apărat formidabil. Fusese minat de inamic. Ţărmul era înţesat de tunuri de calibru greu, obstacole de ciment şi baraje de sîrmă ghimpată, puse cu scopul de a forţa invadatorii să treacă prin zona de tragere a tunurilor şi mitralierelor. Acesta era numai un aspect al problemei şi el era cunoscut de Spruance şi de statul său major înainte ca primul val de infanterişti de marină să debarce. Problema mai gravă era reciful. Singurul vehicul care putea străbate un recif colţuros, chiar după ce minele ar fi fost dezamorsate, era ceea ce noi numeam „tractorul amfibiu”. Acţionat de o elice, el putea să înainteze pe apă cu o viteză de patru noduri. Şenilele de tip „omidă” îi permiteau să se deplaseze pe uscat şi pe stîncile recifului cu 20 de mile pe oră. Fiecare vehicul putea transporta 20 de soldaţi. Forţele de debarcare aveau nevoie de oricît de multe vehicule amfibii. Dar nu erau disponibile decît puţine şi cei din statul major al lui Spruance, în special contraamiralul Turner, erau mult prea optimişti în legătură cu mareea. Folosind 1841 de diagrame, ei au asigurat infanteria marină că la ora H apa peste recif avea să aibă adîncimea de cinci picioare, ceea ce însemna că o barcă Higgins încărcată, care se cufunda trei pînă la patru picioare, îl putea traversa. Deci, pentru primul val de asalt erau suficiente vehicule amfibii, deşi se recunoştea faptul că nu mai rămînea nici unul disponibil pentru următoarele valuri.

Raţionamentul era de neînţeles. O debarcare primăvara ar fi fost altceva dar Fox-Strangeways îi prevenise pe americani că toamna mareea este scăzută şi neregulată. Maiorul F.L.G. Holland, din Noua Zeelandă, care trăise în Tarawa timp de 15 ani, spusese că s-ar putea ca mareea să nu depăşească trei picioare. Chiar în noaptea precedentă atacului de la Betio, Rota Onorio, acum preşedintele Camerei reprezentanţilor din insulele Gilbert şi care avea pe atunci 14 ani, a venit cu o pirogă pînă la flota aliaţilor şi le-a spus ofiţerilor de pe nave că a doua zi reciful avea să fie imposibil de trecut, chiar la nivelul maxim al mareei. Nu s-a ţinut seama nici de sfaturile lui, nici de cele ale lui Fox-Strangeways şi nici de părerile lui Holland. În dimineaţa următoare, situaţia s-a înrăutăţit, cînd orarul flotei a început să nu mai fie respectat. Transportoarele încărcate cu infanterişti de marină au fost prinse între bombardamentul navelor lui Spruance şi salvele de răspuns trase de tunurile inamice de pe ţărm. Deplasîndu-se cu greu, au scăpat fluxul şi au întîrziat debarcarea. Comandanţii cuirasatelor, s-a constatat mai tîrziu, nu se puseseră de acord cu comandanţii portavioanelor. După 35 de minute bombardamentul naval a încetat, ca să permită avioanelor să intre în acţiune, dar cum piloţii primiseră un alt orar, au întîrziat o jumătate de oră. Astfel s-a îngăduit bateriilor japoneze să tragă asupra transportoarelor, întîrziind şi mai mult debarcarea. Atacul aerian era planificat să dureze 30 de minute, dar a durat numai 7. La sfîrşit, toţi se aşteptau la un raid masiv al bombardierelor B-24 de la o bază din insulele Ellice, care ar fi fost – s-a presupus – ultima lovitură dată fortificaţiilor de pe coastă. Au aşteptat şi au tot aşteptat. Avioanele B-24 nu au mai apărut. Ora „H” a fost întîrziată cu încă 43 de minute preţioase.

După bătălie, „Albinele mării” au construit mai mult de 19 mile de şosea pe atolul Tarawa, au ridicat diguri, turnuri de observaţie, turnuri de radiorecepţie; au instalat o conductă de petrol, au electrificat insulele, introducînd frigidere şi instalaţii de purificarea apei şi au construit un

chei lung de 2 400 de picioare. Călugăriţelor australiene de pe atol le-au fost dăruite haine noi. După ce s-a terminat războiul, americanii au plecat. Cea mai mare parte a minunăţiilor tehnologice au fost distruse de climă. Insulele Gilbert au rămas din nou departe de lume. Astăzi, atolul Tarawa este mai puţin izolat decît era înainte de război, dar este încă greu accesibil. Există un avion care aterizează pe atol de două ori pe săptămînă, plecînd din insula Nauru, şi ea destul de puţin cunoscută, sau, o dată la două săptămîni, din Fiji. Am hotărît să călătoresc cu un avion al companiei Nauru Airways. Privind din avionul care zboară leneş – avem o întîrziere de mai bine de o oră – zăresc mai întîi reciful lung de 22 de mile, apoi o potcoavă înclinată, conţinînd frumoasele insule trandafirii, fiecare cu umbrelele ei de palmieri, bătuţi de taifunuri timp de secole. Drumuri pietruite de „Albinele mării” mai leagă între ele unele insule din atol, nu însă şi Betio, care din 1943 a fost considerată drept „paria” insulelor Gilbert. Cînd începem să coborîm, mă uit spre ţărmul aflat la 4 000 de iarzi distanţă de recif şi zăresc nisipul vălurit de vînturile oceanului. Ici şi colo, pe insula Betio, se vede cîte o grămadă ruginită dar nu poţi spune dacă sînt rămăşiţele unei ambarcaţiuni, ale unui tanc sau ale unei baterii de coastă. Apele sînt calme. Insuliţele par nişte pietre preţioase dintr-un colier delicat. Copacii se înclină nepăsători. E de necrezut că cele petrecute aici s-au întîmplat cu adevărat.

Aterizăm în Bairiki, insuliţa cea mai apropiată de Betio, unde se află aerodromul (Aeroportul internaţional Bairiki). Tot aici sînt şi birourile guvernamentale şi micul hotel Otintai, văruit în alb. Clădirea aeroportului, acoperită cu tablă şi deschisă pe toate laturile, este de mărimea unui garaj din Beverly Hills. Afară se aud foşnetele palmierilor, de parcă aceştia ar vorbi între ei în şoaptă, dar în clădirea aeroportului toate simţurile îţi sînt asaltate de o mulţime îmbrăcată în culori vii, mulţime care strigă şi transpiră. În unele momente, cînd sînt într-o proastă dispoziţie, mă întreb dacă gloata aceasta din aeroporturile Pacificului nu este formată mereu din aceiaşi oameni, o trupă de teatru care

îmi iese înainte ca să mă oprească din drum. Peste tot arată la fel, fac aceeaşi gălăgie, miroase la fel. Brusc haosul se potoleşte şi mă trezesc faţă în faţă cu un negru uriaş, îmbrăcat în uniforma albă, tropicală, a Majestăţii sale britanice – cămaşă cu mîneci scurte, pantaloni scurţi şi cască colonială. Îmi examinează paşaportul, mi-l ştampilează, îmi răscoleşte bagajul, după care îmi face semn să trec.

În faţa aeroportului, mă urc într-un minibus. Unul cîte unul, apoi doi cîte doi, se urcă şi alţi pasageri, pînă cînd autobuzul seamănă cu una din maşinile circului Barnum şi Bailey, sau cu cabina de vapor a fraţilor Marx din filmul „O seară la operă”. Îmi găsesc un loc lîngă fereastră. Zăresc uimit un taxi înalt, cum se foloseau pe vremuri la Londra. Maşina are pe uşă emblema reginei Elisabeta a II-a. În interior, un „pukka sahib” – mai tîrziu am aflat că era guvernatorul, distinsul Reginald Wallace – face vesel cu mîna. Nimeni nu îi răspunde, nu-i aruncă nici măcar o privire. Astfel, ca şi în India, supremaţia britanică ia sfîrşit fără surle şi trîmbiţe, ci doar cu o mare indiferenţă din partea foştilor supuşi, sau care, în curînd, vor deveni foşti supuşi. Peste cîteva luni, mai spune unul dintre pasagerii cu care am călătorit, insulele Gilbert vor deveni independente. Îmi arată cu mîndrie noul drapel al ţării; o pasăre şi un soare galben, pe fond roşu, cu dungi ondulate, albastre şi albe dedesubt. Aminteşte vag de drapelul Arizonei.

Aici, în Pacificul greu accesibil, există un fel de camaraderie între europeni, termen generic care include şi pe americani. Peste o oră iau prînzul la Otintai, în compania a patru noi cunoştinţe, nişte britanici, printre care e şi o femeie îndesată ce lucrează pentru Organizaţia Mondială a Sănătăţii şi care, de curînd, a reuşit să traverseze doar într-o săptămînă creasta muntoasă a insulei Guadalcanal, ispravă egalată de puţini sau chiar neegalată. Prietenii mei sînt inimoşi, joviali şi înzestraţi cu acea pasiune pentru absurd a englezilor, care face ca eclipsa puterii britanice să apară aproape comică. Unul dintre ei, un tip zvelt din Ţara Galilor, de profesie economist, căsătorit cu o polineziană, a

descoperit că una din vechile cazemate japoneze din Betio este exact de mărimea unui teren de squash* **şi o foloseşte ca atare. Tony Charlwood, ofiţer secund în Marina Regală şi expert în armament** – ultima lui misiune a fost să scoată focosul bombelor plasate de IRA** **la Belfast** – tocmai a terminat o trebuşoară de trei luni pe insulă: înlăturarea de pe ţărm, în timpul refluxului, a 17 tone de muniţie activă, printre care mai multe proiectile de 18 ţoli. Cînd vorbeşte despre această îndeletnicire, ai zice că este un joc de societate.

Cel mai interesant dintre cei patru este Ieuan Battan, secretar adjunct al prim-ministrului insulelor Gilbert, un bărbat prezentabil şi voinic, care tocmai acum este confruntat cu o problemă neplăcută, deşi discută despre ea cu nonşalanţă. Trebuie să rezolve urmările delicate care decurg din găsirea ocazională a unor schelete atunci cînd se fac noi lucrări de canalizare sau cînd copiii se joacă în nisip în jurul vechilor tranşee. În urmă cu o săptămînă, un grup de băieţaşi au dezgropat scheletele a patru japonezi şi al unui american. Îl întreb pe Ieuan cum îi poate deosebi. Îmi răspunde că este simplu: americanul avea tăbliţă de identificare şi ceas elveţian, iar japonezii au femurul, dinţii şi craniul întrucîtva diferite de ale noastre. Pentru moment, craniile japoneze îi dau bătaie de cap. O delegaţie de 19 persoane tocmai trebuie să sosească de la Tokio ca să incinereze ceea ce a mai rămas din concetăţenii lor. Dar copiii care au găsit craniile le-au dus acasă, expunîndu-le pe pervazul ferestrelor şi trebuie convinşi să renunţe la ele.

Cele mai multe dintre preocupările lui Ieuan sînt destul de plicticoase. Supraveghează trecerea de la guvernarea colonială britanică la statutul de independenţă al insulelor Gilbert. Tratează cu oficialităţile din insule şi se ocupă de diverse probleme legate de exploatarea stratului de apă freatică, dezvoltarea resurselor naturale, drepturile de pescuit ale insulei Christmas. Problema cea mai acută, spune el, este că băştinaşii care locuiesc pe insulele

* * Joc cu mingi şi rachete, asemănător tenisului.

** Armata republicană irlandeză.

mărginaşe din arhipelag se mută pe atolul Tarawa. În timpul ocupaţiei americane, li s-a schimbat felul de viaţă – li se dădea casă şi masă şi 25 de centi pe zi – iar acum pretind să fie plătiţi cu salarii în toată regula, să aibă săli de dans şi mărfuri de larg consum. Înainte de război nu ştiau că există aparate de uz casnic, cinematografe şi maşini particulare. Acum ştiu şi vor cu tot dinadinsul să le aibă, în ciuda posibilităţilor slabe ale economiei lor primitive. Dacă ar fi aflat că sosesc, îmi spune Ieuan, m-ar fi întîmpinat la aeroport cu fete arămii dansînd exoticul dans *maneaba*, căci ştiu că la asta se aşteaptă vizitatorii. Ei însă preferă twistul, idolul lor fiind Chubby Checker.

Hotărăsc să trag un pui de somn după masă. Holul de la intrarea în hotel este împodobit cu plante tropicale. Mai este o lună pînă la Crăciun, dar comercianţii au şi început să-şi ademenească clienţii, care nu îşi pot însă permite să le cumpere mărfurile. Doar cîţiva muncitori calificaţi au această posibilitate. În faţa hotelului, doi insulari sparg nişte coral cu un perforator pneumatic şi zgomotul îmi întrerupe somnul. Mă gîndesc la infanteriştii de marină care încercau să sape tranşee aici cu uneltele lor. În amurg, cînd cerul devine roşiatic, îmi pun costumul de baie şi sar în apă, de pe o lespede de coral. „Aici, la noi, – mi-a spus Bob Trumbull – înserarea se lasă peste Imperiul Britanic cu multă eleganţă”. Apa este caldă, senzuală dar cînd ies am prilejul să îmi aduc aminte cît poate fi de „rău” coralul. M-am zdrelit la cot şi m-am tăiat destul de rău deasupra unui genunchi. Nu este însă nimic grav. Mîine voi lua feribotul ca să ajung în Betio. Sergentul din mine a şi început să fie indispus din cauza acestui mijloc de transport. Mă aştept la o noapte de coşmar. Twist. Chubby Checker. Betio Swings. Pentru asta au căzut oare aici 3381 de infanterişti de marină din generaţia mea, acum 35 de ani ?

Atît trupele americane *cît şi* cele japoneze erau comandate de amirali. Apărătorii atolului făceau parte din Forţele speciale de debarcare japoneze, fiind infanterişti de marină ce purtau pe căşti emblema lor, o crizantemă şi o

ancoră – şi atît pe vasul amiral american din larg cît şi în buncărul unde se adăpostea Cartierul general japonez domnea încrederea. Amiralul care comanda tirul artileriei de pe navele de război americane le-a spus ofiţerilor din infanteria marină: „Domnilor, nu vom neutraliza insula Betio. Nu o vom distruge. O vom rade de pe faţa pămîntului !” Un general din infanteria marină, Julian C. Smith, a replicat: „Deşi voi, ofiţerii forţelor maritime nu vă apropiaţi la mai mult de 1 000 de iarzi de uscat, vreau să vă amintesc că aveţi totuşi o mică armură. Nu uitaţi însă că infanteriştii de marină traversează ţărmul cu baioneta la armă şi singura armură pe care o vor avea va fi cămaşa lor kaki”. În ciuda greşelilor în orar, forţele navale şi aeriene făceau tot ce puteau ca să deschidă drum forţelor de debarcare. Trei cuirasate, cinci crucişătoare şi nouă distrugătoare au bombardat ţărmul cu 3 000 de tone de explozibil perforant, aproximativ 10 tone pe fiecare acru de pămînt. Totuşi, amiralul japonez nu şi-a pierdut încrederea. A afirmat că „un milion de oameni nu pot cuceri Tarawa într-o sută de ani”. Cazematele sale subterane erau construite din oţel şi beton armat, acoperite cu trunchiuri de cocotieri şi cu blocuri de coral, neputînd fi reperate de bombardierele şi navele de război americane. Tuneluri, invulnerabile chiar la lovituri directe, uneau cazematele şi adăposturile subterane. Patrusprezece tunuri de coastă de mare calibru, inclusiv cele de 8 ţoli, capturate la Singapore, formau un ansamblu de 50 de piese de artilerie. Peste 100 de cuiburi de mitraliere erau amplasate pe marginea unui dig de patru picioare, format din trunchiuri de cocotieri şi blocuri de coral. Japonezii se îndoiau totuşi că vreuna din trupele de asalt americane avea să ajungă vreodată pe ţărm. Bariera de coral care stătea între ei şi flota aliată era mai lată decît insula însăşi. Iar japonezii, spre deosebire de americani, cunoşteau orarul precis al mareelor.

Bătălia pentru insulă a început sîmbătă 20 noiembrie 1943, la ora 4:30 dimineaţa. Infanteriştii din primul val de asalt, după ce au coborît pe plase din nave, săriră în bărcile Higgins şi apoi trecură în vehiculele amfibii care începură să

se alinieze pentru asalt. Japonezii de pe ţărm şi-au dat seama că nişte forme uriaşe se mişcau în noapte dar aşteptau să vadă dacă americanii aveau să debarce pe plajă venind dinspre mare sau dinspre lagună. La ora 4:41, un tun de coastă nipon a lansat rachete de iluminare deasupra celor şase nave de transport americane. Acum ştiau: atacul urma să înceapă dinspre lagună. Bombardamentul nostru a fost uluitor – unul dintre infanterişti a spus: „Este o minune că blestemata asta de insulă nu s-a făcut bucăţi şi nu s-a scufundat” – dar s-a terminat cu o oră prea devreme. Două distrugătoare americane, lansînd o perdea de fum pentru sprijinirea desantului, trăgeau asupra insulei, dar împotriva unor asemenea fortificaţii tirul lor nu avea efect. Japonezii, care se aşteptau în primul rînd la un atac dinspre mare, au ocupat poziţiile pe care le amenajaseră cu faţa spre lagună. Acum infanteria marină americană trebuia să se confrunte cu 4 836 de japonezi, şi ei în majoritate tot infanterişti de marină.

Timonierii vehiculelor amfibii au găsit laguna – de 17 mile lungime şi 9 lăţime – agitată, un curent puternic deviindu-i spre larg. Forţa de atracţie a curentului provenea de la volumul mare de apă suptă prin găurile barierei de coral. După cîteva momente au constatat că japonezii supravieţuiseră bombardamentului. Cînd au ajuns la 3 000 de iarzi depărtare de ţărm, artileria inamică a deschis focul. La 2 000 de iarzi au ajuns în bătaia mitralierelor cu tragere lungă, iar la 800 de iarzi, în timp ce ciudatele lor vehicule, jumătate tanc, jumătate barcă, înaintau anevoie peste recif, au fost întîmpinaţi de tirul tuturor armelor inamicului, inclusiv de cel al puşcaşilor de elită şi al aruncătoarelor grele. Vehiculele amfibii, comportîndu-se aşa cum era de aşteptat, înaintau. Bărcile Higgins din spatele lor erau blocate pe recif. Rampele au fost coborîte şi soldaţii au sărit în apa care le ajungea pînă la piept. Robert Sherrod, pe atunci corespondent de război al ziarului *Time*, îşi aminteşte: „Se înainta dureros de încet printr-o apă foarte adîncă. Trebuia să parcurgem 700 de iarzi sub focul mitralierelor, devenind ţinte mai uşoare pe măsură ce ne apropiam de

ţărm”. La bordul unui vas de război american, un ofiţer de marină scria în jurnalul de bord: „Apa părea tot timpul plină de omuleţi... care înaintau clătinîndu-se spre ţărm... şi cădeau, cădeau într-una... cîte unul, în grupuri sau în şiruri”. Şi totuşi se tîrau înainte, păstrîndu-şi cumpătul; după cum scria Sherrod „sfidînd chiar moartea... mici puncte negre, ţinîndu-şi armele deasupra capetelor, mergînd cu pas de melc, fără şovăire”. La Balaklava, Pierre Bosquet a spus despre Brigada de cavalerie uşoară: „*C'est magnifique, mais ce n'est pas la guerre*”. La Sedan, în războiul franco-prusac, unde cavaleria franceză a atacat necontenit tunurile lui Krupp pînă cînd ultimii dintre ei au căzut zvîrcolindu-se în băltoace de sînge, alături de leşurile cailor lor, regele Prusiei şi-a coborît binoclul şi a murmurat: „*Ah, les braves gens* !” Lupta din Tarawa a fost mai mult
groaznică decît măreaţă. Era război, fără îndoială, şi încă după atîţia ani curajul acelor oameni pare extraordinar.

Un debarcader din bîrne, şubred, lung şi îngust, pătrundea în lagună. Stîlpii lui din trunchiuri de cocotier erau foarte nepotriviţi ca adăpost, dar tot mai buni decît nimic, şi cei care ajungeau la ei nevătămaţi se considerau norocoşi. Înaintau ghemuiţi – exploziile proiectilelor bubuindu-le în urechi – printre jerbele de apă ridicate de obuze şi împroşcăturile mai mici făcute de gloanţele mitralierelor din buncăre şi ale puşcaşilor de elită japonezi, cocoţaţi prin arbori, în timp ce din rigurosul nostru plan de debarcare se alegea praful. Oamenii din vehiculele amfibii aveau mai mult noroc decît cei care săreau din bărcile Higgins, înnămolite pe platformă, dar în această furtună de foc nimeni nu era cu adevărat la adăpost de pericol. Fără protecţia tunurilor de pe navele care nu puteau risca să-şi lovească oamenii, cinci sau şase vehicule erau distruse sau avariate. Unele ajungeau în zone necorespunzătoare ale ţărmului. Altele, cu timonierii morţi, o luau razna, învîrtindu-se bezmetice şi azvîrlind în valuri oamenii care sufereau de rău de mare. Altele se rostogoleau în găuri de obuze sau săreau în aer cînd gloanţele inamice le străpungeau rezervoarele de combustibil. Un supravieţuitor al primului val îşi aminteşte:

vehiculele amfibii „erau avariate, oprite şi incendiate, iar cînd oamenii săreau din ele păreau ca nişte torţe vii”. Cele care scăpaseră intacte făceau naveta, ducînd răniţii spre larg şi întăriri spre interior. Comandantul asaltului, colonelul David M. Shoup, un luptător cu gît de taur şi faţa roşie, care era totodată om de ştiinţă şi poet, apropiindu-se de ţărm, făcu semn unei „amfibii”. Ordonă echipajului să-l ajute să încarce cadavrele soldaţilor săi, după care se sui şi el. Ajuns la debarcader, îşi fixă postul de comandă la adăpostul palisadei, transmiţînd ordine în timp ce stătea cufundat pînă la brîu în apă, alături de alţi doi ofiţeri şi un sergent. Nişte şrapnele i-au ciuruit picioarele. Tresări de durere, dar se stăpîni şi făcu semn unui infirmier să plece. Alţi infanterişti de marină, care reuşiseră să ajungă pe ţărm uzi leoarcă, se îngrămădeau înspăimîntaţi sub digul de patru picioare. Doi timonieri curajoşi de pe vehiculele amfibii au reuşit să facă o gaură în digul cel lung. Nişte soldaţi care i-au urmat au reuşit să instaleze chiar un punct precar de sprijin la capătul pistei de aterizare, cam la 50 de iarzi, în interior, dar aparatele lor de radio nu funcţionau, aşa încît Shoup nu ştia care este poziţia lor. Oamenii ajunşi teferi pe ţărm păreau condamnaţi.

S-a făcut amiază. Deoarece informaţiile despre maree fuseseră greşite, bărcile Higgins nu mai puteau trece acum peste recif. Cele mai multe vehicule amfibii fuseseră distruse. Unul dintre ele dispăruse complet într-o explozie de proiectil. „A fost acolo, – îşi amintea un soldat care se afla în apropiere, şi apoi, dintr-o dată, n-a mai fost nimic”. Un timonier îngrozit şi-a ieşit din minţi. În drum spre ţărm, în timp ce gloanţele loveau în carenă, a început să strige: „Nu merg mai departe !” A lăsat rampa jos şi 20 de infanterişti de marină, împovăraţi de arme şi muniţii, s-au înecat într-o apă de 15 picioare. În altă parte, un comandant de batalion, în timp ce înainta prin apă spre ţărm, a ridicat pistolul şi a strigat spre oamenii din spatele său: „Haideţi, înainte ! Ticăloşii ăştia nu pot să ne oprească !” O mitralieră Nambu i-a sfîrtecat pieptul, omorîndu-l pe loc. Un alt comandant de batalion, grav rănit, s-a tîrît pe vîrful unei grămezi de leşuri

ca să nu îl înece fluxul care creştea. A fost găsit acolo, a doua zi după-amiază, încă în viaţă, dar delirînd.

Focul inamic, scria Morison „era îngrozitor de precis; de cîteva ori proiectilele au căzut chiar în momentul în care ambarcaţiunile, ajunse la ţărm, coborîseră rampa, provocînd astfel un lac de sînge în jurul lor. Infanteriştii de marină morţi deveneau parte din teren; serveau ca adăpost natural, şi cînd leşurile zăceau pe obstacole de sîrmă ghimpată, cei vii puteau evita sîrma, tîrîndu-se pe deasupra lor. Chiar şi aşa, infanteriştii americani rămîneau tot timpul expuşi în cîmpul de ţintă al japonezilor. Tarawa era plină de agenţi ai morţii: trăgători de elită, mitraliori, proiectile de artilerie, explozii de aruncătoare, sîrmă ghimpată, înecul în urma căderii într-o gaură de recif. Pe măsură ce timpul trecea, apa de lîngă ţărm devenea o masă grotescă, plină de capuri desprinse de trup, mădulare şi trunchiuri. Dacă un trup era intact, puteai spune din care val de asalt făcuse parte; cei ucişi de curînd erau moi şi li se vedeau din valuri doar ţeasta şi braţele, iar cei care muriseră în prima oră pluteau ţepeni, ca un caiac, arătîndu-şi feţele sau părţi din faţă. Dacă îşi pierduseră tot sîngele, atunci erau albi ca marmura şi, la scurt timp, miasma putrefacţiei începea să îi înconjoare. Mulţi dintre cei încă în viaţă se făceau mici de frică, oriunde s-ar fi aflat. Un infanterist de marină american, jucător profesionist de baseball în viaţa civilă, s-a lăsat pe vine lîngă un vehicul amfibiu, pe care japonezii încercau să îl oprească cu grenade de mînă şi, cînd grenadele veneau spre el, le prindea aruncîndu-le înapoi ca pe nişte mingi. Dar una a ricoşat şi a explodat înainte ca să o poată prinde. Mai tîrziu, mîna i-a fost amputată. Exemplul său i-a uluit pe oameni, fără însă să le insufle curaj. Practic nu mai avea cine să comande. Companiile care dădeau asaltul numărau cinci sau şase ofiţeri morţi iar sergenţii erau, şi ei, morţi sau răniţi. Supravieţuitorii se îngrămădeau în grupuri mici de trei sau patru, tremurînd şi transpirînd, cu privirea aţintită asupra luptei.

La începutul după-amiezii, cu mareea în reflux, toţi cei din al patrulea val de asalt precum şi tunurile de 37 de

milimetri împreună cu servanţii lor erau practic blocaţi de bariera de coral. Unii timonieri s-au strecurat prin recif. Alţii nu s-au putut mişca pînă la căderea nopţii, odată cu fluxul. Cel de-al cincilea val şi-a debarcat tancurile Sherman pe recif, au sărit în apa adîncă de patru picioare şi au început să înainteze cu mare curaj. Pe ţărm, supravieţuitorii din patru batalioane de asalt formau un arc neregulat de aproximativ 300 de iarzi, care în unele locuri, datorită actelor individuale de eroism, ajungea la o adîncime maximă de 150 de iarzi. Shoup îşi mutase postul de comandă cu 15 iarzi mai în interiorul plajei. Cu sîngele prelingîndu-i-se pe pulpe, se afla exact la trei picioare depărtare de o cazemată japoneză; datorită însă unghiului ambrazurii tunurilor, nici el nu îl putea ataca pe inamic, nici inamicul pe el. Din cînd în cînd, ofiţerii şi subofiţerii îi îmbrînceau spre ţărm pe soldaţii buimăciţi. Toate veştile erau proaste. Cele mai îngrijorătoare rapoarte veneau din vest, adică din partea dreaptă a insulei. În golfuleţul de acolo, digul nu putea folosi drept adăpost. Un nimicitor foc încrucişat îi mătura pe puşcaşii americani. Comandantul batalionului din golfuleţ, văzînd că oamenii săi de pe ţărm sînt seceraţi, îi oprise pe recif pe cei care nu debarcaseră încă şi i-a comunicat prin radio lui Shoup: „Nu pot debarca. Rezultat incert”. După o tăcere a adăugat: „Ambarcaţiile sînt reţinute pe reciful din flancul drept al Plăjii Roşii Unu. Foc foarte puternic asupra trupelor din apă”. Shoup a răspuns: „Debarcaţi pe Plaja Roşie Doi – spre stînga – şi înaintaţi spre vest”. Comandantul batalionului păstră din nou tăcere, apoi spuse: „Nu a mai rămas nimeni de debarcat”. Ofiţerii din jurul lui Shoup se uitară unul la altul. Batalionul avusese 700 de oameni. Cum era posibil să nu fi rămas *nimeni* ?

De fapt, vreo sută de oameni mai erau încă în viaţă, dar în haosul de pe ţărm, cele mai multe dintre aparatele de radio fiind ude sau bruiate, nimeni, inclusiv Shoup, nu cunoştea succesele locale. Exista punctul acela mic de sprijin la capătul pistei în flancul stîng, la est de debarcader. Mai era batalionul maiorului Henry P.„Jim” Crowe, un mustang cu părul roşu, care debarcase intact, datorită

focului de acoperire de pe două distrugătoare. În afara grupului de lîngă pistă, oamenii lui Crowe erau ţintuiţi pe ţărm de tirul din cazematele japoneze, pe care le-ar fi putut amuţi cu aruncătoare de flăcări sau încărcături de trotil dacă ar fi avut cît le trebuia. Îngrijorarea a fost înlocuită de groază cînd a apărut un tanc inamic care se îndrepta huruind spre poziţiile batalionului. Două tunuri americane antitanc de 37 de milimetri se aflau aproape de ţărm într-o ambarcaţiune scufundată. Oamenii le-au împins prin valurile leneşe şi apoi, punînd cu toţii mîna, au reuşit să le treacă peste dig tocmai la timp ca să oblige tancul să se retragă. De cealaltă parte a poziţiei infanteriei marine, maiorul Michael P. Ryan, conducînd un grup format din oameni proveniţi din diverse unităţi care reuşiseră să ajungă pe uscat şi ajutat de tunurile de 75 de milimetri de pe două tancuri, a ocupat mai multe poziţii inamice. Dar şi lui Ryan îi lipseau aruncătoarele de flăcări şi trotilul. Dîndu-şi seama că nu poate lua legătura cu Shoup ca să-i ceară întăriri, s-a retras într-un perimetru de apărare cam la 500 de iarzi în interior. Pe Tarawa aceasta însemna o victorie.

Mesajele dintre trupele de pe uscat şi flotă se rătăceau şi ele. În disperare, Shoup a trimis un ofiţer (Evans Carlson) cu o amfibie care se mai putea deplasa, să ceară insistent oameni, apă şi muniţii. Carlson n-a ajuns pe cuirasatul *Maryland* decît seara tîrziu. Încă înainte de sosirea lui, generalul Smith, care urmărea îngrijorat rapoartele sumare din postul de comandă al navei sale, se lămurise de situaţia grea în care se aflau forţele debarcate. Smith a radiotelegrafiat superiorului său, generalul de infanterie marină Holland M. Smith, care, de la bordul navei *Pennsylvania*, comanda atît debarcarea în Makin cît şi Tarawa. Mesajul trimis lui Holland Smith suna astfel: „Rezultate incerte”. Cerea să fie ajutat de Regimentul 6 infanterie marină care era ţinut în rezervă. Între timp, organizase un batalion improvizat din bucătari, instrumentişti din fanfară, dactilografi, mecanici, specialişti şi ofiţeri de stat major pe care intenţiona să-i debarce dacă nu primea întăriri. Dar i-a obţinut pe cei din Regimentul 6. În

momentul acela se credea că avea şanse să încline balanţa în favoarea sa, deşi poziţia lui Shoup era mai mult decît precară, iar japonezii erau deja reputaţi pentru contraatacurile lor de noapte.

Cînd se lăsă întunericul, 5 000 de soldaţi de infanterie marină aşteptau pe ţărm fie moartea, fie ceva îngrozitor. Oamenii lui Ryan şi Crowe îşi înconjuraseră poziţiile cu sîrmă ghimpată, iar Shoup deţinea un mic perimetru, de forma unei cutii, la baza digului. Nu aveau de nici unele în cantităţi suficiente, nici cel puţin muniţie. Plaja era presărată cu vehicule stricate, morţi, muribunzi şi răniţi care aşteptau să fie evacuaţi. Pe ţărm se afla un grup de obuziere de 75 de milimetri şi cîteva tancuri mijlocii. Acestea şi tunurile de 37 de milimetri erau cam tot ce aveau. Luna la tropice se afla în primul pătrar, iar peste tot ardeau rezervele de combustibil, răspîndind peste insulă o lumină pîlpîitoare, lugubră. Infirmierii au lucrat toată noaptea, transportînd răniţii spre bariera de coral, în plute mari de cauciuc. Alte plute aduceau la dig apă, plasmă de sînge, muniţii şi întăriri. Oamenii de pe perimetru, care credeau că sînt pregătiţi pentru orice, au fost uluiţi văzîndu-şi adăposturile de tragere mitraliate dinspre mare. Japonezii înotaseră prin lagună pînă la vehiculele amfibii abandonate în apă şi trăgeau în spatele infanteriştilor de marină. Americanilor li s-a părut că primesc lovitura de graţie. Demoralizaţi, aşteptau din clipă în clipă un atac banzai. Spre mirarea lor, acesta nu s-a produs. Noaptea s-a scurs liniştită. Aveau şi japonezii problemele lor. Tirul tunurilor de pe nave nu ştersese de pe faţa pămîntului insula dar produsese pierderi grele în rîndul acelor japonezi care nu se găseau în cazemate şi distrusese liniile lor de comunicaţii. Oricît de mari erau necazurile lui Shoup cu comunicaţiile prin radio, cele ale comandantului japonez erau şi mai mari. Nu reuşea să transmită *nici un mesaj*.

Digurile reprezintă pentru capetele de pod ceea ce drumurile care urcă şi coboară – ca la Waterloo şi Antietam – sînt pentru marile bătălii terestre. Ele constituie un nepreţuit ajutor pentru trupele de asalt, care se pot ghemui în spatele

lor, apărîndu-se de traiectoriile razante ale proiectilelor, dar sînt exasperante pentru comandanţi, căci taie elanul ofensivei, producînd întîrzieri dăunătoare. În Tarawa, supravieţuirea forţei americane depindea de hotărîrea fiecărui individ de a înfrunta moartea. Wellington a spus: „Întreaga artă a războiului constă în a ajunge de cealaltă parte a dealului”. Dacă nimeni nu sărea peste zid, nici un soldat din infanteria marină nu ar fi plecat viu din Betio. Bineînţeles, fiecare aştepta să-şi asume altcineva riscul. Pînă la urmă, unii au făcut-o – nu mulţi, doar cîţiva – şi lor li se datorează străpungerea. Dar, ca să venim în apărarea celor care hotărîseră să aştepte pînă cînd ar fi avut şanse mai bune, trebuie să spunem că Tarawa a însemnat ceva excepţional. De cele mai multe ori nu este necesar un atac frontal. Şiretenia are uneori mai mult efect decît îndrăzneala. Chiar în Betio, după gafele legate de recif şi de faptul de a nu fi bombardat inamicul pînă în ultimul moment posibil, permiţîndu-i astfel să se deplaseze pe poziţiile de pe partea lagunei, exista totuşi o cale de ieşire. Ryan a găsit-o, întorcînd flancurile japoneze. Dacă aparatul de radio al lui Shoup ar fi funcţionat, ar fi ştiut acest lucru, l-ar fi putut ajuta pe Ryan şi ar fi zdrobit apărarea inamicului, atacîndu-l din spate. Deci instinctul puşcaşului care se ascunde după zid este, de obicei, sănătos. Cel puţin aşa îmi spun mie însumi ori de cîte ori mă gîndesc la Tubby Morris.

Digul meu se afla pe insula Oroku. Nu era un recif prea greu de trecut şi, cu toate că focul inamicului bătea puternic pe cînd bărcile Higgins ne purtau spre ţărm – eram uzi de apa împroşcată de proiectilele care, gata să ne lovească, căzeau pe aproape, în timp ce gloanţele armelor mici înţepau carcasa ambarcaţiei – am pierdut foarte puţini oameni la debarcare. Ajunşi pe ţărm, am văzut digul şi am mulţumit cerului pentru existenţa lui. Construit din bîrne groase, era mai înalt de cinci picioare. O enormă viţă agăţătoare stacojie se răsucea, în mod cu totul neobişnuit, la baza sa. Între dig şi linia ţărmului erau cam zece picioare de plajă. Arăta minunat. Eram dispus să-mi petrec restul zilelor pe acea bucată de plajă. Cineva mai curajos, ştiam bine, ar fi

încercat să treacă digul şi să atace obiectivele japoneze. Dar mitraliorii inamici ştiau unde sîntem şi tirul lor muşca din partea de sus a zidului – se puteau vedea crăpăturile. Chiar dacă n-aş fi fost hotărît să-mi salvez pielea, cum fără îndoială eram, mai aveam şi alte motive să rămîn unde mă găseam. Eram înconjurat de infanteriştii de marină cu „fundurile jerpelite", cei mai puţin disciplinaţi dintre luptători. Ştiam că dacă mă urc sus, rămîn singur. Ba mai mult, părea posibil, chiar foarte probabil, ca Batalionul 1 din extrema dreaptă să-i încercuiască pe japonezi. Digul se îngusta în direcţia aceea şi harta indica un intrînd în care oamenii din Batalionul 1 ar fi avut loc să se mişte. În orice caz, intenţia mea era să le ofer toate şansele şi tot timpul de care aveau nevoie.

Aceasta era situaţia cînd, cu al treilea val de asalt, a sosit Tubby. Fusesem colegi de promoţie la şcoala de ofiţeri din Quantico şi, spre deosebire de mine, fusese făcut ofiţer. Era acum locotenent secund, ofiţer de schimb, făcîndu-şi debutul de comandant sau presupus comandant al unor trupe călite în luptă. Nu cred să existe un rol mai ingrat decît acesta în război. Trupele sînt prudente cînd e vorba de ofiţeri fără experienţă, iar noi cei „cu fundurile jerpelite" îi dispreţuiam. Unii dintre noi, ca şi mine, îşi aminteau de el de la Quantico. Nu se schimbase de cînd îl văzusem ultima oară. Era scund şi energic, pînă în 25 de ani, cu tendinţe de a pune grăsime pe fălci şi burtă. Avea obrazul neted, ca al unui copil şi era permanent încruntat, nu de supărare ci din cauză că îşi încorda atenţia. Nu-l cunoşteam prea bine. Era asemenea acelor elevi care îşi fac întotdeauna temele pentru acasă şi nu te lasă să copiezi. Fusese unul dintre cei care întrecea măsura, străduindu-se să fie pe placul superiorilor dar ca el erau mulţi la Quantico. Aici, însă, era singurul. Printre nişte oameni care se mîndreau că au uniforme jerpelite, a lui părea luată atunci din rafturile intendenţei. Mă întrebam dacă nu cumva fusese decepţionat cînd i s-a spus să nu-şi poarte tresele în luptă. Oricare ar fi fost defectele lui, era, şi avea să o dovedească curînd, curajos.

Trase aer în piept, privi împrejur şi spuse: „Sînt noul vostru ofiţer”. Am zîmbit, i-am întins mîna şi am spus: „Bună, Tubby !” Prostie din partea mea. M-a privit sever şi a rămas cu mîna pe vipuşca pantalonilor. Stînd semeţ ca un cocoşel de Bantam – digul era tocmai destul de înalt ca să poată sta în picioare – întrebă rigid: „Aceştia sînt oamenii tăi, sergent ?”. „Fundurile jerpelite” rînjiră unii la alţii. Chiar şi gîndul de a aparţine *cuiva*, îi amuza. M-am înfiorat. Nu mai era Tubby cel cumsecade pe care îl cunoscusem. Se puteau isca necazuri. I-am spus: „Tubby”. Mi-a tăiat-o scurt: „Slim, sînt ofiţer şi pretind să fiu tratat cu respectul militar cuvenit”. Oamenii nu s-au mai putut stăpîni. Le-a auzit chicotele înfundate şi s-a uitat furios în jur. Situaţia devenise stînjenitoare. Ne aflam în toiul unei bătălii, iar Tubby se aştepta la o plecăciune din partea mea. Nu prea aveam cum să ne mişcăm dar i-am zis în şoaptă. „Hai de-o parte să punem la punct chestia asta”. M-am îndepărtat cîţiva paşi şi m-am lăsat în genunchi. Se înfurie dar veni şi se aşeză pe vine, alături de mine. I-am explicat că n-am vrut să-l discreditez, că n-am avut intenţia să mă bat pe burtă cu el şi că îmi părea rău. Muşchii maxilarelor începură să îi tremure. Mi-a răspuns: „Ar trebui să-ţi pară rău”. M-a cuprins mînia. Rememorînd incidentul, îmi dau seama că motivele mele erau mai puţin lipsite de egoism decît le consideram pe atunci. Înţelegerea mea faţă de poziţia lui, deşi sinceră, era afectată de resentimentul că trebuia să primesc ordine de la omuleţul acesta a cărui pregătire nu era diferită de a mea, de dispreţul iraţional pentru proaspeţii ofiţeri care nu arătaseră încă ce pot şi de aroganţa cu care veteranii tratează, în luptă, pe toţi „înlocuitorii” lipsiţi de experienţă, în special pe şefii de pluton. În momentul acela, totuşi, ce ştiam era că între noi nu se putea evita o anumită răceală pe care aveam s-o rezolvăm cu timpul. Apoi mi-am dat seama că Tubby nu avea mult timp de aşteptat. Îmi zise: „Nu-mi spune. Arată-mi. Am de gînd să-i conduc pe oamenii aceştia pe deasupra şi te vreau alături de mine”.

A rostit chiar cuvintele astea „pe deasupra”. Noi nu vorbeam aşa. Probabil îl auzise pe tatăl său. În primul război

mondial soldaţii ieşeau din tranşee să meargă „pe deasupra”, adică peste parapet, în „ţara nimănui”. Apoi mi-a picat fisa şi am înţeles sensul celor spuse de el. Am şoptit. „Vrei să zici dincolo de digul ăsta ?” Încuviinţă, dînd scurt din cap, şi adăugă: „Acolo sînt japonezii. Nu-i poţi omorî dacă nu-i vezi”. Am simţit că ameţesc. I-am spus: „Uite, Tubby – locotenente – părerea mea este...” Mi-o tăie scurt: „Nu eşti plătit să ai păreri. Eşti plătit să primeşti ordine”. Mă întrebam dacă nu era cazul să-i spun s-o lase dracului. Era pur şi simplu o chestiune de viaţă sau de moarte sigură. Am încercat din nou, pe un ton serios: „Asta ar însemna să ne sinucidem. Batalionul 1 e acolo jos. Dă-le timp să întoarcă flancul japonez şi să distrugă cuiburile alea de mitralieră”. Mormăi: „Ce cusur are batalionul *acesta* ?” I-am replicat: „Sîntem blocaţi, nu putem înainta, aşa că acţiunea se desfăşoară pe flancuri”. Îmi dădeam seama ca nu-l puteam convinge şi am adăugat răguşit: „Tubby, ştiu că nu te-au învăţat asta la Quantico, dar aşa facem noi aici. Nu te afli pe un afurisit de teren de paradă. Nu poţi pur şi simplu să faci un semn cu mîna şi să te aştepţi ca oamenii să te urmeze. N-o vor face. *N-o vor face*. Sînt aici de mult timp, Tubby. *Sînt absolut sigur*”.

Privi lung spre mine, ca şi cum ar fi aşteptat să clipesc eu primul. Am clipit şi chiar des. Ridicînd voit vocea, mă apostrofă: „Faci pe tine de frică, nu-i aşa ?” Am aprobat energic din cap. Ridică vocea şi mai mult. Îl puteau auzi acum toţi băieţii. Spuse: „De asta am eu trese şi tu eşti doar subofiţer. Şi-au dat seama la Şcoala de ofiţeri care este diferenţa dintre noi. Eu sînt bărbat şi tu nu”. Vocea-i tremura aproape imperceptibil şi mi-a trecut prin minte că el însuşi era înnebunit de groază – îşi masca teama, purtîndu-se grosolan cu mine. Ceea ce făcuse Tubby era un lucru de neiertat: mă ridiculizase în ochii tuturor oamenilor mei. Ştia că nu se procedează aşa. *Asta* îl învăţaseră la Quantico. Bătîndu-şi joc de mine, ne făcuse de ocară pe amîndoi. M-am gîndit: *Din moment ce sînt un cîine, fereste-te de colţii mei*. Între noi doi totul se sfîrşise. Nimic nu-l mai putea salva acum. Viaţa lui va fi mai scurtă decît a unui japonez. Nimeni

nu i-o mai putea lungi. Mi-am repetat lucrul acesta ani de zile dar totdeauna va rămîne în conştiinţa mea un strop de vinovăţie.

Ridicîndu-se cu o mişcare rapidă, îşi şterse palmele de coapsele masive, îşi puse mîinile în şolduri şi urlă: „Ştiu că v-ar place să rămîneţi aici. Tot aşa şi mie. Dar jos, pe plajă, ticăloşii ăia galbeni vă ucid camarazii". Nu-şi dădea cel puţin seama că în luptă loialitatea oamenilor este limitată la cei din jurul lor şi că în opinia celor cu „fundurile jerpelite", Batalionul 1 putea foarte bine aparţine unei alte rase, „Datoria noastră este acolo sus" – zise Tubby. Indică locul. Apoi continuă: „Asta-i ceea ce noi numim o ţintă favorabilă, băieţi". Făcu o pauză şi îşi bombă pieptul de porumbel supărat. Mă întrebam dacă încerca să-l imite pe Chesty Puller, eroul legendar al infanteriei marine, despre care mergea vorba că s-ar fi lăudat să cîştige o Medalie de onoare, chiar dacă pentru asta ar fi trebuit să ducă acasă o raniţă plină cu tăbliţe de identitate. Tubby conchise: „N-am de gînd să cer nici unuia dintre voi să facă ceea ce nu fac eu. Mă voi urca primul. Sergentul vostru va..." Se corectă: „Este sarcina sergentului vostru să vă facă pe toţi să mă urmaţi". Eu stăteam tot jos, pe un genunchi, ferindu-mi privirea şi lăsînd să mi se scurgă nisip printre degete. Nu voiam să fiu amestecat în nici un fel. Adăugă: „Are cineva de pus vreo întrebare ?"

Priveau în sus, spre el, cu ochii sticloşi. Tubby ezită, gîndindu- se probabil dacă să-i ameninţe sau nu cu judecata Curţii marţiale. Apoi se răsuci şi încercă să se urce pe dig. Era prea mic. Nu reuşea să-şi găsească un punct de sprijin. Se străduí să-şi fixeze bocancul într-o ramificaţie a viţei agăţătoare dar V-ul format era prea îngust. Nu putea să-şi bage piciorul decît pe cant şi în felul acesta nu se putea sălta. Gîfîind, încercă de mai multe ori. Se întoarse spre mine, roşu la faţă. „Ajută-mă !" Cred că îi displăcea profund să mi-o ceară. Mie, cu siguranţă, nu mi-a făcut nici o plăcere. M-a cuprins un chef nebun de rîs, care ştiam că avea să se preschimbe în plîns. L-am privit în ochii lui mari şi am răspuns: „Îmi tremură prea tare picioarele". Era adevărat.

Spuse printre dinţi: „Am eu grijă de tine mai tîrziu”. Se întoarse spre Bubba, chemîndu-l: „Tu, cel de colo !” Bubba se apropie şi-şi împreună mîinile. Tubby îşi puse piciorul ca în scara de la şa, se săltă, se rostogoli pe vîrful digului, se ridică apoi, întorcîndu-se într-o parte. Făcea semne cu ambele mîini, degetul arătător de la mîna stîngă, îndreptat spre noi şi cel de la dreapta spre japonezi. Ca într-o pictură de Frederic Remington. Trase aer în piept şi ţipă: „*După mine* !”

Feţele lipsite de expresie ale oamenilor, mai erau încă îndreptate în sus. Nimeni nu se clintea. Eu stăteam sub zid, cu braţele întinse, gata să prind ce avea să mai rămînă din el. În clipa aceea l-au lovit gloanţele. Erau de la o mitralieră Nambu. L-au ciuruit vertical, de la frunte pînă la vintre. O clipă a rămas aşa, deasupra noastră, în poziţia aceea eroică. În clipa următoare au început să-i „înflorească” găurile roşii – patru numai pe faţă şi vreo duzină pe uniformă, în jos. Una era mai la stînga. Îl lovise în emblema infanteriei marine de deasupra inimii. Mitraliorul îşi cunoştea meseria. Sîngele tocmai începuse să-i curgă din locul acela, de pe faţă, din burtă, din perineu, cînd s-a prăbuşit, clătinîndu-se pe margine, căzînd cu o bufnitură în braţele mele, cu faţa în sus. Trăsăturile îi dispăreau sub pata care se lăţea şi, clipind, încerca să-şi şteargă ochii de sînge. Putea însă să vadă. M-a văzut. A şoptit slab: „Tu... Tu... tu”. Apoi a tăcut şi s-a stins.

Mi-am întors privirea, simţind că mi-e greaţă. Bluza îmi era udă de sînge. Mo Crocher şi Dusty Rhodes mi l-au luat din braţe şi l-au întins cu grijă pe jos. Nu era nici o urmă de răutate. Îl jeleau cum ar fi făcut pentru oricare altul care ar fi căzut. Ei – şi mai ales eu – n-am vrut decît să nu participăm la nebunia lui. Urmarea a fost de o ironie sălbatică. Abia terminasem să-l înfăşurăm într-o foaie de cort, cînd am auzit chiote de bucurie în dreapta noastră. Batalionul 1 tocmai întorsese flancul japonez. Puteam zări cum săltau căştile camuflate şi cum se mişca perdeaua de fum şi se auzea zgomotul tancurilor care schimbau vitezele. Fierbeam de mînie ca şi la moartea lui Zepp. Inutilitatea ei o făcea insuportabilă. Apoi atenţia mi-a fost distrasă, aşa cum are

grijă întotdeauna moartea, în îndurarea ei, să te distragă de obligaţia de a face ceva cu cadavrul. I-am spus lui Knocko: „Transmite mai departe lui Buck Rogers”. Brusc mi-am dat seama că Buck s-ar fi putut să nu mai fie în viaţă şi cum Tubby sosise de curînd, era posibil ca numele lui să nu fi fost cunoscut la punctul de comandă. Am transmis, prin urmare: „Noul locotenent e mort. Anunţă pe cel mai apropiat ofiţer”.

Una dintre problemele pe care le-a pus debarcarea în Tarawa a fost uniformele. Cînd generalul Smith spusese că „armura va fi limitată la cămaşa kaki” vorbea la figurat. Oamenii purtau, în realitate, un nou costum de camuflaj, verde pe o parte şi cafeniu pe cealaltă, probabil pentru a fi folosit în deşertul Sahara dacă cumva infanteria marină ar fi luptat acolo. Dar cei care au creat modelul uitaseră să-i facă orificii de ventilaţie. Cînd îl purtai, erai parcă înfăşurat în plastic. Soldaţii ar fi transpirat oricum în acea primă noapte petrecută pe insula Betio, indiferent ce haine aveau pe ei – erau doar la 90 de mile depărtare de ecuator – dar în costumele acelea au pierdut mult în greutate şi zorii i-au găsit sleiţi de puteri. Cum s-a făcut lumină, au constatat că liniile lor sînt intacte. Au mai prins curaj şi mulţi au tras concluzia că trecuse criza. S-au înşelat. Cînd lupta s-a reluat cu aceeaşi intensitate, Sherrod auzea din toate părţile piu-piu-ul puştilor şi ra-ta-ta-ul mitralierelor inamice, care făceau să vibreze aerul. În cinci minute a văzut murind şase americani. A scris: „E mai rău. E mult mai rău decît a fost ieri”. Cuirasatul *Maryland*, restabilindu-şi sistemul de comunicaţii, l-a întrebat prin radio pe Shoup dacă are destui oameni. A răspuns negativ, adăugînd: „Insist să trimiteţi muniţii, apă, raţii şi asistenţă medicală... Nevoie imperioasă de toate tipurile de muniţii pentru toate companiile care debarcă”. Infirmierii nu mai aveau bandaje. Shoup le-a dat ordin să meargă la recif, prin apă şi să le ia morţilor trusa de prim ajutor purtată la centură. Spre mijlocul dimineţii i-a comunicat lui Sherrod: „Sîntem într-o poziţie foarte critică”. La ora 11:00 i-a
comunicat prin radio generalului Julian Smith: „Situaţia nu

pare bună pe ţărm”.

Trebuia de urgenţă să se aducă unităţi de întărire din Regimentul 6 infanterie marină, care aştepta de aproape 20 de ore în bărcile Higgins, încercînd să găsească o cale de a trece reciful. Japonezii, adăpostiţi de vehiculele amfibii eşuate, îşi menţineau poziţia, trăgînd acum spre mare cu gloanţe de calibru 303, care loveau cu o precizie remarcabilă ori de cîte ori oamenii din ambarcaţiunile de desant apăreau deasupra bulmelelor. Mitralierele Nambu păreau să tragă din toate direcţiile. Una era plasată într-o latrină construită deasupra apei. Dar pericolul cel mai mare venea dinspre carcasa unui vechi cargobot, în dreapta debarcaderului, cam la 700 de iarzi de uscat. De acolo inamicul putea ţinti rezervoarele de combustibil ale ambarcaţiunilor, făcîndu-le să explodeze, ca apoi să tragă asupra celor din Batalionul 6 cînd săreau în apă, încercînd să ajungă la ţărm. La începutul operaţiei au pornit 800 de oameni. Pe ţărm au ajuns 450.

De pe ţărm se trăgea în cargobot cu obuziere samarizate de 75 de milimetri şi aruncătoare de 81 de milimetri, iar avioanele de bombardament în picaj de pe portavioane încercau şi ele să-l nimicească, dar vasul părea indestructibil. În momentul acela fluxul începu să crească, ameninţînd să-i înece pe răniţii care zăceau pe bariera de coral. O echipă de salvare de pe nava de transport *Sheridan*, trimisă să-i ridice, a întîlnit vreo 35 de soldaţi teferi dar fără arme. Căpitanul s-a oferit să-i evacueze. Au refuzat, cerînd doar ca echipajul să le aducă „ceva cu care să lupte”. În timpul celor cinci ore necesare pentru debarcare, pierderile Batalionului 1 din
Regimentul 5 infanterie marină au fost mai mari decît ale oricărui alt batalion care ajunsese pe ţărm cu o zi înainte.

Supravieţuitorii au întărit extremitatea capătului de pod menţinut de Ryan. Cînd s-a crăpat de ziuă, comunicaţiile cu flota fiind restabilite, el i-a cerut unui distrugător să deschidă un foc de baraj cu tunurile de 5 ţoli. Cu acest sprijin, la care se adăuga tirul tunurilor de pe două tancuri, a recucerit terenul pe care îl pierduse în după-amiaza precedentă.

Înaintînd, traversă aerodromul şi îşi consolidă poziţia pe ţărmul de sud al insulei Betio. De data aceasta, Shoup a aflat de succesele lui Ryan şi şi-a schimbat tactica pentru a le exploata. Odată cu refluxul apei veni, în sfîrşit, şi refluxul bătăliei. Carcasa cargobotului fusese pînă la urmă nimicită printr-un foc concentrat. Aruncătoarele lui Jim Crowe şi un tanc, pare-se invincibil, botezat de noi „Colorado”, au neutralizat cazematele, iar aruncătoarele de flăcări din care, în sfîrşit, aveau destule, măturau adăposturile de tragere şi buncărele japoneze. O cazemată de beton cu două etaje, rămasă intactă în ciuda focului direct al unui distrugător, a fost aruncată în aer de un tanc al infanteriei marine care s-a deplasat pînă la intrare şi a tras în interiorul ei. Mai tîrziu, au fost găsite înăuntru peste 300 de cadavre carbonizate. Partea de vest a insulei Betio era acum în mîinile americanilor. Shoup a transmis flotei: „Multe pierderi – numărul morţilor necunoscut. Cîştigăm”.

Japonezii însă gîndeau altfel. Atacau flancul stîng al lui Shoup cu un foc de obuziere – amplasate pe un ponton al companiei Burns-Philip – atît de puternic, încît nu putea fi vorba ca trupele americane să avanseze în direcţia aceea. Inamicul nu era informat că transporturi de echipament, rezerve şi plasmă soseau trecînd peste reciful acum acoperit de apă şi nici că un alt batalion ajunsese la Ryan – primul care reuşise să debarce cu puţine pierderi şi arme uscate. Voinţa japonezilor de a rezista era mai fermă ca niciodată. În timp ce forţa tirului american îi împingea spre jumătatea de est a insulei, puşcaşii lor de elită se căţărau în palmieri sau se ascundeau printre camarazii lor morţi, prefăcîndu-se şi ei morţi, pînă cînd găseau momentul prielnic să-i atace pe soldaţii americani pe la spate. Luni noaptea au lansat trei contraatacuri periculoase împotriva liniilor infanteriştilor de marină, care acum se întindeau de-a curmezişul întregii insule. În pofida tirului tunurilor americane şi al artileriei navale, unii japonezi au pătruns în perimetrul nostru. Au urmat lupte corp la corp, cu pumnale Kabar şi baionete. Un locotenent din infanteria marină a trimis următorul mesaj: „Îi ucidem de îndată ce ajung la noi dar nu mai putem rezista

mult. Avem nevoie de întăriri”. I s-a răspuns: „Nu avem de unde să vă trimitem. Trebuie să rezistaţi”.

Şi-au rezistat; marţi dimineaţa în jurul tranşeelor zăceau cadavrele a 325 de japonezi. În momentul acela era inoportun să aduci vreo laudă inamicului, iar dîrzenia japonezilor, refuzul lor de a se da bătuţi erau atribuite, de obicei, fanatismului. Privind retrospectiv nu-l poţi deosebi de eroism. Dacă îl numeşti altfel, diminuezi importanţa victoriei, căci a fost nevoie de curajul americanilor ca să poată fi înfrînţi. Şi în infanteria marină erau viteji, nu dintre cei care se sinucideau, ca Tubby, ci oameni care evaluau situaţia, hotărau dacă obiectivul merita riscul şi, odată porniţi, nu mai priveau îndărăt. De pildă Jim Crowe, care, atacînd, striga peste umăr: „Dacă lînceziţi în tranşeele alea, băieţi, n-o să mai primiţi «Inima de purpură»” ! Sau locotenentul William „Hawk” Hawkins, care distrugea mitralierele inamice stînd drept sub privirea mitraliorului şi trăgînd prin deschizătura cazematei, după care azvîrlea grenade ca să-i termine pe japonezii care mai rămăseseră vii în interior. Rănit de un obuz, i-a spus unui infirmier: „Am venit aici să omor japonezi, nu să fiu evacuat”. Ţinîndu-se încă pe picioare, în căldura copleşitoare, Hawk a mai aruncat în aer trei cazemate înainte de a fi ucis de un proiectil. Îl mai pot aminti apoi pe locotenentul Alexander Bonnyman, un ofiţer de geniu, care ar fi putut sta deoparte lăsînd infanteria să lupte dar care a hotărît să atace, cu cinci dintre oamenii săi, imensul buncăr-fortăreaţă unde se afla Cartierul general al inamicului. Ca să ajungă pe acoperiş, punctul cel mai înalt de pe insulă, s-au căţărat pe nişte ierburi agăţătoare. O uşă s-a deschis şi o droaie de japonezi au ieşit afară ca să-l lichideze. Bonnyman a rămas în picioare timp de 30 de secunde, trăgînd cu o carabină, apoi cu un aruncător de flăcări, înainte de a se prăbuşi, rănit de moarte. Ţinuse în loc hoarda de japonezi atîta timp cît fusese necesar ca oamenii lui să arunce grenade în sistemul de ventilaţie al buncărului. Cînd au explodat grenadele, au dat năvală afară şi alţi japonezi. Proiectilele şi focul armelor uşoare i-au silit să intre înăuntru. Un buldozer a astupat intrarea. În găurile de

ventilaţie încă deschise s-a turnat benzină şi buncărului i s-a dat foc cu trotil. Soldaţii americani au auzit explozii, apoi ţipete, apoi nimic. În interior s-au găsit aproape două sute de
japonezi morţi.

Unul dintre ei era amiralul japonez care comanda apărarea insulei Betio. Încrederea lui în invulnerabilitatea Tarawei se bazase pe presupunerea că, dacă va fi atacat, Tokio îi va trimite nave, avioane de război şi trupe. Superiorii săi îl asiguraseră că Tarawa avea să fie un cuib de viespi pentru yankei. Nu putea să-şi explice ce anume nu funcţionase. Acum se ştie. Din cauza dublei ofensive de învăluire a americanilor, echipamentul şi oamenii care îi fuseseră destinaţi au fost trimişi pe insula Bougainville, unde dădea asaltul Divizia 3 infanterie marină, şi în Noua Guinee care era obiectivul lui MacArthur. Puţin înaintea isprăvii lui Bonnyman, amiralul transmisese prin radio la Tokio: „Armele noastre sînt distruse şi din acest moment toţi ne aşteptăm la atacul final... Trăiască Japonia zece mii de ani !” Lipsiţi acum de comandă, japonezii rămaşi s-au grupat pentru primul dintre acele atacuri sinucigaşe denumite banzai, sau şi-au luat viaţa cu un ritual sinistru, care curînd avea să fie cunoscut trupelor de asalt americane din Pacific: se lungeau la pămînt, îşi propteau ţeava unei puşti Arisaka în gură şi apăsau trăgaciul cu degetul mare de la picior. Pînă în ziua de marţi rezistenţa japoneză a cedat. Cu excepţia a 17 japonezi care s-au predat, toţi erau morţi sau fugiseră peste recif, pe alte insule din atolul Tarawa, unde au fost în scurt timp prinşi şi împuşcaţi. Comentatorii din Tokio îi lăudau numindu-i „florile Pacificului” dar nu insistau asupra evenimentului, preferînd să comunice alte veşti. Pentru niponi, Tarawa fusese un dezastru. Avioane Hellcat începuseră să aterizeze pe pista din Betio, numită Aerodromul Hawkins, de la Hawk (şoim). Marţi, la 13:10, după 76 de ore, lupta a luat sfîrşit în mod oficial. Rămăsese doar o singură problemă controversată: dacă insula, acea bucată de coral în formă de pasăre, merita sau nu preţul plătit de americani.

În noua clădire a Pentagonului din Washington, ofiţerii studiau fotografiile infanteriştilor de marină morţi în Tarawa, întrebîndu- se dacă să le pună sau nu la dispoziţia presei. S-au hotărît să o facă. Era timpul, simţeau ei, să-i zguduie pe cei de pe frontul de acasă, ca să-şi dea seama de preţul sîngeros al luptelor. Fotografiile publicate au stîrnit nemulţumiri. Nimitz a primit saci de scrisori de la rudele îndurerate. O mamă îi scria: „Mi-ai ucis fiul" şi editorialele ziarelor au cerut Congresului o investigaţie. Americanii care se aflau în Tarawa s-au mirat. Fotografiile erau discrete. Nu se vedeau cadavre mutilate, chipuri cu cîte o fîşie de carne lipsă, muşte care se mişcau pe globul ocular. De fapt, toate fotografiile prezentau trupuri îmbrăcate în uniforma infanteriei marine, căzute cu faţa în jos, pe plajă. Cu excepţia celor care îi cunoscuseră pe morţi, fotografiile erau banale pentru nişte luptători care adunaseră rămăşiţele camarazilor lor de pe zidurile buncărelor sau care, săpînd tranşee, nimeriseră cu ascuţişul armelor în maxilarul unor prieteni ucişi şi îngropaţi în nisip de explozia proiectilelor.

Ziarul *Time* a bătut toba în apărarea tacticii americane: „Săptămîna trecută 2 000 sau 3 000 de infanterişti din marina Statelor Unite, acum majoritatea morţi sau răniţi, au dat naţiunii un nume care să stea alături de Alamo, Little Big Horn şi Belleau Wood. Acest nume este Tarawa". Cuvintele i-au umplut de mîndrie pe cei din insula Betio dar merită să mai reflectăm la ele. Alamo şi Little Big Horn au fost adevărate masacre pentru americani, iar Regimentele 5 şi 6 infanterie marină au fost făcute zob la Belleau Wood. Comentariile ziarului *Time* pot fi atribuite unui principiu curios, care pare să călăuzească pe cei ce scriu despre bătălii titanice. Cu cît e mai lungă lista pierderilor, cu cît s-a investit mai mult sînge, cu atît e mai mare nevoia de a se justifica măcelul. Şi astfel, venerîndu-se numele locurilor unde au murit, cei căzuţi sînt glorificaţi. Tot aşa, scriitorii încredinţează memoriei locuri ca Verdun, Passchendaeles, Dunkerque şi Iwo Jima, neglijînd lupte decisive în care s-au pierdut mai puţine vieţi. La începutul secolului XVIII, ducele

de Marlborough a purtat zece campanii victorioase pe continentul european, cu relativ puţine vărsări de sînge, după care a fost trimis în exil de duşmanii săi politici. În primul război mondial, Douglas Haig a măcelărit floarea tineretului englez pe Somme şi în Flandra, fără să cîştige o singură bătălie. I s-a dat titlul de pair şi Parlamentul, recunoscător, i-a oferit o recompensă de 100 000 de lire sterline. Fiecare copil american învaţă cum brigada lui Jackson a stat ca un zid de piatră în faţa valurilor de asalt unioniste la Bull Run, dar numai cercetătorii cei mai zeloşi ai Războiului civil ştiu cum, cruţîndu-şi forţele, Jackson a patrulat în susul şi în josul văii Shenandoah, în 1862, – exemplu strălucit de tactică de diversiune – împiedicîndu-l pe McClellan să primească întăririle cu ajutorul cărora, dacă le-ar fi avut, acesta din urmă ar fi putut cuceri Richmond-ul. Tot aşa, în cel de al doilea război mondial, sînt ridicate în slavi bătăliile pentru Anzio şi Peleliu, deşi nu au contribuit la înfrîngerea Germaniei şi Japoniei, în timp ce capturarea golfului Ulithi, unul dintre cele mai bune locuri de ancorare din Pacific, nu a fost evocată de nimeni de cînd l-a evacuat inamicul. Hollandia, triumful cel mai mare al lui MacArthur din timpul celui de-a II-lea război mondial, este uitată, deoarece pierderile s-au limitat la o mînă de oameni, datorită iscusinţei generalului care i-a păcălit pe japonezi.

În Pacific primeam ediţii „poni” – reduse ca mărime, fără reclame – ale ziarelor *Time* şi *New Yorker*. Comparaţia dintre Tarawa şi marile bătălii din trecut nu a impresionat pe mulţi dintre noi; am luat-o aşa cum era: propagandă de război, făcută în scopul de a ridica moralul abonaţilor, o versiune sofisticată a rapsodiilor despre „eroii căzuţi” care „au dat totul” făcînd „supremul sacrificiu”. Îi aprobam mai degrabă pe cei care nu erau de acord cu numărul mare de morţi şi răniţi. Dar nici noi, nici ei nu eram pregătiţi să răspundem la întrebarea fundamentală: „Ce se întîmplă cu morţii ?” Umbra morţii cade în timpul luptei pe fiecare soldat dar, aproape fără excepţie, el nu o vede. Dacă un om este destul de curajos pentru a încerca să o înfrunte, mintea lui stă locului, cutremurată. Hemingway credea că ştie ce ne aşteaptă:

Nada, *nada*, *nada* (nimic). Dar avea pe atunci peste 40 de ani. Tinerii care n-au împlinit încă 25 de ani, rareori acceptă ideea că sînt muritori: ca şi eternitatea sau infinitul, moartea este ceva care îi depăşeşte. Ei gîndesc aşa: „O să ţi se întîmple ţie, şi ţie, şi ţie, dar nu mie”. Într-adevăr, pînă în ultima clipă, nimeni nu poate accepta de fapt ideea propriei sale morţi. Şi nici chiar atunci. Acest lucru este cu atît mai adevărat pentru cei care luptă. Misterul războiului învăluie misterul mai profund al morţii. Şi ei nu se grăbesc să-l dezlege. Fascinaţia morţii răzbate totuşi de dincolo de zona conştiinţei lor, aşa cum s-a întîmplat în tot cursul istoriei omenirii.

S-ar putea ca omul preistoric să-şi fi dat seama pentru prima oară de această enigmă cînd a observat că unii adormeau şi nu se mai trezeau, după care corpul lor trecea prin transformări dezagreabile. Ştim că omul, unica fiinţă care îşi îngroapă morţii, a început să facă acest lucru cu 50 000 de ani î.e.n. şi că, în epoca de piatră, cadavrelor li se dădea hrană şi erau înhumate în poziţie de făt, ca să fie, poate, pregătite pentru o reînviere. Sau poate ca să-i „lege”, căci o temă care revine în istoria tanatofobiei este credinţa că mortul poate fi posedat de un spirit rău, devenind astfel o ameninţare pentru cei care mai sînt în viaţă. Cu mai bine de 2 000 de ani î.e.n., se făceau sicrie din piatră. În ciuda putrezirii cărnii, cei vii erau convinşi că morţii continuau să trăiască într-o formă sau alta. S-au dezvoltat două tradiţii. Pe de o parte zoroastroismul, iudaismul, creştinismul şi islamismul susţineau că sufletele continuă să existe în altă parte, în *şeol*, iad sau rai şi că toţi vor fi judecaţi într-o bună zi. Pe de altă parte budiştii, adepţii orfismului, ai pitagorismului, platonicienii, credeau în reîncarnare. Egiptenii, printre alţii, îşi dădeau multă silinţă să înzestreze morţii, mai ales pe cei care fuseseră puternici în viaţă, cu de-ale gurii şi cu toate cele necesare, ca să poată trece în altă lume. Neţinînd de raţiune, nu este surprinzător faptul că puţine culturi au considerat moartea ca ceva natural. De obicei, era atribuită demonului. În arta sepulcrală etruscă, un zeu teribil, numit Charon, este ucigaşul. În Evul Mediu

timpuriu, Moartea, reprezentată ca un schelet, era înarmată cu o suliţă. În religia creştină, Cain, fiul agricultor al lui Adam şi Eva, cei care au comis păcatul originar, se crede că a introdus în lume moartea. Toţi sînt de acord că păcătoşii vor fi trataţi aspru după moarte. Judecata de Apoi a iudaismului este în mare măsură o reabilitare a lui Israel. Arabii, de pildă, sînt trataţi fără milă în literatura apocaliptică iudaică.

Geografia lumii de Apoi variază de la o credinţă la alta. La Atena şi Roma se punea o monedă pe limba cadavrului, drept plată pentru o călăuză sumbră care aştepta lîngă mormînt, pentru a-l conduce pe cel decedat dincolo de o poartă. În Egiptul antic, faraonii morţi zburau spre înălţimi pentru a se alătura Zeului Soare Ra, iar mai tîrziu egiptenii au născocit ideea trecerii peste un rîu infernal într-o luntre, în drum spre lumea cealaltă cu un barcagiu de temut la cîrmă. Grecii antici şi romanii, urmîndu-le exemplul, credeau că morţii lor traversează Styxul sau Acheronul şi puneau în sicriu nişte prăjituri delicioase ca să fie oferite Cerberului, cîinele cu trei capete, care păzea intrarea spre lumea cealaltă. Cum cadavrele erau de obicei îngropate, cei mai mulţi oameni credeau că cei morţi trăiesc undeva sub pămînt. În Creta antică mormintele aveau o conductă de lut, prin care intra apa de ploaie, ca să potolească setea morţilor, în timp ce aşteptau să treacă în lumea cealaltă. Scandinavii şi-au imaginat un hău uriaş, condus de un rege hain. Şi alţii au crezut în ceva asemănător. Suveranul de temut se numea Yama, la budişti şi hinduşi, Nergal în Mesopotamia şi Hades la greci. Pe măsura ce treceau mileniile, inevitabilitatea iadului, a unei lumi întunecate şi fără bucurii, era greu de imaginat şi budiştii, hinduşii, gnosticii şi creştinii au conceput o staţie intermediară, un purgatoriu, unde sufletele bune puteau plăti pentru faptele rele scuzabile înainte de a se înălţa la cer.

Secolul XX a dezvoltat aceste tendinţe. Urmaşii cultului morţii, uitat acum, cu devoţiunea lor pentru iconografie (efigiile etrusce, arta timpurie creştină din catacombe) ar înţelege şi aproba faptul că musulmanii zeifică *Mecca* şi israeliţii păstrează cu sfinţenie cenuşa celor morţi în

Holocaust. O mare parte a omenirii are şi acum convingerea că trebuie să existe o viaţă după moarte. În culturile sofisticate de astăzi, totuşi, se remarcă încercarea tacită de a se ascunde durerea celor vii faţă de cei care au trecut în nefiinţă şi teama pentru propria ta moarte, de parcă ambele ar fi manifestări ruşinoase sau, în orice caz, de prost gust. Moartea survine de cele mai multe ori în spitale, copiii, fiind astfel „apăraţi" sau „protejaţi" de ele. Cioclii aranjează morţii astfel încît să fie cît mai asemănători felului în care arătau cînd erau în viaţă. Raiul, iadul şi o eventuală judecată sînt pomenite rar, chiar şi de preoţime. Funeraliile se fac aproape pe furiş. Doliul nu prea se mai poartă. Cimitirele sînt proiectate ca nişte parcuri. Nimic din toate acestea nu ajută celui care urmează să moară, adică, mai devreme sau mai tîrziu, fiecăruia dintre noi. Cei bolnavi şi fără putinţă de scăpare, trebuie încă să treacă prin cele cinci etape finale ale morţii naturale: îndoială, furie, rugăciuni pentru amînarea sfîrşitului, deprimare şi acceptare. Societatea modernă îl lipseşte pe muribund chiar şi de ultima lui mîngîiere, atunci cînd, presimţind că i se apropie sfîrşitul, doreşte să-şi aibă familia în jurul patului său de moarte.

Moartea prin violenţă, printre care se numără şi moartea pe cîmpul de luptă, este nemiloasă pentru rudele cele mai apropiate. Omul care cade în bătălie nu poate trece prin cele cinci faze, deci cei care l-au iubit trebuie să o facă în locul lui, sau cel puţin să încerce. Puţinii care reuşesc sînt norocoşi. Am scris multe scrisori părinţilor camarazilor morţi din secţia mea. Am primit un răspuns de la mama unui horticultor din Iowa. Era supărată că eu trăiam, în timp ce fiul ei nu mai era în viaţă. Am invidiat-o; trecea printr-un catarsis care o întărea. Cei mai mulţi nu reuşeau şi, înăbuşindu-şi suferinţa, plăteau scump acest lucru. Noi, de pe front, făceam la fel. Nu se cuvenea să jeleşti mult timp un prieten căzut. Mergeam înainte, fiecare trecînd încet pe lîngă propria noastră anihilare, fără să vorbim niciodată despre ceea ce consideram a fi de nerostit. Copiii de astăzi sînt surprinşi că am consimţit atunci la ceva care lor li se pare o conspiraţie monstruoasă împotriva propriei noastre

vieţi. Sînt uluiţi de valurile acelea de tineri care, hotărîţi şi răbdători, înaintau anevoie spre ţărmul insulei Betio, în timp ce jur împrejur camarazii lor cădeau seceraţi de coasa morţii. Ne întreabă: „De ce ?” Sînt convinşi că ei n-ar putea-o face.

Şi au dreptate. Statele Unite erau pe atunci o altfel de ţară, cu jumătate din populaţia de astăzi, reprezentată de o personalitate venerabilă la Casa Albă şi o societate riguros disciplinată. Nu exista o contracultură, nici măcar cuvîntul sau conceptul. Gîndul de a demonstra împotriva războiului, dacă i-ar fi trecut cuiva prin minte, ar fi fost îndepărtat, ca absurd. Regulile erau rigide; fiecare era hotărît să se conformeze lor, căci alternativa nu era de imaginat. Fetele care rămîneau însărcinate sau băieţii care copiau la examene erau eliminaţi din şcoală şi lăsaţi pradă ignoranţei. Unica lor speranţă era să plece în altă parte a ţării, unde nu erau cunoscuţi. Criteriile societăţii trebuiau respectate, iar etica protestantă era foarte puternică. Deşi marea criză economică fusese un dezastru naţional, sociologii au constatat, de repetate ori, că oamenii care nu aveau de lucru sufereau de un sentiment de vinovăţie. „N-am mai avut o slujbă sigură de mai bine de doi ani” a spus un om care risca să fie evacuat, unui reporter al ziarului *New York Daily News*. „Uneori mă simt ca un asasin. Ce n-o fi în regulă cu mine, de nu-mi pot întreţine copiii ?”

Bastionul stabilităţii sociale era familia. Copiii erau călăuziţi nu de unde radar prin care îşi însuşeau tendinţe şi exemple de la alţi copii, ci prin giroscoape construite în superego-urile lor de acasă. Părinţii exercitau o mare influenţă. Dacă un adolescent voia să citească reviste de senzaţie sau să fumeze, să asculte la radio pe Ben Bernie sau Parada succeselor „Lucky Strike” avea nevoie de permisiunea lor. Dacă doreau să vadă „Poveste din Philadelphia”, tatăl hotăra dacă acest lucru e bine sau rău pentru moralitatea lui. Dacă cîştiga bani, curăţînd zăpadă sau tăind gazonul, îi spunea, de asemenea, dacă trebuie să-i economisească pentru universitate, iar cînd banii erau destinaţi cheltuielilor, îi spunea ce să-şi cumpere (de obicei

haine). Nu exista un spirit adolescentin. Nici nu se folosea cuvîntul în acest sens. Erau numiţi doar „tineri”, şi cum nu se ivise încă influenţa atotputernică a spiritului de grup, copiii arareori simţeau că ar fi vreun conflict între prieteni şi familie. Nici unui tînăr nu-i trecea prin minte să discute conflictele de acasă cu alţi tineri. O insultă adusă unuia dintre părinţi trebuia răzbunată. Accesul în dormitorul părinţilor, în casele burgheziei înstărite, le era interzis. Dintotdeauna tatăl a domnit peste membrii familiei ca un sultan, dar criza economică intensificase activităţile în sînul familiei dirijate de „pater familias”. Un studiu făcut pe 100 de familii din Pittsburgh a constatat că majoritatea membrilor acestor familii au început să îşi petreacă timpul liber mai mult acasă – jucînd tenis de masă, jocuri de cuburi, şah, bridge, jocuri de societate şi mai ales monopoly. Capii de familie, „infanteriştii din 1918”, aveau tot timpul să le explice fiilor lor care era relaţia indisolubilă dintre bărbăţie şi vitejie.

Disciplinaţi, susţinuţi de mîndria de a face parte din infanteria marină şi convingerea că războiul era drept, soldaţii purtînd căşti verzi de camuflaj îi puteau birui pe japonezi şi au şi făcut-o de repetate ori. Cei rămaşi pe frontul de acasă erau uimiţi auzind de kamikaze dar propriii lor fii se dovedeau capabili de sacrificii similare şi nu numai cei din infanteria marină. Bombardierele torpiloare Devastator, care au distrus navele de război nipone la Midway, ştiau că se lansează în picaj spre o moarte sigură şi acelaşi lucru îl ştiau şi piloţii de pe avioanele care bombardau Ploieştiul. Astăzi fiii lor se întreabă de ce ? Şi *eu* mă întreb de ce. Prăpastia dintre generaţii este o explicaţie. Probabil singura. Totuşi la un anumit nivel al subconştientului, prea adînc ca să ajung pînă la el, sînt nemulţumit. De aceea am coşmare şi de aceea m-am întors în insule. Ca să gonesc întunericul din sufletul meu cu lumina înţelegerii.

Dar nu e cazul cu Tarawa. Acum în toamna anului 1978 este prima dată cînd vin aici. Ca şi călătoriile în Filipine şi

Noua Guinee, vizita îmi foloseşte pentru a reconstitui războiul din Pacific, dar cum nimic din mine nu a rămas aici, nu pot regăsi nimic. Totuşi există un avantaj. Am venit fără idei preconcepute. Ieşind din hotel după micul dejun, iau feribotul de ora 8:15 ca să traversez din insula Bairiki în Betio. După Guadalcanal, bătălia pentru Tarawa este aceea pe care localnicii şi-o reamintesc cel mai bine. Pe ţărmul opus îi tot întreb pe insulari pînă cînd îl găsesc pe Itaaka Bamiatoa care a fost aici în timpul bătăliei şi ai cărui dinţi îmbrăcaţi îl fac să aibă un zîmbet cu sclipiri artificiale. La rîndul lui, Bamiatoa mă conduce la Taute Takanoi, un poliţist indigen arătos, cu maniere impecabile. Takanoi are tocmai ce-mi doream: un Land Rover, disponibil în prezent – delincvenţa cea mai răspîndită pe insulă este acum beţia şi toţi localnicii beţivani sînt în închisoare. Acceptă să ne transporte cu maşina, tîrîndu-ne cu 20 de mile pe oră, limita locală de viteză, făcînd mici ocoluri pentru plăcerea mea. Datorită izolării sale, insula nu s-a schimbat prea mult într-o treime de secol. Sînt două diguri de piatră, unul construit de „Albinele mării” înainte de a pleca. Aerodromul Hawkins, mobilul bătăliei, nu mai există şi eroziunea a scos la iveală epave scufundate care înainte nu erau vizibile. Este o zi calmă şi înmiresmată. Ne oprim la supermagazinul Nano-Lelei, unde sub baldachinul unor cocotieri bem băuturi răcoritoare australiene, oferite de mine. Zgîndărit de setea pe care am mai încercat-o odinioară, dau pe gît două pahare şi în acest timp Bamiatoa mă informează că putem ajunge pe jos la celebra plajă. Trecem pe lîngă un rezervor argintiu al societăţii British Petroleum, apoi pe lîngă cîteva colibe acoperite cu frunze de palmier şi depăşim epava vasului *Saeda Maru*, un cargobot japonez abandonat pe care femeile din insulă îl folosesc pentru uscat rufe. Apoi, brusc, ajungem pe ţărm. Imaginea Tarawei a apărut în zeci de fotografii dar trebuie să vezi ca să crezi.

Urmele bătăliei se văd peste tot: rezervoare şi amfibii ruginite, piese de artilerie contorsionate în forme groteşti, buncăre din lemn de cocotier, blindaje îndoite, înnegrite de aruncătoarele de flăcări, vehicule amfibii sfărîmate,

cazemate de beton şi, sub frunzişul cocotierilor, postul de comandă al amiralului japonez, o cazemată de forma unei barăci Quonset duble, arătînd aproape la fel ca pe vremea cînd Bonnyman a stat în picioare, nepăsător, pe acoperişul ei. Cazemata serveşte acum drept club pentru oficialităţile din insulă. Un alt buncăr din apropiere a devenit locul de întîlnire al membrilor clubului Rotary. Sînt, în total, peste 500 de poziţii fortificate pe insulă, multe dintre ele rămase intacte. Ici şi colo, păşind peste miile de tuburi de cartuş, întîlneşti cîte un tun de coastă japonez care a fost pur şi simplu smuls de pe postament de explozia proiectilelor trase de pe navele americane. La prima vedere celebrul debarcader pare în mare parte distrus dar nu este chiar aşa. Sub stîlpii de susţinere, dacă priveşti cu atenţie, vezi partea care a mai rămas din el, scufundată datorită valurilor care l-au izbit jumătate din existenţă. Takanoi observă că ne aflăm în momentul fluxului. Privind spre mare, îmi dau seama că singurul mijloc de a pricepe ce a însemnat asaltul pentru primele trei valuri de infanterişti marini debarcaţi este să mă ud la picioare. Lăsînd poliţistului aparatul ca să mă fotografieze, înaintez cu greu prin apă şi nu ajung la adîncimea necesară ambarcaţiilor de desant decît după ce am parcurs 1 000 de iarzi. Privind spre ţărm de la această distanţă, văzînd buncărele şi cazematele, simt cum clocotesc de mînie şi mă gîndesc la oamenii care au căzut în valuri, cu mîinile întinse ca preoţii în timpul slujbei. Brusc, simt că cel mai important lucru din lume pentru mine este să plec din Betio.

La debarcader îl găsesc pe Tony Charlwood, „magicianul” muniţiilor. Terminase de dezamorsat proiectilele şi urma să se întoarcă cu avionul la Belfast a doua zi. În timp ce aşteptăm feribotul, îmi vorbeşte despre bătălia de aici şi-mi spune fără ocolişuri: „A fost o crimă sîngeroasă”. După părerea lui, chiar şi sosirea albilor a fost o tragedie pentru arhipelag, deoarece insularii au preluat ce a fost mai rău de la modul de viaţă al noilor veniţi. Arătînd spre nişte cutii de bere australiană şi nişte pachete goale de ţigări cu filtru, spune dispreţuitor: „Uită-te la astea. Oamenii

de aici nu mai au nici un respect. Şi uită-te la *asta*". Privesc într-acolo. Un monument ridicat în memoria celor căzuţi din infanteria marină, desfigurat de zgîrieturi. Dar poate că nici monumentul nu merita o soartă mai bună; pe cînd îi citim împreună inscripţia, constatăm că nu face decît să încerce o justificare. „Tarawa – scrie pe placă – a fost terenul de testare a concepţiei şi tehnicii desantului marin din infanteria marină. A uşurat calea pentru bătălia care a urmat pe insulă şi a oferit soluţii care au salvat viaţa a mii de americani, în drumul lor spre victoria din Pacific." Tony întoarce spatele mormăind: „Asta-i ceea ce au spus englezii despre Dieppe".

Ofensiva lui Nimitz în Pacificul de mijloc ca şi cea a lui MacArthur în sud-vestul Pacificului, începuse să se accelereze. MacArthur lăsase portul Rabaul în voia soartei şi se stabilise în insulele Amiralităţii. Între timp, la mai puţin de trei luni după Betio, soldaţii din Divizia 7 a armatei terestre şi cei din infanteria marină, aparţinînd Diviziei recent constituite au cucerit atolul Kwajalein, care era următorul pe lista lui Nimitz, la 718 mile dincolo de Tarawa. După 11 zile s-au năpustit pe ţărmul atolului Eniwetok, cu încă 575 de mile mai aproape de Tokio. Aceste insule prezentau, ca şi Betio, un avantaj pentru atacatori: nu aveau zone de teren înalt. Dacă pleci de la premisa că în lupta din insula Betio soldaţii au servit drept cobai – amiralii putînd să înveţe numai din greşeli – atunci aceste asalturi relativ nesîngeroase au justificat, în parte, Tarawa. Navele de război şi crucişătoarele şi-au coordonat tirul cu orarul debarcării. S-au folosit mai multe vehicule amfibii, cu blindaje mai groase. Piloţii de pe portavioane au cucerit marea bază japoneză de la Truk, în apropierea arhipelagului Caroline, nimicind 200 de avioane inamice şi scufundînd 42 de vase. Din nefericire, aşa cum vom vedea, Tarawa nu a fost singura debarcare prost făcută.

Cînd te apropii, din avion Kwajalein sau „kwaj" cum i se spune acum, seamănă cu oricare alt atol: plat, verde, cu o plajă ca un covor de rugăciune cafeniu. Este una dintre cele mai izolate părţi ale lumii. Cele 1 335 de mile pătrate ale

Micronezieі, jumătate din suprafaţa insulei Rhode – în care intră insulele Gilbert, Palaus, Caroline, Marshall şi Mariane – cuprind 2 141 de insule, dintre care numai 96 sînt populate. Strînşi laolaltă, băştinaşii ar avea loc în stadionul Rose Bowl. Este caracteristic faptul că în Kwaj valurile nu sînt mari. Plaja este o fîşie neîntreruptă de nisip, în spatele căreia pinii pandanus, palmierii regali şi palmierii de Samoa ascund populaţia din insulă. Pe cînd ne legăm centurile de siguranţă şi îmi sting pipa, văd dedesubt tot Kwajul suveran şi magnific, şerpuitor şi verde în apa liniştită, de un albastru întunecat. Avionul aterizează lîngă o pancartă: „Aerodromul militar Bucholz”. Jur împrejurul enormului aeroport nu sînt decît diversele locuri de distracţie ale unei baze militare americane
izolate: antene T.V., un cinematograf, terenuri de tenis, terenuri de golf, bazine de înot, rastele pentru biciclete (cei 2 800 de locuitori ai Kwaj-ului au 5 000 de biciclete şi un supermagazin scutit de impozite).

Am fost consternat din prima clipă a sosirii. Avioanele civile au voie să se alimenteze aici dar pasagerilor le este interzis să se îndepărteze de pistă. În momentul în care s-a dat această dispoziţie era justificată. Pentagonul a construit aici o baza de rachete, valorînd un miliard de dolari şi decizia de a apăra adevăratele secrete militare nu poate fi în mod raţional contestată. Eu fac totuşi excepţie de la această regulă. Am permis de trecere de la Departamentul Apărării. Îmi este examinat cu atenţie. Ofiţerii se sfătuiesc cu turnul de control şi ajung la o soluţie birocratică: permisul să fie copiat în 20 de exemplare xerox. În acest fel toată lumea are acoperire. Ei se simt totuşi jenaţi iar eu mirat: rachetele cele mai perfecţionate, precum mi s-a spus, fuseseră mutate în altă parte. Pe urmă am găsit o explicaţie mai verosimilă a susceptibilităţii lor.

Este vorba despre discrepanţa revoltătoare dintre condiţiile din Kwaj şi cele de pe insula Ebeye, o insulă mult mai mică din atol, lungă de mai puţin de o milă şi lată de 650 de picioare, unde 9 000 de muncitori indigeni locuiesc cîte şase, şapte într-o încăpere, în cocioabe năpădite de

şobolani. Bărbaţii sînt muncitori necalificaţi sau semicalificaţi şi cîştigă între 2,10 şi 2,40 de dolari pe oră, iar soţiile lor sînt plătite cu 5 pînă la 6 dolari pe zi ca femei de serviciu. În fiecare dimineaţă merg cu barca la Kwaj şi se întorc tot cu barca, la sfîrşitul zilei. Nu le este permis să înnopteze pe insula principală sau să se aprovizioneze de la supermagazinul de acolo, deşi laptele praf, care trebuie importat, costă 4 dolari cutia în Kwaj şi zece dolari în Ebeye. Nu îşi pot trimite copiii la şcoala medie din Kwaj. Nu au voie să înoate în piscinele de acolo, nici să mănînce la restaurante, să vadă filme, să apeleze la serviciile spitalelor şi cabinetelor dentare, ba nici chiar să împrumute cărţi de la bibliotecă. Iată ceea ce se numeşte Teritoriu sub tutela Statelor Unite. Un funcţionar american îmi spune între patru ochi: „Sper că O.N.U. nu va auzi niciodată despre Ebeye". Îi răspund că dacă nu va auzi, nu voi avea nici o vină. Ştiu că în noaptea aceea sergentul din visul meu a fost scîrbit.

Insula Kwaj este deprimantă. Peste tot sînt construcţii radar, sinistre turnuri pătrate, nişte comedii curioase, făcute din tuburi de oţel, din care răsar antene în unghiuri ciudate. Pînă nu de mult, strategii de aici, în ceea ce eufemistic este numit jocul de-a războiul, lansau rachete nucleare, scoţînd din luptă alte rachete care veneau de la baza forţelor aeriene Vandenberg din California la o depărtare de cinci mii de mile. În ziua de azi marile sisteme radar de pe Kwaj, cu pereţii destul de groşi ca să absoarbă suflul exploziilor atomice, au devenit monumente deşarte ale tehnologiei avansate. Dacă *ele* sînt depăşite, ce s-ar mai putea spune despre armele din războiul *meu* ? După opinia istoricilor militari, inovaţia tactică care a jucat un rol decisiv în cel de al doilea război mondial a fost debarcarea amfibie, dezvoltată de infanteria marină, ca urmare a unei directive date în 1927 de Consiliul unificat al armatei şi marinei. Doctrinele sale au fost utilizate cu succes, nu numai în Pacific, dar şi în Maroc, Algeria, Sicilia, Italia, Normandia şi sudul Franţei. Totuşi, în zilele noastre, operaţiile de debarcare într-un război de mari proporţii ar fi la fel de inutile ca puşca cu cremene. Acesta nu poate fi un motiv

pentru regrete sentimentale, dar cînd un om merge spre 60 de ani, orice schimbare îi lasă un gol în suflet. Este deconcertant faptul de a te simţi demodat.

După cucerirea atolilor, Nimitz, mereu aflat în ofensivă susţinută, şi-a îndreptat atenţia asupra insulelor Mariane, situate cu 1 000 de mile mai aproape de Tokio. Întîi venea la rînd Saipanul, care avea să fie atacat nouă zile după debarcarea în Normandia, şi apoi Tinian. Saipanul avea să fie primul nostru cîmp de luptă locuit de un număr mare de japonezi civili, veniţi peste populaţia indigenă chamorro, după ce, prin Tratatul de la Versailles, insula fusese atribuită Japoniei. Urma apoi să luăm Guamul, unica posesiune americană cucerită de inamic în marea ofensivă care a urmat după Pearl Harbor. Imaginea insulei Guam era bună. Populaţia ei, chamorro, ne simpatiza, iar noi ştiam acest lucru. Saipanul – unde mai tîrziu am zăcut grav rănit într-un spital de urgenţă – era mai puţin popular. „Băieţi – s-a adresat un sergent oamenilor săi la bordul unui vas, înainte de invazia insulei, – Saipanul este acoperit de junglă deasă, nisip mişcător, dealuri abrupte şi stînci care ascund baterii de tunuri grele şi cazemate din beton armat. Insectele sînt foarte veninoase. Apa din jurul insulei geme de rechini. Populaţia ne va fi ostilă.” A urmat o lungă tăcere. Apoi un caporal a întrebat: „Sergent, de ce nu-i lăsăm pe japonezi să şi-o păstreze ?”

Trăim foarte intens

Generalul Eisenhower şi-a exprimat o dată îndoiala că infanteriştii de marină ar fi luptători mai buni decît rangerii din propria lui armată. Într-un sens avea, poate, dreptate. Dacă spui unor soldaţi că sînt trupe de şoc vor lupta probabil

ca o unitate de elită. Diferenţa constă în faptul că rangerii lui Ike erau mici grupuri de comando, în timp ce infanteria marină, *un corps d'élite*, arunca în luptele din Pacific şase divizii care formau trei corpuri de armată. Elanul lor a impus caracterul luptelor şi a făcut posibil atacul energic al lui Nimitz în Pacificul central. Există, de pildă, o maximă militară, repetată de-a lungul timpului, că o unitate în luptă nu poate suporta pierderi ce depăşesc 30 la sută din efectiv fără ca spiritul ei combativ să sufere. Tarawa, unde pierderile au fost mai mari de 40 la sută, dovedeşte că cele spuse nu se aplică şi infanteriei marine. Pe măsură ce ne apropiam de Japonia, procentul pierderilor în regimentele de puşcaşi, era din ce în ce mai mare. În Peleliu, Regimentul 1 infanterie marină a pierdut 56 la sută din oamenii lui. La Iwo Jima, Regimentul 26 a pierdut 76 la sută. La Okinawa, Regimentul 29 a pierdut 81 la sută din efectiv. Astfel au reuşit să cucerească insule ai căror apărători i-ar fi aruncat pe alţi invadatori în valuri. Dacă victoriile îşi meritau preţul, e o altă problemă. Ceea ce nu poate fi pus în discuţie este curajul şi îndrăzneala tinerilor infanterişti de marină în primii ani de după 1940. Mi-a rămas în minte, din zilele în care mă îndopau cu greaca la liceul clasic, epitaful lui Simonides de la Termopile:

Spartanilor spune-le tu, trecătorule,
Că zacem aici supuşi legii lor.

De-a lungul celor 25 de veacuri care au trecut de la lupta de la Termopile, războiul a fost descris în multe feluri: ca artă, ca profesiune şi ca ştiinţă, dar infanteristul de marină din cel de al doilea război mondial era mai ales un muncitor iscusit. Armele erau uneltele lui, şi chiar după ce a devenit calfă a lucrat necontenit să-şi perfecţioneze măiestria. Chiar şi astăzi sînt în stare, dacă mi se cere, să scot cuiul unei grenade de mînă MK II, să-i trag levierul de siguranţă şi, în intervalul de patru secunde pînă explodează, după ce număr „unu Mississippi, doi Mississippi” să o azvîrl, aruncîndu-mă repede la pămînt. Raiderii lui Edson, cînd luptau pe înălţimi, puteau înlocui la iuţeală, pe întuneric, ţevile supraîncălzite

ale mitralierelor, deoarece făcuseră aceasta de o mie de ori, legaţi la ochi. Şi nu numai legaţi la ochi, ci şi contra cronometru. Între bătălii demontam şi reasamblam puşti, carabine, mitraliere grele şi uşoare, puşti automate Browning, aruncătoare de 60 şi de 81 de milimetri, tot ceea ce constituia artileria infanteriei. Puştile Browning erau afurisite, aveau închizător culisant, percutor, gheară extractoare, grup receptor, piston de armare, un amortizor de flăcări, un suport cu două braţe şi un arc recuperator cu glisieră. Deşi îmi lipsea dexteritatea manuală, m-am descurcat bine cu toate armele infanteriei. N-am avut încotro. Sau o făceam, sau o păţeam.

Cu excepţia căştii, a însemnelor de pe pieptul uniformei verde deschis, a înfăţişării – de obicei era înalt şi purta arareori ochelari – infanteristul de marină nu se deosebea în luptă de un infanterist al Armatei de uscat. De bună seamă că John Payne în eleganta lui uniformă bleumarin din filmul „Pe ţărmurile din Tripoli” nu l-ar fi recunoscut drept camarad. Murdar de noroi, neras, cu uniforma unsuroasă şi ruptă, semăna cu un muncitor ambulant, ceea ce şi era de fapt. Fumam neîntrerupt ca nişte vagabonzi, ţinînd ţigările în locurile pentru cartuşe din centură (unde se potriveau de minune) şi, cocoşaţi de greutatea echipamentului, păream suferinzi şi îmbătrîniţi. De curele ne atîrnau grenade, prinse de mîner, un obicei care în mod sigur nu ar fi fost pe placul funcţionarilor de la societăţile de asigurări, dar ştiam că dacă am fi avut nevoie de ele, le aveam la îndemînă. Cînd mărşăluiam, preferam să umblăm prin şanţuri care puteau servi ca adăpost. Aveam cîte o pauză de zece minute la fiecare oră de marş şi, în timpul ei, zăceam istoviţi pe spate. Apoi noi, sergenţii, strigam comanda: „Echiparea !” Toţi soldaţii se ridicau în picioare, clătinîndu-se, şi porneau împleticindu-se înainte. Ne tîram picioarele. Adeseori părea că ne-am pierdut cunoştinţa şi erau unii care se jurau că pot dormi mergînd încolonaţi. Distanţa impusă între soldaţi, în mers, era de cinci iarzi – „Nu vă înghesuiţi băieţi” – pentru ca pierderile provocate de căderea vreunui proiectil să fie minime. Puteai să-ţi dai seama întotdeauna dacă oamenii se

duceau sau se întorceau de pe linia frontului. De obicei cei care se întorceau aveau la ei săbii de samurai care se vedeau ieşind din raniţă. Arătau altfel – sleiţi, cu priviri pierdute în gol ce trădau încordarea, suferinţa, starea de şoc, nesomnul, iar la „veterani”, indiferenţa supremă a tînărului care şi-a pierdut tinereţea şi nu o va mai regăsi niciodată. Poetul spaniol Federico Garcia Lorca le-a surprins expresia. „Aveau – spune
el – privirea de o infinită tristeţe a animalelor de povară nou născute.”

După o zi de marş, oricît erai de obosit, trebuia să sapi tranşee, de obicei împreună cu un camarad. Dădeam peste bolovani şi rădăcini groase cu o regularitate descurajantă, dar nu desfăceam niciodată conserva cu raţiile C (de obicei fasole) sau cutia cu raţiile K (brînză, biscuiţi, praf de limonadă, ţigări „Fleetwood”, o marcă de care nu s-a auzit nici înainte, nici după aceea) pînă nu săpam un adăpost bun. Pe linia frontului nu se distribuia hrană caldă. Focurile erau, bineînţeles, interzise. Cei mai mulţi dintre noi aveam brichete făcute de Zippo Manufacturing Company din Bradford, Pennsylvania. Înainte de război fuseseră nichelate, străluceau, dar acum erau negre şi zgîriate, însă, dacă erai atent, puteai să-ţi aprinzi un muc de ţigară fără să se vadă lumină. Uneori reuşeai să-ţi încălzeşti supa sau cafeaua într-un capac de gamelă, deasupra unei „cutii calde”, un cub de parafină. Dar capacele îţi dădeau de furcă. Marginea lor răsucită reţinea atîta căldură, încît îţi frigea buzele, aşa că trebuia să aştepţi pînă cînd conţinutul aproape se răcea. În prima linie erai rareori flămînd, totuşi puţini au scăpat de diaree. *Bon appétit*.

Noaptea, într-un adăpost de tragere de două persoane, veghea cînd unul, cînd altul: patru ore de somn, patru ore de strajă. Cînd îţi venea rîndul să stai de pază, te ghemuiai în întuneric, ascultînd huruitul îndepărtat al vehiculelor blindate, ascuţindu-ţi auzul să detectezi semnele prevestitoare ale contraatacurilor: pocniturile ca de bici şi şuieratul ascuţit al trasoarelor, sunetul metalic al ricoşeurilor, clămpănitul susţinut al armelor automate. Din

cînd în cînd, o rachetă luminoasă strălucea deasupra şi puteai să vezi, în lumina macabră, trîmbele de fum galben ca şofranul ale artileriei. O viaţă stranie, umilitoare, primitivă, diferită de tot ceea ce ştiam din lecturile mele, cu excepţia, poate, a poveştilor lui Jules Verne. Învăţai să exploatezi la maximum puţinele unelte pe care le aveai la dispoziţie şi ajungeai la unele descoperiri ingenioase. În spatele frontului, cînd stăteai în rezervă, îţi puteai folosi casca de oţel ca să sapi, să găteşti, să speli, iar în junglă, să aduni fructe. Dar ar fi greşit să deduci că infanteristul optimist era în stare să-şi rezolve toate micile lui probleme. De exemplu, dacă ploua, (şi ploua mai tot timpul) nu aveai cum să te adăposteşti, iar cînd ploua cu găleata erai de-a dreptul neputincios. Pînă cînd să sapi o tranşee, se şi aduna în ea apă adîncă de vreo doi ţoli. Ca să te acoperi cu ramuri în tranşee nu ajuta la nimic; te înţepai doar în crăci. Te înfăşurai în foaia de cort sau te adăposteai pe jumătate, dar apa te pătrundea întotdeauna. Cădeai mort de oboseală şi te trezeai în zorii umezi şi înneguraţi, ameţit şi cu un gust îngrozitor în gură, de parcă ai fi fost, cum a spus odată Rip, „slipul unui luptător grec”. Apoi, ca oricare muncilor care se pregăteşte pentru ziua de lucru, îţi îndeplineai sarcinile de dimineaţă, asigurîndu-te că mitraliorii erau acoperiţi de trăgători, cablul de comunicaţie, întins noaptea trecută intact, că puşcaşii aveau cîmp de tragere liber şi că flancurile erau bine întărite şi sigure.

Infanteristul de marină de pe linia frontului îşi cîştiga cu greu solda. Dacă nu era mort, rănit sau dat dispărut, dacă nu-şi ieşea din minţi sau nu se împuşca în picior – delict pentru care era trimis în faţa Curţii marţiale – rămînea pe front pînă cînd era înlocuit, ceea ce se întîmpla numai cînd unitatea lui pierdea prea mulţi oameni ca să mai poată porni la un nou atac. În spatele frontului această unitate era completată cu efective proaspete (totdeauna primite de soldaţi cu răceală pentru că se înlocuiau camarazi îndrăgiţi) sau se puneau la punct anumite detalii care fuseseră amînate din cauza luptei. Unele dintre ele puteau fi chinuitoare. Odată, cu obrazul umflat din cauza unei măsele

de minte, m-am dus la dentist în spatele frontului. Nu avea anestezic. Lipsindu-i curentul electric dentistul îşi punea în funcţiune freza mişcînd pedala cu piciorul drept. Mi-a spart măseaua în trei şi a reuşit să extragă ultima bucăţică abia după ce am stat şase ore pe scaunul lui. Din fericire, cînd m-am întors în secţie, am constatat că băieţii şterpeliseră nişte rachiu din fructe tropicale, făcut de cei din Regimentul 7. Aceştia improvizaseră un alambic din carcasele de alamă ale unor proiectile vechi şi din ţeavă de cupru luată de la un avion doborît; uneori, umpleau cîte o gamelă cu „rezultatul" distilării ca să facă sînge rău celor care nu aparţineau unităţii lor, printre care – nu ştiu de ce – eram şi eu. Locotenenţii sosiţi de curînd de la Quantico au încercat să închidă „distilăria", dar ofiţerii cu experienţă i-au potolit. Infracţiunile minore nu erau luate în seamă în timpul luptei. Odată, „fundurile jerpelite" l-au atras şi pe colonelul Krank într-o „conspiraţie" împotriva serviciului de intendenţă. Aflînd că toţi soldaţii din armata terestră primiseră bocanci de campanie noi, care puteau fi traşi repede în picioare, în timp ce noi purtam tot un tip de bocanci cu şireturi de dinainte de război, Rip şi Izzy au pus la cale o „incursiune". Obţinînd formularul unei cereri oficiale de materiale de la un caporal negru binevoitor, l-au completat pentru a li se elibera 50 de perechi şi l-au prezentat la depozitul intendenţei. Purtau un fel de hanorace subţiri care treceau pe atunci drept haine de front. Nimic nu trăda că erau din infanteria marină şi nici ce grad aveau. Rip s-a dat drept locotenent, Izzy drept sergent. Cum subofiţerul de la intendenţă se cam codea, Izzy l-a luat de-o parte şi l-a prevenit că, fiind de prea mult timp în linia întîi, locotenentul s-ar putea să nu pregete mult şi să apese pe trăgaci; deci, dacă nu primesc repede bocancii, nu ar fi exclus ca cineva să fie împuşcat. Şi astfel i-au obţinut. Înainte de a pleca într-un jeep capturat, Izzy, conform strălucitei tradiţii a „fundurilor jerpelite", şi-a lăsat „amprenta" semnînd de primire: „sergent de pluton, John Smith". Cum nu existau sergenţi de pluton în armata terestră, după cîteva ore nişte ofiţeri de-ai lor şi-au dat seama ce s-a întîmplat şi, furioşi, au

cerut infanteriei marine să-i predea pe hoţi. Nu puteam ascunde 50 de perechi de bocanci în spaţiul strîmt al sectorului nostru de apărare. Krank ştia precis ce se întîmplase. Preţul tăcerii lui a fost o pereche de bocanci.

Izzy şi Rip deveniseră eroi, nu atît din cauza bocancilor, cît pentru victoria obţinută asupra „eşalonului de servicii". Există o statistică care arată că pentru fiecare om trecut prin focul luptei au existat 19 oameni, în afara pericolului, care l-au susţinut. Dar în practică, „eşalonul de servicii", era o denumire relativă. Înţelesul pe care i-l dădeai depindea de rolul pe care l-ai jucat tu însuţi în timpul războiului. Pentru cercetaşul plecat în patrulare în apropierea liniilor de sîrmă ghimpată japoneze, eşalonul de servicii era reprezentat de punctul de comandă al plutonului; pentru pluton, eşalonul de servicii era punctul de comandă al companiei; pentru companie – punctul de comandă al diviziei şi aşa mai departe, pînă ajungeai la PX (magazinul militar al garnizoanei), la cei care debarcau la *D plus 60* * **şi dispreţuiau** „eşalonul de servicii" rămas în Statele Unite. Termenul era delicat şi civilii îl înţelegeau greşit adeseori. Bing Crosby le-a spus reporterilor că trebuia ridicat moralul scăzut al trupelor „eşalonului de servicii". Pe linia frontului, spunea el, „moralul e foarte ridicat, hainele sînt mai curate şi salutul prompt, regulamentar." Crosby nu a fost, bineînţeles, măcar în apropierea frontului. De fapt, nici un spectacol U.S.O. ** şi nici fetele de la Crucea Roşie nu au ajuns pînă la noi; uniformele noastre erau jegoase şi orice puşcaş care saluta un ofiţer pe linia frontului, indicîndu-l ca ţintă pentru trăgătorii de elită inamici, dădea de mare bucluc. Oamenii din linia întîi s-ar fi mulţumit cu o sobă Coleman şi mîncare caldă, dar contribuţia cea mai mare la ridicarea moralului lor o avea, în mai mică sau mai mare măsură, distribuirea corespondenţei. După ce adjutantul rezolva problema tragică a scrisorilor ale căror adresanţi căzuseră în luptă, infanteristul de marină rămînea de unul singur citind şi recitind fiecare rînd primit de acasă. De

* * D = Ziua atacului plus 60 de zile.

** United Service Organisation.

obicei veştile îl mai înseninau, dar erau şi excepţii. Unii dintre cei care le scriau erau incredibil de stupizi. Se plîngeau de lipsa de benzină, de raţionalizare sau impozite, de problemele pe care le aveau cu grădinile – şi toate astea erau scrise unor oameni care ar fi schimbat bucuroşi locul cu ei aproape în orice condiţii. Distribuirea corespondenţei de care îmi aduc cel mai bine aminte a fost de Crăciun, în 1944. Pip a primit un cadou de la mama lui din Indianapolis. Toţi stăteam grămadă în jurul lui cînd a desfăcut pachetul. Era o conservă de şuncă presată.

Pentru noi linia de despărţire dintre front şi „eşalonul de servicii" era dată de limita razei de acţiune a artileriei japoneze. Pentru tunurile de 150 de milimetri, ea putea fi de maximum 21 800 de iarzi, deşi aveau un tun pe şine de cale ferată care putea trage obuze pînă la 54 500 de iarzi. De obicei erai relativ în siguranţă dacă te aflai la două mile de bateriile nipone. În interiorul perimetrului ştiai că poţi fi lovit în orice moment şi ajungeai să manifeşti un interes profesional faţă de toate armele inamicului. În timpul nimicitoarelor baraje de foc ale artileriei japoneze, care tuna şi fulgera de-a lungul întregului orizont, cînd îţi treceau simultan pe deasupra capului cîte o duzină de proiectile inamice, îmbrăţişai pămîntul zguduit de riposta tunurilor americane. Sub focul razant, proiectilele care biciuiau văzduhul nu puteau fi identificate nici de veterani şi – cu atît mai puţin – de cei proaspăt sosiţi pe front. Dar, de cele mai multe ori, erai oarecum prevenit şi te obişnuiai cu acustica artileriei grele. La cîtva timp după ce intrai în luptă (primele zile erau periculoase pentru noii veniţi) – puteai deosebi vuietul obuzierelor de 75 şi 105 de milimetri, 24 şi 30 de centimetri; al tunurilor de coastă de calibru greu (203 milimetri), al tunurilor de asediu de 120 şi 150 de milimetri, al uriaşelor obuziere de 320 de milimetri care îţi îngheţau pur şi simplu sîngele în vene.

Unele proiectile se văitau. Altele făceau puh-puh-puh ca o locomotivă. Altele piuiau ritmic. Altele chiuiau tare tot timpul zborului, sau foşneau atonic, sau plescăiau ca atunci cînd baţi apa cu un băţ. Erau proiectile care fîsîiau ca bulele

de gaz din apa minerală sau se tînguiau, sau guiţau, sau nechezau, sau fluierau, sau bufneau ca şi cînd crivăţul ar fi izbit un şopron. Toate aceste sunete se produceau pe baza aceluiaşi principiu. Suflul proiectilului crea un gol în care năvălea aerul. Dar din cauza diverselor dimensiuni, forme şi traiectorii, efectele erau diferite. Obuzierele murmurau pe două tonuri. Proiectilele perforante şi cele cu fosfor zburau cu un sunet şoptit. Proiectilele cu traiectorie razantă făceau un zgomot de pînză ruptă brusc, iar dacă veneau de la distanţă mică nici nu fluierau, nici nu se văitau. Făceau doar fîşş-bum. Erau infanterişti care preferau proiectilele cu traiectorie razantă, pentru că, dacă nu te nimereau, plecau mai departe, lăsîndu-ţi în urechi doar ecoul sunetului lor: piuuuuu ! Cei care preferau obuzierele şi aruncătoarele aduceau argumentul că, după ce proiectilele erau trase, îţi rămîneau cîteva clipe să te adăposteşti. Partea proastă era că, şi atunci cînd cădeau la zece iarzi de tine, tot te mai puteau omorî. Erau proiectile care şuierau după ce explodau, proiectile care şuierau şi nu explodau deloc, proiectile care explodau fără nici un şuierat. În cele din urmă te lăsai călăuzit de instinct, ştiind că subiectul nu îţi va fi perfect cunoscut niciodată.

Dacă un proiectil ateriza la 100 de iarzi de tine, aveai cam o secundă ca să te trînteşti la pămînt. Unii dintre noi tratau cu indiferenţă exploziile din apropierea lor. Era, de obicei, un simptom de disperare, dorinţa frenetică de a-ţi arăta dispreţul faţă de nişte proiectile inumane care te tratau cu atîta aroganţă. Dar era o nebunie. Chiar şi micile fragmente incandescente ale unui proiectil te puteau omorî. Iar schijele făceau ca orice piatră inofensivă să devină periculoasă. La Okinawa, comandantul american, generalul Simon B. Buckner, stătea sub o stîncă de granit, cînd aceasta a fost atinsă de un proiectil japonez. Lovit de un fragment desprins din stîncă, Buckner a fost omorît. De obicei, eu acordam multă atenţie zgomotelor de rău augur din văzduh. O dată m-am aruncat într-o groapă folosită drept latrină ca să scap de un proiectil de 105 milimetri, care presimţeam că pornise „în căutarea mea”. Nimeni nu s-

a mai apropiat de mine vreo cîteva ore, dar nu mi-am cerut scuze. Cînd un proiectil venea spre mine, tremuram întotdeauna din încheieturi ca o piftie. Teama a continuat şi după război. Timp de un an după ce mi-am agăţat uniforma în cui, tresăream ori de cîte ori se deschidea un fermoar mai mare.

Astea ne erau meseria şi traiul primitiv. Ne cunoşteam armele şi cum să ne servim de ele; cunoşteam de asemenea armele inamicului şi încercam să ne ferim de ele; înjuram pe cei din spatele frontului care nu trebuia să lupte; visam la căminul nostru de departe; lăsam gîndul să ne zboare spre fete; stăpînindu-ne frica, ne spălam cînd puteam, chiar dacă numai într-o groapă de obuz umplută cu apă şi binecuvîntam infirmierii pentru seringile cu morfină, plasmă şi curajul lor de a-şi risca viaţa ca să-i adune pe răniţi. Viziunea pe care o aveam asupra războiului era în mare parte o viziune de cîrtiţă. Pentru fiecare dintre noi locul cel mai important din lume era tranşeea. Dubla ofensivă a lui MacArthur şi Nimitz nu avea efect asupra noastră. Majoritatea infanteriştilor de marină cunoşteau la fel de puţin geografia fizică a Pacificului ca şi familiile lor de acasă. Totuşi ar fi greşit să tragem concluzia că habar n-aveau de tactică şi strategie. Ştiau, cum ştiu şi animalele sălbatice, avantajele tactice ale vicleniei şi surprizei. Valoarea informaţiilor aduse de „fundurile jerpelite” din misiunile de recunoaştere era evidentă. Fiecare soldat care lupta în infanteria marină a ajuns să priceapă, mai mult sau mai puţin din instinct, avantajul trupelor aflate în atac, care pot hotărî momentul şi locul asaltului, şi avantajul apărării, de a fortifica ceea ce pare probabil să devină un obiectiv pentru inamic. Unii au prevăzut chiar evoluţia operaţiilor de desant maritim, o combinaţie de ofensivă strategică şi defensivă tactică – o dată ce se stabilea un cap de pod, se putea forma o linie de apărare în aşteptarea contraatacului japonez. Succesul operaţiilor de desant maritim depindea clar de coordonare. Toţi ştiau cînd sincronizarea mergea prost. Cum se întîmplase în Tarawa. Cum s-a întîmplat din nou în Saipan.

În zorii zilei de 13 iunie 1944, pe cînd preşedintele Roosevelt se pregătea să candideze pentru un al patrulea mandat, cea mai puternică flotă care a existat vreodată în istorie a pornit spre Marea Filipinelor: 112 vase americane de război, conduse de 7 cuirasate grele şi 15 portavioane cu o mie de aparate la bord. La mijloc erau 423 de transportoare şi cargoboturi, ducînd 127 511 combatanţi: Diviziile 2, 3 şi 4 şi Brigada 1 de apărare provizorie ale infanteriei marine şi Divizia 27 a armatei terestre. Comandant şef era Holland „Howling Mad” * Smith, un general din infanteria marină, iar comandantul Diviziei 27 – Ralph Smith, un general din armata terestră. (Cei doi Smith nu pot fi confundaţi, cum vom vedea îndată.) Misiunea acestei forţe era să cucerească cele trei insule mari din arhipelagul Mariane – Guam, Saipan şi Tinian – toate înconjurate aproape complet de recife. Răsplata urma să fie Guam, care avea un loc minunat de ancorare şi numeroase piste de aterizare. Trebuia însă să fie cucerit mai întîi Saipanul. Insula Saipan se afla mai aproape de Tokio şi deci era avantajoasă pentru superfortăreţele B-29 care, folosind baza aeriană de la Aslito, din partea de sud a insulei, puteau să facă raiduri zilnic asupra capitalei nipone. Insula Tinian, slab apărată, avea să cadă aproape de la sine. La trei zile după ce va fi debarcat în Saipan, infanteria marină era programată să atace insula Guam. De fapt n-au ajuns pe ţărmul insulei Guam decît cu o lună mai tîrziu. Bătălia pentru cucerirea Saipanului, ca şi aceea pentru cucerirea Tarawei – ca toate bătăliile infanteriei marine care aveau să urmeze – a fost mult mai grea decît se aşteptase cineva.

Saipanul este o insulă tropicală în formă de cal de mare, de o frumuseţe luxuriantă, cu înălţimi verzi, prăpăstioase şi văi adînci, golaşe. Faţă de ecuator, la nord, insula se afla cam la aceeaşi distanţă ca şi insulele Virgine, fiind năpădită de acelaşi gen de tufăriş încîlcit. Este aproximativ de dimensiunea insulei Saint Croix. Crestele unor munţi vulcanici, cei mai înalţi fiind Tipo Pale şi Tapotchau, acesta din urmă un masiv stîncos de 1 554 de picioare, imposibil

* Howling Mad = nebunul care urlă.

aproape de escaladat, domină interiorul. Spre nord şi est, relieful accidentat – colţuros, dur şi brăzdat cu defileuri prăpăstioase – se înalţă, şerpuind pînă la ţărmul din calcar, la fel de abrupt ca falezele Doverului, ce domină marea la Marpi Point. La sud şi vest de Tapotchau, relieful este mai accesibil. Dealuri în terasă şi cîmpuri de trestie de zahăr lunecă graţios spre o cîmpie lungă şi joasă. Apele de dincolo de recif au culoarea smaragdului. În port, ele sînt albastre ca safirul şi mărginite de plaje încîntătoare. Japonezii aveau certitudinea că acesta era locul unde americanii urmau să atace.

În această etapă a războiului, inamicul mai era încă hotărît să-şi apere insulele pe linia ţărmului. Noua tactică a lui Kuzumi Biak nu fusese încă total acceptată la Tokio ca doctrină militară. Nici o bucăţică din insula Saipan nu va fi cedată fără luptă, – suna decizia japonezilor – oricare ar fi logica strategică. Lîngă ţărm au fost construite faruri false, umplute cu muniţii. (Unul dintre ele mai stă încă în picioare, vizavi de o temniţă părăsită unde, se zice, a fost închisă şi decapitată Amelia Earhart * **în 1937. Silită să aterizeze a văzut fortificaţiile insulei, încă de pe atunci formidabile, constituind** o violare a mandatului Ligii Naţiunilor – pentru care motiv atît ea cît şi copilotul au fost executaţi.) Mult înainte de a se apropia armada americană, Yoshitsugu Saito, comandantul japonez, i-a forţat pe indigenii chamorro şi pe cei din insulele Caroline să lucreze pentru a construi cazemate de beton, forturi şi buncăre pentru muniţii. Timp de opt luni insularii şi oamenii aduşi din Okinawa s-au spetit construind o nouă pistă de aterizare din coral, la Marpi Point. Oamenii lui Saito au instalat tunuri de coastă de 5, de 5,5, de 6 şi de 8 ţoli. S-au săpat tranşee, consolidate de lucrări de terasament, iar pe înălţimile calcaroase s-a construit o reţea complicată de tunele. În interiorul acestor labirinturi se aflau 29 662 de soldaţi şi 6 100 de infanterişti de marină japonezi. Toate gurile de tun erau orientate spre recif.

* Amelia Earhart (1898-1937) – aviatoare americană, prima femeie care a traversat Oceanul Atlantic.

În dimineaţa senină şi luminoasă a zilei de 15 iunie, amiralul Turner a lansat tradiţionalul semnal: „Debarcaţi trupele de desant” şi a hotărît ora „H” la 8:40. În timp ce primele vehicule amfibii se desfăşurau pe recif, coralul părea să erupă într-o perdea de flăcări. Văzînd-o, ofiţerii de pe nave au crezut că reciful a fost minat. De fapt, fiecare explozie era a unei bombe de aruncător sau a unui proiectil de tun. Două divizii de infanterie marină (a treia era în rezervă) au debarcat în unsprezece zone codificate Roşu, Verde, Albastru şi Galben. Cei care au reuşit să treacă de recif, au format mici capete de pod, vulnerabile, unde au rămas imobilizaţi de focul mitralierelor din faţă şi de exploziile proiectilelor de pe flancuri. Pentru moment erau la fel de neputincioşi ca şi cei care – şi unii dintre ei erau aceiaşi – avuseseră de înfruntat în Tarawa atacul blindatelor nipone cu şapte luni înainte. În Saipan, chiar în prima zi au fost răniţi cinci comandanţi de batalioane. Un batalion din Regimentul 6 infanterie marină a pierdut trei comandanţi înainte de căderea nopţii. În Betio se învăţaseră cîteva lecţii. Cu o noapte înainte echipele de artificieri submarini, care au avut cu siguranţă misiunea cea mai periculoasă în cursul războiului, lucrînd sub focul artileriei, au deschis un culoar de trecere printre obstacolele de pe coastă. Orarul piloţilor de pe avioanele americane de bombardament fusese între timp îmbunătăţit. Dar puterea focului de baraj al artileriei de pe nave şi cea a bombelor grele, lansate de aviaţie, a fost greşit calculată. Salvele de la bordul navelor noastre pur şi simplu nu puteau să atingă toate cazematele de pe o insulă atît de mare. Navelor de luptă mai vechi, dar mai experimentate, li s-a îngăduit să atace obiectivele de pe ţărm numai o singură zi, iar ofiţerii de artilerie de pe navele noi nu aveau pregătirea necesară pentru a executa o acoperire eficace a vehiculelor amfibii, trăgînd extrem de imprecis. Timonierii de pe amfibii luptau împotriva curentului maritim puternic care nu fusese menţionat în nici unul dintre rapoartele cu date informative, debarcînd cîteva companii în zone necorespunzătoare şi lăsîndu-le să rătăcească dezorientate. Cînd s-a lăsat noaptea, căzuseră

1 575 de soldaţi. Totuşi, peste 20 000 erau pe ţărm şi în cursul primei nopţi au respins două atacuri banzai.

Într-un război care era purtat pe mare, în aer şi pe uscat, veştile despre desfăşurarea unor evenimente cruciale în alte părţi ajung, adeseori, greu la trupele prinse în vîltoarea luptelor. Tinerii de pe plajele uşor în pantă din Saipan nu erau conştienţi că debarcarea lor declanşase un lanţ de evenimente, care aveau să determine o încleştare teribilă pe cerul de deasupra insulelor Mariane. Japonezii nu se aşteptaseră ca „fluxul" americanilor să se reverse atît de curînd peste Saipan, la o depărtare de 1 000 de mile faţă de baza aliată cea mai apropiată. Erau totuşi pregătiţi pentru o luptă decisivă în care să învingă sau să moară. Navele lor de război înaintau încet spre Biak, unde oamenii lui MacArthur încă mai purtau lupte, cînd au auzit de această nouă lovitură ale cărei consecinţe strategice erau mult mai grave pentru ei. Au pornit astfel spre armada americană din Saipan cu 9 dintre portavioanele lui Hirohito, 5 cuirasate, 13 crucişătoare şi 28 de distrugătoare. Din nenorocire pentru ei, îşi pierduseră majoritatea piloţilor experimentaţi în luptele anterioare. Noii piloţi erau lipsiţi de experienţă şi slab pregătiţi, iar avioanele nipone din Saipan, Tinian şi Guam, de o importanţă vitală în cadrul planului lor de luptă, fuseseră nimicite de aviaţia de vînătoare de pe portavioanele americane, în zilele premergătoare debarcării pe Saipan.

Rezultatul a fost Bătălia din Marea Filipinelor sau, cum am ajuns noi să o numim, „Marea vînătoare de curcani din Mariane". Cînd pe ecranele radar au apărut primele Zerouri şi bombardiere torpiloare nipone, vechiul consemn de adunare „Hey Rube !" a fost radiotelegrafiat tuturor piloţilor americani din forţele aeriene ambarcate în timp ce pe portavioane începuse o activitate febrilă, pentru a se executa acţiuni de acoperire aeriană, cît timp era încă lumină. La ora 10:36 în dimineaţa acelei zile de pomină, primul pilot american a strigat „Tallyho !" şi măcelul, cum s-a dovedit a fi, a început. Pînă s-a înserat, 346 de avioane nipone fuseseră avariate sau doborîte în ocean, cu preţul a 30 de avioane americane. Forţele aeriene de la bordul

portavioanelor inamice pierduseră 75 la sută din efectivul lor. N-au supravieţuit decît 30 de piloţi japonezi. În plus, submarinele americane scufundaseră două portavioane ale Soarelui-Răsare. De fapt, lupta decisivă avusese loc şi japonezii o pierduseră. Un istoric japonez afirma cu tristeţe: „În insulele Mariane garnizoana noastră era prinsă ca peştele în plasă”. Saito a radiotelegrafiat la Tokio: „Vă rugăm cereţi scuzele noastre cele mai mari împăratului că nu putem face mai mult decît facem”. Apoi a început să-şi ardă hîrtiile secrete.

Pesimismul lui Saito nu era cunoscut forţelor care se încleştau în Saipan. Tot ce ştia Holland Smith era că trupele sale se aflau în toiul unei bătălii crîncene. În a doua noapte a luptei, japonezii au lansat primul mare atac cu tancuri din al doilea război mondial împotriva infanteriei marine. La ora 3:30 noaptea, 44 de goliaţi de oţel au lovit flancul stîng al Diviziei 2. Puşcaşii americani, adăpostiţi în gropile lor individuale aruncau grenade de mînă şi trăgeau cu bazooka în tancurile nipone ce treceau printre ei. Navele de război americane, dirijate de un colonel din infanteria marină – care aşezat pe o buturugă în mijlocul învălmăşelii, pufăia liniştit dintr-un trabuc – bombardau poziţiile inamicului cu proiectile grele. În zori, colonelul stătea tot pe buturugă, tot pufăind, înconjurat de 31 de tancuri japoneze distruse.

Planul lui Holland Smith era să trimită înainte Divizia 4 infanterie marină pentru a ocupa aerodromul, în timp ce Divizia 2 urma să atace spre nord, avînd ca obiective oraşul Garapan şi zonele înalte. Era prevăzut să mai fie debarcată Divizia 27 infanterie a armatei de uscat, comandată de Ralph Smith. Toate trei diviziile trebuiau să înainteze spre nord – cele două divizii de infanterie marină pe flancuri şi divizia 27 în centru, împingînd trupele inamice spre capătul de nord al Saipanului. În a patra zi de luptă, insula fusese tăiată în două. În a opta zi, partea sudică fusese curăţată de niponi. Un batalion din regimentul meu, al 29-lea, a primit sarcina cumplită de a cuceri creasta muntelui Tapotchau, ceea ce pe atunci părea imposibil. Şi astăzi pare la fel. Un camion greu Toyota, cu tracţiune pe patru roţi, te poate

duce pînă la jumătatea drumului ce urcă spre creastă; drumul e nou, deşi neasfaltat. Restul îl străbaţi mai mult în patru labe. Chiar dealurile de la poalele muntelui Tapotchau sînt teribile. Abia dacă puteai să te caţări pe ele, fără să mai socotim că erai silit s-o faci luptînd.

Vineri 23 iunie, în a noua zi de luptă, Holland Smith a dat ordin celor trei divizii să înceapă marea ofensivă spre nord. Ambele divizii de infanterie marină se mişcau bine. Muntele Tipo Pale a fost cucerit, puşcaşii au început un urcuş chinuitor pe Tapotchau, iar Regimentul 2 infanterie marină şi-a croit drum pînă în împrejurimile oraşului Garapan. Dar soldaţii lui Ralph Smith păreau neputincioşi. Ofensiva lor avea o întîrziere de 55 de minute. Au început să înainteze şovăitor şi apoi s-au oprit complet. Deoarece infanteriştii de marină continuau să menţină ritmul ofensivei, atacîndu-i pe japonezi în peşteri cu grenade şi pumnale, în timp ce terenul era curăţat cu buldozerele, frontul american a căpătat formă de U. Flancurile infanteriei marine rămăseseră deci descoperite. Ralph Smith şi-a mustrat comandanţii de regimente. El însuşi a primit un mesaj aspru de la Holland Smith prin care îl informa că Howling Mad este „foarte nemulţumit” de acţiunile infanteriştilor armatei de uscat. Ziua următoare a fost şi mai rea. Cele două divizii ale infanteriei marine au continuat să înainteze pe flancuri, în timp ce Divizia 27 bătea pasul pe loc, adîncind forma de U a frontului. Holland Smith l-a privit lung pe cel care îi prezenta situaţia şi şi-a ieşit din fire. Le-a spus amiralilor Turner şi Spruance: „Ralph Smith a demonstrat că îi lipseşte spiritul ofensiv şi divizia lui ne încetineşte înaintarea. Ar trebui înlocuit”. A fost înlocuit, fapt care a dat prilej partizanilor lui Ralph să demonstreze că ştiau şi ei să-şi iasă din fire. Grupul de presă Hearst era furios. La Washington, George Marshall jura că niciodată nu-şi va mai da încuviinţarea ca soldaţii trupelor terestre să lupte sub ordinele ofiţerilor infanteriei marine. Generalul comandant al armatei de uscat de pe teatrul de operaţii al lui Nimitz a ajuns în Saipan cu ochii injectaţi de furie. Cerînd o anchetă (lucru pentru care nu avea autoritatea), a ţipat la Holland Smith şi la statul său

major: „Noi avem mai multă experienţă în conducerea trupelor decît voi şi îndrăzniţi totuşi să-mi schimbaţi unul dintre generali ? Voi, infanteriştii de marină nu ştiţi altceva decît să bateţi în lung şi în lat ţărmurile. Ce ştiţi voi cum se poartă războiul pe uscat ?” Howling Mad, deşi şi-a muşcat buzele pînă la sînge, a refuzat să primească provocarea. Nu era nevoie. Evenimentele de pe front l-au răzbunat. Privind retrospectiv, Divizia 27 a fost pare-se o unitate umărită de ghinion. Luptase slab la Makin, tot la fel în Saipan şi anul următor s-a acoperit de ruşine în Okinawa. Totuşi, după plecarea lui Ralph Smith, spiritul combativ al diviziei s-a trezit pentru moment. Soldaţii ei au început să ţină pasul cu infanteriştii de marină. În ziua de 25 iunie s-a produs cotitura. Sprijiniţi abil de Regimentul 8 infanterie marină, infanteriştii din Regimentul 29 au executat o manevră complicată în spatele unei perdele de fum şi au cucerit culmile muntelui Tapotchau. Jumătate din trupele noastre au căzut în timpul atacului – pierderile totale în bătălia care a durat două săptămîni ridicîndu-se la 9 762 de oameni – dar acum, pentru prima dată, era rîndul americanilor să privească în jos, în spatele liniilor inamicului. Saito a comunicat prin radio la Tokio: „Acum nu au mai rămas speranţe de victorie”. Şi-a scos apoi pumnalul. Din păcate nu a spus trupelor sale că-şi va face harachiri. Ultimul mesaj pe care l-a trimis oamenilor a fost: „Înaintez să înfrunt duşmanii. Urmaţi-mă !” Pentru ei nu exista decît o singură interpretare: Saito dorea să se lanseze un atac banzai nemaipomenit. Numărul lor îl îngrijora pe Holland Smith. Se întreba dacă soldaţii din armata de uscat puteau îndura un asemenea măcel. Dăduseră deja semne că nu erau pregătiţi pentru aşa ceva. În sudul Saipanului, un căpitan japonez şi-a condus cei 500 de oameni ai săi spre liniile americane „în coloană de cîte doi”, cum a raportat furios Howling Mad, reuşind să incendieze avioane pe aerodromul Aslito, pînă cînd mecanicii de aviaţie i-au nimicit. Howling Mad a prevenit toate trupele să se aştepte la un atac sinucigaş. În ziua următoare a făcut un drum special la noul comandant al

Diviziei 27, punîndu-l în gardă că, din clipă în clipă, hoardele nipone puteau să se năpustească pe cîmpia Tanapag.

A doua zi dimineaţă la 4:45, japonezii au ieşit din desişuri, ameţiţi de sake, unii înarmaţi doar cu bastoane, alţii fie cu o grenadă sau două, fie cu baionete legate cu sîrmă de capătul unor beţe, toţi hotărîţi să facă prăpăd înainte de a muri. A fost cel mai spectaculos atac banzai din timpul războiului. Două batalioane ale armatei de uscat au fost imediat copleşite numericeşte, izolate şi încercuite. În ciuda poveţelor date de Holland Smith, cel care îl înlocuise pe Ralph Smith lăsase o breşă de 500 de iarzi între două unităţi. Japonezii s-au infiltrat prin ea şi au năvălit asupra artileriştilor din Regimentul 10 infanterie marină, aflat în spatele liniilor. Ofiţerii de artilerie nu-şi puteau crede ochilor. Infanteriştii ar fi trebuit să-i protejeze pe artilerişti sau, în orice caz, să le dea răgaz de manevrare. Dar iată că o hoardă de japonezi, urlînd şi fugind cîte patru în rînd, tăbărau asupra artileriştilor uluiţi, care au reacţionat rapid, reglîndu-şi focoasele la patru zecimi de secundă: explozii la gura ţevii. Au aruncat în aer turela unicului tanc al atacanţilor şi apoi au coborît ţeava tunurilor de 105 milimetri spre masa de japonezi care acum se găseau doar la 50 de picioare de ei. Au tras salvă după salvă dar japonezii tot înaintau. Uneori treceau peste camarazii lor morţi, ce alcătuiau mormane de leşuri, ca să menţină ritmul ofensivei. O făceau, în timp ce mitraliori din infanteria marină intrau grăbiţi în acţiune, amplasîndu-şi mitralierele printre cadavrele japonezilor. În zori, cînd ultimul asalt era în toi, artileriştii au păşit cu greu peste intestine, sînge închegat, oase sfărîmate, carne sfîrtecată şi creier zdrobit. Era cu neputinţă să-ţi dai seama exact cîţi japonezi muriseră. Cifra asupra căreia s-a căzut de acord a fost de 4 311. La Tokio, Hirohito a constatat: „Este un iad !”. Premierul Tojo a declarat că e vorba de „o criză naţională fără precedent”. Apoi şi-a dat demisia.

Bătălia din Saipan a luat sfîrşit în mod oficial la 9 iulie, trei zile după căderea oraşului Garapan, dar partea ei cea mai neplăcută a urmat de aici înainte. Dintr-un punct de

vedere, pînă în acel moment, războiul Pacificului fusese cel mai „curat” pe care l-a cunoscut istoria. De obicei, cele două armate se întîlneau pe o insulă şi luptau pînă cînd japonezii erau anihilaţi. Populaţia locală se făcea nevăzută în munţi, sau, în cazul atolilor, plecau cu barca pe vreo insulă din apropiere şi se întorceau după ce se potoleau împuşcăturile. Dar după 1919, cînd Saipanul devenise parte din domeniul lui Hirohito, peste 18 000 de japonezi civili se stabiliseră acolo. Ofiţerii cu propaganda ai lui Tojo îi înveninaseră încă de la Pearl Harbor, descriindu-i pe americani ca pe nişte monştri sadici, roşcovani şi păroşi, care săvîrşeau atrocităţi de nedescris, înainte de a-i trece prin sabie pe toţi japonezii, inclusiv femeile şi copiii. Pe măsură ce bătălia era pierdută de trupele lui Saito, aceşti civili, cuprinşi de panică, se refugiaseră în nord, spre Marpi Point. Rămaşi fără protecţie după ce marele banzai a dus la nimicirea unităţilor nipone, civilii au hotărît că şi ei trebuie să moară. Cei mai mulţi s-au adunat pe două înălţimi, numite acum, una Stînca Banzai (o faleză de 80 de picioare deasupra mării) şi alta, aflată puţin mai în interior şi care se ridică la vreo 1 000 de picioare deasupra unor blocuri colţuroase de stîncă – Stînca Sinuciderii.

La Stînca Banzai, insularii care vorbeau japoneza i-au asigurat, strigînd prin coarne de taur, că nu aveau de ce să se teamă, dar n-au fost luaţi în seamă. Saito lăsase un mesaj şi concetăţenilor săi civili: „Aşa cum se spune în *Senjinkum* (cod de etică): «Nu voi îndura niciodată ruşinea să fiu prins în viaţă şi voi aduce jertfă curajul sufletului meu, bucurîndu-mă să trăiesc împăcat cu principiul etern»”. Şi cu o ultimă răsucire nemiloasă a cuţitului, Saito aminteşte mamelor năucite de *oyaku-shinju* (pactul de moarte dintre părinţi şi copii). Mame, taţi, fiice, fii – toţi trebuia să moară. Astfel copiii erau îndemnaţi să se aşeze în cerc şi să arunce de la unul la altul grenade cu siguranţa scoasă, pînă cînd acestea explodau. Părinţii îşi loveau cu putere pruncii cu capul de lespezile de piatră, apoi, strîngînd în braţe micile cadavre, strigau:

„*Tenno* ! *Haiki* ! *Banzai* !” (Trăiască împăratul !) şi se aruncau de pe stîncă. Sub stînca Banzai, distrugătoarele americane, încercînd să-i salveze pe cei care mai erau în viaţă, au constatat că nu puteau înainta de atîtea trupuri; bucăţi de carne omenească le blocau elicea. Totuşi au salvat cam unul din cinci. Restul s-au înecat sau au murit din cauza izbiturii.

Dar Stînca Sinuciderii a fost şi mai sinistră. Un fragment dintr-un film de actualităţi, păstrat într-un muzeu de pe insulă, arată o mamă disperată, cu pruncul în braţe, fugind înainte şi înapoi pe marginea prăpastiei, încercînd să ia o hotărîre. În cele din urmă sare cu copilul, făcîndu-se una cu groaznica grămadă de carne zdrobită de jos. Aici, la baza stîncii nu a supravieţuit nimeni. Pînă în ziua de azi această sinucidere în masă bîntuie imaginaţia localnicilor care, deşi sînt 90 la sută creştini, cultivă superstiţiile locale. Înainte de sacrificare, ţi se spune, în Saipan nu erau păsări albe. Acum ele plutesc senine pe deasupra stîncilor, purtînd, conform legendei, sufletele celor care au murit acolo.

Din cauză că timpanele mi s-au perforat şi eram în parte orb, amintirile din prima mea vizită în Saipan sînt fragmentare. Îmi aduc aminte de gustul bananelor mici, delicioase, şi, ca prin ceaţă, de pomii ce îşi anunţau vijelios înflorirea din luna iunie, precum şi de superbele infirmiere din armată care mă consolau pe cînd doctorul îmi extrăgea schijele. Infirmierele forţelor navale erau relativ rare în Pacificul de Vest. Mergea vorba că cei din forţele maritime credeau că depravaţii din infanteria marină le-ar putea viola. Luam povestea drept bună. Ştiam din ediţiile pony că această lume se preocupa de felul cum trebuia să se poarte, cînd războiul avea să se sfîrşească, cu nişte ucigaşi experimentaţi ca noi. O importantă membră a unui club din New York a sugerat să fim trimişi într-un lagăr de reeducare din afara Statelor Unite (propunea zona canalului Panama), iar după ce ni se va fi dat drumul de acolo, să purtăm un semn, un fel de stea galbenă, prin care lumea să fie pusă în gardă că avem instincte periculoase. Tot ea recomanda un

craniu ca emblemă potrivită raiderilor. Nu ştiam ce gîndesc infirmierele forţelor navale despre această problemă, deoarece n-am întîlnit nici una pe front, dar cele pe care le-am întîlnit mai tîrziu ne tratau ca pe nişte „*Untermenschen*" (oameni inferiori). Purtau uniforme albe foarte scrobite, cu însemnele prinse bătător la vedere. Ca şi ofiţerii, voiau să se ştie că pretind să fie respectate. Infirmierele din armata de uscat, pe de altă parte, aveau tendinţa să se poarte ca nişte băieţi pistruiaţi şi voinici, în salopete boţite; ele rîdeau mult, ne tachinau, dar mai ales ştiau cînd nu trebuie să sufle o vorbă. Pentru mine, timpul petrecut în Saipan a fost în cea mai mare parte o perioadă de convalescenţă, de seninătate şi linişte; un timp golit de toate.

Cea de a doua vizită, ca scriitor ce merge spre bătrîneţe, a fost mult mai spectaculoasă.

Avionul nostru, plecat din Kwajalein, soseşte pe o furtună teribilă, datorită căreia toate luminile de pe insulă, inclusiv cele din aerogară, se sting brusc. Sîntem dirijaţi de nişte persoane cu lanterne care stau la capătul pistei. Dar sînt prea puţine. Înconjurat de japonezi gălăgioşi, sînt condus în interiorul clădirii prin nişte culoare fără sfîrşit, pînă la un vameş care, în ciuda întunericului, insistă să-mi scotocească la lumina lanternei toate bagajele. Mi-e cald, sînt murdar şi obosit. Dintr-odată apare un tînăr american înalt şi zîmbitor. Mă anunţă că sînt invitat, ca oaspete de onoare, la un dineu care a şi început. Îl rog să mă scuze. Înţelege şi se oferă să mă conducă cu maşina la hotel. Furtuna e în toi. Mă lasă la hotel şi pleacă. Din păcate, recepţionerul mă informează că nu acesta este hotelul unde mi s-a rezervat cameră, ci altul, la un sfert de milă depărtare. Cu nici un preţ nu pot găsi pe cineva să mă ajute să-mi duc bagajele, aşa că plec de unul singur, împleticindu-mă prin junglă, sub ploaia tropicală care se revarsă în torente. Ajuns la destinaţie mi se dă o lumînare să-mi luminez calea spre pat. La flacăra tremurătoare îmi caut bîjbîind pastilele împotriva hipertensiunii şi robinetul de apă, apoi cad în pat frînt de oboseală. Dar nu pot să fiu furios. La

urma urmei, acesta este Pacificul şi am petrecut nopţi mult mai rele pe această insulă.

În fiecare lună sosesc aici din patria lor peste 4 000 de japonezi. Unii sînt experţi în explozive. Înainte de Hiroshima, aici a fost depozitul principal de muniţii al Statelor Unite pentru proiectata invazie a Japoniei şi nimeni nu a găsit o metodă sigură să dezamorseze tonele de explozibil. Unii dintre cei care vin sînt oameni de afaceri. Comerţul nipon a înflorit aici încă din primii ani de după 1950, cînd nişte echipe din Tokio au cerut puştile şi tancurile lor care rugineau şi au folosit metalul ca să fabrice alte puşti şi tancuri pentru armata sudcoreeană. Mulţi dintre vizitatori îşi petrec luna de miere. Saipan şi Guam au devenit echivalentul nipon pentru cascada Niagara. Oricît ar părea de morbid, puţini rezistă tentaţiei de a explora stîncile Banzai şi Sinuciderii, unde o „Niagară umană” s-a revărsat în prăpastie în acea îndepărtată zi toridă de vară. În urmă cu doi ani, localnicii au început să folosească semne rutiere bilingve, în engleză şi japoneză, ca să satisfacă mulţimea de turişti veniţi din „Dai Nippon”. Unul dintre punctele de atracţie cele mai vizitate, ni se spune, este ultimul post de comandă al lui Saito, un parc pitoresc între două faleze, unde sînt expuse tancuri, avioane şi piese de artilerie, în amintirea eroului căzut. Din păcate nu-i autentic. Este o înscenare romantică – *pare* decorul potrivit pentru un general care îşi face harachiri – dar evenimentul a avut de fapt loc la 40 de iarzi mai spre interior, printre bolovani şi trestii îndoite. În dimineaţa aceea locul era înţesat de ofiţeri care se pregăteau pentru o ultimă masă cu sake şi crabi. Mîinile lui Saito tremurau. S-a împiedicat de o plantă tîrîtoare, n-a executat cum trebuie actul şi, ca să moară de-a binelea, a trebuit să fie împuşcat ca un cal bătrîn. Chiar atunci cînd e vorba de moarte, jungla îl privează pe om de demnitate.

Cu excepţia acestei „erori”, toate monumentele japoneze amintind trecătorilor ceea ce li s-a întîmplat oamenilor lor aici sînt corecte şi de foarte bun gust. Sînt zece în total. Şi populaţiei chamorro îi place să ridice

monumente. Unul este consacrat celor 490 de localnici morţi în timpul bătăliei; se mai află un bust al preşedintelui Kennedy, un al treilea monument, care a fost dedicat păcii mondiale şi, cu un an înainte, de Paşti, s-a ridicat un al patrulea, o cruce în vîrful muntelui Tapotchau în cinstea celor care au murit acolo. Oricine a avut vreun motiv să înalţe un monument, a făcut-o. Cu o singură excepţie: Statele Unite au avut în Saipan 16 525 de morţi şi răniţi şi nici unul nu-i comemorat. Există un fel de butuc care pare a fi suportul unui catarg, avînd la bază trei litere acoperite cu muşchi: U.S.N. Nimeni de pe insulă nu pare să ştie ce vrea să reprezinte. Pe Drumul plăjii, un grup de grăniceri americani a ridicat o coloană din căşti de oţel purtate de soldaţi americani, cea din vîrf fiind vopsită în alb. Au vrut să pună pe laturi piese de artilerie americană, dar li s-a spus că acestea nu pot fi găsite, aşa că le-au înlocuit cu două tunuri grele japoneze. Pe jos, de jur împrejur, vezi ţigări şi sticle goale. Este ciudat, pentru că americanii sînt foarte simpatizaţi pe insulă. La plebiscitul din 1975, un procent de 78,8 la sută din populaţia locală a votat pentru aderarea la Commonwealthul american. Preşedintele Ford a semnat documentele necesare – organizînd o festivitate formidabilă pe insulă – şi în 1981 Saipanul avea să devină posesiunea Statelor Unite ca Porto Rico şi Guam.

În fiecare toamnă, începînd cu 1968, cînd pentru prima dată guvernul american şi-a dat consimţămîntul, soseşte o delegaţie de la Tokio pentru o îndeletnicire funerară emoţionantă: sînt colectorii de oase. După ce strîng rămăşiţele scheletelor a mii de concetăţeni de-ai lor, se adună într-o pădurice lîngă Marpi Point, unde a fost vechiul aerodrom japonez, acum invadat de vegetaţie. Se aprinde un rug şi, în timp ce oasele sînt incinerate iar văduvele şi orfanii plîng liniştit, preoţi budişti intonează rugăciunile lor monotone – un ultim rămas bun de la cei ale căror oase albite au zăcut netulburate aici în toţi aceşti ani. Cenuşa este pusă apoi în cutii pătrate de carton, învelite în pînză albă şi sînt trimise în Japonia primăvara următoare. Pînă acum s-au recuperat cam 28 000 de schelete, cele mai

multe fiind ale celor căzuţi în ultimul mare atac banzai. Fotografii luate la scurt timp după ce lupta s-a sfîrşit arată buldozere nivelînd locurile unde au fost înmormîntaţi japonezii, dar în ciuda numeroaselor săpături de probă, rămăşiţele îngropate n-au fost găsite.

În cursul recentei mele vizite, osemintele a 1 128 de japonezi au fost adunate în pădurice pentru a fi incinerate. Toate craniile au fost aşezate în vîrful grămezii – poţi identifica copiii după dimensiunea craniului. La început mi s-a părut un film de groază nereuşit. Dar apoi mi-am dat seama că ritualul, în fapt o demonstraţie dramatică a continuităţii generaţiilor, are un scop nobil, el se aplică deopotrivă celor învinşi cît şi învingătorilor. Totuşi pare mai logic ca rămăşiţele să fie îngropate la faţa locului. Cum moartea stătea la pîndă peste tot în jurul nostru, oamenii din secţia mea se întrebau adesea ce ar fi fost mai bine de făcut dacă am fi fost ucişi în luptă. Convingerea unanimă era că trupurile noastre ar fi trebuit îngropate aici, în insule. Dar supravieţuitorii de acasă, ca şi cei din „Dai Nippon”, aveau o altă părere, şi de fapt toţi morţii noştri au fost trimişi cu vaporul în patrie, în saci speciali. Desigur, nu se poate şti ce ar fi dorit morţii japonezi. Delegaţia din Tokio face, totuşi, încă ceva care ar avea un înţeles pentru orice vechi infanterist. Înainte de a pleca, toamna, stropesc cu apă proaspătă, adusă de acasă, în jurul monumentelor lor şi în pădurice, căci cel mai greu de îndurat, în ultimele zile ale luptei, a fost lipsa de apă potabilă. Evident, stropitul anual înseamnă prea puţin ca să influenţeze vegetaţia şi totuşi mi se pare că plantei „tangantanngan” nu-i merge nicăieri atît de bine pe insulă ca la Marpi Point.

A hălădui scotocind prin tufărişuri în căutarea relicvelor luptei este un sport popular printre americanii de pe insulă care locuiesc în majoritate pe Capitol Hill, cartier înstărit, construit iniţial de CIA ca să cazeze oficialităţi ale Kuomintang-ului din Taiwan. (Localnicii din Saipan nu scotocesc aici după relicve. Ei sînt mai selectivi. Dau tîrcoale în jurul unor uriaşe adăposturi antiaeriene japoneze din beton, dar nu intră niciodată în peşteri – altă superstiţie din

insulă.) M-am dus şi eu cu cîţiva noi prieteni într-o astfel de „expediţie” şi am adunat o mulţime de măşti de gaze, căşti, bidoane, paturi de armă, bucăţi de piele putredă şi tuburi de cartuşe. Îndepărtîndu-mă de ceilalţi, am dat de un altar japonez de curînd construit, dedicat, la 16 aprilie 1978, „maiorului H. Kuroki şi celor 289 de oameni din Batalionul 2 al Regimentului 9 artilerie terestră”. O frumoasă tînără japoneză, îmbrăcată într-un chimonou roşu de brocart, avînd nişte splendizi ochi cenuşii şi o floare roşie în păr, pune o coroană în faţa obuzierului lăcuit de acolo. Ridică ochii şi privirile noastre se întîlnesc. O situaţie jenantă. Într-o engleză poticnită îmi spune că maiorul Kuroki a fost bunicul ei. Îşi mişcă buza de jos şi zîmbeşte sfios. Tot aşa fac şi eu. Zîmbim tot mai mult, iar după ce ne înclinăm şi ne despărţim, mă uit în depărtare spre Stînca Sinuciderii, unde un stol de păsări albe se înalţă din ce în ce mai sus, pînă cînd formează un evantai fîlfîitor, un V adînc şi alb, care se topeşte în albastrul emailat al boltei cereşti.

Bătălia din Tinian, la trei mile depărtare de Saipan; se poate spune că a fost o perlă militară care a cauzat mari suferinţe tuturor. Insula – joasă, verde, simetrică, lungă de zece mile – era ideală pentru manevre. Îngropaţi în tranşee, cei 9 162 de japonezi care o apărau socoteau că o vor putea păstra. Aveau tunurile de coastă camuflate, începînd cu cele de 6 ţoli, capturate de la englezi, pînă la tunurile antiaeriene de 75 de milimetri. Lăsînd în urmă Divizia 27 a armatei terestre, care s-a făcut de ruşine, Diviziile 2 şi 4 infanterie marină, precedate de 7 571 salve de artilerie ale tunurilor din Saipan, s-au prefăcut că se îndreaptă spre o plajă, în timp ce trei companii de puşcaşi, cu efective întărite, debarcau pe alta. Amiralul Turner prevăzuse că bătălia va dura două săptămîni. A fost nevoie doar de nouă zile. Preţul plătit de infanteria marină a fost de 328 de morţi şi 1 571 de răniţi – mai puţin decît pierderile din ziua debarcării în Saipan. Dar ce a urmat a fost oribil. Piloţii americani cu baza în Tinian, zburînd pe bombardiere P-47, au experimentat pentru prima dată bombele cu napalm, unele dintre cele mai

crîncene instrumente ale războiului, iar de pe cele cinci piste de 47 000 de picioare decolau superfortăreţele zburătoare B-29, în raidurile lor nimicitoare deasupra Japoniei. Şi tot de aici şi-a luat zborul, la 6 august, bombardierul B-29, „Enola Gay” care avea să arunce prima bombă atomică asupra Hiroshimei.

Astăzi, cei 800 de chamorro de pe insulă sînt în mare măsură izolaţi de o lume care încă se mai luptă cu spectrul armelor nucleare. O dată pe săptămînă vine un vapor cu alimente din Saipan, ancorînd sub o placardă care proclamă în mod ironic: BINE AŢI VENIT ÎN TINIAN: POARTA SPRE DEZVOLTARE ECONOMICĂ. Poşta soseşte din Saipan de două ori pe săptămînă într-o barcă care are nevoie de trei ore ca să străbată cele trei mile. Dacă închiriezi o barcă cu două motoare, nu îţi trebuie atîta timp, dar odată ce ai debarcat, regreţi că nu te-ai lăsat păgubaş. Pe insulă este o linişte apăsătoare, o dezolare pe care nu o egalează, să zicem, nici Hiroshima reconstruită. Aici a apărut pentru prima dată fantoma nucleară. Mă simt singur, înstrăinat, nereuşind defel să înţeleg punctul de vedere al oamenilor care au făcut ceea ce au făcut. Acesta nu a fost războiul meu. În războiul meu un singur soldat cu o puşcă contribuia cu ceva, oricît de infam ar fi fost acel ceva, la lupta împotriva Axei.

Astăzi pista de coral de pe care a decolat Enola Gay este părăsită. Pe marginile ei cresc tufe dese. Pe pistă, broaşte şi melci se tîrăsc printre nuci de cocos sparte şi carapace de crabi morţi. Groapa, din care a fost ridicată în bombardierul B-29 prima bombă nucleară, a fost acoperită. Din ea au crescut un cocotier viguros şi o tufă de flori galbene care emană un parfum dulceag. În apropiere, o placă comemorativă, fixată pe un postament înalt de trei picioare, relatează povestea superfortăreţei deşi, bineînţeles, nu pomeneşte implicaţiile ei. Stînd acolo, cu bloc-notesul în mînă, te învăluie un sentiment absolut, inexprimabil, de singurătate. Nu auzi nimic căci nu-i nimic de auzit. Cerul este implacabil. Nici o pasăre albă nu pluteşte pe deasupra.

Cînd m-am reîntors în Pacific, guvernatorul insulei Guam era Ricardo J. Bordallo – „Ricky” – un bărbat puternic ca un leu, a cărui faţă pare brăzdată de liniile pasiunii. Ricky suferă de insomnie. Într-o noapte, în timp ce era la Washington cu treburi oficiale, pierzînd speranţa de a mai putea dormi, a deschis televizorul din camera lui de hotel şi m-a văzut trăncănind la o emisiune, în care menţionam, printre altele, vizita pe care urma să o fac în Guam. A doua zi mi-a telefonat şi m-a invitat ca, în cursul călătoriei mele, să locuiesc la el, la reşedinţa guvernatorului din Plaza de Español care încă din timpul stăpînirii spaniole este şi sediul guvernului. Aşa că, atunci cînd aterizez în insulă, Ricky mă aşteaptă la intrarea în aeroport să-mi ureze bun venit şi să-mi prezinte pe Laura Souder, asistenta sa în probleme culturale. Sînt impresionat şi voi fi şi mai mult, cînd Laura mă va informa că Ricky, doar cu o zi înainte, pierduse la limită în campania de realegeri. În cursul dineului din prima seară, guvernatorul nici nu aminteşte de această nemulţumire. Este prea mîndru. Ca şi Filipinele, insula Guam este condusă în mare măsură de patricienii de origine spaniolă care au dominat timp de 13 generaţii. Cresc împreună, merg la aceleaşi şcoli, se căsătoresc între ei şi, la durere, jelesc împreună. Înfrîngerea în alegeri îl doare pe Ricky dar de fapt nu afectează mai deloc populaţia, căci el şi succesorul său sînt croiţi pe acelaşi calapod şi se cunosc de cînd erau mici. Tatăl noului guvernator a fost preşedintele Camerei legislative inferioare (Camera deputaţilor), în timp ce tatăl lui Ricky, Baltazar Jerome Bordallo – cunoscut în toate insulele Mariane drept B.J. – era preşedintele Camerei superioare (Senat).

Cu 500 de ani î.e.n. insula a fost locuită de malaiezi şi polinezieni din sud-estul Asiei dar istoria ei modernă începe în 1521, cînd Ferdinand Magellan a pus piciorul pe plaja căreia mai tîrziu i s-a spus Asan Beach şi care astăzi, în cinstea infanteriei marine care a recucerit-o, este numită „Invasion Beach” (Plaja invaziei). Sosirea japonezilor după Pearl Harbor este denumită „Invazia neprietenoasă”, iar debarcarea infanteriei marine „Invazia prietenoasă”.

Magellan îi dispreţuia pe indigenii chamorro. Îi şterpeleau lucrurile din magazii, aşa că a numit insula, ca şi pe cele din jurul ei, „Ladrones”, ladron însemnînd în spaniolă hoţ. În următoarele trei secole, Guam a devenit o haltă de aprovizionare pentru galioanele care transportau lingouri de aur între Manila şi Acapulco şi o ascunzătoare pentru piraţi, cei mai mulţi englezi. În 1868 au sosit misionari din Madrid. Ei au schimbat numele arhipelagului în Mariane, în onoarea reginei Maria Anna a Spaniei. Preoţii şi-au suflecat mînecile şi au început să convertească şi să predea catehismul. În Guam, ca şi în Saipan, au convertit 90 la sută din populaţia indigenă.

Adică au convertit 90 la sută din ce mai *rămăsese*. După o campanie de genocid, populaţia chamorro rămasă în viaţă în Saipan şi Tinian a fost adunată pe insula Guam. Acolo au avut loc căsătorii mixte, amestecîndu-se cu spanioli, mexicani, filipinezi, polinezieni, micronezieni şi melanezieni. Deşi majoritatea băştinaşilor tot îşi mai spun chamorro, ultimul cu sînge neamestecat a murit în 1900. Limba lor mai dăinuie încă; ca să-i saluţi spui: „*Hofi adoi*”. Dacă vrei să-i întrebi ce mai fac, spui: „*Carmen shino hara*” ?, iar insula păstrează numele originar, un derivat al cuvîntului *guahan* (avem), semn al dragostei lor stăruitoare pentru insulă. Dar mai auzi şi spaniola, tagalog, malaieza, chineza şi japoneza. Tendinţa este deci spre o babilonie lingvistică.

Statele Unite au obţinut insula Guam în urma păcii încheiate cu spaniolii. În perioada aceea insula era importantă ca bază de aprovizionare cu cărbuni a vaselor, dar asemenea multor altor insule din Pacific, odată cu intensificarea şi creşterea supremaţiei transportului aerian, a căpătat o nouă semnificaţie. Spre deosebire de majoritatea insulelor din afara arhipelagurilor Mariane şi Filipine, avea totuşi o populaţie foarte devotată Statelor Unite. Guam, după părerea acestei populaţii, era pămînt american. Japonezii cunoşteau această loialitate şi erau hotărîţi să-i vină de hac. În dimineaţa zilei de 9 decembrie 1941, la două zile după Pearl Harbor, populaţia insulei a rămas uluită aflînd că 5 000 de soldaţi japonezi debarcaseră

pe coasta de vest a insulei la Piti, Asan, Agana, Tumon, Bay, Merizo şi Tamung. Insularii au fost convinşi întotdeauna că forţa maritimă americană îi va proteja. Preşedintele Roosevelt a dorit, de altfel, să-i înarmeze pînă în dinţi pe apărători, dar senatorii republicani, conduşi de Joseph W. Martin din Massachusetts, au fost de părere că întărirea insulei Guam putea fi interpretată de Tokio ca o provocare. După votul final – 205 contra 168 – senatorul Bruce Bartor, specialist în reclame comerciale, a strigat vesel: „Guam se duce pe aripile vîntului !" Şi s-a dus. În acea zi de 9 decembrie, singurele ei arme erau 4 mitraliere, manevrate de 153 de infanterişti de marină şi 80 de insulari chamorro, conduşi de sergenţi din infanteria marină. Singurul american care a scăpat, ascunzîndu-se în mlaştini era un recrut din marină, pe nume George R. Tweed. Nu a lăsat o amintire bună. Localnicii erau dispuşi să-l ascundă dar conducătorii lor se temeau, pe bună dreptate, de represaliile japonezilor. Tweed a promis monseniorului Oscar Calvo, preotul cel mai important din Guam, că se va preda japonezilor, dacă prezenţa lui dăunează celor care i-au dat adăpost şi hrană. Apoi fugarul şi-a călcat cuvîntul, rămînînd ascuns în desişuri, în timp ce binefăcătorii lui erau ucişi.

Naivitate este termenul care descrie cel mai bine starea de spirit din acea zi de marţi, cînd niponii au cucerit insula. Adolescenţii din Guam, care aveau o idee extrem de vagă despre război, erau emoţionaţi. Ricky, şi el pe atunci adolescent, s-a dus împreună cu alţii de o vîrstă cu el în piaţa Sf. Nicolae din Asan, unde s-au furişat printre nişte tufişuri dese de ipil, să vadă ce se întîmplă. Prima imagine ciudată a fost un cadavru de guamanez, întins în mijlocul străzii. Erau uimiţi, căci nu mai văzuseră niciodată un cadavru, dar omul fiind un necunoscut, nu-l puteau identifica. În piaţă însă, lucrurile aveau altă înfăţişare. Ricky a tras la o parte o tendă de pînză şi a văzut trupurile a 12 colegi de ai săi de la şcoala medie, care fuseseră aliniaţi şi împuşcaţi cu mitraliera. Printre ei se afla iubita lui care, ironia soartei, era americancă de origine japoneză. A fugit acasă şi i-a povestit tatălui său ce văzuse şi B.J., care ştia că

nu aveai nici o şansă dacă te opuneai invadatorilor, l-a îndemnat să-l ajute să stabilească legături cu taberele de gherilă de pe dealuri. Ricky a făcut-o şi nu a fost prins, dar necazurile familiei Bordallo nu erau decît la început. Într-adevăr, chinurile pe care le-au îndurat sînt caracteristice soartei tuturor conducătorilor din insulă. În urma unui lucru lipsit de importanţă – nu a raportat că ştia să conducă un camion – Ricky a fost silit să omoare un cîine în bătaie, să-l jupoaie, să-l împartă în patru şi apoi să-l mănînce de faţă cu prietenii săi. Nu era decît începutul a ceea ce avea să se întîmple.

Timpul a estompat contururile spinoase ale aşa zisei „Sfere de coprosperitate a Asiei Mari Orientale”, dar trebuie să ne amintim că japonezii erau la fel de nemiloşi şi sadici ca spaniolii. În Manila au asasinat aproape 100 0O0 de civili. Bolnavii internaţi în spitale erau legaţi de pat şi li se dădea foc. Scoteau ochii pruncilor şi mînjeau cu ei pereţii. În Guam au început cu lucruri nesemnificative. Li se preda copiilor limba japoneză. Localnicii trebuiau să se închine adînc în faţa niponilor. Familia Bordallo şi alte familii bogate au fost anunţate fără menajamente că fermele şi vitele lor fuseseră confiscate. Anumite persoane importante din viaţa publică au fost folosite drept ţintă vie la antrenament cu armele. Alţii au fost puşi să-şi sape groapa şi apoi au fost împuşcaţi. Dar soarta lui B.J. a fost şi mai grea. Ridicat la două dimineaţa şi anchetat de poliţia japoneză a declarat că nu ştia unde se refugiază organizaţiile de gherilă, acesta fiind atunci adevărul. A fost închis, torturat, bătut şi apoi eliberat. Cu carnea sfîşiată s-a tîrît spre casă, din piaţa Español în piaţa Mangena – 11 mile – şi cînd a ajuns, a aflat că familia sa fusese arestată de *kempei-tai*, gestapoul japonez, şi închisă într-o pivniţă umedă.

Cînd i-au pus din nou în libertate, cel mai mic din familie, Franklin Delano Bordallo, era foarte grav bolnav. B.J. l-a trimis pe Ricky la o japoneză care trăise în Guam înainte de război şi lucra în sectorul alimentaţiei. În spatele ei Ricky a văzut cutii cu lapte condensat. A rugat-o să-i dea cîteva pentru frăţiorul său. I-a dat una deschisă şi începută. N-a

fost destul. Copilul a murit. Ricky mi-a povestit această întîmplare şi tatăl său, după ce a confirmat-o, a izbucnit în lacrimi. În acest secol barbar, incidentul în sine nu este ieşit din comun. Aşa au făcut şi germanii. Ceea ce este neobişnuit la familia Bordallo este că atît ei, cît şi ceilalţi localnici care au suferit, nu au nici un fel de resentimente. Japoneza aceea trăieşte şi astăzi, netulburată, pe insulă. Faptul nu este ceva excepţional în insulele Mariane. Locuitorii ştiu să tragă linie între trecut şi prezent. Vizitatorii din „Dai Nippon" nu numai că sînt în perfectă siguranţă, dar oamenii de afaceri din Tokio sînt cei care investesc cel mai mult în turismul înfloritor de pe insulă. Un bilet de călătorie dus şi întors de la Honshu costă numai 150 de dolari; trei sferturi din călătorii care sosesc pe aeroport sînt japonezi. Nu-i interesează relicvele de război. S-ar părea că nici nu-şi dau seama că aici a fost un război. Purtînd pălării mari, se ospătează cu fripturi la grătar consistente, la cluburile de noapte din Agona şi aplaudă cu entuziasm dansatoarele. Acestea îi contrariază pe localnicii pioşi. Nicăieri în Statele Unite n-am văzut aşa de multe reclame care îţi indică: SPRE RAI, PRIMA LA DREAPTA ŞI DREPT ÎNAINTE. Dar nimic nu-i ameninţă pe turiştii niponi totdeauna trataţi cu politeţe. Nu cunosc nici o naţiune europeană care, după ce a îndurat ocupaţia nazistă, să fie atît de generoasă cu germanii.

În primii ani de ocupaţie, Guam a fost aproape ca o colonie de deportaţi. Totuşi, cît timp imperiul lui Hirohito se simţea în siguranţă, unităţile de poliţie nipone îşi limitau atrocităţile la elita insulei. Apoi, cînd ofensiva lui MacArthur a trecut de ecuator şi infanteria marină s-a apropiat de insulele Mariane, ocupanţii au devenit irascibili. Toate şcolile şi bisericile au fost închise. A sporit munca obligatorie. Civililor li se dădeau raţii cu care abia puteau să supravieţuiască. Un îndrăgit preot indigen, în vîrstă de 38 de ani, Jesús Baza Dueñas, a fost decapitat în public. Cel mai prosper om de afaceri din insulă, Pedro Martinez, a fost castrat şi executat sub ochii familiei împietrite de groază care, cu vîrful baionetelor în spate, era obligată să privească

scena. Debarcaseră peste 18 000 de japonezi să întărească apărarea insulei Guam. Apoi toţi localnicii au fost închişi în şase lagăre de concentrare organizate de *kempei-tai*. S-a dovedit a fi un rău aducător de bine, căci lagărele identificate în fotografiile aeriene americane, au fost cruţate de bombardierele Statelor Unite, ale căror raiduri sporeau de la o zi la alta. Moralul prizonierilor era ridicat. În primele două săptămîni de război se aşteptaseră ca infanteriştii din marină să se întoarcă pînă în Crăciun. Decepţionaţi, au continuat totuşi să urmărească, plini de speranţă, ştirile despre luptele din alte insule. O dovadă a devotamentului lor, care încă s-a păstrat, este un steag al Statelor Unite, cusut în lagărul de concentrare Yono. Are doar 12 stele şi nouă dungi – croitoreasa nu a avut destul material – dar aceasta îl face să fie şi mai emoţionant. În lagăr se cînta:

O, unchiule Sam
O, unchiule Sam
Te rog vino iar în Guam.

În cea de a treia săptămînă din iulie 1944, americanii au bombardat zi şi noapte, întîi cu superfortăreţe zburătoare B-24 şi apoi cu artileria navală, căci nu doreau un al doilea Saipan. Băştinaşii nu au înţeles nici pînă în ziua de astăzi de ce capitala lor Agona a trebuit făcută una cu pămîntul. Unul dintre motive a fost dorinţa comandanţilor americani de a nu mai repeta luptele de stradă care au avut loc în Garapan. Alt motiv este că navele de război, ca şi forţele aeriene, nu aveau altceva mai bun de făcut. Guam nu putea fi invadat înainte ca Saipanul să devină sigur, aşa că armata Statelor Unite se deplasa în sus şi în jos – infanteriştii de marină şi soldaţii din armata de uscat au trebuit să asude şapte săptămîni la bordul transportoarelor supraaglomerate, în timp ce artileriştii de pe nave au aruncat 28 761 de proiectile grele pe insulă. Jos în cală, soldaţii îşi tratau durerile de cap şi jurau să se răzbune pe mateloţi dar bombardamentul prelungit a salvat viaţa cîtorva mii de infanterişti. În Tarawa şi Saipan, bombardamentele de artilerie nu au fost corespunzătoare. De data aceasta,

japonezii care aşteptau pe ţărmuri aveau nervii zdruncinaţi, comunicaţiile radio între insule fuseseră întrerupte şi jumătate din bateriile lor de coastă de 8 ţoli distruse. Erau prea buimăciţi ca să observe scafandrii din marină lunecînd pe lîngă ţărm. Pînă în ziua W, cum se numea codificat ziua debarcării în Guam, echipele acestea făcuseră să explodeze 1 000 de mine, curse de tancuri şi alte obstacole de apărare a insulei. La urmă, în stilul flamboiant al acelor zile, scafandrii au pus o placardă pe recif: „Bun venit infanteriei marine”.

Era de aşteptat ca insula Guam, cea mai mare dintre Mariane, să fie mai greu de cucerit decît Saipanul. Cu excepţia cîmpurilor de trestie din Saipan, cele două insule se asemănau: aveau ţărmurile stîncoase de calcar din nord crestate de văgăuni şi îmbrăcate de o pădure tropicală deasă, iar şesul din sud acoperit de junglă, întreruptă de plantaţii de orez. În ciuda ocupaţiei americane care a durat 43 de ani, hărţile topografice ale armatei se dovedeau uimitor de imprecise. Din moment ce insula are o lungime de 30 de mile, americanii au sperat să repete manevra din Tinian, simulînd că se îndreaptă spre un ţărm şi debarcînd de fapt în altă parte. Nu a fost cu putinţă. Fotografiile aeriene arătau că jungla, de-a lungul coastei, este de nepătruns, singura excepţie fiind o scurtă fîşie de ţărm în partea de vest. Tot ce rîvneam noi se afla acolo: aerodromul din peninsula Orote, portul Apra şi oraşul Agana. Contraamiralul Richard L. Conolly a hotărît să trimită două unităţi mari. Cea din care făceam parte eu, Brigada 1 provizorie, devenită mai tîrziu Divizia 6 infanterie marină, avea să atace gîtul peninsulei Orote, împreună cu Divizia 77 din armata terestră – o splendidă unitate, proaspăt sosită, care avea toate calităţile de care ducea lipsă Divizia 27. Misiunea brigăzii şi a Diviziei 77 era să stranguleze istmul şi apoi să se unească cu Divizia 3 infanterie marină, care urma să debarce la nord de portul Apra, avînd ca obiectiv executarea unor acţiuni de diversiune şi cucerirea şantierului naval japonez. În total 54 891 de infanterişti de marină şi din armata de uscat aveau să ajungă pe ţărm în

ziua W, vineri 21 iulie, 1944. Cu o noapte înainte, un grup de adolescenţi, în frunte cu Jesús Meno, a înfruntat ameninţările de represalii imediate ale japonezilor şi a repetat fapta lui Rota Onorio în Tarawa, furişîndu-se cu două bărci pînă la o navă de război americană, unde a indicat punctele întărite ale japonezilor. Spre deosebire de ce s-a întîmplat lui Onorio, lor li s-a dat crezare. Dacă americanii au făcut vreo eroare în ziua W, aceasta a fost uitată. Guam ca şi Tinian avea să fie un giuvaer în materie de tactică.

Debarcările au fost pregătite amănunţit. Divizia 3 infanterie marină a stabilit un cap de pod sub o înălţime, numită Faleza Chonito. Cu cinci mile mai spre sud, brigada infanteriei marine urca gîfîind spre vîrful muntelui Alifan, în timp ce, jos pe ţărm, soldaţii Diviziei 77 apărau perimetrul cucerit de brigadă în zori. Apoi Lemuel C. Shepherd junior, generalul din infanteria marină care comanda forţele de debarcare, a dat ordin să se atace peste mlaştina din faţă. Pînă luni, trupele sale au ocupat baza peninsulei, izolînd, în extremitatea ei, peste 3 000 de infanterişti de marină japonezi.

Descoperind că unicul drum căzuse în mîna noastră şi deci nu puteau să scape, apărătorii au întreprins una dintre cele mai extraordinare acţiuni din timpul războiului din Pacific. S-a dovedit că în Orote japonezii aveau cel mai important depozit de băuturi alcoolice din centrul Pacificului. În beciurile de acolo se găsea destul alcool să se îmbete o armată întreagă. Trupele asediate nu aveau nici o intenţie să-l lase să cadă în mîna americanilor. Au plănuit, în consecinţă, să se adune cu toţii şi să întreprindă un atac banzai dintre cele mai vesele.

La căderea nopţii s-au adunat într-o mlaştină cu manglieri, la cîteva sute de picioare distanţă de linia noastră. Nu numai cei din avanposturi dar toţi care erau pe linia frontului, inclusiv observatorii înaintaţi de artilerie ai Diviziei 77, au auzit gîlgîit de sake şi de whisky sintetic, clincănit de sticle, strigăte, rîsete şi cîntece. Părea că este noaptea Anului Nou la o grădină zoologică. Gălăgia era atît de mare, încît artileriştii puteau calcula după zgomote

distanţa pînă la obiectivele apropiate, de la marginea mlaştinii. La 22:30, cînd a început să cadă o ploaie torenţială, primul val de japonezi beţi au început să vină împleticiţi spre liniile americane. Împiedicîndu-se, rotind în aer furci şi bastoane, unii cu exploziv legat de trup, iar ofiţerii agitînd steaguri şi săbii de samurai. Proiectilele tunurilor Long Tom ale Diviziei 77 cădeau în mijlocul lor. Au început să zboare în toate direcţiile braţe şi picioare. Pentru o clipă, în tranşeele infanteriei marine a curs mai mult sînge decît apă de ploaie. Ţipînd şi mişcîndu-se în cerc, războinicii beţi s-au reîntors pe două cărări în mlaştină. Cu puţin înainte de miezul nopţii, a urmat un al doilea val. De data aceasta cîţiva dintre japonezii beţi au pătruns pînă la avanposturile Regimentului 22 infanterie marină, fiind respinşi doar după lupte corp la corp. La 1:30 noaptea, întîmpinaţi de focul concentrat al armelor infanteriei terestre, al treilea val a ajuns pînă la tranşeele noastre, înainte de a putea fi respins. În trei ore artileriştii americani au tras peste 26 000 de salve. Criza se potolise. A doua zi dimineaţă, Shepherd a examinat sute de cadavre inamice. Îşi aminteşte: „În interiorul liniilor au fost multe cazuri cînd am dat peste japonezi şi americani căzuţi unul lîngă altul, mărturie mută a violenţei asaltului”.

Între timp, la cinci mile depărtare, infanteriştii de marină din Divizia 3 dădeau o luptă pe care Samuel Eliot Morison a numit-o mai tîrziu „O miniatură a bătăliei de la Salerno” – încercare disperată de a evita nimicirea. De data aceasta inamicul nu era sub efectul alcoolului. Pregătindu-se de contraatac, japonezii, protejaţi de întuneric, au patrulat de-a lungul liniilor noastre şi au găsit o breşă între două regimente de puşcaşi. Americanii nu aveau spaţiu de manevră. Se aflau cocoţaţi pe marginea falezei Chonito, o creastă abruptă din conglomerat de grohotiş, marnă şi pietriş care o făceau înspăimîntător de înşelătoare şi instabilă. Pe la jumătatea acestei pante periculoase, se iveau nişte colţuri mici de stîncă. La baza falezei, geniştii au instalat un vagonet pe cablu, ca să ridice muniţia şi raţiile de hrană şi să coboare morţii şi răniţii. Poziţia americanilor era

evident precară. Miercuri la 4:00 dimineaţa, şapte batalioane japoneze, hotărîte să-i arunce pe americani de pe faleză, au lansat un asalt feroce, bine coordonat. Se năpusteau peste „ţara nimănui”, ţipînd „Sculaţi-vă şi muliţi, malinai !” (Unul dintre infanteriştii de marină le-a răspuns: „Apropiaţi-vă, ticăloşilor, şi vedem noi cine o să moară !”). Situaţia era critică. Oamenii noştri nu mai aveau decît două încărcătoare de om şi muniţii pentru şase trageri de fiecare aruncător. Punctul cel mai periculos era breşa. Pe aici japonezii au pătruns spre eşalonul de servicii, de pe marginea falezei, înainte ca geniştii, şoferii, „albinele mării”, mateloţii de pe ţărm şi răniţii care se mai ţineau pe picioare – uneori aceştia puteau doar să se tîrască – să-i respingă cu foc de arme uşoare şi ploaie de grenade. De data aceasta japonezii ar fi cîştigat probabil dacă nu le-ar fi fost ucişi toţi ofiţerii. Dezorientaţi, şi-au pierdut avîntul şi legătura dintre ei. Au fost lichidaţi grup după grup. A doua zi dimineaţă, s-au numărat pe faleză şi împrejurul ei aproape
4 000 de japonezi morţi.

Cum era de bănuit, japonezii au încercat o ultimă rezistenţă într-un poligon construit înainte de război, la vechea cazarmă a corpului de infanterie marină din Guam. Lupta s-a desfăşurat de data aceasta în mod diferit: tancuri americane împotriva cazematelor japoneze. Soldaţii din Divizia 77 au jucat rolul decisiv. Vineri după-amiază, aerodromul Orote din apropiere a căzut, iar sîmbătă, inamicul fiind în plină retragere, o gardă de onoare a Diviziei 22 infanterie marină a prezentat armele, calde încă de luptă, în timp ce steagul american se ridica pe catargul din cazarma infanteriei marine. Deznodămîntul era hotărît, deşi lupta nu se sfîrşise. Japonezii supravieţuitori se îndepărtau, tîrîndu-se prin tufişuri şi bonsai, acele plante pitice perene care dezvăluie talentul orientalilor pentru miniaturizare, imitînd copacii mari şi noduroşi pînă în cele mai mici detalii, chiar şi unghiurile chircite ale ramurilor răsucite de bătrîneţe. În golf, ascunse în *bokonguri*, cum numea populaţia chamarro grotele de pe insulă, japonezii îi blestemau în gura mare pe inamicii lor şi trăgeau în tot ce se

mişca. Dar au fost în curînd anihilaţi, perfectîndu-se astfel triumful neîndoielnic al americanilor. Preţul a fost 7 000 de morţi şi răniţi americani – pe jumătate cît în Saipan. Populaţia prietenoasă a fost de ajutor. Tot aşa şi scafandrii, care au dovedit priceperea mereu crescîndă a forţelor maritime în tehnica războiului amfibiu. Dacă tactica de a opri inamicul la linia apei ar fi fost continuată de comandanţii inamici, acesta ar fi fost ultimul cîmp de bătaie însîngerat al infanteriei marine americane din timpul celui de al doilea război mondial. Dar japonezii nu le-au făcut această favoare. Tokyo începuse să înveţe din lecţia primită în Biak. Deşi îşi dădeau seama că pierdeau războiul, japonezii au jurat să ucidă cît mai mulţi duşmani înainte de a cădea ei înşişi. Măcelurile cele mai groaznice ale războiului aveau deci să urmeze.

Nu tot alcoolul japonez fusese ascuns în Orote, aşa cum am descoperit în prima zi cînd am ajuns pe insula Irammiya. Săpam un adăpost pentru noapte, cînd lopata lui Mickey McGuire a lovit o cutie de lemn. „O comoară îngropată !" a spus el gîfîind, dînd la o parte pămîntul. „Ei, drăcovenie – exclamă întărîtat Horse. Pare ceva de băut !" Am numărat 24 de sticle, fiecare în despărţitura ei de carton. Herr von der Goltz, cunoscut ca cel mai rafinat epicureu din Main, a primit permisiunea să desfunde prima sticlă şi să guste conţinutul. „Vin de orez – spuse el, lingîndu-se pe buze – Minunat ! Grozav !" Acest lucru m-a pus pentru a mia oară faţă în faţă cu dificultăţile conducerii. N-am încercat niciodată să încurajez secţia prin exemplul meu. Nici un alt subofiţer nu şi-a asumat mai puţine riscuri ca mine, exceptînd poate ceea ce s-a întîmplat mai tîrziu pe Sugar Loaf Hill *. **Cum mi-a spus Walter Affitto, un sergent din infanteria marină, în Peleliu:** „Nu eşti destul de milităros. Încerci să conduci oamenii născocind tot felul de năzdrăvănii, făcînd glume." Era evident că „Fundurile jerpelite" n-ar fi fost încîntate să predau cutia. Şi-ar fi rîs de noi tipii de la eşalonul de servicii care i-ar fi consumat

* Sugar Loaf Hill – Căpăţîna de zahăr.

conţinutul. Orice ordin aş fi dat, tot n-ar fi fost luat în seamă, îngropaţi cum eram în tranşee. Fiindu-mi şi mie sete, am spus că fiecare poate să bea o sticlă. Ultimele cinci sticle le-am tras la sorţi. Nimeni nu observase însă că etichetele nu erau chiar identice. Nu puteam descifra complicatele caractere kanji. Nu părea să aibă importanţă. În realitate a avut o mare importanţă. 23 de sticle, cu eticheta albă, erau într-adevăr cu vin, dar eticheta de pe a 24-a sticlă era de culoare roz. Fusese, fără îndoială, rezervată pentru un ofiţer sau subofiţer. Era sake veritabil. Şi mi-a căzut mie la sorţi.

Deoarece papilele mele gustative erau amorţite de vin şi gîtul uscat de teama care, în luptă, nu mă părăsea niciodată, am dat pe gît sticla de sake ca pe o bere. Îmi amintesc că a urmat o clipă de amorţeală, ca şi cum aş fi fost lovit cu o scîndură în cap. Apoi brusc m-am simţit purtat în al nouălea cer, la un chef undeva în rai. Am încercat să cînt un cîntec de la universitate:

Ia un gît de la o sticlă veche
Ia un braţ de la un scaun vechi

Brusc mi-am pierdut cunoştinţa. Eram primul şi cel mai ciudat rănit din Irammiya. Zăceam pe spate, întins ca o stea de mare. Noaptea se lăsa în grabă. Ceilalţi aveau de săpat propriile lor adăposturi. Părea să nu fie nici un japonez în apropiere, aşa că m-au lăsat în starea în care mă găseam. În ciuda tirurilor intermitente de mitraliere şi aruncătoare, care au durat toată noaptea, am fost în siguranţă. Spre miezul nopţii, mi s-a spus mai tîrziu, s-au deschis băierile cerului şi au început să cadă rafale lungi de ploaie, ca nişte săgeţi venite din cer, cum se întîmpla ori de cîte ori ajungeam eu pe o nouă insulă dar n-am simţit nimic. Una dintre rachetele luminoase, lansate cu scopul de a detecta japonezii care ar fi încercat să se infiltreze, s-a aprins deasupra noastră, luminîndu-mă drept pe mine. Colonelul Krank, aflat într-o tranşee în partea cea mai sigură a capului de pod (ca şi „Fundurile jerpelite”), m-a văzut şi a întrebat pe un subofiţer: „Slim e rănit ?” Toţi ştiau deja ce se întîmplase. Cînd i s-a relatat, Krank a izbucnit într-un rîs homeric – nimic

nu-l distrează mai mult pe un beţiv, decît alt beţiv – şi a respins propunerea adjutantului de a lua măsuri disciplinare, spunîndu-i că şi aşa voi fi pedepsit foarte curînd. Cum eram ca într-o comă, nu simţeam nici jenă, nici ruşine. Dar a doua zi a fost cu totul altceva. Colonelul a avut dreptate. M-am trezit cînd o rază de soare m-a săgetat, orbindu-mă, deşi eram cu ochii închişi. După ce am luat micul dejun din raţiile K – am refuzat să mănînc – ne-am pus raniţele în spate şi am pornit-o spre nord, în recunoaştere. Nu eram în stare să mă ţin pe picioare, darămite să mărşăluiesc. Inima îmi bătea mai rar decît a unei broaşte ţestoase. Locul potrivit pentru mine ar fi fost în spital, unde să fiu hrănit intravenos, în timp ce mi s-ar fi administrat sedative puternice. Mă simţeam de parcă aş fi fost umplut cu heliu şi aruncat într-un tunel aerodinamic. A fost, fără îndoială, cea mai cumplită mahmureală din viaţa mea, poate cea mai teribilă din istoria războiului. Capul îmi devenise un pachet de nervi care se zbăteau spasmodic. Fiecare muşchi îmi tresărea de durere. Picioarele îmi erau ca de plumb. Capul îmi atîrna ca o dalie pe lujer. Credeam că fiecare pas e ultimul pe care îl mai fac. În timpul pauzei de zece minute, după fiecare oră, pur şi simplu leşinam, ca să mă trezesc apoi la ironiile colonelului. Aveam nevoie de ceva ca să mă dreagă. Cunoscînd slăbiciunea colonelului pentru „struguri” şi ştiind că poartă cu el o sticlă care m-ar fi putut pune pe picioare, l-am rugat să se îndure de mine. Cînd m-a refuzat, m-am rugat ca gloanţele japonezilor să-i ciuruiască ficatul. Nu s-a întîmplat aşa, dar după război am aflat, cu multă satisfacţie, că unul dintre comandanţii de pluton, civil în momentul acela, l-a întîlnit într-un bar şi l-a bătut de i-au mers fulgii.

Pe cînd avansam, rezistenţa japonezilor a continuat să slăbească. A doua zi am ajuns în satul Nakasoni. Încă nu dădusem de vreo urmă a prezenţei trupelor inamice, aşa că urma să fim ţinuţi acolo în rezervă temporară. Noi, „Fundurile jerpelite”, totdeauna gata să profităm de ceva, ne-am petrecut noaptea într-o casă spaţioasă, deschisă pe laturi, cu acoperiş de pagodă, unde am găsit un gramofon cu pîlnie de alamă şi discuri. Deoarece eram înzestrat cu

capacitatea, proprie tinereţii, de recuperare rapidă (între timp eliminasem prin transpiraţie fiecare picătură de sake) mă simţeam eliberat de coşmar. Rip şi cu mine am traversat în insula învecinată, Yagachi. Presimţeam că acolo nu există japonezi, şi aveam dreptate, dar nu puteam fi siguri. Era unul dintre riscurile nebuneşti ale tinereţii, un joc de noroc în care nu cîştigi nimic şi poţi pierde totul. Întorcîndu-ne la vila noastră orientală, ne-am înveselit auzind muzică de dans. Shiloh, cel care-i ura pe subofiţeri, alesese cîteva discuri şi învîrtea manivela gramofonului. O melodie japoneză mă obsedează pînă în ziua de astăzi: „Shina, yo, yaru...” Erau chiar şi două discuri americane. „Cînd luna luminează Pacificul albastru (Rămîn singur, visînd la tine)” cîntate de Bea Wain sau de altă cîntăreaţă şi un disc cu Louis Armstrong cîntînd „Pe partea însorită a străzii”:

Ia-ţi mantaua si pălăria
Lasă-ţi grijile în prag
Poţi găsi dulceaţa vieţii.
Pe partea însorită a străzii

Wally Moan, fiind de meserie, pusese la punct gramofonul, şi pe cînd intram, McAdam din Swarthmore scotea de sub un chepeng o ladă de bere japoneză. Sergentul care comanda această straşnică trupă şi-a însuşit imediat două sticle şi, folosind pumnalul Kabar drept deschizător, şi-a învins orice rival, dînd una pe gît din trei înghiţituri. Pînă şi Bubba era încîntat de Armstrong. Spunea că totdeauna i-a plăcut să asculte cum cîntă negrii.

La umbră mă plimbam pe stradă
Cu haine albastre de paradă.

Se lăsa întunericul. Eu, ca de obicei, făceam încercări zadarnice să impun disciplină, citind reguli de igienă din manuale de campanie („Bărbaţii care merg la luptă trebuie să se spele pe tot corpul şi să poarte haine curate, ca să prevină infectarea rănilor”) iar băieţii, ca de obicei îmi răspundeau cu „Heil Hitler !” Ridicam din umeri. De la moartea lui Lefty, cred că acesta era pentru noi toţi primul

moment de liniște. Ne aflam pe un ţărm expus vîntului şi aveam să ne despărţim în curînd, lucru de care nu ne dădeam seama atunci. Parcă lumina ceva în jurul nostru: strălucirea sănătăţii, a inteligenţei şi plăcerea de a şti că aveam aceeaşi formaţie intelectuală. Cu excepţia lui Wally, care înainte de război fusese fizician şi a lui Bubba, care în perioada cînd a avut loc atacul de la Pearl Harbor se pare că studia un fel de teologie a Klu-Klux-Klanului, eram în majoritate studenţi umanişti ai vreunui colegiu sau universităţi din estul Statelor Unite. Arătam ca nişte veterani în luptă şi, la suprafaţă, asta şi eram. Dar cunoşteam centrele universitare şi pe profesori mai bine decît desfăşurarea forţelor infanteriei marine. Aparţineam ultimei generaţii de gentlemeni, cum li se spunea odinioară. Pe vremea bunicilor noştri ne-ar fi unit cunoştinţele comune de latină şi greacă. Cîţiva dintre noi urmaseră chiar limbile clasice dar ceea ce ne unea într-adevăr era dragostea pentru idei, literatură şi filosofie. Acceptasem războiul din punct de vedere filosofic şi mai recitam încă uneori, la unison, din poeţii care ne delectaseră prin faptul că înnobilaseră sacrificiul şi bravura. Cu timpul, vraja avea să se risipească, iar noi aveam să devenim nişte faliţi spirituali, dar atunci eram mulţumiţi că puteam sta tolăniţi ascultîndu-l pe Armstrong orăcăind ca broaştele lui Aristofan:

Paşii tăi mereu să-i îndrepţi
Pe partea însorită a străzii

Privind din mica noastră vilă spre interiorul insulei, întrezăream conturul unei stînci în formă de grifon, ca un monstru care se strîmba la noi. Pîlcuri mici de ceaţă, ca nişte bucăţi dintr-o piele de căprioară cenuşie, pătau priveliştea spre Yagachi. Cerul înnourat prevestea ploaia, dar eram prea mulţumiţi de prezent ca să ne mai pese de viitor. Şi de fapt cerul s-a înseninat pentru cîteva clipe minunate, dezvăluind o pîclă purpurie ca o ţesătură de damasc. Ea atîrna printre stele, iar luna, plutind senină printr-un lung coridor de nori albi, proiecta umbra gutuiului înflorit din

curtea vilei pe fundalul copacilor viu coloraţi, al manglierilor şi palisandrilor.

În absenţa inamicului, ne-am aprins fără grijă ţigările, vorbind între noi, din ce în ce mai tare, pe măsură ce diversele teme se contopeau într-o conversaţie pur bărbătească, prima şi ultima, din timpul războiului. S-a vorbit puţin despre luptă, subiectul fiind încheiat cînd Swifty Crabbe a spus că oţelul trebuie călit în foc. (I-am închis gura cu huiduieli.) În mod inevitabil am vorbit mult despre fete, deşi nu atît de vulgar pe cît s-ar putea crede. Generaţia mea de tineri universitari, cum mi s-a spus de nenumărate ori, se complăcea în discuţii clinice despre actul sexual – conversaţii de „vestiar” – în care se pomenea numele respectivelor fete. Eu personal n-am auzit aşa ceva, cu excepţia cazului unui membru important din asociaţia mea studenţească care descria preludiile erotice cu logodnica sa şi care, din această cauză, a fost ostracizat. S-a căsătorit cu fata, a rămas cu ea şi acum e general-maior, dar gafa de neiertat nu i-a fost uitată. Nici prin vis nu mi-ar fi trecut să aduc vorba despre Taffy în faţa celor din secţie. Le-aş fi povestit poate despre Mae, dacă deznodămîntul n-ar fi fost atît de umilitor, dar asta ar fi fost altceva, în parte pentru că ea însăşi se lăuda cu escapadele ei dar şi pentru că nu o cunoştea nimeni. Descrierea unor aventuri amoroase vagi, chiar imaginare, era O.K. Important era să nu dăunezi reputaţiei unei fete, expunînd-o bîrfelii.

Am continuat să pălăvrăgim ore întregi la lumina unei lumînări, căutînd, presupun acum, vreun semn că într-o bună zi omenirea o va scoate la capăt. Unul dintre noi, Blinker cred, a spus ca războiul era un joc ai ţolilor, ca baseball-ul; un interval cît un lat de deget putea hotărî dacă aveai să fii ucis, rănit sau cruţat. Îmi aduc aminte că m-am întins pe partea stîngă, privind rînd pe rînd, aproape cu afecţiune, la prăpădiţii mei de puşcaşi. Barney îmi era, bineînţeles, mai apropiat decît fratele meu şi tot aşa Rip smiorcăitul, cel care era cît pe ce să bată recordul meu pe poligonul din insula Parris. Consideram că oricare dintre ei doi ar fi fost un sergent mai bun decît mine. Îmi închipui că

ştiau şi ei acest lucru, dar nu intrau în dispute cu mine decît rar, cînd era vorba de viaţa unui om. Alţii din secţie se aflau din cînd în cînd la doi paşi de răzvrătire, dar puteai avea toată încrederea în ei, în momentele de criză: Knocko, Horse, Mickey, Mo Crocker, căruia i se spunea întotdeauna „Crock", Swifty Crabbe, Pip, Izzy, Blinker, Hunky, McAdam, Killer * Kane şi Dusty, un tînăr brunet, vioi, ai cărui ochi ageri ne erau de folos în patrulare. Puteam să mă bizui întotdeauna pe grăsunul Bubba, deşi îmi repugna rasismul său. Simţeam nevoia să-i protejez pe Beau Tatum, Pip, Chet Przyastawaki şi Shiloh. Pip era doar un copilandru, Beau era căsătorit iar ceilalţi doi logodiţi. Relaţiile afective complică reacţiile omului în luptă. Doar doi oameni îmi dădeau de furcă: McAdam şi Kane. Primul era biolog şi semăna cu un purceluş. Îşi masca lipsa de curaj, sau încerca să şi-o mascheze folosind în mod agresiv un jargon care nu mai era la modă. La Kane de temut era numai prenumele. Tînăr, subţirel, roşcat, cu un început de chelie, cu ochii umezi şi încheieturi flexibile, ca de marionetă, se cutremura la simpla vedere a sîngelui. Nici unul dintre cei doi nu ajunsese la acea reprimare brutală a milei de care au nevoie luptătorii ca să suporte grozăviile războiului. Nici Wally Moon nu reuşise să o facă, dar de el nu puteai fi sigur niciodată. Nimeni dintre noi nu îl înţelegea. O făcea cu brio pe omul de ştiinţă distrat. Se arăta foarte priceput la mecanică, cuie, bolţuri, rotiţe, bride, garnituri de etanşare, bucşe – dar ştiu că învăţase mai mult decît atît la M.I.T. * **Mie, imaginea sa** „exterioară" îmi dădea impresia unei scene goale, în timp ce adevăratul său caracter rămînea în culise. Îmi pierdusem de mult speranţa că-l voi mai vedea apărînd pe scenă. Dar în noaptea aceea, la Nakasoni, s-a ridicat puţin cortina.

A spus hotărît, cu convingere: „Războiul nu are nici o legătură cu ţolii, milimetrii sau cu orice noţiune liniară. Ţine de o altă dimensiune. De timp. Heraclit a văzut lucrul ăsta cu 500 de ani î.e.n., şi n-a fost singurul". Wally a vorbit despre principiile chinezeşti „yin" şi „yang", despre „iubire şi

* Killer = ucigaş.
* Massachusetts Institute of Technology.

luptă” la Empedocle şi despre credinţa lui Heraclit că războiul, încleştarea, era forţa creatoare dominantă la bărbaţi, părinte şi stăpîn al nostru al tuturor. Hegel, a continuat el, a preluat această idee şi a susţinut că timpul este o luptă eternă între teză şi antiteză, ceea ce Marx, în generaţia următoare, a interpretat drept un conflict inevitabil între burghezie şi proletariat. Evreii, creştinii şi musulmanii sînt toţi de acord că timpul se va sfîrşi printr-un moment înfricoşător. Înainte de a putea înţelege războiul şi pacea, a spus Wally, trebuie să atacăm problema naturii timpului, în sensul de esenţă a conştiinţei. A mai spus că trecerea timpului a fost, probabil, primul fenomen observat de omul preistoric, apărînd astfel ideea că evenimentele se succed unele pe altele, în experienţa primară a omului.

Apoi mecanicul din Wally a ieşit la iveală în ceea ce părea
la început o digresiune relevantă. Odată ce oamenii au privit timpul ca pe un lanţ de experienţe, a spus el, au încercat să-l măsoare, pornind de la soare, stele, lună, cele două echinocţii şi rotaţia pămîntului. În 1583, Galileu a descoperit pendulul. După 73 de ani, un olandez a construit primul ceas cu pendul. A urmat împărţirea zilei în 24 de ore, sau 86 400 de secunde. A.M. (ante meridian, „dimineaţa”) şi P.M. (post meridian, „după amiază”) au devenit concepte acceptate la toate nivelele societăţii – săptămîna, neavînd o validitate ştiinţifică, a variat ca durată, chiar şi cu trei zile, de la o cultură la alta – şi în 1884 lumea a fost împărţită în 24 de fuse orare. Linia internaţională de schimbare a datei, timpul electromagnetic, confirmarea legilor lui Newton despre mişcare şi gravitaţie şi transmisia coordonatelor temporale vapoarelor de pe mare, folosită începînd din 1904, ca mijloc de navigaţie, a unit lumea civilizată într-o structură temporală ordonată şi obligatorie.

Îl ascultam pe Wally fermecaţi. În secţie erau patru Pi Beta Kappa; vorbea în limbajul pe care îl cunoşteam şi îl îndrăgeam. Nu închisese încă cercul – relaţia dintre orologiu şi cîmpul de luptă – dar aşa decurgeau conversaţiile între studenţi pe vremea mea, luînd-o foarte pe ocolite, înainte de

atingerea subiectului. Din păcate, ocolul te ducea uneori prea departe, pe tărîmuri neexplorate, şi îţi pierdeai auditoriul. Aşa a păţit şi Wally. Înţelegeam importanţa cronometrelor şi valoarea timpului raţional pentru navigaţie şi cercetări geodezice. Tot aşa şi argumentul lui Parmenide că timpul este o iluzie şi concluziile lui Alfred North Whitehead * **şi Henri Bergson că scurgerea timpului poate fi percepută numai prin intuiţie. Dar c**înd Wally a încercat să ne poarte în dimensiunea a patra şi a cincea, citînd teoria lui Einstein despre relativitatea specială şi ipoteza lui William James despre prezentul aparent, am început să ne foim şi să căscăm. Ca şi *Desiretta*, Omul Care Se Luptă Cu El Însuşi, Wally se încurcase în propriile lui iţe. În jurnalul ţinut în timpul
războiului, am notat, dar tot nu înţeleg, ecuaţia lui pentru paradoxul lui Minkowski:
$ds = \sqrt{c^2dt^2-dx^2-dy^2-dz^2}$

Nu însemna nimic atunci. Nu înseamnă nimic acum. Dar conversaţiile acestea arareori se terminau pe o notă plictisitoare. Sau cineva trecea la alt subiect, sau cel care avea cuvîntul, observînd amorţeala celorlalţi schimba firul discuţiei. Wally a cîrmit în grabă spre obiectivul său iniţial. Îl citisem pe Heraclit şi cel mai bine îmi aminteam următorul fragment din opera sa: „Nici un om nu traversează acelaşi rîu de două ori, căci rîul s-a schimbat şi tot aşa şi omul". Acum Wally ne reamintea că Heraclit susţinea că scurgerea timpului este esenţa realităţii şi că nu există decît o viaţă pămîntească. Misterul timpului, spunea Wally, este deconcertant, căci nimeni nu ştie dacă timpul se scurge pe lîngă om, sau omul trece prin el. „Dacă trag cu puşca mea M.1 înseamnă că trag în ceea ce a fost viitorul ?" Chestiunea, departe de a fi un fleac, era de o complexitate infinită. Ori viaţa e o călătorie fără întoarcere, ori e ciclică, incluzînd renaşterea celor morţi. S-ar părea că viaţa cît şi moartea sînt determinate de punctul nostru de vedere. În ciuda tuturor evidenţelor care probau contrariul, cu excepţia

* Alfred North Whitehead (1861-1947) – matematician şi filosof englez.

erei egiptene şi a secolului XX, cei mai mulţi gînditori au îmbrăţişat ideea de renaştere. Platon, Aristotel, Ibn Khaldun, musulmanul care a trăit în secolul XIV şi Oswald Spengler credeau că oamenii şi civilizaţiile sînt predestinate reînvierii.

În momentul acela Bubba ne-a surprins pe toţi cînd, luînd
cuvîntul, a recitat: „Dacă grăuntele de grîu care a căzut pe pămînt, nu moare, rămîne singur; dar dacă moare, aduce multe roade". Anunţă: „Ioan 12:24". S-a lăsat tăcere. A încercat să o întrerupă cu anumite observaţii ale lui Robert Ingersoll, Dale Carnegie şi Emanuel Haldeman-Julius. Atunci Knocko – spre regretul meu – l-a făcut să devină stacojiu, spunînd cu blîndeţe: „Bubba, asta-i prea profund pentru Dixie. În ziua în care vor introduce cazmaua de săpat tranşee în Alabama, va izbucni o revoluţie industrială". Ar fi trebuit să spun ceva, căci Bubba era camaradul meu şi ce spunea el avea deci valoare pentru mine, dar doream să ascult concluzia lui Wally: „Dacă îţi place sau nu, timpul este de fapt o chestie de relaţie. Toţi avem un ritm interior. Nu ar conta prea mult dacă toate măsurătorile de timp din lume ar fi distruse. Pînă şi animalele au un fel de ceas biologic. Actiniile se dilată şi se contractă odată cu mareea, chiar dacă sînt băgate în bazine. Oamenii sînt întrucîtva diferiţi. John Locke a scris că noi simţim timpul ca o relaţie între o succesiune de senzaţii. Nu există două momente la fel. De multe ori timpul lîncezeşte. A lîncezit pentru cei mai mulţi dintre noi spre sfîrşitul perioadei petrecute în Guadalcanal. Aici nu cred că se va întîmpla aşa. Am sentimentul că vom trăi foarte intens, cît se poate de curînd".

Evenimentele i-au dat dreptate, deşi n-a mai trăit ca s-o constate direct. A avut dreptate şi în legătură cu scurgerea inegală a timpului. Timpul este, într-adevăr, relativ. Şi nu Einstein a fost primul care a descoperit acest lucru; l-au ştiut şi anticii şi unii dintre misticii moderni. În amintirea noastră, ca şi în visele noastre, există scene care trăiesc mereu, precumpănind asupra celor ce s-au întîmplat după aceea. Pentru unii din generaţia mea ultimul week-end petrecut în Florida, înainte de plecarea lui Kennedy la Dallas, a fost una

dintre acele scene. Torbert MacDonald, colegul său de cameră de la colegiu, a fost acolo şi mi-a povestit mai tîrziu că zilele trăite atunci la Palm Beach l-au făcut să se gîndească „la trecut, la anul 1939, cînd nu se petrecea nimic important care să ocupe gîndurile oamenilor”. Istoria mai are şi alte clipe dulci-amare: 1913, 1859, 1788 – toate evocînd ultimele pîlpîiri ale fericirii înainte ca tot ce a fost iubit şi preţuit să fie pierdut pentru totdeauna. Acea seară tihnită petrecută la Nakasoni va rămîne mereu emoţionantă pentru mine. Mă gîndesc la acei oameni sortiţi pieirii, temerari, idealişti, clocotind de energia inepuizabilă a tinereţii şi, în acelaşi timp, foarte vulnerabili. Aşa eram şi eu. Dar spre deosebire de ei, nu credeam că am să rezist pînă la sfîrşitul războiului. Thomas Wolfe, idolul meu din anii studenţiei a scris: „Agăţi timpul în clopotele mari din turn, îl ţii închis în pulsul delicat de la încheietura mîinii, îl fereci în spirala unui ceas, iar fiecare om îşi are timpul său propriu, distinct”. Aici, departe, în Pacific, mă gîndeam că timpul meu se apropia – se apropia, cum spunea Wally, cu paşi grăbiţi.

În Guam, visele mele în care apare sergentul au început să se schimbe. Revine culoarea: cerul e azuriu, sîngele roşu, mai multe nuanţe de verde se amestecă pe camuflajul căştii. El, sergentul, văzut ca printr-o prismă, este uşor schimbat. Încrederea în sine a început să-i scadă. Acum, pentru prima dată, se furişează în vis umbre care apar şi dispar în spatele lui. Nu ştiu dacă sînt bărbaţi sau femei. Nu sînt sigur că sînt oameni. Dar în Guam, apoi în nopţile petrecute prin alte părţi, se iveşte mereu, în depărtare, un fel de cor al furiilor răzbunătoare, tulburîndu-l pe tînărul subofiţer. Pare derutat. Ezită, nu-şi mai concentrează atenţia. La trei, patru nopţi o dată dorm buştean, fără ca sergentul să-mi dea nici un semn.

În cea de-a opta zi a bătăliei pentru Guam, Takeshi Takeshina, comandantul japonez, a fost ucis în luptă. Armata lui era nimicită, dar luptătorii nu cedau deloc. O rezistenţă organizată a continuat timp de două săptămîni. Apoi niponii

care supravieţuiseră s-au furişat în munţi să ducă lupte de gherilă. Ambuscadele au continuat pînă la sfîrşitul anului următor – 17 săptămîni după ce Hirohito a capitulat şi chiar după aceea, unii au mai rezistat în pădurea tropicală. Nouă japonezi au ieşit din junglă pe la mijlocul anilor 1960, iar la 9 februarie 1972, un soldat nipon, Shoichi Yokoi, după 18 ani de exil verde s-a predat unor guamanieni uimiţi, unii dintre ei nefiind încă născuţi cînd a dispărut el din lumea civilizată. Unul cîte unul, cei care se ascunseseră împreună cu el au murit. Ultimii nouă ani trăise singur, hrănindu-se cu fructele arborelui de pîine, cu peşte, lapte, nuci de cocos. Şi-a împletit haine din fibre de cocos, rogojini din plante şi şi-a făcut unelte din scoici, coajă de nuci de cocos şi din tacîmurile aflate în trusa lui individuală. La Tokio a fost primit ca un erou naţional. Este trist să afli că a fost profund decepţionat de cum a evoluat Japonia după război. Mă întreb dacă n-o fi avînd coşmaruri ca şi mine.

Ricky Bordallo crede că mai sînt şi alţi soldaţi prin junglă. Prezice că vor ieşi din ascunzătoare în 1994, la cea de a 50-a aniversare a bătăliei. În cazul acesta, obiectele făcute de ei, ca şi ale lui Yokoi, vor fi păstrate în muzeul din Guam, a cărui patroană entuziastă este Madeleine, soţia lui Ricky, născută în Minnesotta. Muzeul este un paradis de arheologie: pive şi pisăloage preistorice, fragmente de ceramică antică făcută din argilă roşie, un *belembautuyan*, instrument cu coarde uimitor de asemănător celor găsite în inima Braziliei, discuri uriaşe de piatră, unele cu diametru de 12 picioare, folosite cîndva drept bani pe insula Yap, care se află la 500 de mile spre sud-vest – discurile numite *rai* sînt găurite la mijloc, ca să se poată băga nişte pari, putînd fi astfel purtate pe umeri – şi oale pentru păstrat grăsimea de balenă aduse în 1823 de balenierele britanice. La intrarea în muzeu se află Kiosko sau „Casa de ciocolată”, un pavilion în care se întîlneau pe vremuri femeile bogate chamorro, în fiecare după-amiază, să mănînce dulciuri şi să stea de vorbă. Alături, un tînăr preot, Thomas Devine, a reclădit un sat primitiv guamanian, o replică exactă a celor găsite de primii spanioli în urmă cu patru secole şi jumătate. Mă

ispiteşte. Îmi scade elanul pentru Noua Anglie. Gîndurile îmi zboară şi mă întreb cum m-aş simţi dacă aş fi un vagabond al mării, rătăcind precum căpitanul Cook şi dacă sosirea lui Magellan a fost un bine sau un rău pentru guamanieni.

Arhitectura insulei Guam, ca şi istoria ei, reflectă un talmeş-balmeş de influenţe: spaniolă, engleză, chineză, germană, filipineză şi olandeză. Dar influenţa predominantă este cea americană. Pereţi acoperiţi cu stuc de culoarea muştarului încearcă să-i imite pe cei din Beverly Hills. Aerodromul Orote a fost curăţit de pîlcurile de bambus, răsărite după război şi este folosit acum de adolescenţi ca loc de plimbare. Împrejurimile oraşului Agana, care nu şi-a mai revenit niciodată complet după ravagiile războiului şi arată ca un oraş părăsit – 90 la sută din populaţia de dinainte de război nu s-a mai întors – oferă standuri cu gustări, supermagazine, baruri, staţii de benzină, magazine de solduri. Există peste 40 000 de maşini americane pe insulă, în parte şi din cauză că deplasarea cu taxiul costă o avere. Dacă nu ai
destul noroc să te găzduiască un prieten, tragi la hotelul Hilton din golful Tumon.

Privind în sus de pe terasa hotelului, vezi Dealul lui Nimitz, fostul cartier general al amiralului în ultimele luni de război, care este şi acum proprietatea de nepreţuit a forţelor maritime americane. Dacă insularii ar fi mai puţin binevoitori, uriaşa prezenţă militară a Statelor Unite de pe insulă ar fi un motiv de fricţiuni. Insularii o tolerează, cum îmi confirmă Erwin Canham, a cărui siestă am întrerupt-o în Saipan. După ce Erwin a încetat să mai fie redactorul revistei *Christian Science Monitor*, soţii Canham au hotărît să trăiască în insulele Mariane. Îşi exprimă de mai multe ori mirarea că locuitorii din Saipan şi Guam, care ar avea multe motive să fie nemulţumiţi, nu au resentimente, deşi este clar că au fost pioni într-un conflict titanic, victime numai pentru faptul că au fost de faţă. Guamanienii au înălţat monumente comemorative pentru fiii lor ucişi în lupte, şi nu numai în cele din 1944. Ei nu au dreptul să participe în alegerile prezidenţiale americane. Reprezentanţii lor în Congres pot

vota în comitet dar nu şi în plen. Pînă în 1970 n-au avut nici măcar dreptul să-şi aleagă guvernatorul. Totuşi tinerii incorporabili au fost recrutaţi şi trimişi să lupte în Vietnam.

În războiul acela disperat, Guam a fost o importantă zonă de grupare pentru cei ce urmau să fie îmbarcaţi. Peste 100 000 de soldaţi ai Statelor Unite au trecut pe aici. După ce în 1972 Okinawa a fost retrocedată Japoniei, Guam a devenit principala bază a Statelor Unite din Pacificul de vest. Insula, unde se află aproape 20 000 de americani în uniformă, serveşte ca bază unei flote aeriene de B-52. Marina militară stăpîneşte o treime din insulă; aici se află cele mai bune proprietăţi imobiliare, cu terenuri întinse de vînătoare pentru ofiţeri şi plaje minunate pentru soţiile şi copiii acestora. Forţele maritime nu sînt de acord să li se dea insularilor drepturi cetăţeneşti depline, deoarece ei tot mai citesc, vorbesc, se roagă şi învaţă în limba chamorro. Însă guamanienii sînt de altă părere. După opinia băştinaşilor, amiralii consideră insula Guam ca pe un paradis al forţelor maritime şi intenţionează să-i menţină statutul neschimbat.

Dar toate acestea sînt lipsite de importanţă. Populaţia a ridicat un monument al soldatului necunoscut: „Aici doarme, acoperit de glorie, un soldat american pe care îl cunoaşte numai Dumnezeu”. Plaja pe care au debarcat trupele noastre se numeşte „Plaja invaziei”, coasta de sub faleza Chonito este „Plaja lui Nimitz”. Alături de nouă nave de război japoneze, cuprinse de rugină, pe prima plajă sînt chioşcuri pentru picnicuri familiale. În apropierea „Plajei lui Nimitz” a fost construită o şcoală elementară şi tot acolo este cimentat, într-o placă comemorativă, un proiectil de artilerie dezamorsat. În fiecare an la 21 iulie, insula sărbătoreşte „Ziua eliberării”, în amintirea infanteriei marine şi a soldaţilor care au recucerit insula. Şcolile şi magazinele sînt închise, iar oficialităţile ţin discursuri patriotice, pe un ton sentimental care în Statele Unite nu s-a mai auzit de cel puţin o generaţie. Vizitatorii americani găsesc că sînt jenante, fapt care spune mai mult despre ei înşişi decît despre oratori. Se serbează şi „ziua veteranilor”. Într-o zi senină de 11 noiembrie, m-am trezit într-o piaţă ticsită de

lume, stînd în primul rînd, împreună cu Ricky, un general american şi doi amirali. Spre sfîrşitul ceremoniei, orchestra a cîntat un potpuriu de cîntece militare americane. Există tradiţia ca toţi cei care au servit în infanteria marină să se ridice în picioare cînd aud imnul acesteia. N-am mai fost într-o asemenea situaţie de cînd am revenit la viaţa civilă. Spre uimirea mea – căci sînt genul de om care dispreţuieşte toate zorzoanele militarismului – m-am trezit stînd în picioare, de unul singur, pînă cînd orchestra a trecut la altă melodie. În timp ce programul lua sfîrşit şi mulţimea se împrăştia, am fost înconjurat de insulari care voiau să mă îmbrăţişeze. Mă simţeam stingherit, dar şi emoţionat. Tot nu înţeleg de ce am făcut-o. Dar nu vreau să mă scuz.

Ultima seară în Guam mi-am petrecut-o cu Ricky şi Madeleine pe Oksu Jujan, numele dat, în limba localnicilor colinei pe care se află vila guvernatorului. Luminile joacă pe o frumoasă fîntînă, prin ceaţa care face să licărească becurile clădirilor din vale. Faptul că Ricky a pierdut alegerile mă întristează. Pierderea unei poziţii importante este întotdeauna grea, dar mai cu seamă pentru cei de tip autoritar şi Ricky este aristocrat pînă în măduva oaselor. Totuşi priveşte filosofic înfrîngerea suferită. Spune că a pierdut el, dar nu şi poporul. Poporul nu pierde niciodată în nişte alegeri libere. Un orologiu bate puternic şi ne ducem la culcare. Mă uit la ceas – fac slalom printre fusele orare – şi îmi aduc aminte că una dintre oficialităţile locale, puţin după sosirea mea, mi-a atras atenţia că, din cauza fusului orar, aici zorii mijesc cînd pe continentul american este abia începutul după-amiezii. Într-adevăr, pe prima pagină a ziarului local scrie cu litere de o şchioapă: „Ziua Americii începe în Guam”. Parcă ar fi titlul unei povestiri a lui Fitzgerald, dar e purul adevăr. Aici ating primele raze ale răsăritului drapelul american. Nu-i un loc prea rău pentru un început de zi.

Am să mă aşez să sîngerez un timp...

Insulele din arhipelagul Palau, aflate cam la jumătatea drumului între Mariane şi Filipine, sînt atît de greu accesibile, încît nici o putere colonială europeană nu şi-a bătut capul ca să le exploateze resursele. Într-adevăr, în afara unui grup de conquistadori din secolul XVI, conduşi de Ruy López de Villalobos, puţini străini au ştiut măcar de existenţa miniarhipelagului pînă în toamna anului 1944. Peleliu, insula cea mai sudică din grupul Palau, era pentru Palau ceea ce Betio fusese pentru Tarawa, respectiv cheia apărării japoneze a atolilor şi a insulelor vulcanice din preajmă. Astăzi ea este cea mai puţin accesibilă dintre toate fostele mari cîmpuri de luptă din Pacificul central, ascunsă în oceanul fără urme, ca o taină vinovată. Ceea ce reflectă întru totul adevărul. A fost o luptă grea, dusă într-un loc neprielnic şi într-un moment nefavorabil, împotriva unei garnizoane inamice ce putea fi
lăsată să se usuce pe curpen, fără să influenţeze în nici un fel
cursul războiului din Pacific.

Ca să-ţi dai seama ce s-a întîmplat în Peleliu, sau ce nu ar fi trebuit să se întîmple, este nevoie doar să priveşti harta Pacificului. Ofensivele lui MacArthur şi Nimitz, realizînd o dublă învăluire, se apropiau cu paşi repezi una de alta. Insula Peleliu i se părea necesară Pentagonului ca să protejeze flancul lui MacArthur în timpul atacului asupra importantei insule Mindanao, situată în sudul arhipelagului filipinez. Dar Halsey, care se afla în preajma insulelor Filipine şi lansa atacuri de pe portavioanele sale asupra bazelor japoneze, a tras concluzia că insula Leyte, situată în partea de sus a lanţului Filipinez, era apărată de mult mai puţine trupe inamice decît se credea. I-a radiotelegrafiat lui Nimitz, sugerîndu-i să anuleze toate celelalte operaţii, în special cea

din Peleliu care, se prezicea, avea să fie o altă Tarawa. În schimb, a insistat să se cucerească urgent insula Leyte.

Nimitz, adăugînd propriile sale recomandări, a retransmis propunerea la Quebec, unde şefii statelor majore reunite luau parte la un dineu, ca invitaţi ai prim-ministrului canadian W.L. Mackenzie King. Amiralii King şi Leahy, alături de generalii Marshall şi Arnold, au citit mesajul şi au cerut unui ofiţer de stat major să telegrafieze că sînt de acord. A fost doar o singură mică neînţelegere. Cînd Nimitz a retransmis mesajul lui Halsey, a insistat ca infanteria marină, care se îndrepta cu un convoi de nave spre Palau, mai avînd de navigat pînă acolo doar două zile, să-şi continue drumul şi să cucerească totuşi Peleliu. Iată ceva de neînţeles ! Unica valoare strategică a insulei era poziţia ei geografică, la 550 de mile spre est de insula Mindanao, care însă, conform noului plan, trebuia ocolită.

O problemă a fost creată, în parte, şi de faptul că americanii nu cunoşteau insulele Palau şi presupuneau că Peleliu va fi uşor de cucerit. Nu existau observatori de coastă şi deci nu se ştia ce se petrecea acolo. Informaţiile au fost culese de la scafandrii forţelor maritime, care înlăturau obstacole de lîngă plajă, de la submarinele care cercetau coasta şi din fotografiile aeriene. Din moment ce scafandrii şi submarinele nu puteau cunoaşte cu exactitate ce se petrecea pe ţărm, nu aveau cum să contrazică concluziile celor care, analizînd fotografiile aeriene, afirmau că insula este plată. Nici unul dintre ei nu îşi imagina prezenţa unor culmi colţuroase de calcar lîngă aerodromul insulei, înălţimi care fuseseră transformate în puncte fortificate subterane, construite din beton, nisip şi coral, legate între ele prin tunele şi practic imposibil de distrus prin atacuri aeriene sau de pe mare. Un masiv stîncos, botezat mai tîrziu Culmea de către infanteriştii de marină care trebuiau să-l cucerească, se înălţa 30 de picioare deasupra nivelului apei, – un bastion din blocuri mari de piatră, defileuri adînci şi vîrfuri ascuţite ca un briceag. „Împănată” toată cu cazemate din beton armat, insula era la fel de întărită ca Tarawa, Saipan şi Guam.

În timpul bombardamentului premergător invaziei, un ofiţer de artilerie de pe crucişătorul *Portland* a văzut ce ne aştepta. Îndreptîndu-şi binoclul asupra unei pante a observat cum un tun de coastă iese dintr-o groapă săpată în coral, trage rapid asupra navelor de război americane, apoi dispare, reintrînd în adăpost. Ofiţerul de artilerie a ordonat servanţilor tunurilor sale să lovească coralul cu cinci salve de proiectile de 8 ţoli. Ordinul a fost executat. Tunul, neatins, şi-a reluat tragerea. Decepţionat, ofiţerul a spus: „Poţi să arunci cu tot oţelul din Pittsburgh în drăcovenia aia şi tot degeaba". Dar era un ofiţer mic în grad şi se afla în minoritate. Amiralul Jesse Oldendorf a ordonat bateriilor sale să înceteze focul, motivînd că nu mai are nici un obiectiv, apărarea japoneză fiind anihilată. William Rupertus, comandantul infanteriei marine, le-a spus ofiţerilor săi: „Vom avea cîteva pierderi, dar vă asigur că bătălia nu va ţine mult. Aici va merge repede. O treabă dură, dar de scurtă durată. Terminăm în trei zile. Poate chiar în două". Compania K din Regimentul 1 infanterie marină a coborît pe plasa ce atîrna din cargobot cîntînd „Salută Broadwayul din partea mea". Căpitanul unui transportor l-a întrebat pe Chesty Puller, Comandantul Regimentului 1: „Te întorci la cină ?" Chesty l-a întrebat la rîndul său: „De ce
nu ?" Căpitanul i-a răspuns: „Totul e în ordine. Nu-ţi rămîne decît să te reîntorci". Puller a replicat: „Dacă crezi că-i aşa de
uşor, de ce nu vii pe ţărm la ora cinci, să iei cina cu mine şi să-ţi aduni cîteva suveniruri ?"

Mai tîrziu, după ce Regimentul 1 infanterie marină a suferit peste 1 700 de pierderi, alt ofiţer din forţele maritime l-a întrebat pe un infanterist de marină dacă are suveniruri cu care să facă schimb. Ostaşul l-a privit fix şi apoi i-a arătat fundul: „Mi-am purtat fundul pe ţărm, ofiţere. Asta-i suvenirul meu din Peleliu". Iritaţi de faptul că tot mai purtau echipamentul de dinainte de război, căci frontul din Europa avea încă prioritate, şi aflînd că bombardamentul de artilerie fusese încredinţat unor comandanţi de nave lipsiţi de experienţă, oamenii care au suferit pe această insulă

blestemată au fost cuprinşi de amărăciune. Un ofiţer din infanteria marină povestea mai tîrziu: „Aveam impresia că cineva uitase să întrerupă acţiunea din Peleliu. E un loc de care nimeni nu vrea să-şi amintească”. Oldendorf a recunoscut că, dacă Nimitz şi-ar fi dat seama de implicaţiile hotărîrii sale, fără îndoială că niciodată nu s-ar fi încercat atacarea şi cucerirea arhipelagului Palau... Ziarul *Time* l-a numit „un loc îngrozitor”. Puţini americani din patrie au ştiut de lupta feroce de acolo. Atunci cînd preşedintele Truman a înmînat o decoraţie unui erou din Peleliu, nici nu ştia să pronunţe numele insulei. Samuel Eliot Morison, care este arareori dispus să-i critice pe amiralii Statelor Unite, a scris că Stalemate II * – cum fusese profetic codificată operaţia – „ar
fi trebuit contramandată”, căci nu a meritat să se piardă peste
10 000 de americani – de trei ori mai mulţi ca în Tarawa.

Lungă de şapte mile şi lată de două, Peleliu se întinde în interiorul recifului de coral care înconjoară cele mai multe dintre insulele Palau. Are forma unei gheare de langustă. Aerodromul japonez fusese construit pe un teren plat, la sud de încheietura ghearei. În nord, o coamă de stînci ascuţite domina cîmpul de luptă; abruptă, cu păduri dese şi brăzdată de peşteri, numele ei fusese Umurbrogol, pînă cînd infanteriştii de marină i l-au schimbat în Creasta Nasului Însîngerat. Inamicul ştia că orice asalt îndreptat împotriva insulelor Palau trebuia să înceapă prin atacarea plajei acoperită cu nisip alb de pe insula Peleliu, căci acolo se afla aerodromul şi în acel punct reciful era mai aproape de ţărm. Populaţia actuală a insulei este cam de 400 de persoane. În vara anului 1944 locuiau acolo peste 1 200 de insulari. Marea majoritate a plecat în preajma bătăliei, deoarece avioanele noastre au făcut unul din gesturile acelea umanitare pe care combatanţii n-o să le înţeleagă niciodată – au lansat o ploaie de foi volante, prevenind populaţia de atacul care se apropia. Fără doar şi poate acest lucru a

* Stalemate – impas.

salvat viaţa multor insulari dar a costat vieţi americane, căci şi japonezii au citit înştiinţarea şi s-au pregătit în consecinţă.

Ghinionul atacanţilor – Divizia 1 infanterie marină, urmată de Divizia 81 a armatei de uscat – a fost că debarcarea lor a coincis cu o schimbare fundamentală în tactica japoneză. Doctrina ucigaşă a războiului de uzură, care fusese la început hotărîrea unui comandant local din insula Biak şi care avea să atingă punctul culminant în măcelurile din Iwo Jima şi Okinawa, devenise orientarea oficială a inamicului în săptămînile dinaintea bătăliei de la Peleliu. Renunţaseră la atacurile banzai. Tokio ştia că războiul este pierdut. Garnizoanele japoneze din Palau erau considerate sacrificate. Aveau ordin să măcelărească, atît timp cît le mai curgea sîngele în vene, cît mai mulţi americani.

Să-şi facă tranşee adînci, să se abţină de la deschiderea focului în timpul bombardamentelor şi al manevrelor preliminare, dar să se infiltreze şi să contraatace de cîte ori le-ar fi fost posibil. Din această cauză, construiseră în Peleliu amplasamente pentru tunuri cu uşi glisante de oţel, şi tot din această cauză americanii au aruncat în aer mai mult de 500 de ascunzători amplasate cu multă viclenie în coral, una dintre ele destul de spaţioasă ca să cuprindă o mie de japonezi, bine aprovizionaţi cu hrană şi muniţii. Cele mai multe dintre ascunzătorile subterane erau etajate, cu galerii colaterale, nişe şi intrări alternate. Unele aveau şase etaje, dispuse în adîncime, cu intrări complicate, în pantă, ca să devieze jeturile aruncătoarelor de flăcări şi încărcăturilor cu trotil. Erau astfel camuflate, încît americanii treceau pe lîngă ele fără să-şi dea seama că aceste fortăreţe sînt pline de japonezi instruiţi să iasă şi să-i atace pe la spate, urmînd unul din cele şapte planuri diferite de contraatac, declanşat la o semnalizare cu fanioane sau trasoare. La 14 septembrie 1944, 10 700 de japonezi stăteau astfel în aşteptare, toţi pregătiţi să moară, toţi conştienţi că cei care aveau să supravieţuiască urmau să opună ultima rezistenţă pe Creasta Nasului Însîngerat. Terenul le era aliat. În interiorului recifului, mlaştini cu manglieri înconjurau toată insula. Rîpe

abrupte, adesea adevărate hăuri printre stînci, făceau înaintarea dificilă. Totul devenea şi mai cumplit în zona de foc a cazematelor şi peşterilor.

Aceasta era etapa de groază care le aştepta pe cele trei regimente de veterani din Guadalcanal, sosite din insulele Solomon, unde fuseseră în refacere. Au debarcat în linie: în stînga Regimentul 1 infanterie marină, condus de Puller, în centru Regimentul 5, iar Regimentul 7, în dreapta. În momentul în care au atins reciful, acesta s-a transformat cu un zgomot asurzitor, ca şi cel din Saipan, într-un val de foc, oţel şi plumb. Numai Regimentul 5 a debarcat mai mult sau mai puţin intact; şi-a făcut drum ocolind pistele din partea de sud a aerodromului şi, traversînd insula, s-a stabilit pînă seara pe ţărmul de pe partea opusă. Pentru celelalte regimente, debarcarea a fost un fel de Tarawa, dar fără dig. În dreapta Regimentului 7 au explodat obstacole nedetectate de scafandri, incendiind vehiculele amfibii de pe recif şi forţîndu-le pe celelalte să se deplaseze unul după altul şi să devină astfel o succesiune de obiective uşor de nimerit; infanteriştilor nu le rămînea decît să sară din ele şi să meargă prin apă. Misiunea cea mai grea a avut-o Regimentul 1, obligat să treacă pe sub gurile de tun ale celei mai mari cazemate. Cei care ajungeau la ţărm erau prinşi în focul de anfiladă de pe Culme. O companie se redusese la 18 oameni. Într-o pădurice de cocotieri, lîngă marginea apei, morţii şi muribunzii, legaţi cu bandaje însîngerate, stăteau şiruri-şiruri, cadavrele încremenite în poziţiile groteşti ale morţii, iar cei care mai trăiau, zvîrcolindu-se şi gemînd. În faţă, în jungla rîpoasă, împînzită de cuiburile mitralierelor inamice, erau movile şi ridicături stîncoase, pe care, cînd au ajuns la ele, puşcaşii le-au numit Valea Morţii, Potcoava, Cinci Surori, Cinci Fraţi şi Movila lui Walt.

În prima zi, la ora 17:30, japonezii au contraatacat peste aerodrom, pornind dintr-un hangar dărăpănat. Erau sprijiniţi de 13 tancuri uşoare. Cu infanterişti niponi stînd ciorchine pe ele, tancurile alergau accelerate la maximum, ca o cavalerie în asalt. Infanteriştii noştri trăgeau în ele cu tot ce aveau: bazooka, tunuri antitanc de 37 de milimetri, tunuri de 75 de

milimetri de pe tancurile Sherman. În timpul atacului, un avion de vînătoare american a început să tragă asupra japonezilor chiar la momentul potrivit. Un infanterist s-a repezit la un tanc japonez cu un aruncător de flăcări dar a fost oprit de tirul unei mitraliere care i-a ciuruit pieptul. Infanteria marină se ţinea tare. Cîteva tancuri nipone au reuşit să atingă linia noastră, spărgînd-o cu boturile lor groteşti dar blindajul le era prea subţire ca să reziste unui foc concentrat; americanii, avînd poziţii chiar sub nasul trăgătorilor japonezi, unii cocoţaţi pe stînci, le-au scos din luptă unul după altul.

Să sapi tranşee pe insula Peleliu, ca pe atîtea alte insule, era cu neputinţă. Sub lăstărişul des al junglei era piatră calcaroasă şi coral. La miezul nopţii, japonezii au deschis focul cu aruncătoare grele. Grupuri de japonezi s-au tîrît pînă în apropierea avanposturilor noastre. Crucişătorul *Honolulu* şi trei distrugătoare au tras proiectile luminoase şi astfel am reuşit să prindem inamicul infiltrat în bătaia armelor noastre uşoare. Tragerile trebuiau bine chibzuite. Vehiculele amfibii aduceau cît puteau de repede muniţii şi totuşi unele unităţi au rămas fără ele. Un comandant de companie şi-a pus oamenii să arunce cu bucăţi de coral în japonezi. Împuşcăturile trăgătorilor de elită, atacul japonezilor care se tîrau şi strigătele răniţilor chemînd infirmierii au continuat pînă în zori, cînd inamicul a deschis din nou focul cu aruncătoare. Aparatele de radio ale infanteriei marine erau defecte şi nu se putea cere sprijinul artileriei şi mortierelor. Unele companii pierduseră cîte doi oameni din trei dar liniile noastre rezistau bine şi aerodromul fusese cucerit de Regimentul 5. Întrucît Regimentul 7 înainta spre sud, primul atac asupra Crestei Nasului Însîngerat a trebuit să fie dat de regimentul lui Puller care, dintre toate unităţile debarcate, suferise deja cele mai grele pierderi.

S-au confruntat cu un teren complet descoperit. Tirul artileriei de pe nave dezgolise Umurbrogolul, lăsînd în urmă o învălmăşeală de gropi, stînci ascuţite şi prundiş transformat de către artileria inamică în schije de coral. Oamenii îşi rupeau bocancii în pietrele tăioase şi se răneau

cînd se aruncau la pămînt, la explozia proiectilelor. Au urcat prima pantă abruptă dar dincolo de ea se înălţa alta şi mai abruptă. Ca să poată avansa, a fost nevoie să fie aruncate în aer 35 de grote. Apoi un puternic contraatac japonez i-a împins îndărăt. Au continuat lupta din zori şi pînă în noapte, cu încăierări corp la corp pe întuneric, pînă cînd, în cea de a şasea zi, cele trei companii ale Regimentului 1 infanterie marină, numărînd 612 oameni au fost reduse la 74. Plutoanele din Regimentul 7, trimise să întărească linia frontului, au fost blocate imediat. Unităţi din Divizia 81 a armatei de uscat au intrat în dispozitivul de luptă, în timp ce Regimentul 5 infanterie marină ataca Umurbrogolul dinspre nord. Toţi se aşteptau la un atac banzai, aşa cum se terminau toate bătăliile. Dar încetul cu încetul şi-au dat seama de noua tactică a inamicului. O companie de infanterie marină putea urca pe o faleză abruptă, nederanjată de nimeni, ca mai apoi japonezii să deschidă focul din trei părţi cu artilerie, aruncătoare şi tunuri antitanc, secerîndu-i pe americani sau făcîndu-i să-şi găsească sfîrşitul în prăpastia de dedesubt.

Creasta devenise un lucru monstruos. Răniţii zăceau pe stînci gemînd sau urlînd, în timp ce erau loviţi necontenit de alte gloanţe şi schije. Camarazii lor cădeau şi se rostogoleau pe lîngă ei. Unii comiteau păcatul suprem al infanteristului de marină: îşi aruncau puşca şi se tîrau îndărăt pe pantă. Jos, la poale, un comandant de companie urla ca ieşit din minţi: „Acoperiţi cu fum dealul ăsta !” Prin norii produşi de grenadele fumigene, cei teferi încercau să-i conducă sau să-i transporte pe răniţi jos. Un infanterist, sîngerînd abundent, a strigat: „Aţi făcut tot ce aţi putut pentru noi. Plecaţi de aici !” Comandantul companiei a urcat alergînd pe coastă, a coborît cu un rănit pe care l-a aşezat într-un loc ferit, lîngă carcasa unui tanc. Pe cînd se ridica în picioare, a fost ucis de proiectilul unui aruncător. Locotenentul său secund a sărit să-l ajute şi a fost la rîndul lui ucis de un proiectil antitanc. Din companie rămăseseră 11 oameni; abia dacă mai formau o unitate de luptă.

Începuse acum acea măcinare lentă, îngrozitoare, a tacticii de uzură. Movilele de coral sfărîmat treceau cînd la noi, cînd la ei. Intrările în grote erau distruse cu trotil dar japonezii din interior scăpau prin tuneluri. Avioanele de vînătoare Corsair coborau în picaj asupra cazematelor dar bombele lor explodau fără să le facă stricăciuni prea mari. Limbile de foc ale aruncătoarelor de flăcări montate pe tancurile Sherman distrugeau punctele întărite japoneze. Inamicul se ivea atunci din rîpe şi ataca tancurile cu grenade. Era cu neputinţă să foloseşti aerodromul, ţinut sub tirul inamicului din grote. Urcînd încet, în căldura de foc – termometrul părea înţepenit la 42° C la umbră – infanteria marină a smuls literalmente din pămînt punctele de rezistenţă inamice sau le-a astupat grotă cu grotă. Insula a fost declarată cucerită la 30 septembrie dar au mai urmat opt săptămîni de lupte disperate. La sfîrşitul lui octombrie, cînd a sosit o puternică unitate din armata de uscat, apărătorii fuseseră reduşi la 700 de oameni. Comandantul japonez şi-a ars steagul şi şi-a făcut harachiri. Dar încă două luni după aceea, japonezii au mai ucis infanterişti din armata de uscat care hoinăreau în căutare de
suveniruri. Ultimii japonezi au ieşit din ascunzători după 11 ani.

Obişnuiam să spunem că japonezii luptă pentru împărat, britanicii pentru glorie şi americanii pentru suveniruri. Te întrebi în cîte mansarde şi poduri din Statele Unite stau învălmăşite săbii de samurai, steaguri cu Soarele-Răsare, amintiri care cîndva păreau atît de preţioase şi astăzi nu mai au nici o valoare ? Şi eu le-am adunat ca toţi ceilalţi, dar n-am să-i înţeleg niciodată pe oamenii care ar fi putut sta departe de front, aşteptînd în siguranţă terminarea războiului, şi care, totuşi, în mod deliberat, se jucau cu moartea în acele Golconde * **ale suvenirurilor, care erau zonele de front. Auzeai istorisiri despre** „Raiderii lui Remington”, oameni gata să rişte totul pentru ceva, *orice*, care să impresioneze familiile şi fetele de acasă. Nu am

* * Golconda – localitate din India, celebră pentru diamantele sale.

crezut pînă nu am văzut unul cu ochii mei. Chiar şi atunci m-am întrebat ce o fi căutînd. Presupun că în parte era îmboldit de nevoia de a-şi dovedi ceva lui însuşi. A reuşit.

Războiul nostru, spre deosebire de cel al părinţilor noştri, era foarte mobil. Deşi nu mai puţin sîngeros şi, din cauza unor descoperiri tehnologice ca napalmul şi aruncătoarele de flăcări, cel puţin tot atît de urît, nu trăiam totuşi acea viaţă de troglodit în tranşee, avînd în faţă „ţara nimănui”, unde aceleaşi trunchiuri de copaci se profilau dezolant pe cer zi după zi, iar marile victorii se măsurau prin cîştigul cîtorva sute de iarzi de pămînt sterp. Totuşi au fost bătălii – cea pentru Creasta Nasului Însîngerat de pildă – unde am fost prinşi şi noi în capcana unui război poziţional, părţile beligerante fiind practic imobilizate, supuse zi şi noapte focului concentrat al inamicului. Am trăit asemenea situaţii de lîncezeală, cea mai de neuitat la Takargshi. Nu era mai rău decît un război în mişcare dar era ceva diferit. În asemenea circumstanţe, instinctul de autoapărare îl transformă pe infanteristul iscusit într-o cîrtiţă, un dihor sau o cita **, **după cum cere pericolul momentului. Va face totul să nu atragă focul inamicului, sau, dacă şi l-a atras, să se adăpostească c**ît mai repede posibil. Un cercetaş, care în esenţă îndeplinea funcţiile pe care le-am îndeplinit eu, ajungea să cunoască terenul pînă la ultima groapă şi piatră, tot aşa de bine cum îşi cunoaşte un copil grădina sau parcul unde se joacă. Într-o asemenea situaţie, anumite trăsături topografice, fără semnificaţie în alte circumstanţe, devin obsesii. La Takargshi erau cunoscute sub denumirile „Colţul mortului”, „Boala lui Krank”, „Copacul Spînzuratului”, „Groapa Dublă” şi „Zona Finală”. În „Zona Finală” m-am întîlnit cu vînătorul de suveniruri. Ne-a făcut cunoştinţă o mitralieră uşoară japoneză de 6,5 milimetri, care trăgea imprimînd proiectilului o viteză de 2 440 de picioare pe secundă, într-o cadenţă de 150 de lovituri pe minut, bătaia maximă fiind de 1 640 iarzi. Amîndoi eram sub focul ei.

** cita – leopard de India.

La Takargshi, ca adesea în alte părţi, duceam un mesaj ofiţerului cu probleme operative al batalionului. Toată dimineaţa zăbovisem pe lîngă postul de comandă al companiei Dog, mulţumit să tai frunze la cîini, după ce făcusem o patrulare dar comandantul companiei avea nevoie de aruncătoare grele şi nu putea lua legătura cu batalionul. Japonezii bruiau aparatele de radio; nu auzeai decît muzică de fanfară. Deci, am fost trimis curier. Dacă ar fi existat vreo posibilitate să mă eschivez, nu m-aş fi dat în lături. Nu puteai ajunge la batalion decît pe un singur drum. Venisem pe acolo de dimineaţă, în zori. Riscul în momentul acela era acceptabil. Lumina era slabă şi oamenii din secţie mă acoperiseră cu focul armelor lor pînă la prima cotitură a drumului, singurul loc periculos. Acum, dimpotrivă, eram în plină lumină şi, cum nu se aşteptau să mă întorc pînă seara, nu puteam conta pe foc de acoperire de la nimeni. Dar nu aveam de ales, aşa că m-am dus. Îmi aduc aminte momentul în care am plecat de la postul de comandă al companiei. Mirosea greu a cordită. Mi-era cald şi sete. Aveam presentimentul pericolului, lucru absurd pentru toţi, în afară de cei care l-au trăit şi au rămas în viaţă să povestească ce au simţit atunci. Toate simţurile îmi erau „în alertă” şi aveam senzaţia că îmi zbîrnîie ceva în cap, că mi se încreţeşte pielea pe spinare. Fiecare mişcare era bine gîndită şi apoi executată la fel de repede ca sprintul lui Jesse Owens. Mă simţeam ca atunci cînd ai impresia că cineva se uită la tine, te întorci şi vezi că ai avut dreptate. M-am întors cu 90° la „Colţul mortului”; am ocolit pe furiş „Boala lui Krank”, m-am pitit pe lîngă rădăcinile sumbre ale „Copacului Spînzuratului”; m-am aplecat deasupra „Gropii duble” – două găuri de proiectil – şi m-am adăpostit gîfîind şi asudînd, încercînd să nu intru în panică, gîndindu-mă la ceea ce avea să urmeze. Era „Zona Finală”, o terasă largă şi lungă de vreo 30 de iarzi, complet descoperită şi vizibilă artileriştilor inamici. Chiar sprijiniţi de un foc de acoperire, trei oameni fuseseră omorîţi şi cinci răniţi, încercînd să traverseze zona. Dar mult mai mulţi au scăpat teferi şi la asta mă gîndeam în timp ce am numărat pînă la zece, sărind apoi ca un ogar şi

fugind de-mi scăpărau călcîiele, ca să ajung la adăpostul de după stîncă, în cealaltă parte.

După cîţiva paşi am auzit mitraliera bîzîind pe aproape, ca un roi de albine care te împresoară. Apoi s-au întîmplat mai multe lucruri deodată. De după stînca spre care alergam, venind din direcţia opusă, a apărut şovăind un om în uniformă, purtînd casca de oţel a soldaţilor din armata de uscat. În acel minut m-am aruncat la pămînt, m-am rostogolit de cîteva ori, am mai făcut patru paşi, iar m-am trîntit jos şi m-am rostogolit. Am simţit o durere ascuţită în genunchiul drept. M-am aruncat şi m-am rostogolit încă de două ori, trecînd pe lîngă omul care se bălăbănea şi am plonjat cu capul înainte spre adăpost, căci ajunsesem la refugiul pe care îl oferea stînca. Inima mi se zbătea să-mi spargă pieptul, genunchiul drept îmi sîngera, iar în gură aveam un gust amar. După ce am tras aer de două ori în piept, am auzit o bufnitură în spatele meu şi un vaiet slab: „Medic !” Mîna mi-a zburat spre armă. Infanteriştii sînt de felul lor paranoici. Cînd sînt răniţi, cei din infanteria marină cheamă infirmierul, nu medicul. Pe cîte ştiam, şi era sarcina mea să ştiu asemenea lucruri, nu avea ce să caute vreun infanterist din armata de uscat pe o rază de o milă de punctul acela. Dar pe cînd mă ridicam, am văzut tîrîndu-se spre mine un soldat din U.S. Army, grav rănit, care se văita. Bluza, în dreptul stomacului, era o pungă de sînge. Şi nu ajunsese încă la loc sigur. Chiar înainte de a ajunge la adăpostul oferit de stîncă, un glonte de 6,5 milimetri i-a smuls jumătatea stîngă a maxilarului. M-am întins, l-am apucat de încheietura mîinii, smucindu-l ca să-l scot din zonă. L-am întors apoi pe spate. Îi curgea sînge din abdomen şi din bărbia sfîrtecată. N-avea rost să-i dau primul ajutor. Nu eram infirmier. Nu aveam morfină. Nu-mi venea în cap ce să fac. Am observat drapelul japonez ieşind dintr-unul din buzunarele acelea enorme pe care le au pe părţile laterale pantalonii soldaţilor din armata de uscat. Nu era cine ştie ce steag. Doar un dreptunghi dintr-un material sintetic subţire, cu o pată rotundă roşie pe un fond alb: fără raze şi fără inscripţii „kanji”. La începutul războiului păstram şi noi

steguleţele acelea subţiri şi fără inscripţie dar le-am aruncat cînd am aflat că japonezii aveau mii de astfel de steaguri, lăzi întregi, păstrate în depozitele de provizii.

Soldatul a privit în sus spre mine cu ochi de prepelicar. Un obraz îi era mînjit cu praf de coral. Celălalt era alb ca varul. Lam întrebat cine era şi ce căuta acolo. Ca să redau exact ce a spus este imposibil. Nu există nici o cale să reproducem sunetele gîlgîitoare, de parcă ar fi rupt ceva, pe care le scotea maxilarul lui zdrobit. Totuşi a reuşit să se facă înţeles. Era furier la serviciul de intendenţă al Diviziei 77 şi se plimbase în jurul liniei frontului în căutare de suveniruri pe care să le trimită familiei. M-au cuprins pe rînd sentimente de repulsie, milă şi dezgust. Dacă nu am fi fost în toiul luptei – dacă, să zicem, s-ar fi rănit acasă, într-un accident de automobil – l-aş fi consolat. Dar un infanterist rămîne întreg la minte numai dacă îşi înăbuşă emoţia. Deşi mai eram în stare să plîng, ba am şi plîns, îmi păstram lacrimile pentru oamenii pe care îi cunoşteam. Soldatul acela era pentru mine un străin. Comportarea lui fusese sinucigaşă şi vrednică de dispreţ. Tot ce învăţasem despre răni mă făcea să-mi dau seama că ale lui erau mortale. Nu puteam să-l las pur şi simplu acolo, dar turbam de mînie, nu numai împotriva lui – dar şi din cauza lui, pentru că era şi el implicat în povestea asta.

Punctul de prim ajutor al batalionului se afla la zece minute de mers. De data asta a durat mai mult. Îl ridicasem pe umeri şi cîntărea mult mai mult decît mine. Rana mea uşoară, care nu mai sîngera, s-a deschis din nou. După ce am început să-l car în spate, n-a mai încercat să vorbească. Dar vorbeam eu. Înjuram şi vorbeam de unul singur. Sîngele lui mi se scurgea pe spate, întîi cald, apoi lipicios. Mă simţeam lipit de trupul lui. Mă întrebam dacă nu cumva aveau să ne taie ca să ne despartă şi dacă trebuia sau nu să-mi schimb cămaşa decolorată cu una nouă, în care să arăt ca un nou venit. Mă autocompătimeam. Nu-mi veneau în minte decît gînduri egoiste. Ştiam că suferă dar agonia lui nu găsea ecou în inima mea. Doream să scap de el. Ochii îmi erau umezi, nu de mîhnire, ci din cauza transpiraţiei care îmi

curgea de pe frunte. Cu excepţia furiei fără motiv precis, senzaţia cea mai puternică a fost cea de uşurare, atunci cînd am zărit cortul postului de prim ajutor, situat pe partea opusă a unei mici movile.

Doi infirmieri au alergat să mă ajute. Eram lipiţi unul de altul, sau cel puţin aşa erau uniformele noastre. S-a auzit o pîrîitură cînd mi l-au luat din spate şi l-au culcat. M-am întors să-l privesc. Ochii îi erau înceţoşaţi. Toţi trei stăteam, privindu-l. Apoi unul dintre infirmieri s-a întors spre mine. „Are o faţă de cîine", a spus. „Cum s-a întîmplat ?" Nu ştiam ce să-i răspund. Adevărul era atît de absurd, încît ar fi părut o profanare. M-am întrebat, în treacăt, cine avea să-i scrie familiei şi cum avea să prezinte cele întîmplate. Cum *ai putea* s-o faci ? Scriind, de exemplu: „Dragi părinţi, fiul vostru a fost ucis în luptă, în timp ce a pornit-o prosteşte spre «Groapa dublă», în căutare de suveniruri."? Chiar dacă ai inventa o poveste cu o luptă eroică, nu i-ai convinge. Ştiau probabil că ar fi trebuit să fie în spatele frontului, la eşalonul de servicii. Evitam să mă uit spre infirmier şi am ridicat din umeri. Nu mă privea pe mine cum se întîmplase. I-am dat unui curier mesajul pentru postul de comandă al batalionului. Rana îmi fusese deja tamponată cu sulfamidă şi bandajată, cînd mi-am dat seama că nu citisem tăbliţa de identitate a mortului. Nici măcar nu ştiam cine a fost.

Astăzi poţi ajunge în Peleliu numai prin insula Koror, integrată şi ea arhipelagului Palau şi pe care nu se desfăşoară nici o activitate, deşi interese puternice ar dori-o altfel. Robert Owen, administrator districtual al Teritoriului de sub tutelă, ne spune o poveste tristă. Owen este unul dintre acei consilieri americani neobosiţi care lucrează la tropice, aşa cum se întîmpla, în urmă cu un secol, cu anumiţi funcţionari englezi, prost plătiţi, suprasolicitaţi şi total devotaţi insulelor. Deşi şi-a petrecut aici 29 de ani din viaţă, a hotărît să plece. Toată cariera sa a fost o luptă pentru păstrarea echilibrului ecologic din Palau, luptă care este tocmai pe punctul de a o pierde. Pescarii aduc prin contrabandă dinamită, devastînd apele, rîurile sînt

contaminate cu clor, stratul de pămînt de la suprafaţă, şi aşa subţire, dispare din cauza folosirii necorespunzătoare a substanţelor chimice care produc eroziune.

Dar adevăraţii răufăcători, după părerea lui Owen, sînt un consorţiu de giganţi ai petrolului din Japonia şi Orientul Mijlociu, conduşi de un om de afaceri american, care doreşte să construiască aici un port uriaş pentru alimentarea supertancurilor petroliere. „Japonezii – spune el – vor să-şi exporte poluarea". Fiecare supertanc petrolier poluează, în ultimă instanţă, apa din jurul lui – recent au fost deversate 2 300 de tone de reziduuri petroliere în apele franceze – şi Owen prezice deteriorarea mediului înconjurător din arhipelagul Palau, distrugerea florei şi faunei de neînlocuit. Băştinaşii sînt de acord cu proiectul de a se construi un superport, deoarece îşi închipuie că astfel va creşte nivelul lor de trai; a încercat să le explice că în Puerto Rico cei bogaţi şi nu cei săraci au beneficiat de profiturile unui proiect similar. A făcut apel la cei din corpul tehnic al armatei Statelor Unite care au autoritatea de a respinge planurile. Dar se îndoieşte că o vor face.

Deşi îi înţeleg preocupările, pe mine mă interesează trecutul, iar pe el viitorul. Trecem unul pe lîngă altul ca nişte cargoboturi care flutură acelaşi „steag al intereselor" dar cu destinaţii total diferite. Totuşi îmi dau seama că are dreptate; ar fi tragic ca arhipelagul Palau să se degradeze. Acest gînd ar putea să-i surprindă poate pe cei care au luptat aici şi nu-şi amintesc decît ororile războiului şi căldura toridă. În timp de pace însă, aspectul insulei este complet diferit, fapt de care îţi dai seama cu mult timp înainte de a ajunge la Peleliu. După ce ţi-ai rezervat cameră la hotelul acoperit cu stuf, te sui într-un autobuz Toyota şi mergi la debarcaderul feribotului. Acesta din urmă – de fapt o şalupă cu două motoare Johnson de 85 de cai putere – te poartă pe lîngă insulele Rock, impresionante, semănînd cu enormele ciuperci verzi, înguste la bază din cauza eroziunii şi a aricilor de mare şi umflîndu-se deasupra prin calota verde închis a vegetaţiei luxuriante. Unele insule au peşteri naturale. Japonezii le-au folosit pentru depozite; poţi încă găsi în ele

lăzi de lemn sparte şi containere de tablă ruginite. Una dintre peşteri, folosită odinioară pentru depozitarea muniţiilor japoneze, este înnegrită în locul unde o echipă americană de artificieri a detonat explozibilul. Apa este excelentă pentru snorkelling *, **limpede şi înţesată de** vieţuitoare. Sînt o mulţime de toni, scrumbii, bonite, merlini şi peşti zburători. Dar mai sînt şi rechini şi baracude, iar mai periculoase decît toate, moluşte uriaşe, unele lungi de patru picioare, cu muşchi de aducţiune transversali ce pot prinde şi îneca pe cei aflaţi în apă, trăgîndu-i la fund. Înainte de lupte, aceste moluşte mari reprezentau un pericol deosebit pentru scafandrii marinei militare, siliţi să poarte la ei un cuţit lung ca să le taie muşchii.

Odată ajuns în Peleliu, trebuie să te descurci singur, dacă nu ai, ca mine, o cunoştinţă printre localnici. Prietenul meu este Dave Ngirmidol, un bărbaţi scund, îndesat şi vînjos care a studiat istoria la Universitatea de stat din Northridge, California, şi lucrează acum pentru administraţia Teritoriilor de sub tutelă. Dave mă aşteaptă pe micul doc al insulei, cu o camionetă Mazda şi trei insulari: Hinao Soalablai, tînărul magistrat de pe insulă, Ichiro Loitang, un papuaş mai în vîrstă care a condus insula după ce a fost curăţită de japonezi şi înainte de instalarea guvernului militar american, şi Kalista Smau, ale cărei principale calităţi sînt frumuseţea şi zîmbetul drăgălaş şi care poartă cei mai frumoşi pantaloni „punjabi” de culoare verde pe care i-am văzut vreodată.

Domnişoara Smau aduce într-un coş, pe care îl poartă pe cap, alimente pentru masa de prînz şi o băutură cu aromă de zmeură. Îmi oferă o sticlă pe care o golesc imediat ca un necioplit. Mă scuz, dar ea pare încîntată. Dave îmi explică că i- am făcut un compliment. Pornim, aşadar, urcaţi în camioneta ce saltă pe drumul plin de gropi adînci, şi ne aplecăm ca să nu ne lovească vreo creangă. Pe insula Koror îl rog pe un botanist să identifice vegetaţia din arhipelagul

* Plutire deasupra apei cu ochelari şi tub de alimentare cu aer pentru a putea urmări vieţuitoarele din apă.

Palau. Ridică mîinile în sus. Au fost clasificate 30 sau 40 de specii importante, îmi spune el, dar nu s-a putut explora dincolo de liziera pădurii tropicale.

Drumul devine o covată lipicioasă şi umedă dar partenerii mei nu se simt cu nimic incomodaţi, chiar dacă eu gîndesc altfel. Abia aşteaptă să-mi explice ce a însemnat războiul pentru insulă. Din păcate nu poţi avea întotdeauna încredere în relatările lor. Fiecare bătălie mare devine o sursă de ficţiune. Lîngă apă dăm de un mic iaht tras pe plajă, numit *Por Dinana*, alb cîndva, dar ruginit acum. Călăuzele mele îmi spun că acesta a fost Cartierul general al lui MacArthur. Aşa ceva este imposibil, căci generalul nu s-a aflat niciodată la mai puţin de o sută de mile de Peleliu. Însoţitorii mei cunosc însă bine evenimentele la care au fost martori. Timp de secole insularii au locuit în colibe acoperite cu stuf, au mîncat nuci de cocos, fructele pinului pandanus, ale arborelui de pîine şi taros, nişte tuberculi foarte asemănători cartofului. Cînd au venit japonezii, făcînd-o pe protectorii, i-au strîns laolaltă, i-au dus în lagăre şi i-au forţat să muncească. Erau multe de făcut. Insula trebuia bine fortificată. Japonezii au adus tunuri de coastă şi le-au amplasat în aşa fel încît să domine strîmtoarea Toagel Mlungui, canalul îngust prin care ar fi trebuit să treacă vasele de război americane. Dar n-au acordat atenţia cuvenită aviaţiei, nici atunci cînd aparatele americane zburau zilnic pe deasupra insulei şi aruncau manifeste prin care îi îndemnau pe băştinaşi să plece cît nu era prea tîrziu.

Unul dintre motivele pentru care doar foarte puţini dintre cei evacuaţi s-au reîntors după Ziua Victoriei împotriva japonezilor a fost acea nebunie postbelică – care este încă în floare – numită *Modekne*, un cult religios nativist care predică reîntoarcerea la viaţa simplă de dinainte de război. Centrul acestui cult a fost şi este în Koror, unde s-au stabilit insularii dezrădăcinaţi în urma războiului. În Peleliu erau mai multe cadavre decît oameni în viaţă şi o activitate foarte redusă. Americanii s-au debarasat de bărcile Higgins, scufundîndu-le, după care cei mai mulţi dintre ei au plecat. Ajunşi pe plaja pustie unde a avut loc debarcarea, mărginită

de palmieri de Samoa şi conifere, dau peste un gard impunător cu o placardă care mă informează că aici este „Tabăra programului federal CITA. Proiectul nr. VIII”. După cum îmi explică Dave, americanii îi instruiesc pe insulari în noi domenii. El nu ştie care sînt acestea şi nu este nimeni prin preajmă să ne poată lămuri.

Înaintînd anevoie prin tufărişul des, ca o perie, de la poalele Crestei Nasului Însîngerat, găsesc tunuri japoneze de 10 ţoli, unse şi în stare de funcţionare. Cine le-o fi curăţat ? Însoţitorii mei par la fel de miraţi ca şi mine. Singura explicaţie posibilă este că au făcut-o japonezii care sosesc în Palau, ca peste tot, în număr foarte mare şi care au înălţat două monumente în memoria morţilor lor. Ne întrebăm care să fie motivele şi ajungem la concluzia că orientalii (băştinaşii nu se consideră pe ei înşişi orientali) sînt de neînţeles.

Mă hotărăsc să urc creasta. Tinerii mei însoţitori sînt consternaţi. La vîrstă mea, spun ei, acest urcuş este o nebunie şi îmi dau seama că au dreptate dar trebuie să fac ceea ce mă simt dator să fac. Dacă hotărîrea aceasta este neraţională, tot aşa a fost şi înrolarea mea în infanteria marină şi tot ce a urmat. Fata şi Loitang rămîn la poale, pregătind masa de prînz. Dave urcă primul, trăgîndu-mă peste stînci imense, crevase adînci, culmi abrupte, vîrfuri ameninţătoare, în timp ce magistratul mă tot împinge în sus. Ajung pe creastă, murdar şi sîngerînd de la zgîrieturi. Acolo găsesc unicul monument american din Peleliu, sau, ca să fiu mai exact, ce a rămas din monument: o coloană de granit cu o inscripţie albă de calcar pe care scrie:

CA SA
NU
UI AM
PE
CA
MORT
32
INF TERIA
S AR TA AM
1944

Obosit cum sînt, mă cuprinde un val de mînie. Să trimiţi nişte
oameni curajoşi într-o luptă fără rost a fost o crimă. Să-i dai uitării este o blasfemie. Aceasta să fie oare apoteoza jelirii morţilor noştri ? Chiar putem să-i uităm cu desăvîrşire ? Sînt oare japonezii mai mîndri de soldaţii lor decît sîntem noi ? Nu poate Pentagonul să se lipsească, în semn de recunoştinţă, de cîţiva dolari din miliardele de care dispune, pentru a face un monument decent ? Nu poate Legiunea americană sau
V.F.W. *, atît de active în a interveni pentru veteranii în viaţă, să-şi propună un tribut adecvat pentru cei care, deşi nu mai pot vota, ne-au asigurat nouă dreptul de a o face ? Reîntors pe plajă, muşc posomorît dintr-un sandviş, lovind cu bocancii mei de campanie în bucăţile de plută şi cocoloaşele de alge. Sînt momente cînd înţelegi forţa superstiţiilor primitive. Un articol recent din *Gazeta Infanteriei Marine* se plînge că mijloacele de informare americane au contribuit la neglijarea aproape totală a acestei bătălii istorice, îndreptînd atenţia publicului spre evenimentele din Europa şi din insulele Filipine, în timp ce bătălia din Peleliu îşi urma cursul sîngeros. Presa este, bineînţeles, ţapul ispăşitor pentru oricine. Este adevărat că eliberarea Franţei, a Ţărilor de Jos şi a insulelor Filipine a fost mai fascinantă şi mai glorioasă decît această ciopîrţire inutilă a cărnii americanilor pe un îndepărtat butuc al disperării. Nu, insula Peleliu – ca şi Arnhem, unde se duceau lupte în aceeaşi perioadă, în cealaltă
parte a lumii – pare să fi fost condamnată de la bun început. Mai că-ţi vine a crede că amîndouă au fost blestemate.

Pe hartă, insula Leyte, prima ţintă a lui MacArthur în Filipine, seamănă cu un dinte molar, cu rădăcinile în jos. Spre sud se află Mindanao, o insulă de mărimea Irlandei. Spre nord, Luzon, aproape la fel de mare ca Anglia. Vineri 20 octombrie, înainte de a se crăpa de ziuă, cînd bătălia din jurul aerodromului din Peleliu era încă în toi, MacArthur

* Veteran of Foreign Wars.

aştepta, la bordul crucişătorului *Nashville*, ca primele valuri din cei
200 000 de veterani ai săi să debarce pe coasta de est a insulei Leyte unde japonezii îl aşteptau. Orgoliosul general pusese la cale un plan de luptă, pe care el îl considera cel mai bun de pînă atunci. După război, Vincent Sheean a confirmat: „Acţiunile sale către sfîrşit... au fost extrem de îndrăzneţe, mai îndrăzneţe şi mult mai complicate decît cele ale lui Patton în Europa, pentru că MacArthur nu a folosit numai infanteria, ci şi forţele aeriene şi maritime, într-o serie de atacuri coordonate, menite să-i învăluie şi să-i împresoare pe japonezi în toate insulele”. Ceea ce trebuie subliniat, acum după ce s-a spus totul despre acest om imprevizibil şi exasperant, este faptul că în toate campaniile sale a cruţat multe vieţi omeneşti. Totalul pierderilor sale, începînd cu Australia, pînă în Ziua Victoriei împotriva japonezilor (90 437), a fost mai mic decît cel din bătălia de la Bulge (106 502) de pe teatrul de operaţii din Europa.

Cînd s-a crăpat de ziuă, vasele americane au deschis focul asupra ţărmului. Generalul privea de pe puntea lui *Nashville*. Coasta se vedea slab prin ceaţa care se ridica străpunsă de raze aurii. Pe insulă, în mijlocul vegetaţiei luxuriante de pe dealuri, se iveau explozii albe, fosforescente. După ce primele valuri de atac ale infanteriei americane au ajuns pe Plaja Roşie, MacArthur a coborît de pe crucişător într-o barcă. La 50 de iarzi de ţărm, s-au împotmolit. Nu se aşteptau la aşa ceva. Generalul socotise că vor ajunge la un debarcader şi va păşi maiestuos pe plajă, cu uniforma imaculată şi uscată. Cele mai multe dintre cheiuri fuseseră distruse de bombardamentul naval şi, deşi rămăseseră cîteva neatinse, ofiţerul de marină însărcinat cu funcţia de comandant al plajei de debarcare şi peste care nimeni, nici chiar MacArthur, nu putea trece, nu a mai avut timp să indice grupului care îl însoţea pe general unde să găsească cheiurile intacte. Cînd a mormăit: „Lasă-i să meargă pe jos”, nu au mai avut încotro. MacArthur, foarte iritat, a ordonat să se coboare rampa ambarcaţiunii şi, intrînd în apă pînă la genunchi, a făcut, împroşcîndu-se bine,

40 de paşi pînă la plajă, stricîndu-şi dunga impecabilă a pantalonilor. Un fotograf de la un ziar l-a surprins în această ipostază celebră. Încruntarea lui MacArthur, pe care milioane de cititori au interpretat-o ca un reflex al hotărîrii lui de fier, a fost de fapt privirea mînioasă aruncată impertinentului ofiţer de marină. Cînd generalul a văzut o reproducere a fotografiei şi-a dat totuşi seama de valoarea ei şi a doua zi, în mod deliberat, s-a lăsat fotografiat, păşind prin apă spre o plajă a cărei securitate fusese asigurată de trupele Diviziei 1 de cavalerie. Mai tîrziu, soldaţii din această divizie, văzînd instantaneul luat cu o zi în urmă, l-au considerat trucat. Legenda de anti-erou a lui MacArthur se mai îmbogăţise cu ceva.

Stînd în ploaie, cu un microfon în mînă, s-a adresat prin radio filipinezilor: „Locuitori ai Filipinelor, m-am reîntors... Alăturaţi-vă mie... Pe măsură ce linia frontului înaintează şi veţi ajunge în zona de operaţii, porniţi la luptă. Nu lăsaţi să vă scape nici o ocazie. Luptaţi pentru casele şi familiile voastre. Pentru generaţiile viitoare ale fiilor şi fiicelor voastre. Luptaţi în numele morţilor voştri sacri.”

Acum, cînd generalul debarcase pe insula Leyte şi cînd oamenii săi se revărsau pe ţărm, forţele maritime şi aeriene japoneze au lansat ultima lor mare acţiune de război. Comandanţii niponi nutreau încă speranţa de a întoarce în favoarea lor războiul pe mare, apreciind că momentul le era favorabil, acum cînd navele noastre de luptă acopereau debarcarea. Patru mari forţe navale japoneze au pornit separat împotriva flotei principale a lui Halsey, care proteja operaţia şi a grupului mai mic, format din cuirasate vechi şi portavioane de escortă, condus de Thomas Kinkaid. Amiralii japonezi ştiau că nu vor putea face faţă mult timp forţelor noastre, aşa că au pus la cale un plan strălucit. Golful Leyte, unde se afla MacArthur, putea fi cucerit prin două strîmtori: San Bernardino la nord şi Surigao la sud. Nucleul principal al flotei japoneze urma să se îndrepte spre San Bernardino, în timp ce două formaţii mai mici porneau, din sud, spre Surigao. În acelaşi timp, a patra forţă, acţionînd drept

momeală, urma să-l ademenească pe Halsey cît mai departe spre nord. Kinkaid ar fi rămas fără ajutor. *Banzai* !

Cele două flote uriaşe lansau salvă după salvă una împotriva alteia, într-o zonă la fel de întinsă ca Franţa. Formaţiile nipone din sud nu au avut noroc. Prima dintre ele a fost nimicită de torpile şi de tirul artileriei. Cea de a doua s-a retras, după ce a deschis focul, conform imaginilor radar, asupra a ceea ce s-a dovedit a fi nişte insule. La început, forţa principală care acţiona în centru părea să aibă şi ea ghinion. Submarinele americane i-au scufundat două crucişătoare, iar vasul cel mai mare pe care îl avea a fost scufundat de aviaţie. În realitate, aceste pierderi au oferit un răgaz inamicului. Halsey, aflînd despre ele şi presupunînd că restul unităţii se retrage, a plecat în urmărirea celei de a patra – momeala – lăsînd nepăzită strîmtoarea San Bernardino. Japonezii au profitat de întuneric ca să se furişeze neobservaţi prin strîmtoare. Dar, încurcaţi de mesajele americane interceptate, s-au mişcat în cerc şi s-au reîntors, în timp ce distrugătoarele americane lansau perdele de fum. Avioanele americane au zburat în urmărirea grupării duşmane care se retrăgea spre nord şi Halsey s-a reîntors cu toată viteza. Astfel s-a terminat bătălia din golful Leyte. Au luat parte 282 de vase de război, în comparaţie cu cele 129 de vase ale Armadei spaniole şi cu cele 250 de la Jutland, cunoscută pînă atunci ca cea mai mare confruntare navală din istorie. Şi, spre deosebire de Jutland, unde nu a învins nici una dintre părţi, această acţiune a fost decisivă. Americanii au pierdut un portavion uşor, două portavioane de escortă şi trei distrugătoare. Scufundaseră patru portavioane, trei cuirasate, şase crucişătoare grele, trei uşoare şi opt distrugătoare. Cu excepţia piloţilor sinucigaşi kamikaze, care îşi făcuseră debutul în această bătălie, escadrilele aeriene japoneze şi forţele navale nu aveau să mai fie instrumente puternice de luptă pînă la sfîrşitul războiului.

MacArthur nu a îngăduit să fie criticat Halsey la popotă. A

bătut cu pumnul în masă şi a răcnit: „Lăsaţi-l în pace ! Pentru mine continuă să fie un amiral care ştie să lupte”. Halsey îi fusese loial cu prilejul altor lupte anterioare şi voia să se poarte şi el la fel. Deşi erau amîndoi un fel de primadone, s-au înţeles întotdeauna excelent, poate pentru că fiecare se recunoştea pe sine în celălalt. Printre altele, amiralul admira curajul generalului. În Leyte, MacArthur şi-a ales ca punct de comandă o clădire cu două etaje construită din stuc şi ciment. Casa aparţinuse unui om de afaceri american, un anume Walter Price, şi se afla în oraşul Tacloban, la încrucişarea dintre străzile Santo Niño şi Justice Romualdez. Era locuinţa cea mai spaţioasă din localitate – japonezii o folosiseră drept club al ofiţerilor – şi deci era o ţintă de primă importanţă. Pe cînd se plimba cu paşi mari pe terasa casei, MacArthur s-a oprit brusc şi, arătînd spre curte, a întrebat: „Ce-i movila aia de pămînt din colţul porticului ?” Unul dintre oamenii săi i-a explicat că era un adăpost antiaerian solid, construit de japonezi. Generalul a ordonat: „Astupaţi-l şi nivelaţi locul. Strică priveliştea spre pajişte”. Deşi Radio Tokio a anunţat că MacArthur îşi stabilise „cartierul general în casa lui Price, chiar în centrul oraşului”, deşi avioane Zero şi Mitsubishi atacau oraşul zilnic, trăgînd adeseori la cîţiva metri, ba chiar mai puţin, de MacArthur, el a refuzat să se mute. Acesta era omul pe care noi îl poreclisem „Dugout Doug”.

Marele lui necaz era vremea umedă care îl împiedica să-şi valorifice superioritatea aeriană. Considerase Leyte o trambulină, care se dovedea însă îmbibată cu apă. În 40 de zile ploaia a transformat insula într-o mlaştină. Pistele de aterizare nu aveau pante de scurgere. Trupele au capturat cinci aerodromuri. Dar sistemul de scurgere al insulei era atît de prost, încît pistele acoperite cu noroi deveniseră impracticabile. Colac peste pupăză, insula a fost lovită în timpul luptelor de un cutremur şi cinci taifunuri. Japonezii, dispunînd de aerodromuri bune în insulele înconjurătoare, se năpusteau brusc cu avioanele asupra colinelor, permiţînd comandanţilor japonezi să-şi întărească cu uşurinţă poziţiile în Leyte. Totuşi, îndoielile comandantului inamic, Tomoyuki

Yamashita, creşteau de pe o zi pe alta. Ştia că Leyte era o cauza pierdută, că vremea avea să se îmbunătăţească în cele din urmă. MacArthur şi-a extins flancurile în prima săptămînă din noiembrie astfel încît în ultima joi din aceeaşi lună, de Thanksgiving Day *, **garnizoana inamicului era prinsă în cursă. Luptele au continuat p**înă în ziua sfîntului Patrick, în 1945, dar încă mult înaintea acestei date generalul pusese la cale cucerirea Luzonului şi redobîndirea Manilei. Pentru
„Dai Nippon” Leyte fusese o catastrofă. În afară de distrugerea
aviaţiei şi a principalelor forţe navale, niponii pierduseră
65 000 de oameni pe front. Linia lor de aprovizionare cu Indiile de Est olandeze, vitală pentru aprovizionarea cu materiile prime de care aveau nevoie ca să supravieţuiască, fusese străpunsă. Chiar Hirohito era disperat.

Sosirea mea la Tacloban este în acelaşi timp spectaculoasă şi deconcertantă. La insistenţa preşedintelui, sînt din nou instalat într-o limuzină strălucitoare, parte dintr-o coloană escortată pe laturi de motociclişti. Şi de această dată urlă sirenele. Se aprind lumini roşii. O falangă de generali filipinezi şi oficialităţi de seamă mă însoţesc peste tot. Cînd cer explicaţii, mi se spune că gherile şi secesionişti Moro stau la pîndă în plantaţiile de orez dintre dealuri şi sate. Nu-i un răspuns satisfăcător pentru un liberal bătăios dar nu am nici o alternativă. La timpul potrivit urcăm spre casa lui Price, trecînd pe sub placarda pusă în grabă, pe care vopseaua este
încă proaspătă „DISTINŞI OASPEŢI – BINE AŢI VENIT ÎN LEYTE”. Clădirea este impunătoare, acoperită cu stuc alb şi avînd o bordură verde, înconjurată de un gard vopsit din plasă Marsden. Nu o ocupă nimeni. Pînă de curînd au fost aici birourile „Centralei pentru dezvoltarea economică naţională şi regională” – aşa scrie în însemnările mele – iar mai înainte fusese o şcoală. Pe o uşă citesc un aviz misterios: „Studenţii nu au permisiunea să facă cercetări

* Sărbătoare oficială în amintirea primilor colonişti din Massachusetts.

aici”. Dar nici unul dintre cei care au ocupat casa după MacArthur nu a înlăturat semnele hotărîrii japonezilor de a-l ucide pe general. Pereţii sînt găuriţi şi coşcoviţi de gloanţe de mitralieră; un zid are o gaură făcută de un proiectil de 20 de milimetri şi un glonţ de calibru 50 mai este încă înfipt în tencuiala de deasupra patului în care dormea generalul.

Afară, în stînga, se vede forma ameninţătoare a Samarului. Plaja Roşie din Leyte se află la mică distanţă de aici şi pornesc într-acolo împreună cu suita mea. Pe traseu îmi atrag atenţia diverse reclame: sînt descrise deliciile berii San Miguel, despre o băutură numită „Miranda” se spune că ar fi „Băutura soarelui”, se poate cumpăra Coca-cola şi Pepsi („Nici o zi fără Pepsi”) iar o placardă laudă „Moda unisex”, deşi nu-mi dau seama cum ar putea deveni populare asemenea veşminte într-una din ţările cu cel mai accentuat şovinism masculin din lume. Peisajul devine acum mai atrăgător. Colibele de paie sînt îngrijite şi pitoreşti, arbuştii, de un verde crud; printre frunzele lor cerate, vezi flori roşii de *santan* şi flori albe numite *Dona Aurora*, după văduva lui Manuel Quezon, care a fost un George Washington al Filipinelor.

Într-un imens bazin cu apă se oglindesc perfect statuile lui MacArthur şi ale celor şase oameni cu care şi-a croit drum spre ţărm. Sînt reproduşi exact cum arătau în celebra fotografie dar fiecare este de două ori mărimea naturală. Inscripţia unui monument comemorativ redă fragmente din discursul ţinut de general la debarcare şi un omagiu din partea preşedintelui. Există o eroare curioasă. Pe gulerul lui MacArthur sînt cinci stele dar el a obţinut gradul de general cu cinci stele abia în 16 decembrie 1944, deci după aproape două luni de la debarcare. Nu-i decît o scăpare lipsită de importanţă. Ar fi nepoliticos şi lipsit de sens din partea mea să le atrag atenţia gazdelor. În schimb mă întorc spre un dig înalt de patru picioare şi jumătate sub care valurile clipocesc nepăsătoare. Mă aplec. Nu încape nici o îndoială: mă aflu chiar acolo unde doream să ajung. Tentaţia de a intra în apă este irezistibilă. Îmi moi picioarele, păşind prin valuri. Spectatorii, printre care cîţiva copii mici de prin colibe,

privesc solemn, stînd aproape în poziţia de drepţi. Terenul acesta este pentru ei sacru. Ca şi guamanienii, sărbătoresc Ziua eliberării totdeauna la 20 octombrie, punînd în scenă reîntoarcerea lui MacArthur, cu nave de desant şi focuri de artificii care simulează tragerile artileriei. În 1969, la cea de a 25-a aniversare, au lansat chiar şi paraşutişti. Îmi scot şosetele şi mi le storc. Nu simt mare lucru; spre deosebire de sentimentele pe care le-am avut pe ţărmurile din Guadalcanal şi Tarawa, nu mă pot identifica cu ceea ce s-a petrecut aici – nu pot reconstitui evenimentele căci nici nu am luptat aici, nici nu cunosc pe nimeni dintre cei care au făcut-o. Şi escorta mea binevoitoare nu mi-e de nici un folos. Nu poţi evoca trecutul în mijlocul mulţimii. Ai nevoie de singurătate.

Dar nu voi avea parte de ea în cursul acestei călătorii. Sînt
dus cu un convoi de automobile şi apoi cu avionul pînă la golful Lingayen, cu încă 450 de mile mai aproape de Japonia, după 35 de ani de la debarcarea aici, în Luzon, cînd generalul şi-a început înaintarea spre Manila. Alaiului meu i se adaugă toate oficialităţile locale, venite să-mi ureze bun-sosit şi după plecăciuni ceremonioase şi saluturi murmurate, ne plimbăm de-a lungul unei fîşii de plajă. Această plajă neasemuită, de 124 de mile, pare fără sfîrşit, ca şi cum Plaja Jones din New York s-ar întinde pînă la sud de Wilmington sau plaja Malibu pînă la San Diego. Pentru un istoric, spectacolul cel mai important se desfăşoară lîngă un monument comemorînd debarcarea lui MacArthur din 10 ianuarie 1945. Trecînd pe lîngă o faleză frumoasă, mă împiedic de un *dalakorak*, o mică plantă tîrîtoare peste care calci parcă pretutindeni şi ajung la un teren de joacă. Cît de des, în această călătorie, am văzut copii zbenguindu-se pe sub tunuri amuţite şi ce minunat este omagiul acesta, îmi spun mie însumi. Repetînd cu o noapte înainte de debarcare discursul pe care urma să-l ţină în Leyte, generalul a vrut să menţioneze „rîsul cristalin al copilaşilor la reîntoarcerea lor în Filipine”. Medicul său, care spunea cu voce tare ce gîndea, i-a zis: „Nu poţi spune aşa ceva !” Generalul a

întrebat: „Ce-i rău în asta ?” Doctorul a răspuns: „Nu merge. E un clişeu”. Generalul a mormăit dar a tăiat fraza. Ai dori parcă să fi găsit un alt mod în care totuşi să o spună. Perpetuarea generaţiilor este, la urma urmei, singura consecinţă luminoasă a războiului.

În Luzon generalul ar fi preferat să debarce aproape oriunde în altă parte decît acolo unde a făcut-o. Încă din 1909, un scriitor american a prezis că orice invadator al insulei va trebui să atace mai întîi în golful Lingayen. Acolo au debarcat japonezii lui Homma în cea de a 15-a zi a războiului. MacArthur aprecia de obicei elementul surpriză mai mult decît orice altceva dar după ce a studiat şase alte plaje şi şi-a scormonit memoria – făcuse pentru prima dată serviciul militar în Filipine, în urmă cu 42 de ani – a fost silit să se reîntoarcă la soluţia Lingayen. Acolo, în Cîmpia centrală, nu era pur şi simplu altă cale de a-l manipula pe inamic printr-o serie de manevre complicate, în care talentul lui prodigios să se poată afirma strălucit. Nu trebuie să fii tu însuţi strateg sau să-ţi placă omul (nu avea darul de a se face plăcut) ca să-i apreciezi acţiunile întreprinse aici. Felul cum a cucerit Luzonul a fost exemplar. Filipinezii jubilau. Aflaseră deja de triumful său din Leyte. Din momentul în care a debarcat în Lingayen şi a început să se deplaseze spre interior cu un jeep, i-au acoperit maşina cu flori ca pe un car de triumf roman. Îi sărutau mîna, îi puneau ghirlande de flori în jurul gîtului şi încercau să-i atingă uniforma.

Acţiunea lui MacArthur putea fi zădărnicită dacă Yamashita, legendarul „Tigru din Malaya”, ar fi hotărît să elimine capul de pod încă în primele săptămîni de luptă. Dar pierzîndu-şi oamenii cei mai buni în Leyte, unde din Tokio primise ordin să lupte în ciuda îndoielilor sale, ştia că nu-şi putea expune forţele din Luzon tirului tunurilor de pe navele americane. S-a retras în munţi, aşteptînd prilejul să coboare în Cîmpia centrală, amfiteatrul de care aveau nevoie amîndoi comandanţii ca să ajungă la Manila. Dar pentru „Tigru” nu s-a mai ivit un prilej potrivit. Printr-o serie de atacuri fulger, MacArthur a încercuit aerodromul, a debarcat un corp de armată în Bataan, a cucerit importantul port

Olongapo, a debarcat un regiment la Mariveles, a cucerit Nasugbu, la sud de Manila, fără să piardă un singur om. A înregistrat doar 210 morţi în luptele pentru recucerirea Corregidorului unde, lansînd un regiment aeropurtat asupra Topside-ului, în timp ce un batalion de infanterie, într-o perfectă coordonare, debarca din bărcile Higgins, luînd cu asalt coasta Bottomside, a înfrînt rezistenţa a 5 200 de japonezi. Manila era de fapt încercuită. „Tigrul" fusese lipsit de prilejul de a-şi scoate ghearele. Prins în cursă, printr-o învăluire dublă, era izolat şi neputincios. La Pentagon, George Marshall, care nu putea să-l sufere pe MacArthur ca om, era entuziasmat. Rezultatul era, de fapt, fără precedent în istoria modernă a războiului. Niciodată o armată atît de numeroasă si perfect disciplinată nu fusese păcălită atît de cumplit, respinsă şi depăşită pe toate planurile. Celui mai talentat ofiţer pe care Hirohito îl putea arunca în luptă îi rămăsese întreaga sa armată, cu tone de echipament, dar nu avea cu cine să lupte.

Orice opinie cu privire la MacArthur, fie că-l lauzi, fie că-l acuzi, trebuie să fie totuşi moderată. Zburînd în micul nostru avion din Lingayen spre Manila, am urmat ruta bombardierelor japoneze Mitsubishi, cînd, în decembrie 1941, la nouă ore după atacul de la Pearl Harbor, oricît ar părea de necrezut, forţa aeriană a lui MacArthur a fost prinsă la sol pe aerodromul Clark şi distrusă. Pe dreapta, în faţă, se află muntele Arayat, fost cîndva cuib de rezistenţă al Hukbalahapsilor, gherilele lui Huk, care au luptat împotriva ocupanţilor japonezi atît de îndîrjit şi care au fost daţi uitării atît de ruşinos cînd generalul a redat puterea aristocraţilor spanioli, în ciuda faptului că cei mai importanţi dintre aceştia au colaborat cu inamicul în ultimii trei ani de ocupaţie. În timp ce aterizăm pe fostul aerodrom Nichols, astăzi aeroportul principal din Luzon, lanţul nu prea înalt al munţilor din Bataan şi apele calme ale golfului, cu istmul Corregidor, apar în dreapta noastră. Mă întreb dacă piloţii de pe Mitsubishi le-au observat în acea primă dimineaţă a

războiului şi dacă şi-au dat seama de semnificaţia lor militară.

În anii '30, ofiţeri japonezi, deghizaţi în vînzători de biciclete, fotografi ambulanţi şi tot felul de negustori şi-au făcut apariţia în arhipelag ca să observe apărarea insulelor Filipine. Optzeci la sută din turiştii insulei sînt astăzi japonezi. În Filipine, ca şi în insulele Mariane, acum sînt alte timpuri. Ministerul turismului estimează că trei perechi din patru vin pentru a-şi petrece aici luna de miere. Manila pe care o văd ei acum nu este cea de dinainte de război. Oraşul a fost practic complet distrus în 1945. Au rămas totuşi cîteva mărturii. Un arbore de cauciuc gigant, fără vîrstă, tot mai stă în faţa clubului armatei şi marinei militare de pe strada Victoriei, la numărul 1, Cartierul general al lui MacArthur de dinainte de război a dispărut şi hotelul Manila de peste drum a fost distrus de japonezi chiar la sfîrşitul războiului, cînd MacArthur se apropia, fiind pe punctul să-l recucerească. Faţada lui a fost totuşi păstrată cînd s-a construit un nou hotel pe locul celui vechi, cu apartamentul lui MacArthur la ultimul etaj. Bărci încărcate cu zahăr şi orez continuă să treacă printre vechile ziduri cenuşii de pe ambele maluri ale rîului Pasig, iar pe ţărm, autobuzele îşi croiesc drum în sus şi în jos, prin traficul intens. Populaţia oraşului Manila este acum de peste 7 milioane de locuitori şi densitatea autovehiculelor este foarte mare.

Atît străinii cît şi filipinezii sînt dornici să vadă ceea ce reprezintă pentru vizitatori punctul de atracţie al capitalei: Intramuros, oraşul vechi din interiorul zidurilor, cu fortăreaţa Santiago şi biserica Sfîntul Augustin. Nimeni nu ştie vîrsta exactă a Intramurosului; Magellan a debarcat aici în 1521, spaniolii au fondat Manila în 1572 şi tot ce este în interiorul oraşului vechi fusese construit pînă la sfîrşitul acelui secol, cu aproape 400 de ani în urmă. Beţi, într-o ultimă orgie a distrugerii, japonezii au încercat să transforme Intramurosul în ruine dar n-au reuşit. Zidurile de piatră au 19 picioare înălţime şi o grosime de peste două ori mai mare. La un moment dat zidurile adăposteau în perimetrul lor triunghiular şase biserici şi mînăstiri, grădini suspendate,

curţi interioare şi un labirint de străzi pavate cu piatră de rîu. Cea mai mare parte din toate acestea nu mai există, deşi biserica augustiniană mai dăinuie în acelaşi loc unde era şi pe vremea cînd niponii foloseau cea mai mare parte a clădirilor Intramurosului drept cazărmi, iar femeile filipineze acoperite cu văluri se rugau în stranele bisericii pentru sănătatea fiilor lor care luptau în munţi, în rîndurile gherilelor. Astăzi îndrăgostiţii se îmbrăţişează prin colţurile întunecoase. Te cuprinde tristeţea cînd vezi pe străzi copiii jucîndu-se de-a războiul cu pistoale-jucării.

Cei mai înstăriţi dintre filipinezi locuiesc în cartierul Makati din Manila, în vile spaţioase, ascunse de ziduri acoperite de iederă, avînd fiecare de pază poliţişti particulari şi cîini fioroşi. Din multe puncte de vedere, Makati aminteşte de cartierul Condato din San Juan sau Lyford Cay din Nassau. Filipinezul obişnuit cîştigă cîţiva pesos, mai puţin de un dolar, pe săptămînă. În Makati, fiica unui patrician îşi poate permite să cheltuiască 12 000 de dolari pentru rochia ei de nuntă. Sportul cel mai popular al oligarhiei este polo; ziarele publică unele articole despre risipa bătătoare la ochi a celor puţini. Dovada cea mai surprinzătoare a dominaţiei clasei înstărite este prezenţa cimitirului militar în mijlocul cartierului. Înconjurate de vilele aristocraţiei, urmînd relieful într-o ondulare ritmică, crucile albe urcă şi coboară ca nişte creste înspumate împietrite în timp. Pînă şi morţii aparţin celor bogaţi. Dar ironiile războiului din Pacific sînt nenumărate. Urcînd, în aceeaşi seară, spre camera mea din hotelul Manila, reconstruit după război, privirea îmi cade pe panoul de comandă a liftului. Poartă numele firmei constructoare: Mitsubishi.

O dată ce comandanţii Statului major reunit hotărîseră să recucerească insulele Filipine, în loc să le ocolească, planurile de a înainta către Formosa şi China au fost abandonate şi atacul a fost îndreptat spre insulele Japoniei. Mai aveau nevoie de încă două puncte de sprijin: Iwo Jima din insulele Volcano şi Okinawa, din arhipelagul Ryukyu. Urma să fie cucerită mai întîi Iwo Jima, presupunîndu-se că

acest obiectiv avea să fie mai lesne de atins – ceea ce a fost adevărat, în măsura în care lagărul Buchenwald a fost mai puţin cumplit decît Auschwitz – şi mai ales deoarece Iwo reprezenta un obstacol important pentru formaţiile de superfortăreţe zburătoare B-29 care bombardau Tokio. Primul lor atac asupra capitalei nipone a fost lansat din Saipan, la 24 noiembrie 1944, dar rezultatele raidurilor nu au fost satisfăcătoare. Comandantul lor, Curtis LeMay, a declarat: „Aceste raiduri s-au bucurat de mare publicitate, fără să fi avut rezultate impresionante”. Cauza principală a fost Iwo Jima. Situată la jumătatea drumului dintre insulele Mariane şi Japonia, radarurile din insulă alertau Tokio cu două ore înainte de apropierea superfortăreţelor. Avioanele de vînătoare Zero, cu baza în Iwo Jima, roiau în jurul formaţiilor de bombardiere, şi cînd veneau de pe insulele Mariane, şi cînd se întorceau, fiind adeseori avariate de artileria antiaeriană. Ba mai mult, japonezii de pe Iwo întreprindeau, la rîndul lor, raiduri deasupra bazelor noastre din Saipan, Tinian şi Guam. Din această cauză, pe la mijlocul lunii februarie, cînd luptele
de stradă erau în toi în Manila, convoaie transportînd Diviziile
3, 4 şi 5 infanterie marină au pornit spre Iwo.

Bombardierele B-24 făcuseră raiduri la mare altitudine deasupra insulei timp de şase săptămîni dar fotografiile aeriene s-au soldat cu rezultate neglijabile. Navele de război americane se apropiau acum de Iwo ca nişte vînători care urmăresc un tigru rănit dar încă periculos. Se mişcau încet şi prudent, încercînd să testeze forţa inamicului şi, în acelaşi timp, să-l atragă în luptă. Aviatorii şi artileriştii de pe navele americane considerau Iwo ca o pradă absurd de mică. Insula era lungă doar de patru mile – în total opt mile pătrate – o bucată de lavă rece, urîtă şi rău mirositoare, ghemuită într-un ocean neprimitor. Ca formă aducea oarecum cu cuirasatul *Monitor* din războiul civil, „O cutie cu brînză pe o plută”, pluta fiind în cazul acesta partea de nord a insulei, iar cutia cu brînză din sud-vest, craterul vulcanic, înalt de 556 de picioare al muntelui Suribachi (Suribachi însemnînd

în japoneză cupă în formă de con). Iwo însemna „sulf” în japoneză, şi piloţii îndrăzneţi care zburau la mică înălţime deasupra celor trei aerodromuri ştiau de ce; întreaga insulă era acoperită cu o ceaţă verde-gălbuie de sulf care emana o miasmă permanentă de ouă stricate. În esenţă, Iwo s-a schimbat puţin de cînd a răsărit, sfîrîind din apa mării. Agricultorii japonezi au încercat să cultive aici trestie de zahăr şi ananas, dar cu slabe rezultate. Spre sfîrşitul anului 1944 au renunţat şi s-au întors acasă. Şi totuşi, în unele privinţe, Iwo este o chintesenţă a Japoniei. Aminteşte de micile curţi interioare din Tokio, iar stîncile ei seamănă cu pietrele bătute de vînt şi roase de apă pe care niponilor le place să le adune pentru grădinile lor miniaturale. Asemănările cu vreo comunitate civilizată sfîrşesc totuşi aici. Cea mai mare parte a insulei este un deşert dezolant, acoperit cu cenuşă vulcanică, mai măruntă decît nisipul, aproape ca o făină. Singurele plaje de debarcare se află]a poalele muntelui Suribachi, imediat în stînga şi în dreapta lui. În nord se întinde o pustietate fumegîndă, bîntuită de vînt, formată din stînci, peşteri, înălţimi şi canioane, terminată cu creste ascuţite îndreptate spre mare.

S.E. Morison scria: „Operaţia părea un fleac. Optimiştii preziceau că insula va fi cucerită în patru zile”. Alţii credeau că 72 de ore aveau să fie de ajuns. Şi aici, ca în tot timpul războiului, ofiţerii artilerişti de pe nave au exagerat mult efectul bombardamentului premergător debarcării. Unul a raportat jubilînd că un proiectil de 14 ţoli, lovind drept în gura unei grote, a distrus un tun, făcîndu-l să atîrne peste stînca de dedesubt, „ca un dinte pe jumătate extras care atîrnă de falca unui om”. Dar alte sute de tunuri erau intacte. Holland Smith, avertizînd că „s-ar putea să avem mult mai multe pierderi decît am suferit oriunde pînă acum în Pacificul central”, şi estimînd la 15 000 de oameni cifra pierderilor posibile – considerată ridicol de mare, dar care s-a dovedit, pînă la urmă, ridicol de mică – a cerut un bombardament de nouă zile, ca în cazul debarcării în insula Guam. Forţele navale i-au acordat trei, explicîndu-i că trebuie să plece pentru a bombarda plajele Okinawei

centrale, unde, spre ironia soartei, japonezii nu organizaseră nici o apărare. Tunurile navelor noastre au aruncat peste Iwo Jima mai multe proiectile decît peste Saipan, care avea o suprafaţă de cincisprezece ori mai mare decît Iwo, şi totuşi nu a fost de ajuns. Chiar scafandrilor, deşi numeroşi acum şi cu experienţă, le-au scăpat multe obstacole subacvatice pe Iwo. Aici, ca în Okinawa de sud, noua tactică de „lasă-i-să-vină-ei-la-noi" s-a apropiat de perfecţiune. Ofiţerul comandant Tadamichi Kuribayashi – Holland Smith îl considera comandantul cel mai de temut al lui Hirohito – a fost printre primii care au pus capăt atacurilor banzai, atît de eficiente pe vremuri în războaiele Japoniei cu Rusia şi China, dar inutile împotriva puterii de foc americane. Tokio îl pusese în gardă să nu se aştepte la întăriri. A răspuns că nici nu avea nevoie. Atacurile aeriene asupra insulei îl avertizaseră că avea să urmeze debarcarea şi garnizoana îi fusese deja întărită cu
21 000 de oameni, avînd în frunte infanteria marină japoneză. Kuribayashi şi-a transformat oamenii în supercîrtiţe, punîndu-i să sape în stînca dură. Au construit 750 de puncte fortificate, prevăzute cu tunuri şi cazemate, cu pereţi de beton groşi de cinci picioare şi acoperite în unele locuri cu un strat de pămînt gros de 50 de picioare. Numai sub Suribachi erau galerii cu patru etaje şi o peşteră-spital. În partea de sud a vulcanului se întretăiau linii puternice de apărare. În total erau 13 000 de iarzi de tunele şi 5 000 de intrări în peşteri şi cazemate – 1 000 numai pe muntele Suribachi. Dar cînd a aflat ce forţe erau pregătite să-l atace, Kuribayashi nu şi-a făcut iluzii în legătură cu viitorul. I-a scris soţiei sale: „Nu-ţi face planuri cu privire la reîntoarcerea mea". Contraamiralul Toshinosuke Ichimaru, care comanda cei 7 000 de infanterişti de marină japoneză, nutrea aceleaşi sentimente sumbre. În aşteptarea asaltului, a scris poezia:

Lăsaţi-mă să cad ca o petală de floare
Bombele inamice să fie îndreptate împotriva mea
Şi proiectilele să mă aleagă drept ţintă.

Totuşi atît generalul cît şi amiralul stăteau la adăpost. Intenţionau să facă din cucerirea insulei Iwo un obiectiv atît de scump plătit, încît americanii să tremure numai la gîndul unei invazii a Japoniei. Ştiau că insula poate fi cucerită doar de infanterişti. Cele 21 926 proiectile ale navelor de război americane şi cele şase săptămîni de bombardament efectuate de avioanele B-24 nu-i atinseseră. Mutase din loc doar cenuşa vulcanică de deasupra şi le dăduse americanilor iluzia periculoasă că treaba era ca şi făcută. Cu două zile înainte de ziua H aceste iluzii au fost spulberate, cînd japonezii au interpretat greşit o operaţie de recunoaştere în adîncime făcută de forţele navale şi scafandri, luînd-o drept adevărata debarcare. Au început să bubuie tunurile de 6 ţoli, amplasate în galeriile de la poalele muntelui Suribachi şi într-o carieră de piatră, mai spre nord. Cît ai zice peşte au şi scufundat 12 nave mici de război americane. Speranţele au fost spulberate. Toată lumea era convinsă acum că bărcile Higgins, transportînd primele valuri de puşcaşi, aveau să fie transformate în nişte căruţe ce duc condamnaţi la ghilotină.

În ziua debarcării, Iwo părea cufundată în apă şi învăluită în praf şi fum. Două divizii au debarcat în aceeaşi linie, sarcina Diviziei 5 fiind să taie gîtul îngust al insulei şi să cucerească muntele Suribachi, în timp ce Divizia 4 urma să acţioneze spre nord. De îndată ce au atins ţărmul, au şi dat de bucluc. Cînd valurile înalte se retrăgeau, antrenau înapoi spre ocean sute de oameni. Minele au aruncat în aer tancurile Sherman. Infanteriştii pe de altă parte au constatat că este cu neputinţă să sape tranşee în cenuşa vulcanică. Malurile se surpau tot timpul. Trupele debarcate erau atacate cu foc de aruncătoare grele şi artilerie. O ploaie de oţel se revărsa peste ei, biciuindu-i ca o furtună în deşert. Spre seară, 2 420 din cei 30 000 de oameni care formaseră capul de pod erau morţi sau răniţi. Perimetrul acestuia era lung doar de 4 000 iarzi, adînc de 700 de iarzi spre nord şi 1 000 de iarzi spre sud şi semăna cu ilustraţiile făcute de Gustave Doré * **pentru** *Infernul* lui Dante. O încărcătură indispensabilă – compusă din muniţii, alimente, apă – era

* Paul Gustave Doré (1833-1883) – pictor, desenator şi litograf francez.

răspîndită în grămezi haotice. Şi peste tot sînge închegat, carne şi oase. Moartea pe Iwo era extraordinar de violentă. Părea să nu existe răniţi, ci doar bucăţi de cadavre. Un ofiţer medic dintr-un batalion spunea că priveliştea-i aminteşte de sala de disecţie de la Bellevue. Adeseori nu-i puteai deosebi pe morţii americani de cei japonezi decît după picioare. Infanteria marină purta jambiere albe, iar japonezii moletiere kaki. De altfel, identificarea celor căzuţi era cu totul imposibilă. Călcai peste viscere lungi de 15 picioare, peste trupuri care fuseseră retezate din talie. Picioare, braţe şi capete la care rămăsese numai gîtul stăteau la 50 de picioare depărtare de trunchiurile cele mai apropiate. La căderea nopţii, capul de pod mirosea a carne arsă. Părea îndoielnic că un contraatac nocturn al japonezilor putea fi respins.

Dar n-au contraatacat. Kuribayashi respecta planul său de luptă, rămînînd în expectativă. A doua zi, înaintarea trupelor americane spre nord s-a desfăşurat într-un ritm agonizant şi a continuat astfel săptămînă de săptămînă, cu ciocniri cumplite, cuceririle limitîndu-se la 60 pînă la 70 de iarzi pe zi. În mod curios, înălţarea drapelului pe muntele Suribachi de către Regimentul 28 infanterie marină, cea mai celebră fotografie din războiul Pacificului, a fost făcută la începutul luptelor, în a cincea zi de bătălie, înainte ca americanii să se confrunte cu dificultăţile uriaşe care îi aşteptau. Crezînd că au atins primul dintre cele trei obiective principale pe care le aveau – celelalte două fiind cucerirea osaturii defensive a insulei şi a terenului înalt, presărat cu mine şi cazemate, dintre cele două piste de aterizare terminate – nu-şi dădeau seama că în povîrnişurile vulcanice de sub ei japonezii mişună ca viermii în brînză. Înainte de nimicirea trupelor inamice de pe muntele Suribachi şi din jurul lui – operaţiune profetică codificată „Hotrocks” („Stîncile fierbinţi”) – trei dintre cei şase oameni care au ancorat drapelul Statelor Unite au fost ucişi în luptă.

A început apoi, după cum spuneam, înaintarea lungă, sîngeroasă şi dureros de înceată spre nord. Părea de necrezut că cele opt mile pătrate ale insulei puteau să

ascundă o armată atît de numeroasă, dar pe măsură ce infirmierii din forţele maritime evacuau morţii şi răniţii în număr din ce în ce mai mare, americanii şi-au dat seama de proporţiile pericolului în care se aflau. Pînă cînd nu a fost adusă plasă de sîrmă Marsden, tancurile şi autocamioanele nu au reuşit să se mişte pe cenuşa vulcanică. Un camion a rămas în pană lîngă un stîlp dintr-un gard. Uitîndu-se mai bine, şoferul şi-a dat seama că nu era un stîlp, ci o ţeavă de aerisire. Alte ţevi, un şir lung, asigurau ventilaţia japonezilor care se aflau dedesubt. Ziarul *Time* scria: „În Iwo japonezii au săpat adăposturi atît de adînci, încît toate explozibilele din lume cu greu i-ar fi putut ajunge.” Au fost distruse în cele din urmă, dar pe parcurs infanteria marină a pierdut mai mulţi oameni decît inamicul. Se stabilise un fel de program zilnic: în fiecare dimineaţă la 7:40, tunurile de pe nave şi artileria infanteriei marine executau un bombardament intens. La 8:10 puşcaşii o luau din loc şi tancurile porneau huruind. Nave de desant cu pescajul mic debarcau mortiere cu care se aruncau în aer grotele pe care oamenii de pe insulă nu le puteau vedea. În primele săptămîni ale bătăliei, servanţii aruncătoarelor au tras peste 32 000 de proiectile. Dar, în cele din urmă, puşcaşii cu grenade de mînă, geniştii cu încărcături de explozibil, soldaţi mînuind aruncătoare de flăcări au distrus intrările în peşteri şi au aruncat în aer cazematele. Fiecare iard cîştigat era o realizare în sine. Nimitz a spus mai tîrziu despre luptătorii din Iwo: „Curajul neobişnuit era o virtute obişnuită”. Un infanterist de marină scria în jurnalul său: „Trebuie să ai curaj ca să rezişti pe frontul din Iwo Jima; este nevoie de ceva care nu poate fi definit sau clasificat şi care te împinge înainte, dincolo de prima linie, împotriva unui inamic nevăzut care a supravieţuit două luni proiectilelor şi loviturilor de tot felul şi continuă să trăiască sub stîncile insulei, un inamic în stare să-ţi apară brusc în flancuri sau chiar în spate şi să dispară din nou în găurile lui. E nevoie de curaj să te tîrăşti înainte, 100 de iarzi pe zi, să te trezeşti a doua zi dimineaţă, să numeri pierderile şi să o iei iar de la capăt. Dar asta-i singura cale”.

Aerodromul Motoyama Nr. 1 din apropierea plajelor căzuse a doua zi după debarcare dar Nr. 2 n-a putut fi cucerit pînă la 1 martie şi chiar atunci a fost nevoie de trei divizii de infanterie marină care au atacat simultan. În acel moment, pe insulă se găseau 82 000 de infanterişti de marină toţi în permanent pericol din cauza inamicului ascuns prin grote şi tunele. După capturarea celei de a doua piste, a fost nevoie de două săptămîni ca să se consolideze poziţiile, apoi încă de o săptămînă ca să fie cucerită o trecătoare stîncoasă, asemănătoare celei din Peleliu. Acolo se afla buncărul lui Kuribayashi. Hirohito l-a promovat la gradul de general de armată dar nu se ştie dacă înainte sau după moarte. La 24 martie, Kuribayashi a transmis prin radio ultimul său mesaj unei garnizoane japoneze de pe o insulă apropiată: „Tuturor ofiţerilor şi trupelor de pe Chichi Jima (cel mai apropiat avanpost japonez) la revedere”. Apoi el şi cu amiralul Ichimaru au dispărut pur şi simplu şi niciodată nu li s-a mai dat de urmă.

Dar oamenii lor au continuat să lupte. În loc să iasă din ascunzători şi să accepte înfrîngerea, se îmbrăcau în uniforme ale infanteriei marine americane, luate de la ostaşii căzuţi, şi se tîrau noaptea afară din grote cu puşti, săbii, grenade şi „aruncătoare de genunchi”, numite astfel deoarece ţeava era legată de genunchi. (Mai circulau poveşti neroade despre aruncătoare fixate între picioare, care-l castrau pe cel ce trăgea cu ele.) Cucerirea deplină a insulei a fost declarată la 16 martie, operaţiile fiind de fapt încheiate cu zece zile mai tîrziu. Dar luptele din zonele cu teren greu accesibil au continuat, costînd infanteria marină încă 3 885 de morţi şi răniţi pînă la sosirea infanteriştilor din armata de uscat care au ocupat mai tîrziu insula. Chiar şi atunci a trebuit să mai treacă încă o lună pentru ca terenul să fie curăţat de inamici. Era deprimant. Cu cît ne apropiam de Japonia, cu atît apărarea devenea mai îndîrjită. Nimeni nu voia să vorbească sau să se gîndească la ce avea să se întîmple cînd vom debarca la ei acasă.

James Forrestal, secretarul de stat la marină, a spus despre Iwo: „N-am să mai pot privi niciodată un infanterist

de marină american fără să simt un respect profund”. Preţul plătit pentru mica insulă a fost de 25 851 de infanterişti de marină, inclusiv 19 comandanţi de batalioane. În cursul luptelor, regimentele din Divizia 3 infanterie marină au pierdut 60 la sută din efectiv iar cele din Diviziile 4 şi 5 au pierdut 75 la sută. Dar treaba a fost făcută. La 4 martie, primul bombardier B-29 avariat a aterizat forţat pe aerodromul nr. 1. Peste trei săptămîni, deşi luptele făceau încă ravagii în nordul insulei unde mai acţionau cuiburi de rezistenţă inamică, superfortăreţele au început să decoleze regulat de pe cele trei aerodromuri, îndreptîndu-se spre Tokio. Pînă la Ziua Victoriei împotriva Japoniei, 2 251 de bombardiere B-29 şi cei 24 761 de membri ai echipajelor lor au aterizat cu succes pe pistele din Iwo. Un pilot din forţele aeriene care aterizase aici de trei ori a declarat unui reporter al ziarului *Time*: „De cîte ori aterizez pe insula asta, mulţumesc lui Dumnezeu şi oamenilor care au luptat pentru ea”.

Dintre ultimele două mari cîmpuri de bătălie, Iwo Jima şi Okinawa, Iwo este cu mult mai greu accesibil. Yokota, o îndepărtată bază aeriană americană de pe insula japoneză Honshu, trimite săptămînal un avion al Gărzii de coastă cu provizii dar nici un civil nu se poate folosi de el fără aprobare de la Washington. Avionul este un Lockheed C-130, folosit în mod normal ca avion de transport. Nu are nici scaune şi nici un sistem de încălzire. Este neconfortabil şi prin urmare potrivit tristei tale misiuni. Cînd aterizezi pe pista de 7 500 de picioare şi cobori scara avionului, prima gură de aer pe care o tragi în piept e plină de sulf. Aproape că vezi aerul pe care îl inhalezi şi în primele minute îţi provoacă greaţă. Te sui apoi într-un autocamion trimis să ia proviziile. Accidentele tectonice deteriorează drumurile, aşa că maşina zdrăngăne şi te scutură de te ia ameţeala. Mai sînt apoi vînturile. Bîntuie adesea furtuna. Forma insulei Iwo este de altfel uşor modificată de fiecare taifun (de curînd a fost transformată şi silueta muntelui Suribachi de către experţi în

dinamitări care au luat măsuri de precauţie şi împotriva altor erupţii vulcanice).

Primul gînd care îţi vine în minte după ce ai ajuns pe insulă este cum să scapi de acolo. Unii vizitatori speriaţi pot fi cuprinşi de panică. Dintr-un motiv inexplicabil, noii veniţi sînt obsedaţi de teama absurdă că insula este pe cale de a se scufunda în mare. De fapt, s-a ridicat cu 32 de picioare de la război pînă acum dar pare prea mică să poată supravieţui. De pe vîrful muntelui Suribachi o poţi vedea în întregime, inclusiv plaja de debarcare. Astăzi Iwo este în cea mai mare parte verde, acoperită cu un fel de vegetaţie pitică, aproape indestructibilă. Pe timpul ocupaţiei americane s-a propus să fie folosită ca bază de rachete, dar nu s-a luat nici o decizie în sensul acesta. Oamenii staţionaţi aici nu împart insula decît cu turmele de capre sălbatice. În 1968, cînd Statele Unite au restituit-o în mod oficial Japoniei, diplomaţii din Tokio şi-au
exprimat recunoştinţa, dar probabil că altele erau
sentimentele lor autentice.

Ai senzaţia că trecutul furtunos persistă încă. Ani de zile după ce s-a sfîrşit războiul, tot mai ieşeau de sub pămînt japonezi şi numărul celor daţi dispăruţi este ameţitor. Cînd se găsesc cadavre intacte, Comisia de înregistrare a mormintelor japoneze îşi trimite echipele cu bidoane de combustibil. Oasele sînt arse şi, dacă trupul poate fi identificat, familia este anunţată. S-ar părea că obiectele stranii ascunse în măruntaiele insulei sînt fără număr. Pînă în prezent au fost scoase la lumină 560 de cazemate importante. Rudele japonezilor ucişi care izbutesc să obţină un loc în avionul săptămînal se urcă mai întîi pe Suribachi, să vadă insula, plaja şi valurile. Apoi vizitează monumentele comemorative. Cel mai important monument american este un basorelief reprezentînd înălţarea steagului pe Suribachi şi observi cu regret cît este de mutilat de zgîrieturi. Numele sînt atît americane cît şi japoneze – A.L. Warren şi R.H. Nakamura, de pildă – sugerînd o răspîndire a vandalismului nu mai puţin deprimantă.

Avionul cu care mă reîntorc în Japonia va pleca peste vreo oră. Stau lîngă o baracă Quonset şi vorbesc cu locotenentul Julilo Oshikawa, unul dintre ofiţerii care comandă trupele japoneze staţionate aici. Trupe *japoneze* ? Pe *Iwo Jima* ? Da. Şi în cele din urmă aceasta va fi o bază pentru mai mulţi soldaţi de-ai lui Hirohito decît cei ce au luptat aici sub comanda lui Kuribayashi. Oricît ar părea de necrezut, explicaţia este salutară. Din 1945, civilii japonezi au fost atît de ostili faţă de soldaţii îmbrăcaţi în uniforma ţării lor, încît pentru forţele japoneze de autoapărare viaţa în Japonia a devenit insuportabilă. Aşa că guvernul caută baze de staţionare în alte părţi. Datorită unei ciudăţenii birocratice, Iwo, căreia nu i se găseşte alt loc în sistemul politico-administrativ al ţării, a fost încorporată în prefectura oraşului Tokio. Cînd eşti în Iwo, oficial te afli de fapt în raza oraşului Tokio, la o depărtare de 660 de mile. Aşadar, oficialităţile din capitala Japoniei pot să-ţi determine statutul legal şi să te scape de un teanc de hîrtii pe care antimilitariştii l-ar putea exploata. Aducerea soldaţilor niponi aici a fost rezolvarea unei probleme supărătoare, deşi unii americani ar putea privi acest lucru drept un sacrilegiu.

Oshikawa, ca şi oamenii săi, poartă şepci roşii de baseball, cu caractere kanji din catifea galbenă, care indică rangul şi unitatea – o pălărie voit nemilitară – şi ultimul lucru despre care vrea să amintească este cel de al doilea război mondial. De aceea îl întreb cum se înţeleg oamenii lui cu meteorologii Gărzii de coastă americane. Destul de bine, îmi răspunde el. Aleargă împreună, fac schimb de reviste, lucrează împreună la repararea pistei de aterizare cînd se ciuruieşte din cauza emanaţiilor de sulf de dedesubt şi, pînă de curînd, cînd s-a terminat un turn de radio înalt de-un sfert de milă, pentru transmiterea datelor meteorologice şi de navigaţie vapoarelor, se adunau să caşte gura împreună la muncitorii de pe schele. Militarii celor două naţiuni au echipe de baseball, se întrec la fugă şi joacă tenis într-unul dintre buncărele mai mari.

Totuşi există o stare de încordare. Niponii nu pot decît să fie nemulţumiţi de faptul că fiecare american are camera lui

cu aer condiţionat şi, în cele mai multe cazuri, magnetofon-stereo. Pe de altă parte, japonezilor li se dă oricît sake doresc, o băutură de mare renume, în timp ce americanii din Garda de coastă primesc numai bere. Aşa s-a obişnuit întotdeauna în armata Statelor Unite şi este stupid. Consolarea pare lucrul cel mai greu care poate fi acordat oamenilor părăsiţi pe insula asta pustie. Dar ei nu se consideră nefericiţi. Le place să alerge, le place să hoinărească pe insulă de unul singur. Toţi se simt ataşaţi de Iwo. E un loc atît de paşnic, spun ei. Şi cred ceea ce spun. Sînt prea tineri să-şi aducă aminte de ora de foc prin care a trecut insula în decursul istoriei. Cei din generaţia mea au, bineînţeles, o părere cu totul diferită. Pentru noi, aceasta a fost ultima bătălie dintr-o serie care a început la Pearl Harbor şi care a devenit apoi din ce în ce mai grea. Morison citează cele spuse de un infanterist de marină, rănit în Iwo: „Sper din tot sufletul să nu mai avem de mers pe alte insule înghesuite ca asta”. Morison îi răspunde: „Încă una, băiete, Okinawa, care-i mai înghesuită – şi apoi războiul va fi aproape pe sfîrşite”.

... Apoi am să mă ridic şi am să lupt din nou alături de voi

Este timpul, spunea Odiseu, să vă povestesc despre nefericita călătorie pe care mi-a sortit-o Zeus. Sîmbătă, 24 martie 1945, cînd lupte crîncene continuau încă pe insula Iwo şi în Filipine, iar soldaţi din armata de uscat năvăleau peste Rin, mă vînturam pe îndepărtata insulă Mog Mog, încercînd să mă feresc de bastoanele de baseball aţintite asupra capului meu. Înţelegeţi ceva ? Poate vă iau prea repede ? Dar, *nil desperandum*. Faptele vă vor lămuri

imediat. Mog Mog este principala insulă din atolul Ulithi din Carolinele de Vest, unde se adunaseră pentru cucerirea insulei Okinawa 1 457 de vase ale aliaţilor. Fiecăruia dintre cei 182 112 ostaşi americani, gata de luptă, urma să i se permită să-şi petreacă două ore pe ţărm şi să bea bere pe săturate în timp ce difuzoarele transmiteau cîntece îndrăgite de acasă. A fost un gest bine gîndit. Din păcate „picnicul” nu s-a redus numai la atît. Un ofiţer, însărcinat cu organizarea odihnei şi a timpului liber al ostaşilor, a considerat că băieţii noştri, plini de vigoare, meritau şi o altă distracţie. A fost ideea lui să ni se distribuie echipament sportiv, ca să ne consumăm toată energia acumulată în timpul îndelungatei călătorii făcute pe mare. Dar efectul a fost contrar celui aşteptat. Ofiţerul nu avea nici cea mai mică idee de ceea ce însemna să fii pregătit sufleteşte pentru luptă. Ne-am ameţit repede şi am cerut, precum iubitul Cynarei *, **muzică mai îndrăcită şi băutură mai tare. Cum nu am obţinut nici** una, nici alta, am distrus mare parte din echipamentul sportiv, iar cei mai ameţiţi dintre noi au început să-i lovească în cap cu bătătoarele pe camarazii lor. Ofiţerul se înfuriase, dar ameninţările lui erau la fel de inutile ca şi un ceasornic într-o casă goală. Ce putea face ? Să ne răpească ocazia de a fi împuşcaţi ? Toate acestea aminteau de celebra „Bătălie de la Brisbane” de la începutul războiului, cînd o coloană de soldaţi australieni, care plecau din ţară, a trecut pe lîngă o coloană de infanterişti americani ce venea din direcţie opusă. Imprudenţii infanterişti, ca să-i ia în rîs pe australieni, le-au strigat că îşi vor bate joc de fiecare femeie de-a lor, fie ea măritată sau nu. Au avut loc schimburi de focuri – unii au fost chiar omorîţi – dar apoi toată această poveste tristă a fost repede muşamalizată. Asemenea întîmplări neplăcute se petrec în timpul războiului dar nu ne putem aştepta ca civilii de acasă să le înţeleagă.

Ofiţerii şi subofiţerii fuseseră anunţaţi dinainte asupra obiectivului nostru şi, odată ce am ridicat ancora şi am părăsit Ulithi, plecînd spre teatrul de operaţiuni, am prezentat oamenilor mei situaţia. Ne-am aşezat în semicerc

* Referire la poezia Hades Amoris de Ernest Dowson (1867–1900).

pe puntea de la pupa transportorului nostru, *George C. Clymer*, şi am desfăşurat o hartă a insulei care era ţinta noastră. Okinawa, din arhipelagul Ryukyu, este o insulă mare, lungă de 60 de mile şi lată cam de opt mile, cu un recif franjurat care ar fi creat dificultăţi trupelor noastre cu un an înainte dar acum putea fi traversat fără probleme căci existau destule vehicule amfibii disponibile. Okinawa, aflată exact la jumătatea drumului între Formosa şi Japonia, era o bază ideală de pregătire a atacului asupra Japoniei. În nord, insula are un recif neregulat şi este acoperită de păduri; în sud relieful este deluros şi pămîntul bun de cultivat. Istmul Ichikawa separă cele două zone. Pentru a-ţi forma cît de cît o imagine asupra insulei, este foarte potrivită o comparaţie cu Pluto, cîinele creat de Walt Disney. Cele două treimi din nord, reprezentînd capul şi gîtul lung al cîinelui, sînt o regiune stearpă; peninsula Motobu întruchipînd urechea ridicată a lui Pluto, este muntoasă şi cam de mărimea Saipanului. În sud, micul port Naha, capitala insulei, constituie vîrful cozii. Zona de sud a acestui port, care va avea o anumită semnificaţie pentru mine, este peninsula Oroku. Diferite alte golfuri, istmuri, capuri şi promontorii formează labele din faţă şi din spate ale
cîinelui. Dincolo de Motobu, semănînd cu o albină, se află mica insulă Ie Shima.

Generalul Buckner, comandantul suprem al forţelor noastre, plănuise să debarce patru divizii în ziua de Paşti, duminică 1 aprilie 1945. Îi rămîneau încă trei divizii pentru operaţiile de urmărire a inamicului şi una de rezervă. Se hotărîse ca primele valuri de debarcare să ajungă pe plaja Hagushi, chiar la sud de diafragma insulei, obiectivul nostru imediat fiind ocuparea aeroporturilor Yontan şi Kadena. Dispunerea trupelor, de la dreapta la stînga, era următoarea: diviziile 96 şi 7 din armata de uscat, apoi diviziile 1 şi 6 infanterie marină. O dată ce terenurile de aterizare ar fi căzut în mîinile noastre, infanteriştii din Diviziile 96 şi 7 urmau să se îndrepte spre sud, iar diviziile de infanterie marină, spre nord. Cele mai dificile obiective, sau cel puţin aşa îmi păreau atunci, fuseseră lăsate pe

seama Diviziei 6 infanterie marină, din care făceam parte şi eu – un amalgam de unităţi mai mici care, în majoritate, luptaseră în Guadalcanal, New Georgia, Bougainville, Saipan şi Guam – deoarece pe atunci se presupunea că inamicul era întărit în nord. La bordul navelor li se spunea sergenţilor să dea obişnuitele instrucţiuni: să se depisteze trăgătorii de elită inamici, să nu se strige nume (un japonez ar putea să strige acelaşi nume după un minut şi să-l împuşte pe nefericitul care şi-a ridicat capul), să se menţină calmul cînd inamicul deschide focul şi astfel să se repereze amplasarea armelor automate, iar în cazul unui atac banzai să nu se riposteze pînă cînd duşmanul nu îşi arată colţii. Mai erau obişnuitele recomandări în legătură cu malaria, frigurile tropicale infecţioase, tifosul, lepra, dizenteria şi şerpii habu şi kufau, consideraţi cei mai periculoşi şerpi din lume. Ni s-au oferit nişte bonuri îngrijit tipărite, ca şi cum am fi avut pe ce le cheltui. Subofiţerii au fost convocaţi pentru a li se anunţa condiţiile meteorologice. Ni s-a spus că pe insulă cădeau anual în medie 120 de ţoli de apă pe metru pătrat. Nu sînt sigur dacă am notat acest lucru. Am încercat să controlez mai tîrziu, dar acele pagini din jurnalul meu fiind pătate de nenumărate ploi torenţiale, au devenit ilizibile. Nu vă pot spune cît de mult a plouat dar cifra de mai sus nu era nici măcar pe aproape.

Călătoria noastră spre insulă a fost lipsită de peripeţii. Citeam despre băştinaşii din Okinawa, o rasă amestecată de chinezi, malayezi şi ainu, care îşi îngropau strămoşii în morminte de piatră şi beton. Japonezii încurajaseră acest obicei – spuneau ghidurile noastre – şi s-ar putea ca ei să folosească mormintele drept adăposturi împotriva proiectilelor artileriei. (Mă gîndeam: *N-o vor face, dacă voi putea ajunge eu acolo primul*.) În cabinele lor, unii îi citeau pe clasici în ediţii tipărite pe două coloane, special destinate militarilor. Barney şi cu mine eram absorbiţi de concursul nostru de şah care nu se mai termina. Alţii scriau acasă, bîrfeau, spuneau poveşti marinăreşti, jucau cărţi sau cîntau cîntece care se bazau pe nişte jocuri de cuvinte stupide: „La revedere mama, eu plec la Okinawa”. Nu mă simţeam prea

bine dispus, dar îmi amintesc perfect că mă încerca un sentiment de seninătate, un fel de solidaritate cu „fundurile jerpelite” care nu se potrivea cu firea mea înnăscută de om rezervat, fire care mă caracterizase înainte de război şi care avea să revină după aceea ca o rană cicatrizată. Fusesem, şi după război am redevenit, un om care preferă propria-i companie, găsindu-şi mulţumirea în singurătate. Dar în acele momente îmi împărţeam sufletul cu alţii şi ei îl împărţeau pe al lor cu mine. Lucrul era valabil mai ales în toiul luptei. Odată, cînd ni s-a făcut favoarea de a fi trimişi pe front în camioane cu dublu diferenţial, m-a apucat pe drum o durere de stomac. Tocmai atunci convoiul de camioane s-a oprit. În timp ce şoferul din capul convoiului se uita cum să ocolească un copac mare căzut la pămînt, eu am profitat de ocazie pentru a sări din camion şi m-am aşezat pe vine în văzul întregii companii. Chiar în momentul cel mai critic, toate motoarele au pornit, iar eu am urlat: „Aşteptaţi-măăă !” Mi-am terminat treaba într-o clipă şi am alergat cît am putut de repede, trăgîndu-mi pantalonii, în timp ce toţi mă aplaudau. Înainte de război nici n-aş fi visat să-mi rezolv o treabă atît de intimă într-o asemenea viteză, darămite s-o fac în văzul unor străini. Era însă esenţial atunci să nu fiu lăsat în urmă de „fundurile jerpelite”. Trebuia să rămîn cu oamenii mei. Ca Saul în drum spre Damasc, pătrunsesem în turma celor drepţi renunţînd la toate obiceiurile mele anterioare. Nu aveam nici cea mai mică bănuială pe vremea aceea cît de vulnerabil mă făcuse acest lucru, ce groaznic era preţul pe care l-aş fi putut plăti. Ar fi trebuit să ştiu cît de vulnerabil te face dragostea.

Săptămînă Patimilor s-a sfîrşit sîmbătă 31 martie, cînd flota noastră a ancorat în vestul Okinawei. Am fost treziţi în plină noapte de bubuiturile a peste 1 000 de guri de foc de pe navele de război aliate – erau prezente şi forţe maritime britanice – şi, ca femeia cuminte din poveste, ne-am sculat, deşi nu se luminase încă de zi, şi ne-am echipat repede, lăsînd la o parte orice urmă de lenevie. Dar, totuşi, am mîncat. Mai bine zis ne-am ospătat. Ne-am aliniat pe scările mohorîte dintre punţi pentru unica masă cumsecade de care

am avut parte vreodată pe un transportor de trupe: friptură, ouă, îngheţată şi cafea fierbinte. Îmi amintesc că m-am întrebat dacă era ultima mea masă. S-a întîmplat ca această zi de Paşti să fie şi ziua mea de naştere: împlineam 23 de ani. Şansele de a apuca şi a 24-a aniversare, mă gîndeam eu, erau foarte mici. Bineînţeles, niciunul dintre noi nu auzise nimic despre bombele atomice care pe atunci se apropiau de finalizare. Ne luasem asupra noastră sarcina de a cuceri Kyushu şi Honshu şi nu am fost surprinşi să aflăm că MacArthur, ale cărui previziuni în ce priveşte pierderile erau teribil de exacte, afirmase la Washington că se aştepta ca preţul primei etape a acestei campanii finale să fie „un milion de vieţi omeneşti numai pentru forţele americane”. Un lucru era sigur: Okinawa avea să fie ultima insulă atacată înainte ca războiul să atingă punctul culminant şi că inamicul avea să sacrifice orice om de care dispunea pentru a ne respinge.

La ora 4:06 dimineaţa, nava-comandant a amiralului Turner semnaliza: „Debarcaţi trupele de desant”. Ne-am echipat pe întuneric, gemînd sub povară, şi am aşteptat lîngă plasele de coborîre, privind spre exploziile proiectilelor de pe o plajă pe care nu o puteam vedea încă. Zorile s-au ivit rapid, atît de repede încît puteau fi urmărite cum trec peste apă. La prima licărire de lumină, am văzut că, într-adevăr, acolo era pămînt; la orizont se zăreau nori şi apoi o masă mai densă, fără nici o formă, dedesubtul lor. Pe măsură ce se iveau razele de lumină, masa a devenit de un verde crud; era o insulă ce plutea într-un abur de ceaţă căreia, în depărtare, i se puteau vedea marginile zdrenţuite şi roase ale înălţimilor pe care se aflau terasele de orez. Nu mă aşteptam la asemenea culori vii. Toate fotografiile pe care le văzusem erau în alb-negru.

Am coborît pe scările de frînghie în vehiculele amfibii care, foarte încărcate, au început să formeze valuri. Fumul galben de cordită se ridica peste prora noastră, tunurile revărsau torente de scîntei, proiectilele care loveau ţărmul plesneau ca un bici uriaş iar noi, cum li se întîmplă întotdeauna infanteriştilor cînd debarcă, ne simţeam ca nişte

bieţi neajutoraţi. Apoi, într-o desăvîrşită aliniere, vehiculele amfibii s-au îndreptat spre coastă, ridicîndu-se şi clătinîndu-se încoace şi încolo, ca armăsarii într-o şarjă de cavalerie. Încetul cu încetul, ne-am dat seama că acel ceva pe care-l anticipasem nu se producea. Nu se auzeau nici proiectilele aruncătoarelor japoneze, nici bubuitul tunurilor de coastă, nici tirul razant al mitralierelor. Inamicul nu riposta pentru că la ora 8:27, cînd noi am ajuns pe coastă, nu se afla acolo nici un soldat japonez. A fost o stratagemă fără precedent – cea mai mare păcăleală de 1 aprilie a tuturor timpurilor ! Au debarcat 60 000 de americani, capturînd înainte de amiază aerodromurile Yontan (acum se numeşte Yometan) şi Kadena. Un pilot de vînătoare japonez a aterizat pe Yontan, s-a dat jos din avion şi, pînă să-şi dea seama că ceva nu era în regulă, a cerut, în limba japoneză să i se facă plinul. A întins mîna după pistol dar a fost împuşcat înainte să atingă trăgaciul. Examinînd ciudatele pietre funerare în formă de liră, ridicate pe pantele colinelor joase, ne simţeam triumfători. În prima zi, stabilisem un cap de pod lung de 15 000 de iarzi şi adînc de
5 000. Nici unul dintre noi nu şi-ar fi putut închipui atunci că bătălia avea să dureze aproape trei luni, fiind cea mai sîngeroasă luptă desfăşurată pe o insulă în timpul războiului din Pacific, că aveau să piară peste 200 000 de oameni, că Ernie Pyle, renumitul corespondent de război, sosit de urgenţă la faţa locului, avea să fie ucis pe Ie Shima şi că atît Buckner cît şi generalul japonez Mitsura Ushijima aveau să moară înainte ca tunurile să amuţească.

A existat şi un semn de rău augur, dacă l-am fi înţeles. La ora 19:13, un kamikaze s-a aruncat pe cuirasatul *West Virginia*, care a fost cuprins de flăcări. Ar fi trebuit să fie un indiciu al strategiei inamicului: să scufunde navele, izolîndu-i astfel pe americani pe ţărm. Ushijima îi avea la dispoziţie pe cei 110 000 de oameni din Armata 32, toţi veterani din Manciuria, concentraţi pe o treime din insulă, în partea de sud. Înaltul comandament de la Tokio decisese ca Okinawa să fie cel mai mare calvar al războiului, o altă reeditare a operaţiunii Iwo, dar la o scară mult mai mare. Americanilor li

se permitea „să debarce în întregime” şi apoi urma „să fie ademeniţi într-un loc unde să nu poată fi sprijiniţi de bombardamentele navale şi aeriene”. Din cauza sarcinii extraordinare pe care şi-o asumaseră Statele Unite, aveau să fie 10 soldaţi americani pentru fiecare picior de pământ din partea cea mai de jos a istmului Okinawei, loc unde Ushijima plănuise să-şi organizeze poziţiile de apărare, astfel că atacatorii erau înghesuiţi ca vitele într-un abator. Ushijima studiase reţeaua de comunicaţii din Iwo, în ultimele zile, şi – în mod surprinzător – o găsise încurajatoare. Şi aici, ca şi în Iwo Jima fuseseră construite buncăre şi cazemate; dar în plus, un număr mare de grote mascau tunurile de mare calibru care puteau fi scoase afară pe şine şi, după tragere, introduse înapoi. Naha fusese poligonul şcolii japoneze de artilerie mulţi ani. Fiecare şanţ, fiecare încrucişare de drumuri şi fiecare defileu din sud fusese cartografiat de apărători. Avea să fie ceva asemănător atacului inamic asupra infanteriei americane de la Fort Benning. Japonezii puteau ţinti fiecare proiectil cu maximă precizie. În aceste circumstanţe, Ushijima considera că armata lui Buckner putea fi „exterminată pînă la ultimul om”.

Conform acestui plan, flota aliată ar fi fost nimicită de kamikaze. Chiar înainte de ziua debarcării, torpile umane au început să distrugă navele noastre. Practic orice avion nipon care putea zbura – fie el Zero, Zeke, Betty, Nick, Val, Nakajima, Aichi sau Kaga – a fost încărcat cu explozibile puternice şi dirijat de piloţi, unii chiar băieţandri, care plonjau spre moarte, luînd cu ei în adîncuri şi navele de război aliate. La început, în Filipine, aviatorii de pe aceste „avioane harachiri” operau individual. Acum, marinarii americani şi englezi erau confruntaţi cu atacuri de sinucidere în masă, numite *kikusui* sau „crizantema plutitoare”. În cele din urmă, atacurile au eşuat, dar oricine a văzut, în urma acestor atacuri, un marinar american ars, zvîrcolindu-se în agonie sub bandaje, nu avea să-i mai privească niciodată de sus pe marinarii rămaşi pe mare, în

timp ce infanteriştii de marină atacau ţărmul inamic. În total, „bombele umane” au lovit 400
de nave şi au ucis 9 724 de marinari – o listă de pierderi omeneşti poate unică în istoria războaielor navale.

Prima noapte pe ţărm ne-a fost întreruptă numai de rafalele intermitente ale mitralierelor şi *bum-bum*-urile micilor aruncătoare – mai erau cîţiva japonezi dincolo de liniile noastre, lăsaţi ca să ne sîcîie – şi în zorii zilei, după ce am luat micul dejun din raţiile K, noi, subofiţerii, am strigat: „Înainteee, marş !” Şi am pornit marele asalt spre nord. Noi, cei din infanteria marină, mergeam repede, ca să putem ţine pasul cu infanteriştii din armata de uscat, încît simţeam parcă muşchii cum se desprind din încheieturi. În acele prime zile înaintam cam 20 de mile pe zi, un adevărat chin, deoarece căram cu noi tot echipamentul; dar eram tineri şi recunoscători că ne aflam încă în viaţă. Peisajul era minunat. La stînga se întindea marea; în dreapta, dealurile se înălţau în terase graţioase, pe care zăreai orezăriile. Poteca noastră era de argilă portocalie, străjuită de tufe şi arbuşti piperniciţi, de cireşi şi de cale roşii – nu văzusem niciodată pînă atunci cale roşii. Chiar şi ruinele podurilor distruse de bombardierele noastre erau parcă frumoase. Locuitorii Okinawei, ca şi japonezii, cred că liniile curbe sugerează seninătate, iar sinuozitatea acestor arcuri transmitea un calm şi o linişte care nu aveau nici o legătură cu misiunea noastră de aici. Ceea ce s-a dovedit a fi adevărat, mai ales cînd, după o curbă, am zărit pe ţărm corpul unei fete care fusese ucisă şi lăsată acolo. Nu întîlnisem niciodată ceva asemănător. La gîndul că un american a putut comite o asemenea crimă, luptînd într-un război drept, m-a cuprins o furie dezlănţuită împotriva tuturor valorilor în care mai credeam, a tot ceea ce reprezenta ţara mea. Întîmplarea m-a tulburat profund.

Am descoperit apoi că partea de nord a Okinawei nu era fără apărare. Peninsula Motobu, abruptă, stîncoasă, împădurită şi aproape fără drumuri, era dominată de doi munţi, Katsu şi Yaetake, acesta din urmă înalt de 1 500

picioare şi avînd trei culmi. Pe Yaetake se găseau două batalioane fortificate inamice, sub comanda unui ofiţer tenace, Takehiko Udo. În bătălia care a urmat, Divizia 6 a pierdut
1 304 oameni, printre care într-un fel şi pe Swifty Crabbe, lovit de un glonte sub cotul drept. Fiindu-i atins un nerv, nu şi-a mai putut folosi degetul mare – o rană ridicolă dar el a fost încîntat să plece de pe insulă. La aceste pierderi trebuie adăugată şi reputaţia profesională a prolixului nostru comandant, colonelul Hastings, care a fost destituit în toiul luptei. Lem Shepherd, comandantul diviziei, l-a întrebat unde se aflau cele trei batalioane ale regimentului, iar Hastings, foarte tulburat, a mărturisit că nu ştia şi nici nu putea măcar bănui unde s-ar afla cei aproape 3 000 de oameni ai săi. Aşa că Shepherd l-a trimis la eşalonul de servicii, numindu-l comandant al regimentului pe colonelul William J. Whaling care luptase bine în Guadalcanal şi în care noi aveam încredere deplină.

Iar încrederea în noi înşine creştea mereu. „Fundurile jerpelite” se simţeau întotdeauna în largul lor cînd puteau trece peste prevederile regulamentului militar. Nu salutau, nu se adresau întotdeauna cu „sir” superiorilor, umblau nebărbieriţi şi murdari în uniformele lor soioase, fiind lăsaţi să facă ceea ce ştiau cel mai bine: să-şi folosească inteligenţa. Tactica războiului mecanizat nu avea nici un rol aici; tancurile foloseau doar să-ţi încălzeşti mîinile pe ţevile de eşapament. Războiul acesta se apropia mai mult de tipul celui purtat de către francezi şi indieni. Fiecare dintre noi şi-a întipărit în memorie harta peninsulei. Ştiam care zone se aflau sub tirul mitralierelor Nambu şi cum să le ocolim. (Beau Tatum era o excepţie. Simţul lui de orientare, sau mai bine zis lipsa acestuia, era totuşi ceva straniu. Dacă o companie l-ar fi lăsat pe Beau să o conducă, el ar fi cîrmit-o spre Iwo Jima). Mult timp, eu am ţinut harta cu situaţia de luptă a batalionului nostru, trăgînd săgeţi cu vopsea roşie şi albastră pe plexiglas, ca să indic cum se deplasau japonezii şi, bineînţeles, unităţile noastre. Simpaticul ofiţer cu probleme operative, un maior irlandez din Bronx, nu făcea

abuz de autoritate faţă de mine, deşi uneori cred că a fost tentat. Era o muncă interesantă; mai liniştită şi relativ mai în siguranţă. Din păcate, Krank mi-a găsit o altă misiune. Shepherd hotărîse o învăluire, pusă la punct în cele mai mici detalii: Regimentul 4 infanterie marină urma să ia cu asalt poziţiile frontale de pe muntele Yaetake în timp ce noi, cei din Regimentul 29 am fi atacat pe flancuri. Era nevoie să se facă legătura dintre cele două regimente, aşa că s-a hotărît ca „fundurile, jerpelite” să pregătească o patrulă formată din patru oameni. Avea s-o conducă fricosul lor sergent.

I-am luat pe Knocko, Crock, Pisser şi Killer Kane pentru că ei erau disponibili imediat şi după-amiaza era pe sfîrşite. Culorile policrome ale asfinţitului brăzdau orizontul deasupra Mării Chinei de Est. Mi se uscase gura de teamă. Înaintam tăcuţi, pe jumătate încovoiaţi, trecînd pe lîngă cadavrele japonezilor aflate de o parte şi de alta a potecii. Exista pericolul ca oricare dintre aceştia doar să simuleze că este mort. Începuse să se întunece şi eu îmi făceam acum mai multe griji de Regimentul 4 infanterie marină decît de inamic. Pentru că niponii se infiltrau cu mare îndemînare, se stabilise regula ca după căderea nopţii nici un infanterist de marină să nu îşi părăsească, sub niciun motiv, poziţia. Oricine se mişca din loc era ucis. Cu două nopţi înainte, cineva din batalionul nostru fusese împuşcat exact între ochi cînd se ridicase pentru a urina. Aşa că am alergat, cît de repede puteam pe potecă şi îmi amintesc că, la un moment dat, pe cînd urcam în zigzag, la o cotitură m-am trezit în faţa gurii unei mitraliere Browning. Am pronunţat, tremurînd, parola zilei: „Flimsy”, „Virgin”, mi-a răspuns mitraliorul. Se linişti şi, căutîndu-şi o ţigară, spuse: „Ai auzit vestea ? Roosevelt a murit”. M-am gîndit: *tatăl meu*.

Rezistenţa de pe vîrful muntelui Yaetake a încetat după o luptă corp la corp. Au fost ucişi 347 de japonezi. Din moment ce infanteriştii de marină omorîseră aproape 3 000 de japonezi şi capturaseră două treimi din nordul insulei – 436 de mile – ne aşteptam să avem un răgaz, mîncare caldă şi cîteva zile de permisie. Dar nu am avut nici de unele. De vreo săptămînă tot auzeam zvonuri ameninţătoare despre

creşterea rezistenţei inamicului în sud. Armata de uscat întîmpina o concentrare fără precedent a tirului artileriei japoneze. Înaintarea se măsura acum în iarzi, apoi în picioare. Regrupîndu-se, infanteriştii americani au lansat un atac masiv, dar au fost opriţi. Se repeta situaţia din Peleliu şi Iwo, dar pe o scară infinit mai mare. Acest fapt l-a determinat pe Morison să scrie: „Bătălia pentru Okinawa a fost mai grea şi mai lungă decît oricare alta din războiul Pacificului de la Guadalcanal încoace". Fiind infanterişti de marină şi deci plini de noi, am presupus pur şi simplu că celor din armata de uscat le lipsea curajul nostru. Ceea ce ne-a întărîtat cel mai mult a fost ştirea că Buckner avea mari necazuri cu flancul drept. Acolo lupta „faimoasa" Divizie 27. Nu putea ţine pasul cu celelalte unităţi şi nu reuşea să-şi recupereze nici camarazii căzuţi. Aşa că noi trebuia să-i înlocuim, iar ei să treacă în spate ca trupe de garnizoană. Înainte de a se îmbarca pentru călătoria spre sud, „fundurile jerpelite" au ţinut copiilor din orăşelul Nago o lecţie, dîndu-le cîteva noţiuni elementare de limbă engleză. Cînd au venit „căţeluşii" să ne înlocuiască, le-am spus copiilor să cînte tare: „Divizia 27 mănîncă rahat ! Divizia 27 mănîncă rahat !" Mai tîrziu mi s-a spus că au interpretat excelent. A fost, probabil, cel mai important eveniment din istoria orăşelului Nago. Fără îndoială, nu era drept să se spună aşa ceva despre unii „căţeluşi". Sînt sigur că erau şi oameni curajoşi printre cei din Divizia 27. Dar dacă cineva pălăvrăgeşte în faţa mea despre reputaţia acestei divizii şi îmi cere să le arăt simpatie, le pot spune unde să o găsească. În dicţionar.

Deplasarea noastră către frontul din sud ne-a luat două zile. În timp ce mărşăluiam într-acolo, am început să auzim un fel de mormăit la orizont care s-a transformat curînd într-un zgomot înăbuşit, apoi în ceva ce aducea cu bătaia unor tobe şi, în cele din urmă, într-un bubuit puternic, ca şi cum Fafner şi Fasolt, uriaşii din *Aurul Rinului* de Wagner, ar fi fost lăsaţi liberi. Principala linie de rezistenţă a inamicului purta diferite nume, în funcţie de partea în care te aflai faţă de ea. Pentru infanteriştii armatei de uscat se numea „Colina orizontului" sau „Kakazu", sau „Kochi" sau „Povîrnişul

Maeda”. Divizia 1 infanterie marină care lupta pe flancul nostru stîng o numea „Linia Shuri”, pentru că obiectivul ei imediat erau vechile ruine ale castelului Shuri. Noi am numit-o „Linia Machinato”, după numele unui sat de pe frontul nostru. Indiferent de nume era îngrozitoare. Socotind ambele tabere, linia frontului cuprindea o extraordinară concentrare de forţe: peste 300 000 de luptători şi nenumăraţi civili înspăimîntaţi, pe un cîmp de luptă care avea o lăţime egală cu distanţa dintre Colina Capitoliului din Washington şi cimitirul naţional Arlington. În cele mai „aglomerate” bătălii din primul război mondial, sectorul unui batalion a fost de aproximativ 800 de iarzi. Aici erau mai puţin de 600. Apele reziduale de pe front erau dezgustătoare. Puteai să simţi „mirosul frontului” cu mult înainte de a-l vedea – era ca o hazna mare. Am întrezărit linia frontului, pentru prima dată, cînd camionul nostru s-a oprit pe marginea drumului. Am sărit peste o ecluză de golire, pentru a mă urca pe o mică înălţime ca să văd încotro ne îndreptam. Dintr-o pură întîmplare, alesesem un loc de unde se vedea întregul cîmp de bătălie. Era oribil şi totuşi îmi erau uimitor de familiar, asemănîndu-se, după cum mi-am dat seama mai tîrziu, cu fotografiile de pe front din primul război mondial. Aşa, gîndeam eu, trebuie să fi arătat Verdun şi Passchendaele. Cele două mari armate, stînd una în faţa celeilalte în noroi şi fum, erau încleştate într-o luptă pe viaţă şi pe moarte. Nu era loc pentru o operaţiune de atac pe flancuri; Oceanul Pacific se afla la răsărit iar Marea Chinei de Est la Apus. O debarcare în spatele liniilor japoneze ar fi fost posibilă şi ar fi uşurat presiunea asupra frontului, dar în ciuda argumentelor prezentate de generalii din infanteria marină în favoarea unei operaţii de desant amfibiu, Buckner a respins ideea. Am zăbovit pe acea movilă, dezgustat dar şi fascinat. Sub clarul de lună era o privelişte monstruoasă. Colinele, crestele şi stîncile se ridicau şi coborau de-a lungul liniei frontului, semănînd cu rădăcinile unor dinţi stricaţi. Nu mai rămăsese nici o urmă de vegetaţie; artileria răscolise fiecare palmă de pămînt. Mici vîlvătăi de lumină se aprindeau şi dispăreau brusc. Obuzele

explodau în nori mici de fum alb-albăstrui. Limbile aruncătoarelor de flăcări străluceau cu intermitenţă şi noi explozii scormoneau şi mai mult pămîntul. În timp ce priveam înfricoşat, un mic avion de recunoaştere american, un Piper Cub, a bîzîit deasupra liniilor japoneze, reperînd obiective pentru vasele noastre aflate în largul coastei, aşa încît acestea să-şi poată dirija tirul cu maximă eficienţă asupra poziţiilor inamice. Deodată, micul avion a fost lovit de focul artileriei antiaeriene şi s-a prăbuşit. Masacrul continua fără încetare. Aici, unde mă aflam acum, eram în siguranţă dar a doua zi aveam să fiu *acolo*. Pe moment, mi-am dat seama că cel mai rău lucru care mi se putea întîmpla era pe cale să mi se întîmple.

În acea după-amiază am mai înaintat 1 000 de iarzi, încercînd să recuperăm ceea ce pierduse Divizia 27 dar optimismul nostru era prematur. Japonezii se retrăgeau sub presiunea noastră. Ei ştiau cu cine au de-a face. Le dăduseră chiar un nume infanteriştilor de marină americani: *kai-he-tai* şi aplicau o tactică specială împotriva noastră, urmînd o anumită schemă. Fiecare poziţie era apărată cu îndîrjire pînă cînd era pe punctul de a fi nimicită. Apoi japonezii se retrăgeau pe poziţii dinainte pregătite, lăsînd trăgătorii de elită în grotele de coral ca să izoleze posturile noastre de comandă. O evaluare obiectivă a felului cum se desfăşurau luptele rezulta dintr-o statistică simplă făcută de cei din Regimentul 7 infanterie marină, pe care noi îl înlocuisem pe linia frontului şi care ne sprijinise flancul stîng. După nouă zile de lupte pe o mică ridicătură de pămînt numită „Înălţimea Wana”, regimentul pierduse 1 249 de oameni. Am cunoscut botezul focului la forţarea trecerii peste rîul Asa Kawa. Japonezii dăduseră foc podului în urma lor. Pe atunci, americanii tot se mai făleau cu iscusinţa lor de a realiza improvizaţii tehnice. În ziua de Paşti îşi făcuse debutul un vehicul curios – un tanc care părea să înoate, iar batalionul nostru de genişti abia aştepta să rezolve problemele legate de trecerea rîului. În timpul nopţii, mişcîndu-se ca nişte umbre peste apele mîloase, au instalat

un pod. Companiile de asalt au trecut în goana mare peste el cînd s-a luminat de zi. Japonezii şi-au fixat dinamită la centură, au ieşit brusc din tufişuri şi au sărit în aer cu pod cu tot. Vehiculele amfibii au continuat să transporte numeroşi infanterişti de marină peste rîu pînă a doua zi cînd genistii au construit un pod Bailey, destul de solid ca să suporte greutatea carelor blindate.

Între timp, ploile de primăvară începuseră, coincizînd, mi-aş permite să subliniez, cu sosirea mea pe front. Ploile veneau dinspre Marea Chinei de Est şi nu au contenit zi şi noapte, timp de trei săptămîni. Doar cine a luptat în condiţii asemănătoare sau cel puţin a lucrat pe o asemenea ploaie îşi poate imagina calamitatea. Plasma, de exemplu, era introdusă în venele răniţilor, legîndu-se recipientul de patul unei puşti întoarse cu ţeava în jos, avînd baioneta în vîrf; baioneta era înfiptă în pămînt, formînd un suport fixat destul de sus pentru ca plasma să poată curge. Dar noroiul din Okinawa era atît de inconsistent, încît nu putea susţine baioneta şi puşca în poziţie verticală. Au fost retraşi oameni de pe linia frontului ca să poată ţine recipientele. De cealaltă parte a globului, Bill Mauldin scria: „Sînt sigur că Europa nu a cunoscut asemenea noroaie pe timp de pace. Şi sînt la fel de sigur că nu există nicăieri în lume un noroi atît de adînc, de lipicios şi de mocirlos ca noroiul din Europa”. Mauldin ar fi trebuit să vadă ce noroaie au avut de înfruntat cei din Regimentul 29 în Okinawa. În unele locuri ne afundam pînă la brîu în mocirlă. Jeepurile, piesele de artilerie, buldozerele – totul în afară de vehiculele amfibii – se afundau şi ele. Şi este o diferenţă mare între noroiul din timp de pace şi cel din timpul războiului. Pe timp de pace, de obicei poate fi evitat. Poţi să-l ocoleşti sau să o iei pe alt drum. În război lupţi, dormi, îţi faci nevoile, sîngerezi şi uneori chiar mori în noroi.

Suferinţei pe care o trăieşti i se adaugă şi lipsa de informaţii despre situaţia luptelor în alte sectoare ale frontului. Ştii ce se întîmplă într-o tranşee, sau ce se află în spatele unei ridicături de pămînt, dar nu ai nici o idee despre ceea ce se întîmplă la postul de comandă al plutonului, ca să

nu mai vorbim de cel al companiei, batalionului, regimentului, diviziei, corpului de armată sau al armatei. Deoarece eu ţineam harta cu situaţia frontului, eram mai bine informat decît ceilalţi. Harta mea era împărţită în pătrate numerotate, fiecare reprezentînd zone adînci de 2 000 de picioare. Fiecare pătrat era la rîndul lui împărţit în alte 25, însemnate cu litere de la A la Y, delimitînd zone de 400 de picioare lăţime. Pentru cei care se pricepeau, micile pătrate puteau fi şi ele împărţite în alte zone numerotate 1, 2, 3, 4 şi 5 care indicau centrul şi cele patru colţuri. Astfel, ofiţerul de artilerie navală delegat pe lîngă statul major al fiecărui batalion putea ordona să se tragă de pe o navă de război, dirijînd tirul în interiorul unei raze de 200 de picioare. În plus, fiecare batalion avea cîte un indian Navaho. El putea vorbi cu indienii din alte batalioane prin aparate de emisie-recepţie SCR-300, fără ca vreun japonez care trăgea cu urechea să înţeleagă o boabă. Dar astfel de informaţii erau în cel mai bun caz fragmentare şi nu veneau niciodată de la nivel de regiment sau de mai sus. Diviziile din flancul nostru stîng luptau cu aceeaşi îndîrjire ca şi noi, însă nu îmi amintesc să fi primit vreo informaţie precisă despre situaţia lor.

Doream să privesc dintr-un loc cu o perspectivă mai bună linia frontului, ca să-mi dau seama cum se desfăşoară luptele. Nu părea un vis imposibil de realizat. Înainte de debarcarea noastră, locuiseră în Okinawa 400 000 de suflete şi cîteva relicve ale traiului lor mai supravieţuiseră încă. Războiul care strămută civilizaţii întregi mai lasă întotdeauna şi cîteva urme, uneori bizare, ale trecutului paşnic – un perete pe jumătate demolat sau o uşă de la o casă care nu mai există. O fabrică de zahăr funcţionase pînă la Paşti într-o clădire mare de beton, în partea de vest a Okinawei, pe locul unde era acum capătul Liniei Machinato. Bombardamentele o distruseseră aproape în întregime, în afară de două coşuri înalte de cărămidă care ofereau o excelentă perspectivă asupra cîmpului de luptă. Japonezii foloseau aceste coşuri ca posturi de observaţie şi, în ciuda focurilor artileriei navale şi terestre, precum şi a

bombardamentelor aeriene, coşurile supravieţuiseră în mod miraculos. Numai dacă aş putea ajunge acolo, mă gîndeam, aş şti ce se petrece. Acum îmi dau seama că ar fi fost o greşeală. Aş fi văzut, spre sud-vest, ruinele înnegrite ale oraşului Naha, ţinut cu dinţii de japonezi, şi, uitîndu-mă spre linia frontului mi s-ar fi înfăţişat o privelişte uluitoare a luptei, o vîlvătaie de flăcări urîte, scoase parcă de o sobă de gătit. Dar aspectele-cheie mi-ar fi scăpat, pentru că n-aş fi putut sesiza importanţa lor de pe coşurile fabricii. Toată istoria războiului este o istorie a oamenilor care se mişcă tot mai aproape de pămînt şi apoi din ce în ce mai în adîncul lui. Zona-cheie a frontului, pe care Ushijima o considera indispensabilă apărării japoneze, era o colină obişnuită, cunoscută acum în istorie sub numele de Sugar Loaf (Căpăţîna de zahăr).

Căpăţîna de zahăr, care avea de fapt mai mult forma unei franzele, era o înălţime din rocă vulcanică şi coral, lungă de 300 de iarzi şi înaltă de 100. Avea o importanţă vitală, pentru că era aproape inaccesibilă, deşi nu în întregime. Puţine înălţimi sînt imposibil de escaladat dacă atacatorii ajung pe pantele lor. Dar această colină, atît de periculoasă, era protejată în partea de sud-est de o alta, Jumătatea de lună şi la sud de o a treia, Potcoava. Căpăţîna de zahăr era de fapt cea mai vizibilă dintr- un sistem triunghiular de înălţimi, legate între ele prin galerii ascunse. De pe fiecare dintre cele trei creste puteau fi declanşate tiruri ucigătoare, cu tunuri de 150 de mm, spre oricare din celelalte două. În afară de asta, o rîpă aflată în Potcoavă oferea japonezilor poziţii bune, care puteau fi atinse numai de grenade şi de focul armelor uşoare, dar puşcaşii noştri nu puteau ajunge în apropierea lor, pentru că cele trei culmi se înălţau brusc dintr-o cîmpie întinsă, care nu avea nici o denivelare de teren ca să-i protejeze cît de cît. Trupele de asalt care le-ar fi atacat ar fi fost secerate de focul concentric, încrucişat, venit de pe restul „triunghiului”. În plus, întreg ansamblul putea fi măturat şi de focul aruncătoarelor şi tunurilor japoneze amplasate spre est, pe înălţimile Shuri, care opriseră şi înaintarea Diviziei 1

infanterie marină. Shuri este mai înaltă dar Căpăţîna de zahăr era cea care putea scoate din luptă Linia Machinato, căci pe această culme se aflau dealuri care puteau adăposti un mare număr de luptători bine înarmaţi, îndîrjiţi, luptători deosebit de periculoşi ce ne puteau decima. Dar noi, cei care studiaserăm hărţile, ştiam că într-un fel sau altul aceste culmi trebuiau cucerite.

Prima dată cînd am înţeles ce îmi rezerva viitorul apropiat, în cazul în care mai aveam vreun viitor, a fost atunci cînd batalionul meu a înlocuit Batalionul 3 care luptase şi fusese decimat pe o colină mai mică, numită Charlie. Urcam în şir indian compact, pe cînd cei din Batalionul 3 coborau în dezordine. M-au frapat figurile lor: traşi la faţă, ţineau gura întredeschisă iar ochii le erau inexpresivi, ca ai unor oameni care nu ştiau de unde vin şi încotro se duc. Nu prea se vorbea în nici o coloană şi, într-una din acele pauze obişnuite din orice marş, cînd şirurile de soldaţi se opresc, m-am trezit faţă în faţă cu John Baker. Îl cunoşteam bine. Fusese ziarist. Un om vesel, viguros, pe care nu îl văzusem niciodată fără un trabuc aprins în gură, din care pufăia tot timpul. De fapt, bănuiesc că era întotdeauna acelaşi trabuc. Fusese detaşat la San Diego pe vremea bătăliei de la Pearl Harbor iar compania lui avusese misiunea specială să sape tranşee pe plaja de acolo, căci cei din California erau convinşi că o armadă de invazie inamică se deplasa rapid spre ei. Mă îndoiesc că acest lucru l-a deranjat sau l-a făcut să-şi arunce trabucul. Era un tip solid, imperturbabil şi foarte la locul lui. Am dorit deseori să-l am în secţia mea dar rămăsese în Batalionul 3. Acum venea din prima linie a frontului. L-am întrebat: „Baker, ce se întîmplă acolo ?”

Credeam că se uită la mine. Acum, îmi dau seama că de fapt se uita *prin* mine, cu privirea-i pierdută. Încetul cu încetul îşi concentră atenţia asupra mea, îşi scoase trabucul, scuipă în noroi, puse din nou trabucul în gură şi răspunse scurt: „Chiar vrei să ştii ?” Am întors capul spre coloana lui. Observasem că era mult mai scurtă decît a noastră. „Unde este restul batalionului vostru ?” l-am întrebat. Îmi răspunse

cu aceeaşi voce deprimantă: „Ăsta nu-i un batalion. Sînt supravieţuitorii unui batalion”.

Cele două coloane s-au pus din nou în mişcare. Am trecut de o cotitură şi brusc am început să-l înţeleg pe Baker. În partea dreaptă a potecii erau cam 100 de infanterişti morţi. Fiecare fusese învelit în mantaua sa, devenită acum giulgiu. Acestea fuseseră legate cu sîrmă folosită pentru comunicaţiile telefonice şi apoi corpurile stivuite ca nişte lemne de foc. Se vedeau numai bocancii ieşind afară; restul leşurilor fuseseră acoperite. Morţii erau aşezaţi cu grijă, gata parcă de inspecţie. Probabil că pe unii îi cunoşteam dar aşa cum erau acoperiţi nu puteam identifica pe nimeni. Fiecare pereche de bocanci semăna cu cealaltă. M-am uitat în jos spre bocancii mei. Erau la fel.

Tirul artileriei inamice devenea din ce în ce mai puternic şi în curînd ne-am aflat cu toţii în raza de bătaie a aruncătoarelor. O dată ajunşi pe poziţie, de partea cealaltă a colinei Charlie, am stabilit baza „fundurilor jerpelite” într-una din micile curţi care duceau spre mormintele în formă de liră. Fiecare curte era împrejmuită de un zid de trei picioare înălţime, cu intrarea la un capăt şi mormîntul la celălalt. Urne de ceramică albastră, conţinînd cenuşa strămoşilor, erau aşezate pe rafturi. În timpul nopţii îi scoteam pe strămoşi afară şi intram noi, pentru că aceste minimausoleuri erau pentru noi adăposturi excelente împotriva proiectilelor. Dimineaţa mutam urnele la loc. În cursul luptelor am schimbat de mai multe ori mormintele dar pentru moment stăteam pe loc, deoarece linia frontului nu se mai muta. Japonezii ne blocaseră aici şi chiar recîştigaseră unele poziţii pe partea stîngă a frontului printr-un contraatac în care fuseseră angajaţi 15 000 de oameni. Spre sfîrşitul acelei prime săptămîni petrecute în linia întîi începuserăm să ne descurcăm în labirintul colinelor. De 14 ori a trecut Căpăţîna de zahăr din mîinile noastre în cele ale japonezilor. De cîte ori o cuceream, focul concentric de pe Jumătatea de lună, Potcoava şi Shuri ne obliga să ne retragem. Japonezii o recuceream dar artileria noastră îi obliga apoi să se retragă. Nu ne puteam da încă seama cum

pot fi scoşi definitiv japonezii de pe aceste poziţii. Întotdeauna aveau oameni pe vreun versant al colinei. Mai mult, aveau oameni şi *în* interiorul colinei pentru că geniştii lor săpaseră adăposturi de
tragere, ascunzători şi tunele în adîncime, toate orientate spre
noi.
*

Urmează acum o perioadă de timp în care nu mai este posibilă o relatare ordonată a evenimentelor. Continuitatea dispare. Ceasornicul din ungherele memoriei bate neregulat. În jurnalul pe care l-am ţinut în timpul războiului, aceste pagini sînt lipite între ele cu sînge care s-a închegat cu mult timp în urmă. Îmi vin în minte anumite întîmplări şi impresii dar numai sub forma unui montaj caleidoscopic. Printre altele, îmi amintesc de o scenă: unul dintre cîinii noştri a scăpat şi a fugit în punga de foc din nordul Căpăţînei de zahăr, a dat peste o căţea de pripas şi s-au împreunat, în timp ce ambele tabere combatante, uimite de acest act de procreaţie în toiul luptei, au încetat focul. Apoi îmi aduc aminte de „nemuritoarea raţie D", o bucată de ciocolată amăruie, care se presupunea că are multe vitamine, dar care avea gust de plastilină; raţia D a fost tot ce am putut mînca timp de cinci zile căci luptele îmi tăiaseră pofta de mîncare. Cu mai puţină claritate îmi amintesc de „execuţia celor două lepre", doi tineri ofiţeri îngîmfaţi din armata de uscat care făceau recunoaşterea frontului. Adresîndu-ni-se cu „băiete", ne-au ordonat să-i conducem spre locul unde se putea urmări cel mai bine desfăşurarea luptelor. Un artilerist le-a făcut semn spre Potcoavă şi cei doi au luat-o într-acolo, reuşind să facă doar vreo treizeci de paşi înainte de a fi omorîţi. A mai fost şi „Marea dezbatere a căştii" dintre mine şi Bubba. Amîndoi purtam în momentul respectiv „oalele de noapte", stînd faţă în faţă în spatele unei movile de pe care se vedea „ţara nimănui". Bubba afirma că nu erau necesare căştile, căci mai mult te încurcau şi susţinea chiar că ar dăuna spiritului combativ. Armata din Virginia de nord n-a avut nevoie de ele, argumenta el. Eu încercam să aduc

vorba despre Appomattox, cînd o schijă mare a vîjîit prin aer şi s-a lovit de casca lui Bubba. Şi-a scos-o de pe cap şi a pipăit adîncitura. Nu era nici o îndoială. Dacă nu ar fi purtat casca, ar fi fost ucis. Şi-a pus-o iar pe cap, şi a legat-o cu grijă sub bărbie apoi, gesticulînd şi vorbind pe un ton ridicat, a continuat să susţină inutilitatea căştilor.

Una dintre amintirile mele cele mai clare este „Sosirea celor şase tineri înlocuitori". Pe cînd ploaia tot ne mai biciuia fără milă, am fost scoşi pentru scurt timp din prima linie. Găsisem o grotă uscată, lîngă aerodromul Machinato, în care să ne adăpostim. Grota dădea spre ţărm. Eram frînt de oboseală şi, după ce m-am adăpostit în acel refugiu uscat, m-am întins pe o parte pentru cîteva minute, privind cum avioanele kamikaze coborau în picaj şi explodau pe navele noastre de război. Asistam la unul dintre spectacolele cele mai fascinante ale războiului dar eram prea ostenit ca să-mi ţin ochii deschişi. Mi-am scos bocancii şi am căzut într-un somn letargic, fără măcar să-mi scot raniţa şi casca. Am simţit apoi cum cineva mă trage de moletiere. O voce răguşită de adolescent mă striga de zor: „Hei, sergent, sergent !" Am privit în sus şi-am văzut şase adolescenţi de vreo 17 ani, care fuseseră aduşi aici direct din tabăra de instrucţie. Îmi aminteam vag că superiorii mă preveniseră că aveau să-mi sosească. Auzisem că acasă se recrutau oameni pentru infanteria marină, lucru care, dacă se adeverea, era scandalos – infanteristul de marină a fost *întotdeauna* voluntar – dar ca să ne trimită copilandrii ăştia era şi mai şi. În perioada dintre Iwo Jima şi Okinawa, infanteria marină ducea lipsă de oameni, aşa că-mi trimiseseră nişte copii ca să-mi deranjeze mie siesta (eram destul de egoist să gîndesc astfel). Nu prea făceau cinste infanteriei marine. Toţi erau palizi, pistruiaţi şi grăsuţi. „Ce avem de făcut ?" întrebă neliniştit, cu vocea încă în schimbare, cel care îi reprezenta. Dorea să-i dau vreun ordin şi eu n-aveam nici unul. Ştiam că ar fi trebuit să le fac un instructaj complet. Dacă mergeau pe linia frontului fără acest instructaj, puteau fi ucişi imediat. Era de datoria mea să-i apăr pe cei care veniseră să ne completeze efectivele. Pentru asta eram

plătit. N-am făcut-o. M-am întors pe cealaltă parte şi am adormit buştean.

Dar umorul negru, al cărui rol în război este rareori apreciat, a rezolvat problema. Pe faţa mea se scurgea apă. De necrezut ! Am deschis ochii şi mi-am dat seama că în peşteră picură. În cursul săptămînii care trecuse, piatra de calcar poroasă de deasupra se îmbibase cu apă. Acum ploua *în interior*. Am dat drumul tuturor înjurăturilor pe care le cunoşteam, le-am repetat încă o dată cînd mi-am dat seama că noii mei protejaţi erau tot acolo, sperînd din tot sufletul că aveam să le acord şi lor cîteva minute din timpul meu preţios. Am făcut-o. Le-am spus ce trebuiau să ştie despre proiectile şi despre şiretlicurile trăgătorilor de elită japonezi, despre minele-cursă şi despre faptul că nehotărîrea era mai periculoasă – chiar fatală – decît reflexele întîrziate şi i-am sfătuit cum să se adăpostească de focul de anfiladă. Am adăugat totuşi, cît am putut de prudent, că rareori aveau să fie în situaţia de a beneficia de aceste sfaturi, deoarece, cea mai mare parte a timpului, vor trebui să facă pe curierii şi aceştia erau mult mai expuşi decît puşcaşii. Bocancii, le-am spus, erau prietenii lor cei mai buni. Să-i usuce de cîte ori vor avea prilejul. Dacă erau surprinşi de un atac japonez, s-o facă pe morţii, luînd o poziţie cît mai grotescă. Şi aşa, probabil, aveau să înfigă baioneta în ei, dar exista şi posibilitatea să fie trecuţi cu vederea. Să fie cu băgare de seamă dacă vor auzi clinchetul ascuţit al oţelului lovit de alt oţel. Se putea să fie în pericol, căci astfel îşi armau japonezii grenadele. Dacă vor auzi aşa ceva, să o rupă la fugă (ar fi trebuit probabil să-i instruiesc să se repeadă în direcţia sunetului şi să-l atace pe japonez dar lecţia pe care le-o dădeam era de supravieţuire, nu de eroism). I-am văzut cum încep să tremure dar era mai bine să o facă aici decît în faţa inamicului. Sentimentul de exaltare din preajma bătăliei e normal şi la locul lui cîtă vreme nu-l împinge pe om la sinucidere. Există întotdeauna pericolul generat de acel gen de atracţie pe care o simte molia faţă de flacără. De asemenea, nu era nimic rău în a da frîu liber fanteziei, în a dramatiza lucrurile faţă de tine însuţi. Ba chiar era ceva

folositor care trebuia încurajat. Cei care trebuiau ocoliţi sau eventual ignoraţi erau acei comandanţi de pluton exaltaţi care atrăgeau focul inamic ordonînd atacuri spectaculoase. Nu se cîştiga teren în felul acesta; se cîştiga de către grupuri mici de cinci sau şase oameni, ce avansau cu trudă, cuprinşi de un fel de autohipnoză şi într-o coordonare tacită cu alte grupuri din flancurile lor. Aceşti tineri infanterişti de marină aveau să-şi piardă o mulţime de iluzii dar chiar dacă îşi pierdeau încrederea în orice, inclusiv în posibilitatea de a cîştiga victoria şi în eşalonul de servicii, sau chiar în drapel, trebuiau să rămînă credincioşi regimentului lor. Se bucura de un renume deosebit şi toţi oamenii lui erau mîndri de el. Şi dacă asta le aducea vreo consolare, am încheiat eu, trebuie să ştie că temerile nefondate sînt mai rele decît cele întemeiate şi că acest război e cel mai crunt din istoria infanteriei marine. Muţi, au încuviinţat din cap şi au îngenunchiat acolo, ca nişte novici, rezemîndu-se de puştile M.1, proptite în pămîntul umed din peşteră. Mă întrebam dacă au înţeles ceva din ce le-am spus sau dacă mă ascultaseră doar ca pe un sunet de alămuri sau un zdrăngănit de cimbală.

Dacă în prima zi cineva mi-ar fi spus mie toate astea, mi-aş fi închipuit că e un asiatic strecurat ca să observe situaţia sau, cum spuneam atunci, unul care a „scăpat prea multe vapoare”. Între timp, devenisem un luptător disciplinat, deşi pînă atunci supravieţuirea mea se datorase mai mult norocului decît priceperii. Doar o singură dată mi-am salvat eu însumi viaţa, şi asta s-a întîmplat imediat după somnul meu „umed” în peştera aceea nenorocită. Reîntors în micul nostru amfiteatru de război, ud pînă la piele, am pornit să fac un tur de rutină al companiilor care se aflau în după-amiaza aceea pe linia frontului, aşa cum ar fi făcut-o un poştaş. Nu eram singur. Ori de cîte ori era posibil, ne deplasam întotdeauna cîte doi, iar în ziua aceea îmi ţinea tovărăşie Chet Przyastawaki, atletul de la Colgate, cel cu vocea stridentă. Am mers de-a lungul întregului dig, apoi am trecut de la o zonă la alta: Pătratul cel mare, Ţurţurul

albastru, Gurguiul lui Grable, X-ul, Gheara de fier, Trucul lui Thurston şi V-ul cunoscut şi ca Pisicuţa fără păr. Era o perioadă în care japonezii ne provocau tot timpul, încercînd noapte de noapte să se infiltreze şi uneori, fără sfială, chiar ziua. Dacă efectul urmărit era să ne pierdem cu firea, ei bine, atunci îşi atingeau scopul. Hărţuielile accelerau pulsul „fundurilor jerpelite”. Oameni ca noi, care se deplasau de la un punct de comandă la altul, puteau fi surprinşi de aceşti japonezi care veneau să ne încerce, pătrunzînd oricît de adînc puteau şi care, dacă erau descoperiţi, încercau să se furişeze îndărăt.

Chet şi cu mine trecusem pe nesimţite pe lîngă companiile Fox, Easy şi Dog. Poziţiile din jurul Căpăţînii de zahăr erau într-o schimbare continuă – pe deal luptau intermitent nouă batalioane din infanteria marină – şi ni se spusese ca la întoarcere să mergem pe lîngă linia inamicului, cercetînd fiecare povîrniş, vale, gaură şi şanţ care puteau fi folosite în timpul atacurilor combinate. În ultima parte a traseului parcurs, înainte de a ajunge acolo unde terasamentul căii ferate ne oferea adăpost, trecînd pe lîngă o crevasă numită Odaia lui McGee, am ajuns pe Aleea vîntului, un defileu stîncos şi adînc care, asemenea Căpăţînii de zahăr, trecuse de mai multe ori de la unii la alţii. Am ajuns acolo în cel mai prost moment posibil. Japonezii lansaseră un atac de tatonare. Abia pătrunsesem prin strunga de jos a defileului că am auzit zgomotele de neconfundat ale unei patrule inamice care blocase intrarea în urma noastră. Nu ne mai puteam retrage dacă am fi avut intenţia asta. Apoi am auzit, chiar deasupra noastră, un tînguit răguşit pe care îl cunoşteam prea bine. Ne-am aruncat la pămînt şi un proiectil de aruncător a explodat la 100 de picioare de noi, urmat de încă două. Pentru o clipă s-a aşternut liniştea. Chet şi-a făcut cruce. Apoi iar a explodat un proiectil. Amărîţii ăia de japonezi nu nimereau obiectivul, adică linia frontului nostru, şi trăgeau în noi doi. Cînd eşti atacat de aruncătoare este recomandabil să fugi oriunde vezi cu ochii, dar după cum aveam să descoperim, nu era întotdeauna aşa de uşor. Pe cînd ne ridicam cu prudenţă, am

auzit vorbe pe ambele pante ale Aleii vîntului. Eram lămuriţi în privinţa flancurilor. Am zbughit-o înainte, spre terasament, şi în acel moment s-a auzit piuitul pneumatic al primului glonte tras din acea direcţie. Nu era de la o puşcă M.1. Era vaietul clar al unei puşti Arisaka. Ne-am aruncat iar la pămînt şi ne-am rostogolit spre dreapta, ca să ne adăpostim sub un bolovan uriaş, o lespede lată de stîncă zgrunţuroasă. Pînă să ajungem, au mai şuierat două gloanţe pe lîngă noi. Spre ghinionul nostru, şi nici nu vreau să-mi amintesc cît mă simţeam de descurajat, un trăgător de elită nipon se afla în capătul de sus al defileului, după o altă stîncă, blocînd astfel accesul nostru spre labirintul de cărări ce se întretăiau în acel punct. Eram prinşi în cursă, coşmarul fiecărui infanterist. Nu simţeam nimic altceva decît disperare. *Atenţie: animal periculos, dacă este atacat se apără*.

Stînd culcaţi în aceeaşi linie, Chet şi cu mine ne înţelegeam din priviri. Se tăiase în coral la amîndouă mîinile dar nu aveam nici un chef să-l consolez. Mă simţeam copleşit de mila pentru mine însumi. Cîteva secunde gîndirea mi-a fost complet blocată. Spaima înseamnă renunţare la raţiune. Ne lăsăm pradă ei sau luptăm. Nu există cale de mijloc. Am făcut un efort şi m-am debarasat de panică. Napoleon avea o maximă care spunea că în război nu trebuie să faci niciodată ceea ce vrea inamicul. Japonezul ar fi vrut să rămînem acolo unde eram. Deci nu trebuia să-i facem pe plac. Fiecare dintre noi avea două grenade la el. M-am aplecat şi am apucat una. Chet a dat din cap. „E prea departe”, şopti el. Dacă distanţa de aruncare era prea mare pentru un mijlocaş de la Colgate, un sergent costeliv ca mine nu avea nici o şansă. Ştiam şi eu că-i prea mare distanţa; nu aveam intenţia să-l ajung pe nipon dintr-o azvîrlitură. Nu i-am spus deocamdată nimic lui Chet, deoarece, în timp ce trăgeam inelul grenadei trebuia să mă gîndesc la o armă cu care să-l ajung pe omul nostru. Purtam cu mine o carabină şi un pistol automat 45, ambele inutile într-un duel cu un trăgător de elită. Chet avea o puşcă M.1. L-am întrebat: „L-ai văzut ? Cum e ?” Mi-a

răspuns: „Trăgător de elită. Sub trei sute de metri”. Am clătinat din cap. Nu era prea bine. De data asta aveam de gînd să fac ceea ce învăţasem la şcoala infanteriei marine că e cel mai bun lucru într-o asemenea situaţie. I-am şoptit lui Chet: „Dă-mi arma ta şi un încărcător în plus”.

Aveam necazuri mari. De pildă, nu ştiam nimic despre planurile japonezilor. Dacă era doar o operaţie rapidă, puşcaşul ar fi putut să dispară, retrăgîndu-se în gaura lui din Căpăţîna de zahăr. Dar nu era ăsta stilul trăgătorilor japonezi; dacă aveau o ţintă, stăteau, de obicei, în preajma ei pînă o nimereau. Şi cel de acum îşi arăta interesul personal pe care îl manifesta faţă de noi printr-un cîntecel, îngînat subţire şi fals, ca un lichid care se scurge încet, un fel de „un doi trei, prinde-mă dacă vrei !” Chet murmură pe un ton şi mai strident: „Eu nu vreau, dar el ne poate prinde”. M-am uitat spre cer. Lumina se strecura printre nori. În curînd avea să ne învăluie întunericul şi era de aşteptat o luptă corp la corp. Nici nu voiam să mă gîndesc la asta. L-am întrebat pe Chet: „Puşca ta e reglată bine ?”„Bate în jos şi puţin spre dreapta”. I-am luat-o, lăsîndu-i carabina şi i-am spus: „Puşca tipului bate în sus şi probabil nu-şi dă seama. A avut trei ocazii clare să ne nimerească şi de fiecare dată a tras aiurea”. Chet a replicat: „Da, dar de unde se află...” Am clătinat posomorît din cap. Asta era partea cea mai proastă. Între poziţia lui şi a noastră exista o linie invizibilă, în diagonală. Azimutul ascunzătoarei sale era cam la 45 de grade spre vest. Al meu la 135 de grade spre est. Pe un ceas, el ar fi fost situat la fără 8 minute şi eu la şi 23 – spre nord-vest, el, spre sud-est, eu. Din moment ce ambele lespezi de piatră erau lipite de pereţii defileului, nu puteam folosi arma şi braţul drept fără să ies de după stîncă, rămînînd astfel complet descoperit. Mie îmi era de ajuns să văd un braţ şi un ochi, cu condiţia ca japonezul să nu aibă şansa de a fi stîngaci. Trebuia să aflu asta imediat.

Iscodindu-l cu ochiul stîng, l-am zărit – era de culoarea muştarului şi capul şi-l mişca asemenea unui curcan. Cînd a tras am văzut că nu era stîngaci, slavă Domnului. Dar nu era înhămat cu echipamentul de luptă şi avusesem dreptate în

privinţa puştii sale. Nu ţintea precis. Glontele a bîzîit pe deasupra capetelor noastre şi a lovit peretele de stîncă, făcînd să sară aşchii. M-am lămurit deci în privinţa trăgătorilor din Corpul 32 al Armatei Manciuriene. Sarcina mea era să-i întrec. Din fericire, pentru moment, Aleea vîntului era liniştită. Am controlat cartuşul de pe ţeavă şi pe cele cinci din magazie. Acum urma să le folosesc. Punerea puştii în poziţie de tragere, operaţiune pe care o perfecţionasem în cursul uceniciei mele pe insula Parris, includea bucle, cîrlige, încătărămări şi altele. Dura o veşnicie, aşa că n-am făcut decît să slăbesc cureaua şi s-o ajustez ca să-mi ţină fix partea de sus a braţului. Nu mi-a rămas timp să-i explic lui Chet ce aveam de gînd să fac, căci şansele mele de reuşită se reduceau pe măsură ce scădea lumina. I-am dat grenada şi i-am spus: „Azvîrle-o spre el cît poţi de departe. Am de gînd să-l scot din bîrlog.” S-a uitat fix la mine. Ce-mi plăcea mie la „fundurile jerpelite” era felul cum, fără să crîcnească, îmi executau ordinele cele mai concise. Începu să protesteze: „Dar nu te înţe...”. „Nici nu trebuie – i-am spus. Fă cum îţi spun.” Am început să tremur. Mi-am tras un pumn în gît şi am spus: „*Acum* !”

M-am îndepărtat. Chet a scos veriga şi a aruncat grenada
la o distanţă uimitoare – vreo 40 de iarzi. Pe cînd exploda, am ţîşnit afară şi m-am rostogolit pe jos. Am luat poziţia de tragere culcat, cu patul puştii lipit de umăr, cureaua strînsă deasupra cotului stîng şi mîna stîngă încleştată pe garda trăgaciului, chiar lîngă cîrlig:

Încarcă şi închide.
Uită-te în stîngă. Uită-te în dreapta.
Uită-te spre linia de tragere.
Ia poziţia de tragere.

Degetul meu drept era pe trăgaci, gata să apese. Dar cînd m-am uitat prin înălţător, am văzut că perspectivele sînt slabe. Apoi, tocmai cînd dirijam linia cătării în sus şi spre stînga refugiului de după stîncă al japonezului, încercînd, fără să reuşesc, să simt că arma face parte din mine, aşa

cum simt asasinii de profesie, am auzit un freamăt deasupra mea în văzduh şi un proiectil de aruncător a explodat în sectorul meu de foc. Am rămas o clipă buimăcit, dar nu eram rănit şi cînd mi-am venit în fire am constatat surprins că sînt mai vioi. Cu excepţia respiraţiei agitate a lui Chet, defileul părea cufundat într-o tăcere de catedrală. Mai că puteam auzi cum se roteşte pămîntul pe axă. Toate simţurile îmi amorţiseră. Rămăsese doar o urmă de nelinişte normală, un rest nedigerabil al „dietei mentale”, care îmi mărea atenţia. Tot ceea ce vedeam prin vizor avea o limpezime de camee, era precis şi bine definit ca un desen de Van Eyck. Dr. Johnson afirma: „Cînd un om ştie că va fi spînzurat peste două săptămîni, mintea lui se concentrează admirabil”. Acelaşi efect îl are perspectiva iminentă a glontelui unui trăgător de elită. Lespedea de stîncă după care se ascundea japonezul se bucura de întreaga mea atenţie. Respiram cît puteam de puţin – spre deosebire de Chet, care gîfîia – căci speram să-mi pot ţine răsuflarea, pentru stabilitate, cînd îmi va apărea ţinta. Nu mai simţeam nimic, nici măcar umezeala uniformei. Priveam la stîncă şi-o tot priveam, fără nici un alt gînd, urmărind cu ochii numai marginea crestată de piatră din spatele căreia trebuia să se ivească japonezul.

Inspirasem adînc, dădusem drumul la puţin aer şi eram absolut nemişcat cînd a apărut vîrful căştii sale şi gura puştii. Dacă îşi închipuia că avea să atragă focul descoperindu-se doar atît de puţin, însemna că era proaspăt sosit pe front. Plămînii începură să mi se umfle dar m-am gîndit că peste puţin timp o să se descopere ceva mai mult. Aşa a şi fost. Am văzut un ochi privind spre stînca după care mă pitisem. Acum eram expus vederii lui dar cînd stai întins la pămînt, cu capul înainte, conturul trupului se vede foarte puţin, iar privirea lui era concentrată spre dreapta mea. I-am văzut apoi gîtul, jumătate din faţă şi încă un ochi. Era destul. Am tras. Puşca lui Chet nimerea cu cîţiva ţoli mai jos, dar cum ţintisem fruntea, l-am lovit totuşi în obraz. L-am auzit scoţînd un strigăt ascuţit de durere. În mod simultan m-a văzut şi a tras şi el, cam la un ţol deasupra capului meu, aşa cum mă aşteptam. A mai tras o dată, ceva mai jos,

crestîndu-mi casca. Dar în momentul acela mi-am şi descărcat magazia încărcătorului în pieptul lui. Făcuse un pas spre dreapta, aşa că-l vedeam în întregime. Braţele i-au căzut şi puşca s-a rostogolit la pămînt. A ridicat genunchiul drept, ca un flamingo, şi s-a prăbuşit.

Puteau fi pe aproape şi alţi japonezi. Am încărcat din nou arma, cu ochii aţintiţi spre trupul japonezului şi m-am tîrît înapoi după stînca unde Chet, tot gîfîind, s-a sprijinit de mine. M-am întors spre el şi mi-am înăbuşit un ţipăt. Nu mai avea faţă, doar o bucată informă de carne însîngerată. După toate aparenţele, scosese din curiozitate capul să privească, cînd a explodat ultimul proiectil de aruncător. Moartea a survenit probabil instantaneu. Deci fusesem singur. Nu mai era nici un suflet de om prin jur în afară de mine. Umărul îmi era plin de sînge. Îl simţeam cum îmi pătrunde pînă spre braţ. M-am tras înapoi, gata să vomez şi obiectul în care se transformase Chet căzu într-o parte. Deodată n-am mai putut îndura. Am făcut un salt în afară şi am pornit-o, clătinîndu-mă, pe poteca ciuruită. M-am oprit lîngă trupul trăgătorului de elită. Spre mirarea mea, şi apoi spre revolta mea, am constatat că uniforma lui era uscată. În toate săptămînile astea în care eu suferisem afară în ploaie, zi şi noapte, ticălosul stătuse la adăpost într-o peşteră în care nu pătrundea ploaia. A fost singura dată în timpul războiului cînd am simţit ură contra unui japonez. I-am tras un şut drept în capul însîngerat. Revenindu-mi apoi în fire, am alergat spre adăpostul pe care-l oferea terasamentul. Chiar înainte de a ajunge, m-am uitat în dreapta şi am văzut, pe marginea unei gropi de proiectil, o făptură cu pieptul zdrobit, întinsă cu faţa în sus, privind chiorîş spre mine. N-am putut să-i identific rasa sau sexul. Nu putea fi în viaţă.

Reîntors la batalion, vestea morţii lui Chet a sporit amorţeala secţiei dar zilele suferinţei catartice, ale furiei şi neîncrederii trecuseră. Unul cîte unul „fundurile jerpelite” dispăreau. Regimentul 29 avea pierderi fără precedent. La 1 aprilie debarcaseră 3 512 oameni, printre care şi efectivele eşalonului de servicii. Dintre aceştia, 2 812 căzuseră sau

aveau să cadă în curînd. Figurile de pe front erau tot mai străine, pe măsură ce au fost aduse efective de completare. În secţia noastră îl pierdusem pe Lefty şi, bineînţeles, şi pe Swifty. Acum pierise şi Chet. Moartea devenise un fel de epidemie. Părea improbabil ca vreunul dintre noi să plece întreg din insulă. Artileria japoneză era ceva de neînchipuit. Într-o noapte, Wally Moon a fost îngropat de viu, sufocat în adăpostul lui de tragere – întotdeauna ţinuse morţiş să doarmă singur – sub valurile de noroi răscolit de exploziile proiectilelor. Am văzut că lipseşte abia după bombardament, cînd am strigat obişnuitul apel. Fiecare a răspuns „Aici” sau „Da”, pînă am ajuns la Wally. Nici un răspuns. Am săpat în grabă, dezgropîndu-l din adăpostul său, dar era prea tîrziu. Wally, care ne vorbise atît de mult despre timp, era dus pentru totdeauna.

Deşi încă speriat, simţeam cum creşte în mine indiferenţa, scutul veteranului împotriva durerii. Buimăcit, mă întrebam, ca de atîtea ori înainte, ce se întîmpla cu morţii noştri, acolo unde se aflau acum. Şi, într-un fel pe care nu-l pot explica, mă simţeam răspunzător de „fundurile jerpelite” plecaţi dintre noi, vinovat că eu mă aflam aici şi ei nu, nemulţumit că eram incapabil să-mi uşurez suferinţa urîndu-l pe duşman. Am fost întotdeauna plin de iubire faţă de semenii mei, asta a însemnat creştinismul pentru mine. Îmi dădeam seama că mă aflam în mijlocul unei dezlănţuiri satanice de nebunie. Voiam să revin la viaţa normală dar nu eram în stare. După părerea mea, tot ce puteai face era să împiedici ca lupta să te frîngă în două, să mergi înainte pînă cînd treceai de cealaltă parte a obiectivului tău imediat, sperînd că acolo va fi altfel, deşi ştiai precis, cu cinismul ostenit al veteranului, că avea să fie la fel. În starea asta de spirit, îi socoteam ţapi ispăşitori pe toţi cei surmenaţi din cauza luptelor – infanteriştii din generaţia tatălui meu îi numeau „şocaţi de proiectile” – avînd impresia că cei diagnosticaţi astfel ies din luptă pe o cale dezonorantă. Toţi puteam fi socotiţi nişte psihopaţi, pacienţii celei mai mari case de nebuni din istorie, dar a rămîne pe front constituia o chestiune de onoare. Onoarea era importantă pentru tinerii

din vremea aceea. Astăzi este ridiculizată ca fiind machism*. **Dar fără acel spirit bărbătesc at**ît California cît şi Australia ar fi fost invadate cu mult timp înainte de această bătălie finală.

Privind în urmă cu 35 de ani, îi văd pe infanteriştii cu „fundurile jerpelite” cum înaintau în şir indian spre linia frontului, aruncînd priviri, nu spre neasemuitul lor conducător, în care, pe bună dreptate, aveau atît de puţină încredere, ci în spate, peste umăr, la tot ce lăsaseră de cealaltă parte a Pacificului. Se înghesuie, înfuriindu-l pe colonel; raniţele le sînt prost aranjate, lipsa lor de disciplină este scandaloasă. Se agaţă şi se împiedică, cu jambierele legate strîmb, şi totuşi ei sînt oamenii cărora le rămîn credincios în amintire. Şi cum eram legat eu sufleteşte de ei, aşa erau şi ei de mine. Retrospectiv, imaginea şirului lor indian devine confuză, ca într-un film în care suprapui imaginile una peste alta, dar ei continuă să meargă înainte şi să privească îndărăt peste umăr, cu expresii de mirare, de parcă nu sînt în stare să priceapă de ce se află acolo unde sînt şi ce se aşteaptă de la ei. Dorind, în ciuda glumelor prieteneşti şi a autoironiilor, să nu dezmintă principiile după care s-au format, hotărîţi să nu se facă de ruşine în ochii celorlalţi, întrebîndu-se dacă vor mai apuca să vadă cum prezentul va deveni trecut. Şi apoi, în timp ce şirul lor indian se pierde în ceaţă, la poalele Căpăţînei de zahăr, îmi aduc aminte cum au fost loviţi şi au murit.

Lefty făcuse parte din promoţia anului 1945 de la Harvard şi se pregătea pentru medicină. Swifty, din promoţia 1944 a Universităţii statului Ohio, urma să devină inginer. Chet, promoţia '45 la Colgate, nu obţinuse diploma; Wally, promoţia '43 a Institutului pentru Tehnologie din Massachusetts, ar fi devenit fizician. Data promoţiilor este semnificativă. Aşa erau cei din generaţia noastră: destul de maturi să lupte dar prea tineri pentru slujbe importante în ţară. Cei mai mulţi dintre noi (eu făceam excepţie) fuseseră izolaţionişti înainte de Pearl Harbor sau în orice caz înainte

* Machism – exagerarea spiritului bărbătesc.

de căderea Franţei. Spre deosebire de infanteriştii din 1917, ne aşteptam la foarte puţin de la război. Dar am primit şi mai puţin. Şi totuşi, ca printr-o minune, nu numai că n-am dat bir cu fugiţii, ci, în general, am luptat foarte bine. Unii chiar eroic. Knocko Craddock tremura din tot trupul pe cînd ne apropiam de front. Dar pe Potcoavă a găsit un aruncător japonez şi l-a adus în adăpostul lui de tragere. Cînd japonezii s-au năpustit spre el, a tras opt salve cu propria lor muniţie şi apoi a rămas în picioare, în adăpostul său, trăgînd cu pistolul mitralieră pînă cînd l-au doborît. Knocko era promoţia '45 din Holy Cross. Ar fi devenit avocat.

Bubba Yates, promoţia '45 din Ole' Bama, studia teologia. Şi-a petrecut ultima lui noapte de război pe povîrnişul din faţă al Jumătăţii de lună. A tras cu puşca automată Browning pînă în zori. În jurul lui au fost găsiţi şase japonezi morţi. El însuşi sîngera din patru răni. Sanitarii l-au dus la un spital de campanie. Tot timpul a şoptit: „Vicksburg, Vicksburg...” Am auzit că urma să fie propus pentru Steaua de argint dar mă îndoiesc că a obţinut-o. Martorii eroismului său fuseseră ucişi înainte de a putea da informaţii.

Barr – nu i-am ştiut niciodată numele de botez – venise ca înlocuitor de puşcaş, şi a dispărut după două ore. A plecat într-o patrulare împreună cu Micky McGuire şi s-au pierdut unul de altul. Nimeni nu i-a mai dat de urmă, nu s-a găsit măcar vreo bucăţică de uniformă. A dispărut pur şi simplu. Nici nu-mi amintesc cum arăta. Privirile noastre nu s-au întîlnit niciodată. Pentru o clipă am stat unul lîngă altul, la raport. După o secundă s-a dus cine ştie unde – probabil spre o totală anihilare.

Killer Kane, un autodidact, se afla într-o noapte în adăpostul său, aproape de creasta Căpăţînii de zahăr, cînd a apărut deasupra lui un japonez şi i-a străpuns cu baioneta gîtul, umărul şi antebraţul stîng. Niponul tocmai îi lua ceasul de la mînă, cînd Kane a sărit, l-a prins de gît şi l-a sugrumat.

A plecat apoi spre postul de prim-ajutor al batalionului, fără măcar să ne ceară să-l sprijinim.

Lui Pip Spencer, în vîrstă de 17 ani, care dorea să-şi petreacă viaţa îngrijind copii handicapaţi, i-au tăiat gîtul într-o noapte, în propriul lui adăpost individual. Nimeni nu i-a simţit pe japonezii care se infiltraseră.

Mo Crocker, cu un coeficient de inteligenţă de 154, dar fără studii universitare – în timpul crizei economice era greu să obţii o bursă – lucrase la poşta din Vermont. Era foarte îndrăgostit. Iubita îi scria în fiecare zi. S-a dezintegrat pur şi simplu cînd unul dintre propriile noastre proiectile, provenit de la un aruncător de 81 de milimetri, a căzut prea aproape şi a explodat în spatele lui.

Horst von der Goltz, promoţia '43 din Maine, care ar fi putut deveni profesor universitar de ştiinţe politice, conducea o grupă de aruncătoare de flăcări spre colina denumită Grenada de mînă, prin care te puteai apropia de Căpăţîna de zahăr. Un trăgător de elită japonez l-a ucis pe servantul aruncătorului de flăcări. Horst a reperat grota trăgătorului. Nu fusese instruit pentru manevrarea aruncătorului de flăcări dar a insistat să şi-l pună în spate şi să se tîrască spre peşteră. La 20 de iarzi de intrare, s-a ridicat în picioare şi a procedat aşa cum îi văzuse pe alţii. A apucat valva cu mîna dreaptă şi trăgaciul cu stînga. Apoi a apăsat cu forţă pe trăgaci, aprinzînd combustibilul. Nu ştia că trebuie să se aplece în faţă, ca să contracareze şocul flăcării. A căzut pe spate, s-a îmbibat de combustibil şi a ars în cîteva secunde.

Blinker Reid, promoţia '45 de la Oberlin, student în drept, rigid ca o „călugăriţă” (mantis religiosa), a fost lovit la şold de un proiectil. Doi din compania Fox l-au dus la punctul de prim- ajutor, cu braţele trecute pe după gîtul lor. I-am văzut pe toţi trei cum intrau împleticindu-se, cu figurile trase ca „Băutorul de absint” al lui Picasso. Faţa lui Blinker avea

convulsii puternice, cu venele pulsîndu-i ca un ceas elveţian. Dorea să vorbească. Am încercat să-l ascult, dar vorbea atît de repede, încît nu l-am înţeles. Tot mai bolborosea, tot mai tremura, cînd un tanc – nu era nici o ambulanţă disponibilă – l-a dus la spitalul bazei.

Shiloh Davidson III, promoţia '44 de la Williams, un candidat serios la locul pe care familia sa îl ocupa la bursă, s-a strecurat pe Căpăţîna de zahăr, într-o patrulare de unul singur, pe la apusul soarelui. Tocmai trecuse de liniile noastre de sîrmă ghimpată cînd explozia unui obuz i-a scos intestinele afară. Aruncat îndărăt, s-a agăţat în sîrma improvizată. Singura lumină naturală venea de la o rază palidă de lună dar japonezii luminau toată noaptea această parte a dealului cu rachete verzui. Nu era posibil ca vreunul dintre noi să ajungă la Shiloh, aşa că a stat atîrnat acolo, strigîndu-şi mama, pînă aproape de patru jumătate dimineaţa, cînd a murit. După război, am vizitat-o pe mama lui. Auzise, la o emisiune de radio a lui Gabriel Heatter, că Regimentul 29 luase cu asalt Căpăţîna de zahăr. Şi-a petrecut noaptea în genunchi, rugîndu-se pentru fiul ei. Mi-a spus: „Dumnezeu nu mi-a îndeplinit rugăminţile”. I-am răspuns: „Nici mie nu mi le-a îndeplinit niciodată”.

Barney, care suferea de hipertiroidă, hipertensiune şi avea tenul ca vînăta – îmi imaginasem că va fi prima noastră pierdere – a fost unul dintre supravieţuitorii secţiei; lucrul este cu atît mai remarcabil cu cît, după ce eu am fost evacuat pe o targă – am aflat ulterior – agăţat de un tanc, el a luat prin surprindere un cuib de japonezi, trăgînd rafale cu un pistol automat şi cîntînd:

Cafeniu m-am născut, cafeniu am crescut
Şi cînd am să mor, am să fiu un mort cafeniu.

Cînd bătălia a luat sfîrşit şi insula a fost declarată cucerită, Barney s-a dus cu o maşină de ocazie pînă la cimitirul de lîngă Naha unde erau îngropaţi camarazii noştri. Purta haine de luptă, singurele pe care le avea. Un soldat din

poliţia militară l-a întors îndărăt, spunîndu-i că nu are uniformă regulamentară.

De mai multe ori, Căpăţîna de zahăr şi cele două înălţimi care o sprijineau, Jumătatea de lună şi Potcoava, au fost atacate de cele două regimente surori, 22 şi 4 infanterie marină. Dar, timp de o săptămînă, greul luptelor l-a dus Regimentul 29. Într-un atac asupra Jumătăţii de lună am pierdut 400 de oameni. Ziarul *Time* scria despre o noapte tipică de lupte: „Au fost 50 de infanterişti de marină în vîrful Căpăţînii de zahăr. Li s-a ordonat să menţină, cu orice preţ, poziţia toată noaptea. În zori, 46 dintre ei fuseseră omorîţi sau răniţi. Şi cînd nu mai rămăseseră decît patru, ghemuiţi în tranşee, japonezii au tras un proiectil cu fosfor, ucigînd trei dintre ei. Ultimul supravieţuitor s-a tîrît spre postul de prim-ajutor". Într-un alt atac al batalionului, toţi cei trei comandanţi de companie au fost omorîţi. Acum cînd Germania capitulase, Okinawa devenise, cum spunea ziarul *Time*, „vîltoarea războiului".

Infanteria nu putea să avanseze. S-au încercat toate armele: tancuri, tunuri grele, rachete, napalm, perdele de fum, artilerie navală, aviaţie. Nici una nu a dat rezultate. Ba dimpotrivă, pe înălţimi japonezii se întăreau tot mai mult. Artileria lor părea că nu face niciodată pauză şi în fiecare noapte Ushijima trimitea trupe proaspete pe partea lui de deal. Ne năpusteam încontinuu peste ei, mişcîndu-ne ca somnambulii, din ce în ce mai apăsaţi de Căpăţîna de zahăr. Şi pe cînd ne tîram înainte, prefăcîndu-ne morţi ori de cîte ori exploda pe deasupra o rachetă luminoasă, simţeam văluriile de întuneric ridicîndu-se în urma noastră. Într-o astfel de situaţie, un om nu prea poate să fie stăpîn pe propria-i soartă. Face ce are de făcut, reacţionînd la impulsurile interioare. Curajul fizic, care mie îmi lipsea, mă fascina. Voiam să ştiu cum funcţionează. Unul dintre eroii acelor lupte era un om pe care îl cunoşteam, maiorul Henry A. Courtney jr., un bărbat blond şi chipeş cu înfăţişarea unei stele de cinema. Însă nimeni nu semăna mai puţin cu John Wayne ca el. Avea ceva uşor feminin, un fel ales de a se

comporta, aproape afectat. Totuşi, a adunat ce-a mai rămas din batalionul lui la poalele Căpăţînei de zahăr, alegîndu-şi voluntari pentru „propriul nostru banzai” şi i-a condus apoi sus, pe pantă, prin noapte, printre schijele şi gloanţele venite de pe Potcoavă şi Jumătatea de lună şi grenadele aruncate de pe panta din faţa Căpăţînei de zahăr. Ajungînd în vîrf, i-a auzit pe japonezi, de cealaltă parte, cum se pregăteau pentru un contraatac. A decis să-i atace el primul, conducînd personal asaltul şi aruncînd grenade de mînă. Ultimele sale cuvinte au fost: „Înainte ! Acolo jos sînt o puzderie”. A fost distins post-mortem cu Medalia de onoare a Congresului. După război, am luat legătura cu văduva lui din Oklahoma. Pe lîngă durerea pe care o împărtăşeam, tot mai încercam să înţeleg ce l-a determinat să facă ce-a făcut. Mă gîndeam că poate ştie ea. Nu ştia. Era la fel de nelămurită ca şi mine.

Partea ciudată, sau ciudată pentru cei care nu au trăit pe meleagurile stranii ale cîmpului de luptă, este că n-am avut niciodată o imagine clară a Căpăţînei de zahăr. Am fost pe coasta din spate, pe creastă şi, în cele din urmă, pe panta din faţă, dar peste tot, întotdeauna, era praf de coral, fum de exploziv perforant şi norii grei ai exploziilor. Sînt sigur că toate erau foarte nesănătoase. În această fumăraie, încleştaţi într-o luptă atît de îndîrjită, mă asemănam orbului care încearcă să identifice un elefant pipăindu-i picioarele. După război, am văzut o fotografie a colinei. Fusese luată dintr-un anumit unghi şi era neclară. Acelaşi lucru se poate spune şi despre memoria mea, confuză din pricina lucrurilor pe care nu doream să mi le amintesc. Ca şi în lunile care au urmat după moartea tatălui meu, am suferit şi acolo o amnezie traumatică. Rămîn doar cîteva scăpărări de amintiri ireale: stăteam la poalele colinei, cu mîinile în şolduri, tremurînd de o emoţie absurdă şi rînjind ca nebunul şi – mai greu de înţeles – alergam în sus pe pantă, nu drept înainte, ci în diagonală, tîrînd ţeava unei mitraliere grele, agăţată de braţul stîng, cu o bandă de cartuşe care, de la închizător, se revărsa peste umărul meu drept. Numai ţeava cîntărea 41 de pfunzi. Nimeni nu fuge pe deal în sus cu o asemenea

piesă incomodă. Şi unde era afetul trepied ? Nici nu ştiam de unde înşfăcasem ţeava, sau încotro o purtam, sau la urma urmei ce căutam eu acolo.

Îmi amintesc, mai ales, cum alergam de colo pînă colo, veşnic în mişcare sub focul intens al inamicului, fugind de la un punct de comandă la altul, atent întotdeauna să găsesc cel mai apropiat adăpost. Eram de obicei sau cu Alan Meissner, şeful companiei Easy, sau cu Howard Mabie, comandantul companiei Dog, pînă în momentul cînd a fost ucis. Peste tot zăceau japonezi şi infanterişti de-ai noştri morţi. Compania lui Meissner a urcat colina cu 240 de oameni şi s-a reîntors cu doi. Pe pante, bătălia se desfăşura uneori corp la corp şi cîţiva infanterişti de marină, deşi nu mă număram printre ei, foloseau pumnale Kabar, o armă mult mai practică pentru a-i scoate măruntaiele unui om decît o puşcă sau o baionetă. De la distanţă mică, japonezii, de culoarea muştarului, arătau ca nişte pachete ambalate neglijent în hîrtie cafenie. Săltînd pe picioarele lor crăcănate, bolboroseau şi mormăiau. Ochii le erau împăienjeniţi şi privirea fixă, de parcă se aflau în transă. Bănuiesc că şi noi arătam la fel. Dacă nu aş fi fost atît de lihnit de foame, sînt sigur că aş fi făcut în pantaloni. Li s-a întîmplat multora. Unul dintre ultimele ordine care se dădeau înainte de a porni la luptă era: „Aveţi grijă să nu vă scăpaţi”, dar adesea nu era cu putinţă. În luptă reacţionam ca nişte animale, sfîşiaţi între teamă – eu mai ales mă simţeam cuprins de spaimă – şi o furie asasină împotriva evenimentelor. Un simţămînt ciudat pe care mi-l amintesc clar era puternica legătură cu cei ucişi, în special cu cei căzuţi în ultimele ore. Cu atîta moarte în jurul nostru viaţa părea aproape indecentă. Uniformele unora dintre noi erau îmbibate cu sînge. Pămîntul mustea de sînge. Am ucis şi eu.

În ziua de 17 mai, în amurg, ne pierdusem aproape tot curajul şi eram gata să ne retragem de pe colină, deoarece rămăsesem fără muniţii. În tot batalionul nu mai exista nici o grenadă. Compania Easy le folosise pe ultimele în două atacuri zadarnice. Dar iată că s-a întîmplat nu numai să rămînem pe loc dar să şi cîştigăm bătălia. În noaptea aceea,

Ushijima a încercat să-şi întărească efectivele pe versantul opus dar noi am lansat rachete luminoase tocmai cînd japonezii se pregăteau de contraatac; douăsprezece batalioane de artilerie din infanteria marină au deschis un foc atît de concentrat, încît Ushijima a trebuit să-şi retragă forţele. Comandantul nostru de batalion l-a chemat pe Whaling la telefon şi i-a spus: „Sîntem în stare să facem faţă. O luăm mîine dimineaţă de la început". Convingerea lui se baza în mare măsură pe vestea că alţi infanterişti de marină capturaseră Potcoava, în timp ce al treilea batalion – al lui Baker, reîntors pe front cu efective proaspete – săpa tranşee pe Jumătate de lună. La 8:30 dimineaţă, vineri 18 mai, şase tancuri americane au încercat să înainteze spre colină dar n-au reuşit. Toate au fost distruse de mine inamice. Au venit alte tancuri care au izbutit să treacă de terenul minat. La ora 10:00 a fost lansat un asalt combinat de tancuri şi infanterie; jumătate din Compania Dog a lui Mabie a năvălit spre culme pe o parte a colinei, în timp ce a doua jumătate a pornit spre vîrf pe cealaltă parte. Au reuşit. Pe creastă s-a dat o luptă îndîrjită cu grenade, aruncate de la distanţă mică; japonezii au replicat şi cu un baraj puternic de aruncătoare dar supravieţuitorii companiei Dog, sprijiniţi de focul companiei Fox care se afla acum pe partea din faţă a Potcoavei, n-au cedat nici un pas. La căderea nopţii, Regimentul 29 infanterie marină a pus stăpînire pe colină. O mai stăpîneşte încă şi astăzi.

Citind că revista *Newsweek* numeşte „Lupta pentru Căpăţîna de zahăr" „cea mai dificilă bătălie locală din timpul războiului", n-am simţit nici un fior de mîndrie. Tata mă prevenise că războiul este de o urîţenie de neînchipuit. Îi dădeam acum crezare. Bob Fowler, îndrăgitul comandant cu păr încărunţit al companiei F, a sîngerat pînă a murit, după ce fusese lovit în splină. Ordonanţa sa, care îl iubea nespus, înhăţă o puşcă mitralieră şi masacră fără cruţare un şir de soldaţi japonezi dezarmaţi care tocmai se predaseră. Soarta a 85 de infirmiere japoneze a fost şi mai tragică. S-au retras îngrozite într-o peşteră. Infanteriştii de marină ajunşi în gura peşterii au auzit vorbindu-se japoneza în interior. Nu şi-au

dat seama că sînt voci de femei, nici ei, nici interpretul lor care le-a cerut celor dinăuntru să iasă afară imediat. Văzînd că nu ies, au intrat cu aruncătoare de flăcări şi le-au ucis pe toate. Pînă în ziua de astăzi sosesc japonezi să jelească în faţa peşterii, numită acum, a „Fecioarelor”.

Astfel, sentimentele pe care le aveam faţă de Căpăţîna de zahăr erau amestecate. Privind în urmă, îmi dau seama că undeva, pe coastele acestei coline, unde am înfruntat reversul întunecat al bătăliei, mi s-a stins pasiunea pe care o nutream faţă de infanteria marină. Coarda de argint s-a desfăcut, cupa de aur s-a sfărîmat, ulciorul s-a spart la fîntînă, robinetul de la cisternă s-a rupt. Jumătate din răul de pe lume, gîndeam eu, se face în numele onoarei. *Nicht die Kinder bloss speistman mit Märchen ab*. * **Am început să remarc notele stridente din** „Imnul infanteriei marine” – care în definitiv era doar o melodie dintr-o operetă obscură a lui Offenbach – şi zaharisitele apeluri la patriotism care se afla în spatele măcelului în masă de pe insule. Am văzut, dincolo de îngîmfarea infanteriei marine, cum era exploatat fără milă devotamentul pe care îl făgăduisem cu sinceritate după Pearl Harbor, în centrul acela de recrutare din Springfield. Pe Căpăţîna de zahăr, ca să nu mai lungesc vorba, mi-am dat seama că ceva din mine, care suferea de mult, a murit. Deşi am continuat să-mi fac meseria, acţionînd ca un puşcaş plătit, eram conştient că toată trăncăneala despre drapele şi vitejie sfîrşeşte în cele din urmă în mizerie. Goethe a spus: „Nu există nici un om mai periculos decît un idealist dezamăgit” dar ca să-ţi pierzi iluziile trebuie mai întîi să le ai. Spre ruşinea mea, am făcut parte dintre luptătorii care fuseseră vrăjiţi. Visul meu despre război a fost colorat dar pueril. Fusese atît de efemer, atît de eteric, atît de ireal, încît merita să fie destrămat. Mai tîrziu, cînd timpul mi-a şters amărăciunea, am ajuns să înţeleg.

În următoarele nouă zile a plouat torenţial şi vremea a fost, în două rînduri, atît de urîtă, încît lupta a încetat pur şi simplu. Totuşi, Regimentul 4 a curăţat de duşmani

* Nu numai copiii sînt hrăniţi cu poveşti (germ.).

Jumătatea de lună şi Potcoava, apoi a înaintat spre Naha, sau, mai bine zis, către ruinele care mai rămăseseră din oraş. Artileria inamică a continuat să ne bombardeze intens. Fusese adusă o nouă piesă, un aruncător mare de opt ţoli, ale cărui proiectile „ţipau” la lansare, dar se apropiau tăcute de ţintă. Erau poreclite „urlătoare” sau „saci de mare zburători” căci, dacă se întîmpla să priveşti unde trebuia, le puteai realmente vedea cum veneau rostogolindu-se spre tine. Erau lansate dintr-un jgheab simplu în formă de V. Încărcătura de propulsare era detonată lovindu-se în ea cu un mai. Ni s-a spus că nu erau deloc precise şi că unicul lor scop era să ne demoralizeze. În cazul meu, au avut un succes fantastic. De cîte ori le auzeam vîjîitul, mă şi trînteam la pămînt. Cei mai mulţi nu le băgau în seamă afirmînd, cum sînt sigur că au spus soldaţii în toate bătăliile, încă de cînd cădeau săgeţile la Azincourt: „Nu te loveşte dacă nu-ţi este sortită ţie, iar dacă îţi este, degeaba te fereşti”.

Străpungînd Linia Machinato, noi consideram că am învins. Japonezii, ca de obicei, refuzau să se dea bătuţi. La şase zile după ce am cucerit Căpăţîna de zahăr, Ushijima a lansat un atac îndrăzneţ asupra aerodromurilor Yontan şi Kadena, cu trupe paraşutate. Ambele părţi au suferit pierderi. Au fost distruse la sol cîteva avioane; două rezervoare americane, care conţineau 70 000 galoane de benzină, au fost incendiate. Cel de-al şaptelea mare asalt *kikusui*, lansat de kamikaze, a devastat flota aliată şi bazele ei de pe coastă. Dar Regimentul 4 infanterie marină trecuse deja apele rîului Asato Kava şi intrase în Naha. Peste tot se vedeau cadavrele localnicilor civili – în magazine, în şanţuri sau atîrnînd pe pervazurile ferestrelor. Naha, cîndva un oraş cu 65 000 de locuitori, era înţesat de aruncătoare şi mitraliere japoneze. În Tomari, suburbia oraşului, poziţiile inamicului au fost distruse prin incendiere cu fosfor alb şi la 30 mai Regimentele 22 şi 29 infanterie marină, refăcute, au traversat zona Shichina spre estuarul Kokuba, izolînd capitala insulei. Trei zile mai tîrziu, sîmbătă 2 iunie, am fost uşor rănit de schijele unui proiectil de artilerie. Îmi amintesc că l-am întrebat pe un sanitar: „Crezi că am să primesc o

Inimă de purpură ?” A dat din cap iar eu m-am gîndit la tata. *Eram* la egalitate.

Aveam deci o rană „de un milion de dolari”, visul fiecărui infanterist. Am fost evacuat la un spital de campanie, unde doar bubuitul îndepărtat al artileriei îţi mai amintea de război. Mi se dădea hrană caldă pe farfurii curate, ba ascultam chiar transmisii înregistrate ale programelor de radio din ţară. În duminica aceea i-am auzit pe Jack Benny, Charlie McCarthy şi Great Gildersleeve. Apoi am aflat că generalul Shepherd, decis să evite repetarea celor întîmplate în Garapan şi Manila, ordonase să se ocolească oraşul şi inamicul să fie învăluit, debarcînd trupe în peninsula Oroku, în spatele liniilor japoneze. Aşa că am abandonat patul meu de spital şi m-am dus fără învoire să mă alătur celor care mai rămăseseră din „fundurile jerpelite” şi să iau parte la debarcare. Totul a ieşit O.K. Au fost cîteva momente periculoase lîngă un dig dar apoi japonezii, care ne ţineau pe loc cu focul mitralierelor Nambu, atacaţi din flancul drept, au fost scoşi din poziţii. Am reuşit să formăm un cap de pod, pe care l-am lărgit rapid în cursul acelei zile de luni. Spre sfîrşitul după-amiezii, ruşinat de exemplul celorlalţi, am abandonat şi eu pentru un timp prudenţa şi am rămas în picioare cînd am auzit vîjîitul aerian al unui „sac de mare”. Proiectilul a aterizat destul de aproape ca să mă trîntească la pămînt şi să-mi reînvie astfel respectul pe care îl purtam acelui aruncător de calibru greu. După cum se va vedea, aceasta mi-a salvat viaţa.

A doua zi dimineaţă, cîţiva dintre noi stăteam în curticica unui cavou, cînd am auzit ţipătul cunoscut al aruncătorului. Eram pe panta opusă inamicului. Riscul ca un proiectil să treacă peste vîrful dealului şi să aterizeze lîngă noi era, după calculele noastre, unu la o mie, şi acum eram siguri că niponii nu aveau cum să le dirijeze zborul. Am intrat tîrîndu-mă pe uşa cavoului. De fapt nu mă găseam la loc sigur dar tot eram mai protejat decît Izzy Levy şi Rip Thorpe care îşi încălzeau afară hrana pentru micul dejun. Proiectilul de 8 ţoli a cîştigat cu unu la o mie şi a căzut exact în centrul incintei. Corpul lui Rip a primit din plin explozia. S-a dezintegrat şi

am fost împroşcat de carnea, sîngele, creierii şi intestinele lui. Izzy orbise. Tot aşa şi eu; temporar, deşi n-am ştiut acest lucru decît mult mai tîrziu. Capul îmi vîjîia îngrozitor, fapt ciudat căci surzisem, ambele timpane fiindu-mi plesnite. În spate şi în partea stîngă îmi pătrunseseră bucăţi de schije şi de oase de-ale lui Rip. Şi creierul îmi fusese atins. Se vede că m-am ridicat, am ieşit clătinîndu-mă din incinta cavoului şi am leşinat. Timp de patru ore am fost lăsat pe loc, fiind considerat mort. Apoi unul dintre sanitarii noştri, Doc Logan, a constatat că nu am pierit de-a binelea. Mi-a făcut două injecţii cu morfină şi am fost transportat pe un L.S.T.* de lîngă coastă, care servea drept punct de evacuare pentru morţi şi răniţi. Toate acele nave-spital, albe şi frumoase, numite *Consolare*, *Alinare* şi *Confort*, plecaseră. Erau prea mulţi răniţi şi nu o mai scoteau la capăt cu transportul morţilor şi al răniţilor. Aşa că am fost trimis la Saipan pe un A.P.A.** Adio, Okinawa şi n-am cuvinte !

Cazurile cele mai grave, printre care mă număram şi eu, au fost trimise cu o navă în Saipan şi apoi cu avionul, după mai multe etape, la spitalul din parcul Balboa, la San Diego. Am fost pus şi luat de pe masa de operaţie, începînd cu Hawaii şi continuînd tot aşa pînă pe la mijlocul toamnei, cînd medicii au hotărît că o parte din schije se înfipseseră prea aproape de inimă ca să fie extrase. Nu exista nici un pericol. Puteau să le lase acolo. Îmi amintesc că mă întrebam, într-o noapte agitată, dacă vechea zicătoare că oamenii mor cu precădere la revărsatul zorilor era adevărată. Pentru mine partea cea mai rea a zilei începea cînd doctorii mă înţepau cu un instrument ascuţit şi mă scormoneau în căutarea fragmentelor de schije. Îmi dădeau să muşc dintr-o bucată de lemn în timp ce tatonau cu instrumentele lor lungi din oţel. Cred că am ţipat numai de două ori.

Dar aceasta a fost singura parte neplăcută. La spitalul naval de pe colinele Aiea din Honolulu mi-am făcut chiar un prieten, un subofiţer, pe nume Claude Thornhill. În viaţa civilă fusese şeful unei orchestre de muzică uşoară care

* * navă-tanc de desant.

** A.P.A. = transportor de desant pentru trupele din primul eşalon.

cîntase la ultimul meu bal studenţesc. Mă aflam încă în spitalul din Honolulu cînd am auzit pentru prima dată vocea noului preşedinte şi am aflat că Okinawa a fost cucerită cu preţul vieţii a 207 283 de americani. La San Francisco mi s-au citit ştirile despre lansarea primei bombe atomice asupra Hiroshimei, iar la San Diego, tocmai aţipisem cînd am fost trezit de clopotele bisericilor care băteau în tot oraşul. O infirmieră voinică, scrobită şi îmbrăcată toată în alb a dat buzna în cameră. Am întrebat-o ce se întîmplase. „S-a terminat războiul ! Japonezii au capitulat !”, strigă ea. I-am mulţumit. Cu adevărat. Îi eram foarte recunoscător dar n-am mai spus de ce şi pentru ce.

Acum, reîntors în Okinawa, am impresia că văd slujind un preot gol puşcă. Totul este atît de absurd, încît nici nu poţi fi indignat. Amintiri triste îţi înăbuşă pofta de a rîde, aşa că rămîi pur şi simplu buimăcit şi neputincios, incapabil să reacţionezi, ba chiar să te mişti. Din fericire, doi prieteni din infanteria marină ai unor prieteni de-ai mei, locotenent-colonelul Jan Abel şi sergentul său, Arnold Milton, sînt de faţă să mă asigure că nu mi-am pierdut minţile, că n-am nevoie de băutura tare după care am început să tînjesc. Bineînţeles, o pot avea fără întîrziere. În Okinawa de azi poţi căpăta pe loc de băut dacă dai bacşişul cuvenit. Totul pare a fi de vînzare aici, inclusiv femeile. Şi astfel, cel mai mare cîmp de bătălie de pe insule, mai preţios decît Gettysburgul – sau în orice caz mai scump plătit cu sînge american – pare la prima vedere acoperit cu terenuri pentru maşini uzate, curţi cu vechituri, prăvălii cu aparatură muzicală stereofonică, săli cu jocuri mecanice şi sucursalele lui MacDonald, Colonel Sanders, Shakey şi Dairy Queen. Restaurantele drive-in, deschise toată noaptea, sînt foarte căutate. Există unul de unde se vede Plaja Albă 3, unde a debarcat Divizia 96, la 1 aprilie. Într-un motel Apollo poţi închiria un pat să-ţi petreci o oră împreună cu o fată pe care abia ai cunoscut-o şi n-ai s-o mai vezi niciodată, cu care nu ai nimic în comun decît o hîrtie de cîţiva dolari. Locuitorii insulei Okinawa, care odinioară se mişcau încet şi graţios

printre frumoasele plantaţii de orez în terase, trec acum ca vîrtejul prin intersecţii în maşini Honda şi Toyota, gonind pe autostrăzile cu patru benzi spre Naha iluminată feeric – Naha care a devenit o metropolă la fel de mare ca Indianapolis. Dacă mergi pe autostrada Express în două ore ajungi din Motobu în centrul insulei. Lîngă un dig, în peninsulă, pe partea unde se află Ie Shima, sergentul Milton îmi spune: „Aceasta este şoseaua nr. 38. O ştiţi probabil sub numele de autostrada nr. 1”. Cum aş putea să-i explic că eu n-o ştiu decît ca o potecă fără număr, latâ de un iard ?

Lîngă ţărmul din Motobu, scufundători scuba dispar sub apă şi reapar triumfători la suprafaţă ţinînd în mîini scoici exotice. Americanii au construit două terenuri de golf, nenumărate terenuri de tenis şi piste de atletism. Japonezii le folosesc foarte mult. Uneori joacă împotriva americanilor. Cînd cîştigă, chiuie de bucurie. Americanii ştiu să piardă şi îşi sporesc tot timpul experienţa în acest domeniu. În afară, în mlaştini, tot mai găseşti plantaţii de orez, dar cum orezul se vinde cu zece dolari o pungă albastră de plastic de 25 de pfunzi, terasele încîntătoare de pe dealuri unde, pe vremuri, erau mii de parcele cu orez, au dispărut. Sînt mult mai rentabile plantaţiile de trestie de zahăr şi de ananas care necesită mai puţine irigaţii. Cu toate că mai găseşti multe din vechile morminte în formă de liră, noile mausolee au renunţat la această formă. Sînt, în schimb, mai mici şi construite din blocuri de lavă ieftine. Un antreprenor construieşte 300 de asemenea morminte în Motobu. Se zice că a luat foarte în serios sugestia, făcută în glumă, de a le numi *Peluza împădurită de la răsărit*.

Pe insulă trăiesc aproximativ 35 000 de americani, dintre care 10 000 fac parte din Divizia 3 de infanterie marină. Okinawa este considerat un loc bun pentru a-ţi face serviciul militar. De cînd bombardierele B-52 nu se mai alimentează aici, în drum spre Vietnam, serviciul a devenit uşor. Şi manevrele de desant sînt mai puţin dificile, odată cu înlocuirea vehiculelor amfibii DUKW cu cele de tip LBTP-7. Complexul de magazine militare al Statelor Unite din tabăra Butler, un mic oraş în sine, este mai impresionant decît

oricare centru comercial pe care l-am văzut în S.U.A. Luptele cu tauri, luptele sumo şi luptele între habu şi mangustă sînt principalele distracţii. Luptele cu tauri nu sînt sîngeroase. Matadorul are la el o frînghie groasă. Trebuie să prindă taurul de coarne cu un laţ şi apoi să-l tragă, să-l determine sau să-l amăgească să iasă din arenă. Luptele sumo, subvenţionate de oamenii de afaceri din localitate, au mare trecere printre militarii americani. Este o luptă mai mult psihologică decît fizică. Doi japonezi caraghioşi, de cîte 350 de pfunzi fiecare, se tot învîrtesc unul împrejurul celuilalt, făcînd cîteva gesturi care, se spune, au o mare semnificaţie simbolică. Lupta propriu zisă, corp la corp, nu durează mai mult decît 30 de secunde şi luptătorul, ca şi taurul, pierde cînd este forţat să iasă din ring. Popularitatea luptei dintre habu şi mangustă – habu este un şarpe veninos, foarte temut – este bizară, căci mangusta învinge întotdeauna. Dar şi americanilor le place s-o privească.

Cu cît le place mai mult şi cu cît îşi dau mai mult silinţa să se integreze în cultura locală, cu atît sînt mai puţin acceptaţi de insulari. Înainte de război, locuitorii din Okinawa erau doar nişte supuşi coloniali ai împăratului. Începînd cu primăvara lui 1972, insula a devenit cea de a 47 prefectură (ken) a Japoniei, cu două Camere legislative şi o vie activitate politică. Deşi victoria Statelor Unite din 1945 a netezit calea spre această situaţie, politicienii şi intelectualii din Okinawa sînt iritaţi de prezenţa americanilor în mijlocul lor. Cînd spun „Noi” se gîndesc la ei înşişi şi la japonezi, iar cînd spun „Ei” vorbesc despre americani. Din cînd în cînd pun la cale demonstraţii ca să amintească lumii că „Ei” le trezesc ostilitate, deşi îşi dau seama, ca oricine care se pricepe cîtuşi de puţin la aritmetică, că plecarea americanilor ar însemna un dezastru economic pentru insule, printre altele sfîrşindu-se şi cu cei 150 de milioane de dolari pe care Tokio îi plăteşte proprietarilor de pămînt din Okinawa drept chirie pentru terenurile ocupate de forţele Statelor Unite. Cînd îmi aduc aminte de sacrificiile făcute pentru ca Okinawa să-şi redobîndească libertatea, ponegrirea mi se pare greu de îndurat. Dar apoi îmi

amintesc cadavrul fetei de pe plajă; condescendenţa cu care ne purtam cu un băieţel din Okinawa pe care ni-l alesesem ca mascotă şi îl tratam ca pe un animal domestic; casele pe care le-am făcut una cu pămîntul cu proiectilele tunurilor de 105 şi 155 de milimetri; duritatea cu care am distrus un popor care nu ne făcuse niciodată vreun rău. Americanii de astăzi nu merită, poate, ponegririle demonstranţilor dar este adevărat că aici au murit în timpul luptelor peste 77 000 de civili şi nimeni nu iese dintr-o asemenea încleştare cu mîinile curate.

În noaptea aceea, la hotelul Hilton din Okinawa, îl visez pe sergent, pe bătrîn şi colina lor. Este un coşmar cumplit, cel mai rău de pînă acum. Mă aşteptam la ironie, batjocură, dispreţ şi sarcasm din partea sergentului. În schimb, acesta este cuprins aproape de-o stare letargică. S-ar părea că nici nu-l vede pe bătrîn. Are faţa ofilită, albă ca de mort, mînjită cu sînge şi ciuruită de răni mici, de parcă a căzut într-o tufă de mure. Ochii îi sînt ca ai unui om scos din minţi. Arată atît de îngrozitor, atît de jalnic, încît trezindu-mă îmi amintesc de Dorian Gray. Mi-am făcut-o, cred, cu mîna mea. Am fost trădat sau eu am fost trădătorul şi tînărul acesta delicat plăteşte preţul. *Mea culpa, mea maxima culpa*. Şi pentru aşa ceva nu poate exista uitare.

Dar nu pot să mă dau bătut. Deşi am fost dezamăgit de infanteria marină, nu se uită cu uşurinţă lecţiile învăţate acolo. Aşa cum ar putea să-ţi spună cel mai proaspăt recrut de pe insula Parris – în infanteria marină nu există cuvîntul „imposibil”. Trebuie să mai existe şi altceva în insula Okinawa decît cele văzute de mine. Şi aşa şi este. A doua zi explorez ţinuturile de dincolo de luminile neonului şi de tot ce implică ele şi constat că lipsa de gust de la suprafaţă este tot atît de puţin caracteristică pentru Okinawa de după război cum este Times Square pentru Manhattan. Colina 53, de pildă, cîndva verigă exterioară în lanţul care se întindea de la o coastă la alta a Liniei Machinato, este acum, în parte parc de distracţii şi în parte grădină botanică. De pe vîrf ţi se oferă o privelişte superbă a modernului oraş Naha. Privind în direcţia aceea, cu binoclul, eşti bucuros să constaţi că

depresiunile produse de maree, unde am încercuit un număr uriaş de japonezi după ce am cucerit Căpăţîna de zahăr, au fost umplute şi acolo s-a construit o parte a centrului comercial al oraşului. Suburbiile dau dovadă de mult bun gust; case de stuc, cu acoperişul plat de ţiglă, sînt ascunse în mijlocul unei vegetaţii luxuriante.

Cea mai plăcută surpriză este Shuri, punctul fortificat al Liniei Machinato, întrecut numai de cel al lui Ushijima de pe Căpăţîna de zahăr. Turiştii japonezi par să prefere o vizită la Peştera Fecioarelor sau să coboare cele 168 de trepte de gresie care, la capătul din sud al insulei, duc spre ultimul post de comandă subteran al comandanţilor japonezi. Dar pentru mine Shuri este cu mult mai atrăgător şi mai semnificativ. Comandantul de escadră Matthew C. Perry a ridicat prima dată steagul american pe castelul Shuri la 26 mai 1853. Regimentul 5 infanterie marină a reeditat fapta la 29 mai 1945. Din 1950 ruinele zidurilor, groase de 12 picioare – unele dintre ele au supravieţuit, arcuindu-se în sus cu o graţie firească – înconjoară Universitatea din Ryukyu, Okinawa fiind cea mai mare insulă din arhipelagul Ryukyu. Pe colinele din dreapta şi din stînga universităţii sînt presărate case modeste, cochete. Complexul universitar se află pe Akamaruso Dori, iar peste drum de el sînt leagăne, bare de gimnastică şi cutii de nisip. La umbra unui copac, într-un colţ, un vechi tanc japonez rugineşte în pace. Nici un copil care se joacă în micul parc nu-i dă atenţie şi nu-i dau nici eu, după toate cele văzute.

Înainte de a părăsi insula, mă duc să salut anumite locuri, importante odinioară pentru mine. Se dovedeşte a fi o reţetă bună împotriva frustrării, căci cele mai multe dintre ele nu mai există. Plaja Verde 2, unde bocancii mei au atins pentru prima dată pămîntul Okinawei, se remarcă doar printr-un tanc petrolier argintiu şi două pompe de combustibil. Peştera mea în care picura apă, din apropierea Liniei Machinato a dispărut şi tot aşa şi cîmpul. A rămas doar un sat, căruia i s-a dat numele Makiminato şi nu recunoşti nimic care să-ţi fie familiar. Digul din peninsula Oroku şi cavoul unde am fost aproape de moarte au dispărut

complet. În locul lor este o centrală electrică. Peninsula Motobu, acoperită şi acum de jungla deasă, a suferit cele mai puţine schimbări. Problema nu mai este aici absenţa mărturiilor trecutului ci, iarăşi, trupul meu care îmbătrîneşte. Înălţimi pe care le escaladam fără efort, acum îmi par istovitoare. Totuşi reuşesc să ajung pe crestele Katsu şi Yaetake. Îmi oferă o perspectivă excelentă asupra peninsulei dar prezenţa mea acolo atrage santinele care îmi pun întrebări. Am trecut din nou dincolo de limita permisă şi am fost prins. Dar gardienii sînt mai mult curioşi decît dojenitori şi iată-mă stînd la taifas cu un tehnician japonez vorbăreţ, domnul Y. Fujumura. Mă informează că pe aceste culmi sînt amplasate instalaţiile unităţilor militare de transmisiuni japoneze şi americane pentru retransmiterea apelurilor telefonice la mare distanţă, precum şi pentru interceptarea emisiunilor de radio şi a conversaţiilor telefonice cele mai îndepărtate. Îmi dă amănunte. Nu înţeleg nimic. Ne despărţim – şi, din nou la drum. Verificîndu-mi notele, constat că, după cunoştinţele mele am trecut pe la toate bazele din Okinawa.

Greşesc. Am plecat din Statele Unite crezînd că nu voi mai putea revedea Căpăţîna de zahăr, căci fusese nivelată cu buldozerul pentru a se construi un cartier de locuinţe militare. Generalul Lemuel C. Shepherd jr., fostul comandant al infanteriei marine, acum pensionar, pe care l-am întîlnit în La Jolla, îmi spusese că a fost de curînd pe acolo şi m-a asigurat că nu mai exista colina. Îi rog pe Jon Abel şi pe sergentul Milton să mă însoţească, totuşi, la noul cartier. Trecem pe lîngă un centru al tineretului, o cotim de pe strada McKinley pe strada Washington şi ne oprim. Scot un strigăt.

Iat-o, la distanţă de cîteva case. Pentru prima dată o văd în întregime. Este colina din visurile mele.

Colina „Căpăţîna de zahăr”.

Jon şi sergentul, la fel de emoţionaţi aproape ca şi mine, scot nişte hărţi vechi, care îmi dau dreptate, dar nu am nevoie de nici o confirmare. În mod instinctiv mă uit împrejur, căutînd adăposturi şi poziţii de tragere. Pentru un

străin care observă toate hîrtoapele şi ridicăturile ce-i brăzdează pantele, Căpăţîna de zahăr poate părea o simplă înălţime pe care cu mult timp în urmă s-a întîmplat ceva ieşit din comun. Aceasta este şi părerea gospodinelor care locuiesc pe stradă. Am sunat la uşă şi le-am întrebat. Fac ochii mari cînd le spunem că sînt într-adevăr îndreptăţite să creadă că şanţurile şi ridicăturile au fost odinioară găuri de obuze şi tranşee. Acum totul este acoperit de o mantie verde. Mi-l amintesc pe Carl Sandburg: „Sînt iarbă... lasă-mă să cresc”.

Mă urc sus – nu mai gîfîi de data aceasta – şi în vîrf găsesc două bucăţi de lemn încrucişate, un semn al paznicului, indicînd o bancă de mai jos. Respir adînc, dîndu-mi brusc seama că ultima dată cînd am fost aici, oricine ar fi stat unde stau eu acum, se putea aştepta să supravieţuiască doar cîteva secunde. Astăzi ai nevoie de cîteva minute ca să urci colina. În 1945 a durat zece zile şi a costat vieţile a 7 547 de infanterişti de marină. Ignorînd semnul, mă orientez făcînd apel la memorie. Spre nord-est se află Shuri şi universitatea de acolo. Spre sud-est, Jumătatea de lună, acum tot cartier de locuinţe ale ofiţerilor. Spre sud sud-vest se vede un capăt al Potcoavei, un loc viran. Spre sud-vest, hotelul Grand Castle din Naha, cîndva un platou de ruine negre. Şi sub picioarele mele, unde noroiul a fost amestecat din belşug cu sînge omenesc, acum creşte mantaua liniştitoare a ierbii.

Şi atunci, într-una dintre acele străfulgerări cutremurătoare care revelează omului adevăratele lui motive într-o viziune electrizantă, am înţeles, în sfîrşit, de ce am sărit din patul meu de spital în duminica aceea, în urmă cu 35 de ani şi, încălcînd ordinul, m-am întors pe front la o moarte aproape sigură.

Fusese un act de iubire. Oamenii aceia de pe front erau familia mea, căminul meu. Îmi erau mai aproape decît pot spune, mai aproape decît mi-a fost sau îmi va fi vreodată un prieten. Nu mă trădaseră niciodată şi nu se cădea să-i trădez nici eu. Trebuia să fiu alături de ei şi nu să-i las să moară iar eu să trăiesc, ştiind că poate i-aş fi putut salva. Orice om în

toiul luptei, care nu are un camarad gata să moară pentru el şi pentru care şi el şi-ar da viaţa, nu poate fi considerat om. Nu-i decît un condamnat.

Şi aşa cum stau pe creastă, îmi amintesc un pasaj din Scott Fitzgerald: „Primul război mondial – a scris el – a fost ultima luptă de iubire". Oamenii, spune el, „din generaţia de astăzi nu sînt în stare de aşa ceva". Dar Fitzgerald a murit chiar cu un an înainte de Pearl Harbor. Dacă ar fi trăit, şi-ar fi văzut concetăţenii uniţi printr-o iubire mai mare decît cea pe care o cunoscuse el. De fapt, iubirea nu era decît o parte dintr-un tot. Printre altele, trebuia să fim şi căliţi. Pentru a lupta în cel de-al doilea război mondial, trebuia să fi fost oţelit în focul luptei pentru existenţă din timpul crizei economice din anii '30. În 1940 se respingeau la înrolare doi din cinci candidaţi şi majoritatea erau victime ale subnutriţiei. Şi mai trebuia să ştii că, spre deosebire de generaţia războiului din Vietnam, întreaga ta generaţie era alături de tine; nu se trăgeau sfori pentru nimeni. Cei patru fraţi Roosevelt erau în uniformă şi atît fiii lui Harry Hopkins, cel mai apropiat consilier al lui F.D. Roosevelt, cît şi cei ai lui Leverett Saltonstall, unul dintre republicanii cei mai influenţi din Senat, s-au înrolat în infanteria marină şi au fost ucişi în luptă. Devotamentul tău era mai presus de orice – o legătură ţesută din multe iţe. Trebuia să-ţi aminteşti povestirile tatălui tău despre Argonne, rugăciunile, Ziua comemorării celor căzuţi în războiul civil, cercetăşia şi cuvintele pe care Barbara Frietchie i le-a spus lui Stonewall Jackson *. **Trebuia să-l fi auzit şi pe Lionel Barrymore în rolul lui Scrooge şi să-l fi urmărit pe Gary Cooper în rolul sergentului York. Şi să fi văzut cum mama ta cumpăra p**îine veche şi tăia cearşafurile în lungime şi le cosea din nou pentru ca părţile roase să fie distribuite egal, şi cum tatăl a vîndut automobilul familiei, lipsindu-se de lucruri care astăzi ar fi considerate indispensabile, ca tu să poţi urma universitatea.

* Thomas Jonathan Jackson (1824-1863) – general american din Armata Confederată, supranumit Stonewall (Zid de piatră) în urma bătăliei de la Bull Run.

Era nevoie şi de naţionalism, convingerea absolută că Statele Unite trezeau invidia. Aveai respect şi faţă de tine însuţi. Presupuneai că dacă vei ieşi teafăr din greaua încercare vei îmbătrîni în demnitate, vei fi respectat şi iubit de copiii tăi. Răutatea era atribuită defectelor din caracterul unor indivizi, nu lipsurilor unei societăţi. Oamenii s-ar fi considerat umiliţi să accepte ajutorul de şomaj, dacă ar fi existat. Şi s-ar fi ruşinat să interneze o mătuşă senilă într-o clinică psihiatrică de stat. Ar fi ţinut-o într-o cameră ferită, considerînd-o mai departe drept un membru al familiei.

Datoriile erau nedemne. Curajul era o virtute. Mama era iubită şi tatăl ascultat. Căsătoria era ceva sacru. Divorţul o ruşine. A fi însărcinată însemna exmatricularea din şcoală sau pierderea slujbei. Băiatul răspunzător de această crimă trebuia să ia fata în căsătorie. Perechile necăsătorite nu locuiau împreună, iar pentru a lua fata de soţie era nevoie ca tatăl ei să fie de acord. Te aşteptai ca bărbaţii bine crescuţi să se ridice întotdeauna în picioare şi să-şi scoată pălăriile dacă intra vreo femeie în cameră. Nici nu-ţi trecea prin cap că unele dintre ele puteau să se simtă jignite dacă erau numite „doamne”. Relaţia dintre sexe trebuia să fie bine delimitată şi, deci, nimeni nu se îndoia că era de datoria băieţilor să traverseze mările şi să lupte, în timp ce fetele le scriau de acasă scrisori vesele, fete despre care ştiai că sînt neprihănite, şi care îţi explicau că anumite lucruri se fac după căsătorie. Toate acestea şi certitudinea că victoria în război le va asigura perpetuarea te mînau la luptă, îţi susţineau moralul în timpul bătăliei, te mîngîiau dacă erai rănit, iar dacă se întîmpla să mori, erau o justificare a morţii tale pentru toţi cei care te iubeau aşa cum i-ai iubit şi tu.

Regulile urmau să se schimbe mai tîrziu. Dar atunci noi nu ştiam acest lucru. Nu-l *ştiam*.

Ultimul vis legat de război l-am avut în hotelul Ambassador din Hong Kong, într-o cameră de unde se vedea intersecţia străzilor Nathan şi Middle. Visul a început cu o ceaţă roşiatică, ca un film proiectat de un aparat dereglat, atît doar că nu aveam nici cea mai vagă idee de ce avea să

urmeze. Claritatea imaginilor a revenit treptat. Primo: visul s-a desfăşurat pentru prima dată în plină lumină a zilei. Secundo: colina. Nu mai plana nici un mister asupra ei. Era Căpăţîna de zahăr pînă în cele mai mici detalii. Bătrînul a apărut din dreapta şi a început urcuşul său anevoios. Din stînga nu mai urca nimeni sa-l întîmpine dar el nu a ştiut acest lucru pînă cînd, răsuflînd din greu, a ajuns în vîrf şi a privit pe panta opusă. N-a văzut nimic, n-a auzit nimic. Nu era nimic de văzut sau de auzit. A aşteptat, mişcîndu-se încet de ici colo, cu răbdarea blîndă a omului în vîrstă. A trecut un nor, întunecînd dealul. Apoi bătrînul a priceput ce s-a întîmplat. Jăratecul nu avea să mai licărească niciodată în cenuşa memoriei sale. Sergentul lui nu va mai reveni. Orbit de lacrimi, bătrînul se întoarse ca să plece.

Nota autorului

Această carte cuprinde, în cea mai mare parte, memoriile unui infanterist de marină şi nu este o istorie bine cumpănită a războiului cu Japonia. Cei care doresc relatări despre luptele navale din timpul conflictului trebuie să se adreseze altor surse. Descrierile campaniilor lui Douglas MacArthur, de pildă, pot fi găsite în *American Caesar*, biografia generalului scrisă de mine.

Iată primul lucru pe care voiam să-l spun. Trebuie să adaug că amintirile mele nu sînt cronologice. Orice încercare de a organiza haosul aducerilor aminte personale, cu intenţia de a atîrni şi menţine interesul cititorului, impune în mod inevitabil o deformare.

Poate fi la fel de mare ca proiecţia lui Mercator * – „Jurnal din anul ciumei” de Daniel Defoe, de pildă, o istorisire captivantă a unei calamităţi care s-a petrecut pe vremea cînd scriitorul avea cinci ani – sau uşoară, cum ne previne H.L. Mencken, explicînd că autobiografia lui tinde să devină povestire şi nu este întotdeauna precisă ca o fotografie, cartea conţinînd fără îndoială cîteva exagerări, deşi în cea mai mare măsură respectă adevărul.

Tot aşa şi aici. După 35 de ani, oricine care a fost rănit la cap (certificatul meu medical de demobilizare notează, printre altele, că am suferit o leziune traumatică a creierului) nu poate fi absolut sigur de memoria sa. Dar tot ce am pus pe hîrtie s-a întîmplat şi, pe cît mă ajută memoria, s-a întîmplat întocmai cum am scris, doar că am schimbat unele nume pentru a nu comite indiscreţii în legătură cu alte persoane şi familiile lor. Am încercat să recreez şi să clarific spiritul trecutului istoric. Ici şi colo am folosit pronumele „noi” în sensul lui atotcuprinzător, ca în „noi am cîştigat războiul”. Ca să fiu mai explicit; deşi m-am înrolat în infanteria marină la scurt timp după Pearl Harbor, mi s-a ordonat să mă întorc la universitate, pînă cînd voi fi chemat. Astfel, deşi am petrecut şapte luni în Guadalcanal, nu am ajuns decît după hegira ** **japonezilor şi n-am văzut acolo nici** o luptă. Nici un infanterist nu a luptat pe toate insulele din Pacific şi nici chiar pe prea multe dintre ele. Desfăşurarea trupelor, cifra pierderilor şi maladiile tropicale făceau acest lucru imposibil. Singura bătălie în care am fost implicat direct a avut loc în Okinawa, unde am luptat mai bine de două luni, timp în care am fost rănit de două ori, scos de pe linia frontului o dată şi în cele din urmă dus de pe insulă şi evacuat în Saipan. Din acest filon de experienţă am extras secvenţe pe care le-am folosit în capitolele anterioare, introducînd fiecare episod într-un punct unde părea să se potrivească. Mi-a venit foarte greu să scriu despre ele. Sentimentele pe care le port infanteriei marine sînt încă ambivalente, presărate cu tristeţe şi amărăciune, deşi persistă încă vraja de la început. Dar prin exploatarea acestui vechi şi dur minereu, alterînd ordinea trăirilor personale, cred că

* * Mercator = Gerhad Kremer zis Mercator, matematician cartograf de origine olandeză care a aplicat, în 1569, proiecţia cilindrică normală a globului pămîntesc la întocmirea hărţilor. Ea întruneşte toate calităţile necesare întocmirii hărţilor pentru navigaţie maritimă şi aeriană.

** Hegira = fugă în l. arabă.

am reuşit să fac o prezentare a succesiunii evenimentelor dintr-un război care este încă neclar celor mai mulţi americani.

Aceasta a fost deci viaţa pe care am cunoscut-o acolo unde mă căuta moartea şi unde am fost transformat dintr-un tînăr îndrăzneţ într-un om hăituit care, timp de 30 de ani, a reprimat ceea ce nu putea suporta să-şi amintească.

Cuprins

Sînge care nu s-a şters nidodată 7

Prolog : Fantoma jelită de vînt 13

De la Argonne Pearl Harbor 18

Arizona, nu te-am uitat ! 38

Teribilele rămăşiţe ale ultimei garnizoane istovite 54

Limita întunericului 74

Infanteriştii de marină cu fundul jerpelit 115

Canalul 153

Les braves gens 206

Trăim foarte intens 242

Am să mă aşez să sîngerez un timp 288

...Apoi am să mă ridic şi am să lupt din nou alături de voi 328

Nota autorului 379